

Kisbirtokosságunk népesedési jelentősége és fontosabb demológiai adatai.¹⁾

L'importance démographique de la classe des petits propriétaires en Hongrie, illustrée de données démologiques.¹⁾

Résumé. Le nombre des agriculteurs des pays agraires indique le caractère agricole de ces pays, mais ne nous renseigne pas sur la composition de la population rurale, laquelle ne ressort que de la structure de cette dernière. De cette composition dépend le poids international des pays agricoles, comme celui des pays industriels dépend de la composition de la population industrielle. Il est clair que les pays agricoles où il y a beaucoup de propriétaires et peu de prolétaires agricoles sont, au point de vue économique, social et politique, bien supérieurs à ceux qui comptent peu de propriétaires et un trop grand nombre d'éléments aspirant à avoir de la terre. Aussi, la politique agraire raisonnable estime que dans les pays agricoles les petites propriétés devraient prédominer, car c'est la petite exploitation rurale qui y est la plus propre, pourvu qu'elle soit bien outillée et cultivée conformément aux buts de la production nationale, à assurer le progrès économique, social et intellectuel. C'est donc le nombre des petits propriétaires agriculteurs (y compris leurs membres de famille), respectivement leur rapport à la population agricole, qui caractérise vraiment la composition de la population des pays agraires.

La statistique hongroise considère comme petites propriétés celles de 5 à 100 arpents

cadastraux. Nous sommes obligés d'accepter ce classement de la statistique, quoiqu'il ne soit pas tout à fait judicieux, car il ne correspond pas complètement à la notion théorique de la petite propriété, groupant ensemble des propriétés très diverses, lesquelles — surtout celles qui sont le plus près des limites extrêmes de la catégorie — présentent de grandes différences pour l'exploitation. Les petits propriétaires et fermiers — y compris leurs membres de famille — représentaient en Hongrie en 1920 29·5% de la population agricole et cette dernière formait 55·8% de la population totale. Bien que les prolétaires agricoles soient bien plus nombreux en Hongrie que les petits propriétaires, le nombre de ceux-ci est considérable: d'après les chiffres de 1920, il représente près d'un sixième (16·4%) de la population totale, proportion dépassant celle de toutes les autres classes, à l'exception des ouvriers agricoles (voir le tableau 1^{er}). Quoique les prolétaires agricoles forment la majorité de la population agricole hongroise, ce fait défavorable est considérablement compensé par la classe des petits propriétaires, susceptible de progresser et d'assurer le développement de la nation.

Dans la présente étude, nous analysons, à la lumière de données statistiques, la situation de la classe des petits propriétaires hongrois, soulignant l'importance, au point de vue de la natalité, de cette classe, réservoir d'hommes sains, intelligents, appliqués, facteur encore plus important, pour réussir dans la concurrence des nations, que la base économique.

★

¹⁾ Részlet „A magyar kisbirtokos osztály multja, jelene és népesedési problémái“ című, a kir. József-műegyetem közgazdasági osztályán benyújtott doktori értekezésből. — Extrait de la thèse „Le passé, le présent et les problèmes démographiques de la classe des petits propriétaires hongrois“, présentée par l'auteur pour l'obtention du grade de docteur à la section d'économie politique de l'Université des sciences techniques de Budapest.

Kisbirtok alatt oly mezőgazdasági üzem értendő, melyet egy család megélhetésének teljes biztosítása mellett munkaereje egészének odaadásával oly módon tart üzemben, hogy a szükséges munkát mind, vagy csekély kivétellel maga szolgáltatja. Ez a meghatározás annak figyelembevételével történik, hogy a gazdálkodó mi módon vesz részt a termelésben; mert amíg a nagy- és középüzemnél a tulajdonos, vagy gazdálkodó csupán az üzem legfőbb vezetését, vagy általános irányítását tartja kezében, addig a kisüzem tulajdonosa üzemvezető tevékenysége mellett fizikai munkájával is részt vesz a termelésben. E definíció kétségkívül legáltalánosabb s mivel arra a viszonyra épül, mely a föld és művelője között fennáll s azt a kapcsolatot domborítja ki, mely az üzem vezetője és megmunkálója között van, legmegfelelőbb is. Mégis, részint mert különösen az alsó határon e meghatározás határvonalai elmosódnak, részint pedig, mert az ez alapon osztályozott birtokkategóriák a gyakorlati szempontból is fontos számszerű összehasonlítást nem teszik lehetővé, a mezőgazdasági üzemeket terjedelmük szerint kell kategorizálni. Hazai szokások és a statisztikai gyakorlat nálunk a 100 k. holdon aluli mezőgazdasági üzemeket nevezi kisbirtoknak s ezek alsó határán lévő egész kicsiny, 5 holdon aluli üzemet külön névvel törpebirtoknak hívja. Nem kétséges, hogy a birtokkategóriák számszerű elhatárolása nem nagyon kifejező, mert az éghajlat, talajminőség, a termelés iránya és intenzitása az egyes birtokkategóriákat a számszerű határok fölé emelheti, vagy azok alá süllyesztheti. A magyar statisztika által a kisüzemnek 5 és 100 hold közti elhatárolása nagyon is ingatag alapokon nyugszik. Az alsó határ konyha- és gyümölcskertészkedő, szőlőművelő, vagy kereskedelmi növényt termesztő üzemekben az 5 hold alá is süllyedhet, mert az ilyen nagy intenzitású üzemek kis területen is tudják biztosítani egy — esetleg kisebb — család elfoglaltságát és megélhetését. Általában a talajjavítás, az üzembelterjesség fokozása és a terményárak emelkedése csökkentőleg hat a kisüzem nagyságának alsó határára. Mind a három tényezőnek együtthatása pedig az, hogy a kisüzem — vagyis az a területnagyság, amely egy gazdálkodó parasztcsaládnak teljes elfoglaltságot és biztos meg-

élhetést nyújt — kedvező viszonyok mellett 5 hold alá is süllyedhet. A felső határ is nagyon ingatag, mert már az 50—60 hold jó földű és sok állatot tartó üzem sem nélkülözheti az állandó idegen munkaerőt, rossz talajú, hegyes vidéken, nagyon extenzív művelési viszonyok között meg még nagyobb terület sem képes biztosítani egy parasztcsalád egzisztenciáját. Az sem igényel különös bizonyítást, hogy a kisbirtokok osztályában az alsó s felső határokon mozgók (a 6—10 holdas, nagy családos s a 90—100 holdas, kis családos) között társadalmi és gazdasági tekintetben mélyreható különbségek vannak és hogy a kisbirtok az alsó és felső határokon a mezőgazdasági üzemkategóriák közt elfoglalt szerepét másképp tölti be. Mégis, mert a különbségek mellett is egységesíti ezt az osztályt a tulajdonosnak és a munkásnak egy személyben való megjelenése, főleg pedig, mert a statisztika sem számolhatván e különbségekkel, egységesíti felvételeiben ezt az osztályt, el kell tekintenünk e különbségektől annál is inkább, mert más pontosabb összehasonlítási alap híján a területi statisztika felosztására vagyunk utalva a mezőgazdasági osztályok elhatárolásánál, de sohasem szabad figyelmen kívül hagyni az üzemkategóriának megkülönböztetésére használt számsémák alkalmazásánál a külső üzemterjedelem mindig viszonylagos voltát, különösen külföldi adatok egybevetésénél, mert pl. az angol legelőgazdálkodás és az amerikai extenzív művelésnél a kisüzemek alsó határa jóval magasabb, mint az intenzíven gazdálkodó Franciaország-, Belgium- vagy Dániában.

A fentiek előrebocsátása és figyelembevétele után a továbbiakban tehát arról az osztályról lesz szó, annak az osztálynak igyekezzünk ezúttal népesedési jelentőségét megrajzolni, melynek tagjai az 5—100 k. holdas mezőgazdasági üzemeken folytatják a termelést.

Ez az osztály — a kisbirtokosság — társadalmunk egyik legjelentékenyebb osztálya, mely a mezőgazdasági termelésben is egyre növekvő szerephez jut. A munkásnak és vállalkozónak egy személyben való megjelenése e két osztálynak napjainkban hevesen megnyilvánuló súrlódásaiban a társadalom nyugalma és biztonsága szempontjából mélyreható jelentőségű. A munka szem-

pontjából nézve a kisbirtokos munkás, ki munkaerejét — ha nem is meghatározott, de bizonytalan időre, legtöbbször élete végéig és nem szerződésileg megállapított bér ellenében egy vállalat rendelkezésére bocsátja. Vállalkozás alapján a kisbirtokos vállalkozó, mert munkaerejét saját üzemében használja. Ez az alapja annak az általános felfogásnak, hogy a kisbirtokos kizárólag sem az egyik, sem a másik, de mind a két osztályhoz tartozik. És ez nem is tagadható, mert munkaerejét idegen vállalkozónak nem kölcsönzi, idegen munkaerőt sem használ fel, mert vállalata üzemben tartására elegendő saját és családja munkaereje. Más a helyzet az annyira kicsiny üzemekben, melyek ép törpeségüknél fogva nem elégségesek ahhoz, hogy a család teljes munkaerejét foglalkoztathassák s az így feleslegessé vált része a család munkaerejének, kénytelen más vállalkozásban elhelyezkedni. Ugyancsak más a helyzet azokban a kisbirtokokban is, amelyek a család néptelensége folytán, vagy a birtok mérete és viszonyai miatt idegen munkaerőkre szorulnak.

Így a kisbirtokosoknak a következő három kategóriájával kell számolnunk:

a) azokkal, kik családjuknak minden munkaerejét minden időben tudják üzemükben foglalkoztatni;

b) azokkal, kik familiájukban üzemükben nem foglalkoztatható munkaerővel rendelkeznek;

c) azokkal, kiknek familiájából az üzem vitelére elegendő munkaerő nem kerül ki.

Az első kategória reprezentálja az igazi munkás-vállalkozó osztályt, ebben a munkás jelentősége egyenlő a vállalkozó jelentőségével. A második kategória gazdasági viszonyai kétségtelenül legközelebb állnak a munkásosztályéhoz, mert itt a vállalkozó jelentősége eltörpül amellet a szerep mellett, melyet ez a kategória a mezőgazdasági munkapiacra játszik. A harmadik kategóriában a vállalkozó jelentősége lép előtérbe az üzemében hosszabb-rövidebb ideig felhasznált idegen munkaerők folytán. E harmadik kategóriának a vállalkozói jelentősége is eltörpül, különösen a munkapiacra való hatásában akkor, ha a kisüzem speciális helyzetét a mezőgazdaságra alkalmazzuk. A kisüzemben a termelés és jövedel-

mezőség főtényezője a munka, mivel pedig a mezőgazdaság produktivitása a klimatológiai és piaci viszonyok befolyása alatt áll, a munka értékét is ezek a tényezők determinálják. Ha most a kisbirtokos sok idegen munkát használ fel üzemében, melyek ellenértékét előre kell neki megfizetnie, úgy fix árat ad jövőbeli s bizonytalan értékért. Így történhetik meg, hogy a befektetett munka értéke a kifizetett bér alá süllyed, mikor is a piaci helyzet és az időjárási viszonyok a gazdának nyereségét érzékenyen lecsökkentik, sőt a termelési költségek megtérülését is kizárhatják. Ez az oka annak, hogy a kisbirtokos igyekszik üzemében minden munkát familiájával ellátni, a legnagyobb erőfeszítéstől s a munkaidő végtelen kinyújtásától sem riad vissza, csak hogy ne kelljen igénybe venni a neki nagy megterhelést jelentő idegen munkaerőt. Ez a magyarázata annak, hogy a fentebbi osztályozásból a munkapiacra gyakorolt hatása még annak a kategóriának is alig számottevő, amelyben leginkább domborodik ki a vállalkozó sajátsága.

Mielőtt a magyar kisbirtokos osztály számszerű körülhatárolásához fognánk, azt a kérdést kell tisztáznunk, hogy ez az osztály a birtok- vagy pedig az üzemi statisztika alapján tekintessék-e egységes osztálynak?

Minden mezőgazdasági számlálásnak épúgy, mint bármilyen állandóan folyó agrárstatisztikának felvételi egysége az egyes üzem, tekintet nélkül arra, hogy az egy, vagy több tulajdonosnak a birtoka, vagy hogy az üzem tulajdonosa egy összefüggő területen, avagy több különálló földdarabon folytatja-e a gazdálkodást. Ebből következik, hogy a földbirtokstatisztikának megfigyelési egysége nem azonos a mezőgazdasági üzemsztatisztikának felvételi egységével és hogy egy ország mezőgazdasági üzemei számának és nagyságának a földbirtokok számával és nagyságával való azonosítása hibás. A mezőgazdasági üzemek száma és nagysága nem esik egybe a mezőgazdasági tulajdonok számával és nagyságával. Különösen, ahol a bérleti rendszer nagyon el van terjedve, fordulhat elő az az eset, hogy egy tulajdon számos üzemre esik szét; ilyen helyeken azután a mezőgazdasági üzemek száma jóval felülmúlja a birtokok számát. Az üzemek határa csak ott

esik egybe a birtokok határával, ahol a tulajdonos saját kezelésében van a birtok, még pedig csupán a sajátja, vagy pedig az egész tulajdon egy bérlőnek adatott haszonbérbe, míg minden más esetben, tehát mikor a gazda saját tulajdonának határán túl bérel üzeméhez, vagy pedig a tulajdonos földjét több bérlőnek engedi át, esetleg több tulajdon jut egy bérlőnek kezébe, az üzemek és a földtulajdonok határai nem fedik egymást. A birtokstatisztikának tehát más az alapja is, forrása is, mint a mezőgazdasági üzemi statisztikának, de az előbbit az utóbbiból a bérleti viszonyok figyelembevételével meg lehet állapítani. Már most az a kérdés, hogy a vizsgálni kívánt osztály a kezén lévő üzemek, vagy a tulajdonában lévő földbirtokok alapján határoltassék-e körül? Másszóval a kisbirtokos osztály fogalmát csak azokra korlátozzuk-e, akik 5—100 holdnyi saját tulajdonukban lévő birtokon folytatják a mezőgazdálkodást, vagy e fogalom körét azokra is kiterjesszük, akik részben, vagy egészben másnak a fenti területű tulajdonán önállóan gazdálkodnak? Úgy gondoljuk, hogy a termelési eszközök azonos nagysága, a folytatott foglalkozás egyezősége, a hasonló életmód és a közös célokra való törekvés az érdekeiket annyira azonosítja, hogy a fenti különbségek mellett is a saját és részben, vagy egészben más 5—100 holdas földbirtokán gazdálkodó elemeket egységes osztálynak tekinthetjük annál is inkább, mert a gazdasági viszonyaik azonos alakulása és a társadalmi helyzetük egyezősége egy olyan közös pszichét fejleszt bennük, mely a meglévő különbségek dacára is egy osztállyá egységesíti őket. Ezt a mai értelemben vett és a fentebbiekben körvonalozott magyar kisbirtokos osztályt a fejlődő magyar kapitalizmus hívta életre s a jobbágyfelszabadításnak történelmünkben új korszakot nyitó ténykedésével indította meg azt a társadalmi folyamatot, mely lehetővé tette a mai munkaszervezetünkben folyton növekvő társadalmi és gazdasági súlyú kisbirtokos társadalom teljes kibontakozását.

A jobbágyfelszabadítás, mikor végétvetette annak a sokszázados harcnak, mely a föld tulajdonosa és annak művelője között dúlt és az egész nemzetgazdaságot sujtotta, az egyéni munka szabadságának megalapozásával és az egyéni tulajdon megterem-

tésével lerakta az alapját a kapitalista termelési rendszernek, mely a mezőgazdálkodás munkáinak eredményeit a megszaprodott emberiség igényeihez mértén megsokszorozta. A jobbágyfelszabadításnak e felbecsülhetetlen gazdasági jelentősége mellett azonban nem kisebb értékű szolgáltatása az, hogy egy új középosztálynak, a kiscgazda-osztálynak kibontakozását tette lehetővé, mely ép a munka szabadságához és az egyéni tulajdonhoz — a tőkés termelés e kettős alapjához való végtelen ragaszkodásánál fogva — a kapitalisztikus gazdasági rendnek hatalmas védőerege és fennmaradásának hathatós biztosítója.

A jobbágyfelszabadítás után azonban még félszázadra volt szükség, hogy a jobbágyösökből, szabad hajdukából, kiváltságos parasztokból, egytelkes nemesekből és elszegényedett köznemesekből a liberalizmus kíméletlen szelekcióján keresztül kialakulhatott a mai értelemben vett kiscgazda-osztály. A kiscgazda-osztályt tehát a kapitalizmus hívta életre, az a kapitalizmus, melynek fennmaradása, vagy kimúlása nagyrészt az általa megteremtett osztály boldogulásával, vagy pusztulásával van összenőve.

Nem volna érdektelen ennek az osztálynak történelmén keresztül szaladni, már csak azért sem, mert történelmük lapjainak átpergetése révén egyfelől megismerkedhetnénk azokkal a történelmi tényezőkkel, melyek a kisbirtokos osztály szellemi és fizikai tulajdonságait részint megedzették, részint kedvezőtlenül befolyásolták, másfelől rámutathatnánk arra a kérlelhetetlen összefüggésre is, mely az ezeréves agrár Magyarország sorsa, annak politikai, társadalmi, művelődési és vallási mozgalmi, meg a földbirtok tulajdonjoga és megoszlása között fennállott. Az ezuttal kitűzött feladataink kereteibe azonban még egy leggyorsabb iramú átrohanás a magyar történelmen sem illeszthető be s meg kell elégednünk annak a hangsúlyozásával, hogy történelmük ismerete elengedhetetlenül szükséges a kisbirtokos osztályunk népesedési és társadalmi jelentőségének megértésére, épen úgy, mint ahogy gazdasági életünkben és nemzeti létünkben játszott szerepét is csak történelmének háttérében láthatjuk meg valóban.

A nemzet jelenében minden osztálynak megvan a maga jelentősége, mindegyikre feladatok hárulnak az összesség érdekében és bármelyik hiánya vagy összeroppanása veszélyeztetné az egész felépítettségét. Mégis a nemzet jövőjét tekintve az egyes osztályok fontosságukban más-más súlyúak, még pedig aszerint, milyen szerep jut nekik a nemzet célkitűzéseinek előmozdításában. Más szóval az ismérve annak, hogy valamely nemzet egyetemében az egyes osztályoknak milyen jelentőséget tulajdonítsunk, nem lehet más, mint az a feladat, mely a nemzet célkitűzéseiből folyólag egyfelől a kívánatos gazdasági alap megteremtése, illetve a gazdasági erőforrások fokozása, másfelől a még kívánatosabb népi erőnek létrehozása és megtartása terén az egyes osztályokra háramlik.

A kétségtelenül fontos gazdasági alap előteremtése mellett azonban a nemzet fennmaradásának és boldogulásának biztosítója mégis csak emberanyagában van, mert hisz ez az alapja az előbbinek is. Ezért is ezúttal eltekintünk annak a vizs-

gálatától, amit a kisbirtokos osztálynak a nemzet harcához döntő súllyal kívánatos gazdasági erők előteremtésében játszott szerepe kívánna meg és a következőkben azt fogjuk vizsgálni, hogy nemzetek versenyében a siker biztosítására még fontosabb népi erő létrehozásában és megtartásában milyen szerep jut a kisbirtokos osztálynak.

Az 1920. évi népszámlálás szerint az östermeléssel foglalkozó népesség száma 4,449.104, az egész népesség (7,980.143) 55·8%-a volt.

Az előzőekben körülhatárolt kisbirtokos osztály (5—100 holdas kisbirtokos és kisbérlők) kereső és eltartott férfi- és női népessége 1,311.352, az egész östermelő-népesség 29·5%-a, Magyarország egész népességének pedig 16·4%-a volt.

Az ország 1920. évi népességének kerekén $\frac{1}{6}$ -át tevő kisbirtokos osztály számbeli jelentősége sem kicsinyelhető le. Az 1. sz. tábla, mely foglalkozási alapon tagolja a népességet és épen ezért a társadalmi rétegződést is visszatükrözteti, mutatja, hogy csupán egyetlen társadalmi osztályunk van,

1. Magyarország népessége foglalkozási ágak szerint 1920-ban.¹⁾

Population de la Hongrie actuelle en 1920, suivant les branches de professions.¹⁾

Foglalkozási ág <i>Branches de professions</i>	Abszolút szám <i>Nombres absolus</i>	Az egész népesség %-ában <i>Pourcent. par rapp. à la popul. totale</i>	Foglalkozási ág <i>Branches de professions</i>	Abszolút szám <i>Nombres absolus</i>	Az egész népesség %-ában <i>Pourcent. par rapp. à la popul. totale</i>
Mezőgazdasági munkás — <i>Ouvriers agricoles</i>	1,528.589	19·1	Közlekedés — <i>Transports et communications</i>	349.786	4·5
Kisbirtokos és kisbérlő — <i>Petits propriétaires et petits fermiers</i>	1,311.352	16·4	Nyugdíjas — <i>Retraités</i>	196.825	2·4
Ipari segédszemélyzet — <i>Personnel auxil. de l'industrie</i>	828.892	10·3	Házi cselédek — <i>Domestiques</i>	175.461	2·2
Törpebirtokos és bérlő napszámos 5 holdon alul — <i>Propriétaires et journaliers fermiers au-dessous de 5 arp. cad.</i>	827.829	10·3	Egyéb és ismeretlen — <i>Autres et inconn.</i>	161.719	2·0
Ipari önállók — <i>Indépendants (patrons) industriels</i>	667.240	8·2	Véderő — <i>Armée</i>	124.600	1·6
Mezőgazdasági cselédek — <i>Domestiques agricoles</i>	603.104	7·8	Egyéb mezőgazdasággal és kertészettel foglalkozók — <i>Autres agricult. et horticult.</i>	120.489	1·6
Keresk. és hitel — <i>Commerce et crédit</i>	400.204	5·1	Bányászat, kohászat — <i>Mines et hauts fourneaux</i>	104.454	1·3
Közszolg. és szabadfoglalkozás — <i>Services publ. et professions libérales</i>	372.166	4·7	K. m. n. napszámos — <i>Journaliers non spécifiques</i>	97.469	1·2
			Ipari tisztviselő — <i>Employés industriels</i>	52.223	0·7
			100 holdon felüli birtokos bérlő — <i>Propriétaires et fermiers au-dessus de 100 arp. cad.</i>	30.902	0·4
			Erdészet és egyéb östermelés <i>Sylviculture et autre product. du sol</i>	26.839	0·3

¹⁾ Összeállítva az 1920. évi népszámlálás III/IV. kötetének 308. és köv. lapjairól. — *Tableau dressé d'après le tome III—IV du Recensement de la population de 1920, p. 308 et suiv.*

mely nagyobb népi erővel járul a nemzet egyetemének felépítéséhez a kisbirtokos osztálynál.

A magyar társadalom piramisszerű épületén a parasztság foglalja el a legszélesebb alapot; rétegződésében a 19·1%-os aránnyal szereplő mezőgazdasági munkásságot 16·4%-os részesedésével rögtön a kisbirtokos osztály követi, mely után pedig az ipari segédszemélyzettel egyező arányú — 10·3% — törpebirtokos réteg következik. A többi foglalkozási ágakhoz, illetőleg társadalmi osztályokhoz tartozó népesség egyike sem éri el az egész népesség 10%-át. Miután a kisbirtokos osztály számbeli súlyát a nemzet egyetemében csak az az osztály szárnyalja túl, mely bizonytalan egzisztenciájánál és függő helyzeténél fogva relatív többsége dacára sem lehet a nemzeti célkitűzés letéteményese, ennek hordozójává, a nemzet jövőjének biztosítójává szükségképen az az osztály emelkedik, mely a nemzeti haladás szolgálatára alkalmas tulajdonságai mellett a többi osztályokkal szemben népi-erő tekintetében is relatív többséggel dicsekedhetik, mely tehát a nemzet népi-erő iránt támasztott követelményeinek mennyiségi és minőségi tekintetben egyaránt megfelel. Ez az osztály a kisbirtokos osztály és őstermelő államokban, mint amilyen mi is vagyunk, ennek az osztálynak a sorsától függ az ország sorsa, nemcsak azért, mert a parasztság egyéb rétegeivel együtt az ország népének számbeli többségét jelenti, de ez az osztály adja az ország minden rétegének az egészséges felfrissülést, ez az ősforrása, a kifogyhatatlan gyűjtőmedencéje a nemzet népéréjének. Ez adja a hadsereg magját, ez szolgáltatja a többi paraszti rétegekkel egyetemben a mezőgazdasági nagygazdaságoknak, a bányászati, ipari termelésnek a munkástömegeket, ez nyújtja a pusztuló középosztály regenerálódási lehetőségeit, mikor mérhetetlen társadalmi energiatarthatóából az iskolák útján állandóan új elemekkel frissíti a felette álló osztályokat.

Ennek az osztálynak a hazaszeretete a szülőföldje szeretetében gyökeredzik és ez a hazaszeretet reális alapon, a saját művelte és saját tulajdonát képező földjén nyugszik. Ez tehát azoknak az osztályoknak egyike, mely a nemzet népi erejét illető cél-

kitűzésének minőségileg is megfelelően, mennyiségileg a legjelentékenyebb. Innen van az, hogy nemcsak őstermelő államokban, hanem mindenütt, ahol a kisbirtokos osztály a népesség elég jelentős hányadát teszi, mindinkább e felé az osztály felé fordul a nemzetek jövőjén munkálkodók figyelme, ez a magyarázata annak is, hogy a mi közéletünk számottevő tényezői is mind több és több érdeklődést tanúsítanak a magyar kisbirtokos osztály sorsa iránt. S ha mindezekhez még hozzáadjuk a nemzeti termelésben játszott, folyton növekvő jelentőségét, nem lehet kétséges, hogy erre az osztályra valóban nagy feladatok várnak a nemzet jövőjének hordozásában s hogy ennek az osztálynak a védelme s megerősítése a nemzet fentmaradásának egyik legbiztosabb záloga. A közelmúlt igazolta, hogy a nemzeti ideálokkal szembefordult szélsőséges eszmék inkább a kisbirtokos osztály falanxain törtek meg, mint a középosztály ellentállásán. Ép ezért agrárszínezetű országban az igazi középosztály a kisbirtokos osztály és mert gazdasági gyökérezete a nemzet alapjával, a földdel hozza legszorosabb kapcsolatba, jelentős számánál fogva a magántulajdonra épült nemzeti létnek, vagy ami ezzel egyértelmű, a mai gazdasági és társadalmi rendnek legbiztosabb támasza.

Az a kérdés, fogyó, vagy növekvő tendenciát mutat-e ez az osztály?

A népszámlálások által kimutatott számban csak azok a kisbirtokosok, illetve kisbérlek, tehát a kigazda-osztály azon tagjai szerepelnek, kik a népszámlálás idején itt-hon tartózkodtak és főfoglalkozásra kisbirtokos, illetve kisbérleknek vallották magukat. Tudjuk azonban, hogy ép a kisbirtokos osztály az, amelyik a közép-, de főleg a nagybirtokos osztályban oly gyakori abszintizmussal szemben a földjével szorosan van hazájához kötve, eltekintve attól, hogy anyagi eszközei elégtelensége sem igen teszi számára lehetővé a külföldön való tartózkodást, másrészt a kisüzem az, mely tulajdonosának télen is leginkább képes foglalkozást nyújtani s így a népszámlálások ezt az osztályt rendszeren állandó lakhelyén és foglalkozásában találják, minélfogva a télen megejtett népszámlálásoknak az őstermelés egyes ágaira megállapított adatai talán éppen a kisbirtokos osztályt illetően tarthatók leginkább helytállóknak.

1910-ben a Magyarbirtadalomban a kisbirtokos, ill. kisbérleti osztály kereső és eltartott férfi és női népessége 5,698.001, az egész népesség 27·2% -a volt.¹⁾ Hogy a mai területen akkor a kisbirtokos osztály az egész népesség mekkora hányadát jelentette, nem állapítható meg, de ismeretes, hogy mert az országcsönkítés következtében egyrészt jelentős kisbirtokostöbbségű területek veszttek el, másrészt, mivel a birtoktalan mezőgazdasági elemek ép a megmaradt területen voltak legtöbben, az 1920. évi aránya a kisbirtokos osztálynak (16·4%) az 1910. évivel szemben jelentékenyen kedvezőtlenebb.

A korábbi népszámlálások adataiból a kisbirtokos osztály számának alakulására pedig csak kevés érdemleges állapítható meg; 1900-ban ugyanis a kisbirtokos osztály 50 holdon aluli kategóriájában a magukat kisbirtokosnak valló 5 holdon aluli törpebirtokosok, illetve bérletiek is bentfoglaltatnak, az 1890. évi népszámlálás pedig az östermelő foglalkozásúakat egész más — összehasonlításra egyáltalán nem alkalmas — részletezéssel tárgyalja. Annyi azonban megállapítható, hogy 1900-tól 1910-ig az 50—100 holdas birtokok számának aránya 1·21% -ról 1·45%-ra, az 50 holdon aluliaké pedig 96·17% -ról 96·58%-ra emelkedett. Az utóbbi kategóriának, melyben a törpebirtokosok is szerepelnek, aránylag kisebb mértékű a birtokos elemekben való térnyerése, mint a kisbirtokosok legmagasabb kategóriájának, ami a közép- és nagyobb birtokok bomlása mellett bizonyos mértékig a nagyobb parasztüzemek felhalmozódására is enged következtetni.²⁾ De ha kifogástalan statisztikával nem is bizonyítható a kisbirtokos osztály számának gyarapodása, arra a közölt adatok mellett bizonyos tényekből is kétségtelenül következtethetünk. A mezőgazdaságban u. i. az üzemek koncentrációja nem érvényesül épen a kisebb üzemek fokozottabb életképessége miatt s ebből kifolyólag, részint pedig a fentálló örökösödési jog következtében a nagyobb birtokok kisebbekre való szétesése s így a kisebb birtokok tulajdonosai, bérleti számának növekedése különös bizonyítást nem igénylő természetes folyamattal tekinthető. Hogy ennek a folya-

matnak intézményes előmozdítása a nemzet érdekében álló, az nem szorul bővebb magyarázatra, az eszközeiről pedig más alkalmalással lesz szó. Most azt kívánjuk vizsgálni, ill. adatokkal megvilágítani, hogy a kisbirtok, mint mezőgazdasági üzem természeténél fogva miként mozdítja elő a nemzet népese-
déspolitikai célkitűzését, melyet — miután ez alább még bővebben kerül tárgyalásra — e helyütt egy mondatba sűrítve úgy fejezhetnénk ki, hogy ez nem lehet más, mint az egymással versenyző nemzetek között egy területegységen a viszonylag legmagasabb emberlétszám előteremtése és megtartása. A mezőgazdaság természetéből folyik, hogy viszonylag nagyobb területen kisebb népességnek tud foglalkozást s így megélhetést nyújtani, mint az ipar, vagy a kereskedelem, tehát az olyan agrárországokban — mint amilyen hazánk is — hol az ipari fejlődésnek erős korlátai vannak, ahol tehát a mezőgazdaságból a szaporodás folytán és a csökkenő földhozadék törvénye következtében kiszoruló elemeknek egyéb foglalkozási ágakban való elhelyezkedése mind nagyobb s nagyobb akadályokba ütközik, eminens fontosságúvá emelkedik az a kérdés, melyik mezőgazdasági üzemforma képes a mezőgazdasági népesség legjelentékenyebb tömegeinek megkötésére? Erre a kérdésre megkapjuk a választ, ha a birtokmegoszlást és a népsűrűséget tesszük vizsgálat tárgyává.

Nézzük az 1895. évi mezőgazdasági üzemi statisztika és az 1900. évi népszámlálás idevonatkozó adatait néhány mezőgazdaságilag fontosabb megyére. (2. sz. tábla.)

Ha az 1895. évi első s ezideig utolsó mezőgazdasági üzemi statisztika eredményeit összevetjük a felvételhez legközelebb eső 1900. évi népszámlálás által talált népsűrűségi adatokkal, teljes törvényszerűséggel jelentkező összefüggéseket nem találunk. A birtokkategóriák térfoglalásának a népsűrűsége gyakorolt hatását törvényhatóságokonként vizsgálva nem is láthatunk általános érvényű szabályszerűségeket, mert a törvényhatóságokonkénti csoportosításban a legtöbbször nagyon különböző birtokkategóriájú és népességű területek kerülnek egymás mellé. Túlnagy és főként túlheterogén egység a törvényhatóság területe ahhoz, hogy bizonyos gazdasági tényezőnek a népesség alakulására gyakorolt hatása benne visszatükröződhetnék. Az a szám, hogy egy

¹⁾ 1910. évi népszámlálás. IV. köt. 18. 1.

²⁾ 1910. évi népszámlálás. VI. kötet. 120. 1.

2. A Magyarbirodalom mezőgazdaságilag fontosabb vármegyei területének gazdaság-nagyságok szerinti megoszlása 1895-ben és a népsűrűség.

Répartition par catégories de superficie d'exploitations agricoles, en 1895, de la superficie des principaux comitats agricoles de Hongrie et densité de la population dans les mêmes comitats.

V á r m e g y é k Comitats	A gazdaságok összes területéből esett 1895-ben ¹⁾ — Répartition de la superficie totale des exploitations agricoles en 1895 ¹⁾					Népsűrűség négyzetkilométerenként ²⁾ Densité de la population par km ² ²⁾		
	törpe <i>très petites</i>	kis <i>petites</i>	közép <i>moyennes</i>	nagy <i>grandes</i>	közép és nagy <i>moyennes et grandes</i>	1900	1910	1920
	g a z d a s á g o k r a — <i>exploitations.</i> ^{0/0}							
Fejér	4·09	21·74	10·66	63·51	74·17	50·9	53·4	55·7
Szabolcs	3·12	24·01	28·16	44·71	72·87	62·2	69·0	73·0
Somogy	3·94	27·87	9·25	58·94	68·19	51·8	54·8	55·0
Heves	5·42	31·10	18·99	44·49	63·48	67·9	74·4	79·3
Bihar	5·72	32·30	11·20	50·78	61·98	49·7	54·9	58·5
Verőce	2·93	35·57	4·68	56·82	61·50	45·4	50·1	.
Veszprém	4·42	35·80	12·44	47·34	59·78	56·2	58·1	58·8
Komárom	3·86	36·93	16·62	42·59	59·21	56·9	64·1	73·0
Arad	7·97	35·86	10·97	45·20	56·17	55·6	59·2	80·4
Békés	4·71	42·05	16·55	36·69	53·24	76·0	81·4	84·8
Zala	11·11	36·35	11·60	40·88	52·54	72·9	77·8	71·2
Pozsony	5·99	41·75	13·28	38·98	52·26	70·2	72·5	.
Nyitra	7·21	41·29	19·12	32·38	51·50	77·7	82·8	.
Moson	3·53	45·55	15·23	35·69	50·92	45·1	47·5	56·1
Maros-Torda	6·19	44·85	16·64	32·32	48·96	42·7	46·6	.
Kolozs	4·91	47·06	18·73	29·30	48·03	42·2	46·6	.
Hajdu	4·79	48·58	19·01	27·62	46·63	62·3	67·5	70·5
Csanád	4·30	50·82	22·04	22·84	44·88	81·7	84·7	88·4
Baranya	5·82	51·13	8·53	34·52	43·05	56·9	59·3	60·5
Vas	6·69	54·52	10·96	27·83	38·79	76·5	79·6	81·2
Kisküküllő	8·42	54·80	21·89	14·89	36·78	63·3	67·3	.
Bács-Bodrog	4·67	60·56	16·50	18·27	34·77	68·4	71·6	58·0
Torontál	4·63	60·73	11·79	22·85	34·64	59·6	60·0	61·3
Temes	5·18	60·59	13·80	20·43	34·23	54·8	56·1	.
Ugocsa	10·18	58·20	19·61	12·01	31·62	68·7	75·6	.
Varasd	17·74	55·36	10·68	16·22	26·90	109·2	120·3	.
Szerém	4·51	70·75	7·72	17·02	24·74	53·8	58·3	.
Magyarbirodalom <i>Hongrie</i>	6·15	48·44	14·22	31·19	45·41	59·2	64·2	85·9
A t. j. városok nélkül <i>Sans les villes autonomes</i>	54·2	58·8	72·5

¹⁾ Mezőgazdasági üzemi statisztika. — *Statistique des exploitations agricoles.* 1895. III. p. 16. l.

²⁾ A csonka megyék a mai területtel. — *Pour les comitats mutilés, territoire actuel.*

törvényhatóság területén a 100 holdon felüli birtokok a művelés alatt álló területnek — mondjuk — 50%-át teszik, magában foglalhat 80%-os részesedésű járásokat olyanokkal egyetemben, melyben a közép- és nagybirtok a területből csak 20%-ot, esetleg még annyit sem foglal el. Mármost a nagyon különböző birtokmegoszlású járások esetleg nagyon különböző népességi viszonyai kiegyenlítve jelentkeznek a törvényhatóság népsűrűségi adatában s így nem mutathatják a birtokkategóriák hatását a népsűrűségre; kisebb egységekre pedig a hazai üzemsztisztikai adatok nem állnak rendelkezésre. Mindenesetre az már ebből a táblá-

ból is megállapítható, hogy azokban a megyékben, hol a 100 holdon felüli birtokok a művelés alatt álló terület legnagyobb százalékát foglalják el (Fejér 74·17, Somogy 68·19, Verőce 61·50, Veszprém 59·78), a népsűrűség kicsiny (Fejér 50·9, Somogy 51·8, Verőce 45·4, Veszprém 56·2) s viszont ahol a közép- és nagyüzemek kis százalékkal szerepelnek (Varasd 26·90, Vas 38·79, Csanád 44·88), ott a népsűrűség nagy (Varasd 109·2, Vas 76·5, Csanád 81·7). Többet nem állapíthatunk meg akkor sem, ha az 1925. évi Gazdacímtár adatai alapján fogyó sorrendben sorakoztatjuk az egyes ország-részekben belül a 100 kat. holdon felüli föld-

birtokokkal különböző arányban bővelkedő vármegyéket s összevetjük az 1920. évi népszámlálás által kimutatott vármegyei népsűrűséggel.

A 3. sz. táblából is az látható, hogy a 100 holdon felüli birtokok nagy százaléka által jellemzett megyék népsűrűsége általában kisebb, mint azoké a megyéké, melyekben a 100 holdon aluli birtokok vannak túlsúlyban. De olyan szabályszerűségről, melyben a megyéknek a közép- és nagybirtokok százalékos térfoglalású fogyó sorrendje egyúttal a megyék népsűrűségének növekvő sorrendjét is mutatná, szó sincs. És ez természetes is, kivált, ha az összefüggések vizsgálatánál a fentiek szem előtt tartása mellett még azt is figyelembe vesszük, hogy a törpeüzemek viszonylag jelentékeny térfoglalása is ellensúlyozhatja a közép- és nagyüzemek túlsúlyú térfoglalásának a népsűrűségre gyakorolt csökkentő hatását, miként ez különösen Zala megyénél kirívó, ahol bár a 100 holdon felüli üzemek az egész terület 51·3%-át teszik, a népsűrűség mégis kedvező, mert a 11·1% részesedésű törpeüzem ellensúlyozza a jelentős százaléku nagyüzemeknek a népsűrűségre gyakorolt ritkító hatását. (A törpeüzem országos átlaga 6·1%.) Az is meggondolandó e helyütt, hogy a kedvezőtlen birtokmegoszlásnak a népsűrűségre gyakorolt csökkentő hatását a földek jó minősége, azoknak művelési ágankinti kedvező megoszlása mérsékelheti, mert az előbbi a munkáskezek nagyobb számának alkalmazását eredményezheti, az utóbbi pedig jobb megélhetést biztosíthat. Miután pedig a birtokmegoszlás és a népsűrűség közti oksági kapcsolatot a fenti kimutatásokban leginkább az zavarhatja, hogy a viszonyításban az egyes vármegyék különböző nagyságú terméketlen területeikkel és különféle egyéb termelési ághoz tartozó népességükkel szerepelnek, ezeknek a zavaró tényezőknek hatását úgy küszöbölhetjük ki és az egyes mezőgazdasági üzemformáknak a mezőgazdasági népesség megtartását és foglalkoztatását illető hatását akkor láthatjuk, ha a mezőgazdaságilag művelt területet és annak egy egységére (100 hektár) eső mezőgazdasági népességet a birtokmegoszlással kombinálva tesszük vizsgálat tárgyává.

Az 1895. évi mezőgazdasági üzemi statisztika és az 1900. évi népszámlálás ered-

3. A 100 (1000) kat. holdon felüli birtokok térfoglalása és a népsűrűség vármegyénként Csonka-Magyarországon.

Progression des propriétés de plus de 100 (et de plus de 1000) arp. cad. et densité de la population suivant les comitats dans la Hongrie actuelle.

Vármegyék Comitats	A 100 (1000) kat. holdon felüli föld birtokok területe az összes terület %-ában ¹⁾ - <i>Superficie des propr. de plus de 100 (et de plus de 1000) arp. cad. en % de la superf. tot.¹⁾</i>	Népsűrűség négyzetkilométerenként ²⁾ <i>Densité de la population par km² ²⁾</i>
Fejér	62·8 (48·8)	55·7
Somogy	60·5 (43·0)	55·0
Komárom és Esztergom	55·2 (40·2)	73·0
Veszprém	55·0 (38·2)	58·8
Zala	51·3 (26·7)	71·2
Győr, Moson és Pozsony	47·3 (23·8)	65·1, 56·1
Sopron	45·0 (30·1)	77·2
Vas	40·4 (17·2)	81·2
Baranya	39·4 (15·6)	60·5
Tolna	39·3 (26·7)	74·2
<i>Dunántúl</i>		
<i>Transdanubie</i>	50·8 (32·1)	69·1
Nógrád és Hont.	63·5 (30·7)	74·4, 59·2
Zemplén	59·6 (35·8)	76·7
Heves	54·0 (28·7)	79·3
Borsod, Gömör és Kishont	52·3 (25·5)	70·0, 53·3
Abaúj-Torna	50·3 (22·1)	51·0
<i>Északi dombos vidék — Nord</i>	55·6 (28·2)	. ³⁾
Szabolcs és Ung	60·9 (29·8)	73·0, 87·3
Hajdu	52·5 (37·8)	70·5
Bihar	51·5 (29·9)	58·5
Szatmár, Ugocsa és Bereg	47·4 (15·9)	63·2
Csongrád	47·2 (33·8)	75·5
Pest-Pilis-Solt-Kiskun .	44·7 (22·6)	96·5
Csanád-Arad és Torontál	43·0 (22·4)	80·4, 61·3
Békés	42·0 (27·0)	84·8
Jász-Nagy-Kun-Szolnok	41·5 (17·0)	73·6
Bács-Bodrog	36·5 (23·8)	58·0
<i>Alföld</i>		
<i>Grande Plaine</i>	46·9 (25·8)	. ³⁾
Magyarország t. j. városok nélkül — Hongrie, sans les villes aut.	49·8 (28·8)	72·5

¹⁾ Gazdacímtár 1925. 19. l. — *Livre d'adresses des agriculteurs, 1925. p. 19.*

²⁾ 1920. évi népszámlálás. VI. k. 7. l. — *Recensement de la population de 1920, t. VI, p. 7.*

³⁾ Az 1920. évi népszámlálás más országrészenkénti beosztása miatt nincs adat. — *Il n'y a pas de données, le recensement de 1920 ayant été fait d'après une autre division régionale.*

ményeiből összeállított 4. sz. táblázat szerint a közép- és nagygazdaságok által a művelt terület legnagyobb %-át elfoglaló 5 vármegye

4. 100 hektár művelt területre eső mezőgazdasági, illetve összes népesség a Magyarbiodalom túlnyomóan nagy-, illetve túlnyomóan kisbirtokos vármegyéiben.¹⁾

Proportion de la population totale et de la population agricole pour une superficie cultivée de 100 hectares dans les comitats à grands propriétaires et dans ceux à petits propriétaires, Hongrie d'avant-guerre.¹⁾

Vármegyék Comitats	A művelés alatt álló területekből esett a 100 holdon felüli üzemetre — Proportion de la superficie cultivée pour les exploitations agricoles de plus de 100 arp. cad. — %		Egy önálló birtokosra, ill. bérlőre esett mezőgazdasági művelés alatt álló terület hektárokban — Superficie agr. cultivée pour 1 propriétaire indépendant, respectiv. pour 1 fermier en ha		100 hektár m.-gazdaságilag művelt területre esett — Sur une superficie agr. cultivée de 100 ha, combien	
	1895	1900	1900	1900	mezőgazdaságból és kertészetből élő népesség (kereső és eltartott) — d'habit. vivant d'agric. et d'horticult. (y compr. les personnes entreten. par eux)	népesség általában — d'habitants en général
Fejér	74.17	16.3	58.2	76.6		
Szabolcs	72.87	19.7	66.6	88.2		
Somogy	68.19	10.8	73.6	98.5		
Komárom	59.21	12.4	67.9	94.7		
Moson	50.92	16.8	53.5	79.9		
Brassó	6.44	4.9	101.0	229.5		
Beszterce-Naszód	10.11	4.5	113.8	149.5		
Szeben	10.93	3.2	142.8	216.1		
Udvarhely	17.48	4.4	122.8	151.5		
Varasd	26.80	2.2	264.3	282.5		

¹⁾ Ez adatok az 1895. évi mezőgazdasági üzemi statisztika III. kötet 16. l., továbbá az 1910. évi népszámlálás VI. köt. 122*, ill. 212—214. lapjairól vannak összeállítva. — *Tableau dressé d'après les chiffres de la Statistique des exploitations agricoles de 1895, t. III, p. 16, et d'après ceux du Recensement de la population de 1910, t. VI, p. 122 et 212—214.*

gyében egy önálló birtokosra, illetve bérlőre 10.8—19.7 kat. hold mezőgazdasági művelés alatt álló terület esett, míg a 100 holdon felüli üzemek legkisebb részesedésű öt vármegyében csak 2.2—4.9 kat. hold. Az előbbi megyék minden 100 hektár művelt területén 53.5—73.6 egyén élt mezőgazdaságból és kertészetből, míg az utóbbi megyékben 101.0—264.3. De hogy a kis mezőgazdasági üzemek erőteljes térfoglalása nemcsak a mezőgazdaságból élők, hanem az egész népesség nagyobb tömegeit köti meg, mutatja a táblázat utolsó rovata, mely szerint míg a tipikus közép- és nagybirtokos megyék minden 100 hektár mezőgazdaságilag mű-

velt területére csupán 76.6—98.5 lakos esett, addig az elaprózott birtokú megyékben 149.5—282.5.

A birtokelaprózódás és a mezőgazdasági népesség sűrűsége közötti oksági kapcsolatot igazolja az 5. sz. táblázat is, mely az 1900. és 1910. évi népszámlálások eredményei alapján az egyes országrészek egy birtokosára, illetve bérlőjére eső mezőgazdaságilag művelt területet állítja szembe 100 hektár művelt terület kereső mezőgazdasági népességével.

Ez adatok szinte matematikai pontossággal igazolják azt a megállapítást, minél elaprózottabb a föld, annál több rajta a mezőgazdasági foglalkozást űző és belőle megélhetést találó egyének száma. Kenéz „Föld és nép” című munkájában meggyőzően mutatja be ezt az összefüggést külföldi és hazai adatok nyomán, mely utóbbiak közül a nagybirtok térfoglalásának a népsűrűsége

5. A birtokelaprózódás és a mezőgazdasági népesség sűrűsége országrészenként 1900-ban és 1910-ben.¹⁾

Morcellement des propriétés et densité de la population agricole par régions, en 1900 et 1910.¹⁾

Országrész Régions	Egy birtokosra, vagy bérlőre esett mezőgazdaságilag művelt terület hektárokban — Superficie agricole cultivée pour 1 propriétaire ou fermier, en ha		100 hektár területre esett mezőgazdasággal és kertészet-foglalkozó egyén — Proportion des individus s'occupant d'agriculture et d'horticulture pour 100 ha	
	1900-ban	1910-ben	1900-ban	1910-ben
Horvát-Szlavonország — Croatie-Slavonie	4.6	4.2	75.2	63.6
Királyhágón túl — Transylvanie	5.0	5.0	57.2	49.9
Duna jobb partja — Rive droite du Danube	7.6	7.6	42.1	38.4
Tisza jobb partja — Rive droite de la Tisza	8.0	7.8	38.7	35.5
Duna bal partja — Rive gauche du Danube	9.0	8.7	37.7	32.7
Tisza bal partja — Rive gauche de la Tisza	9.1	8.7	36.5	34.7
Tisza-Maros szöge — Angle de la Tisza et de la Maros	9.2	9.0	35.6	31.9
Duna-Tisza köze — Entre le Danube et la Tisza	11.9	11.0	28.5	27.4

¹⁾ 1910. évi népszámlálás. VI. köt. 120. l. — *Recensement de la population de 1910, t. VI, p. 120.*

gyakorolt hatását mutatók egyikét ideiktatjuk: ¹⁾

Vármegye	A nagybirtok területe az egész terület százalékában	100 hektár szántóra eső lakosok száma
Fejér	63·5	81
Somogy	58·9	104
Bihar	50·8	120
Zemplén	50·4	134
Brassó	2·4	247
Beszterce-Naszód	3·7	170
Szeben	3·9	252
Udvarhely	5·7	158

A táblázat felső részében azok a megyék szerepelnek, melyekben az 1000 holdat meghaladó birtokok az egész művelés alatt álló területből 50%-nál nagyobb részt foglalnak el, az alsó részben pedig azok a megyék, melyekben a nagybirtok a művelt területnek csak pár %-át teszi. E megyékben a 100 hektár szántóra eső lélekszám 158—252, míg a tipikus nagybirtokos vármegyékben csak 81—134. Hasonló eredményekre bukkanunk, ha az 1920. évi népszámlálás eredményei alapján vizsgáljuk a birtokmegoszlás és a mezőgazdasági népsűrűség egymáshoz való viszonyát.

A 6. sz. táblázat első rovata az egyes országrészekben belül fogyó sorrendben tünteti fel minden megyei törvényhatóságnak egy-egy birtokosára, illetve bérlőjére eső szántó, kert- és szőlőterületét, a második rovata pedig azt mutatja meg, hogy 100 hektár mezőgazdaságilag művelt területen hány mezőgazdasági kereső egyén talál foglalkozást. E két rovat egybevetéséből pedig szintén az tűnik ki nagy általánosságban, hogy minél kisebb valamely törvényhatóságban az egy birtokosra, illetve bérlőre eső mezőgazdasági művelés alatt álló terület, annál több egyént foglalkoztat az illető törvényhatóság azonos mezőgazdasági területe, annál több mezőgazdasági keresőnek nyújt munkalehetőséget s így megélhetést. A szélsőséget egyik irányban Moson megye, a másik irányban Zala megye szolgáltatja. Az előbbiben legnagyobb az egy önállóra jutó mezőgazdaságilag művelt terület (17·9), a 100 hektár területre eső mezőgazdasági keresők aránya viszont itt a legkisebb (24·2), az utóbbiban pedig, ahol a művelés alatt álló területből legkisebb jut egy birtokosnak, illetve bérlőnek (5·9), a 100 hektár terület által eltartott

6. A birtokelaprózódás és a mezőgazdasági népesség sűrűsége Magyarországi területén 1920-ban.¹⁾

Morcellement des propriétés et densité de la population agricole dans la Hongrie actuelle en 1920.¹⁾

V á r m e g y e Comitats	Egy önálló birtokosra és bérlőre eső mezőgazdaságilag művelt terület hektárjában Superficie agric. cultivée pour 1 propriétaire indépendant ou p. 1 fermier, en ha	100 hektár mezőgazdaságilag művelt területre esett kereső mezőgazdasági népesség Proportion de la population agric. active pour une superficie agric. cultivée de 100 ha
Moson	17·9	24·2
Fejér	17·0	26·9
Komárom	15·2	28·0
Veszprém	11·0	32·7
Győr	11·0	35·8
Somogy	10·4	34·5
Vas	9·0	39·3
Tolna	8·9	37·8
Baranya	8·7	35·6
Sopron	8·1	46·1
Zala	5·9	56·9
<i>Dunántúl-Transdanubie</i>	9·7	36·8
Nógrád	12·6	36·8
Esztergom	8·0	42·0
Hont	7·3	53·4
<i>Duna bal partja – Rive gauche du Danube</i>	10·9	39·0
Jász-Nagy-Kun-Szolnok .	13·5	29·4
Csongrád	10·7	35·3
Heves	10·1	43·8
Bács-Bodrog	9·7	35·3
Pest-Pilis-Solt-Kiskun .	9·7	39·6
<i>Duna-Tisza köze – Entre le Danube et la Tisza</i>	10·4	37·0
Bereg	11·7	34·0
Zemplén	11·3	40·2
Abaúj-Torna	10·7	34·8
Gömör-Kishont	9·4	37·6
Ung	9·3	48·4
<i>Tisza jobb partja – Rive droite de la Tisza</i>	10·6	38·3
Szabolcs	16·7	30·6
Békés	12·0	32·7
Bihar	11·8	31·1
Szatmár	11·5	31·1
Hajdu	9·9	38·4
<i>Tisza bal partja – Rive gauche de la Tisza</i>	12·8	31·9
Arad	13·8	38·4
Csanád	13·0	32·9
Torontál	12·1	30·5
<i>Tisza Maros szöge – Angle de la Tisza et de la Maros</i>	13·0	33·3
Magyarország – Hongrie	10·6	35·9
T. j. városok nélkül <i>Sans les villes autonomes</i>	10·7	35·9

¹⁾ Kenéz Béla: Nép és föld. Budapest. 1917. 3. 1.

¹⁾ 1920. évi népszámlálás. VI. köt. 77. 1. — Recensement de la population de 1920, t. VI, p. 77.

mezőgazdasági keresők aránya a legnagyobb (56·9).

Hogy az első rovat fogyó sorrendjével szemben a második rovat adatai — a nagyjában ellentétes irányú tendenciájuk mellett is — bizonyos kilengéseket mutatnak, más szóval, hogy a fenti adatokban nem teljes törvényszerűséggel jelentkezik az a megállapítás, hogy minél elaprózottabb a föld, annál többen élhetnek meg belőle, annak egyrészt az a magyarázata, hogy a segítő családtagoknak a keresők közé való számítása különböző vidékeken nem egységes alapon történik, ami már maga is az arányszámok bizonyos mértékű eltolódását eredményezheti, másrészt pedig, miután a mezőgazdasági munkáselem jelentős részét a népszámlálás nem azon a helyen veszi számba, ahol az kenyerét megkeresi, azokban a törvényhatóságokban, hol sok a mezőgazdasági munkás, a viszonyításban zavarok mutatkozhatnak s amint látjuk, ott is mutatkoznak a legszembetűnőbben.

A szociálista David is hosszasan foglalkozik munkájában¹⁾ azzal a szoros összefüggéssel, mely a népsűrűség és a mezőgazdasági üzemformák között fennáll és az 1907. évi németbirodalmi üzemi statisztika eredményei alapján szembeállítja a mezőgazdasági népességben legritkább kerületeket a mezőgazdasági kereső népességgel leg-sűrűbben lakottakkal, vagyis azokat a kerületeket, melyekben 1.000 hektár mezőgazdaságilag művelt területre 400-nál kevesebb mezőgazdasággal foglalkozó egyén esik, azokkal a kerületekkel, melyekben a mondott területegységen 800-nál többen találnak foglalkozást. Az előbbi kerületek a tipikus nagybirtok-kerületek, míg az utóbbiak a túlnyomóan kisparaszti vidékek, amint ez a 7. számú táblából látható.

A 7. sz. tábla azt mutatja, hogy a túlnyomóan kisparaszti kerületek a lakosság két, sőt háromszorosát tartják el, mint a nagybirtok többségű kerületek. Ennek megállapítása mellett azonban David még azt is kiemeli, hogy ez a kisparaszti vidékek javára szembeszökő különbség még kirívóbb lenne, ha a nagybirtok vidékeken is elég jelentékeny számban szereplő kisparaszti üzemek, valamint a kisparaszti kerületekben is meg-

7. A mezőgazdasági népesség sűrűsége a Németbirodalom tipikus nagybirtokkerületeiben és túlnyomóan kisparaszti vidékein 1907-ben.¹⁾

Densité de la population agricole en 1907 dans les régions typiques à grandes propriétés et dans les régions à petits paysans en Allemagne.¹⁾

Országrészek Régions	100 ha. mezőgazdaságilag művelt területből a 20 hektaron aluli üzemekre esik Proportion des exploitations agric. de moins de 20 hectares pour une superficie agricole cultivée de 100 hectares	1000 hektár mezőgazdaságilag művelt területre esik mezőgazdasággal foglalkozó egyén Nombre des personnes s'occupant d'agriculture pour une superficie agricole cultivée de 1000 hectares
Mecklenburg-Strelitz	10·3	270
Freistaat Lübeck	14·3	300
Schleswig kerület ²⁾	25·0	301
Stralsund	11·4	305
Mecklenburg—Schwerin	14·7	309
Potsdam kerület	25·8	330
Stettin	24·8	348
Königsberg	17·5	375
Köslin	31·2	396
Manheim kerület	86·8	808
Prowinz, Rheinhessen	88·8	845
Rheinpfalz	89·2	869
Trier kerület	87·3	898
Wiesbaden kerület	93·0	917
Schwarzwaldkreis	94·6	991
Koblenz kerület	93·6	1084
Freiburg	91·6	1090
Neckarkreis	93·1	1101
Karlsruhe kerület	95·2	1278

¹⁾ David: Sozialismus und Landwirtschaft. P. 451—452. l.

²⁾ Kerület = région.

található nagybirtokok az egyes üzemformáknak a népsűrűsége gyakorolt hatását nem tompítanak, vagyis, ha tiszta paraszti vidékek kizárólagosan nagybirtokos vidékekkel volnának összehasonlíthatók.

A birtokmegosztás és a mezőgazdasági népesség sűrűsége közötti kapcsolatot igazolják a legutóbbi németbirodalmi (1925. évi) mezőgazdasági üzemi statisztikai felvételek eredményei is.¹⁾

Gazdaságnagyság	100 hektár mezőgazdaságilag művelt területre esett mezőgazdasággal foglalkozó egyén
5—50 ár	596·7
0·5—2 hektár	196·0
2—5 „	94·4

¹⁾ David: Sozialismus und Landwirtschaft. 2. Aufl. Leipzig. 1922. 446—459. l.

¹⁾ Landw. Betriebszählung, 1925. 11. o. (Stat. des Deutschen Reichs. 410.)

Gazdaságnagyság	100 hektár mezőgazdaságilag művelt területre esett mezőgazdasággal foglalkozó egyén
5—10 hektár	56·6
10—20 „	37·7
20—50 „	25·8
50—100 „	21·9
100—200 „	23·1
200— hektáron felül	19·5

Talán túlsokat is időztünk annak az agrárpolitika által is eléggé tisztázott kérdésnek vizsgálatánál, melyik birtoktípus képebb a mezőgazdasági népesség nagyobb tömegeinek abszorbeálására, de úgy gondoltuk, hogy e kérdés alaposabb boncolásának e tanulmány keretében annál is inkább van helye, az e kérdésben kialakult agrárpolitikai véleményeknek újból és frisebb adatokkal való igazolása annál kevésbé felesleges, mert a gazdaságpolitikai lehetőségekben nagyon is korlátolt magyar népesedési politika célkitűzéseinek sikeréhez mégis csak a leghatékonyabb eszközt az a megállapítás szolgáltatja, hogy minél túlsúlyúbb egy vidéken a kisüzem térfoglalása, annál nagyobb számú ott a mezőgazdasági népesség. De a felsorakoztatott adatokból nemcsak az tűnik ki, hogy a kisbirtok a mezőgazdasági népesség legnagyobb tömegeinek az eltartására és a mezőgazdasághoz való rögzítésére a leginkább képes, hanem az is, hogy a mezőgazdaságon kívül élő népesség is ott található a legnagyobb számban, ahol a művelés alatt álló terület túlnyomólag kisbirtokosok

kezében van. A kisbirtok népesedési fontossága s egyben legnagyobb jelentősége épen abban van, hogy a népesség legnagyobb tömegeit tartja el s így köti helyhez, ezt pedig minden közzgazdasági tevékenység egyik legfőbb céljaként szokták megjelölni.

A következőkben a nemzet egyhatodát jelentő kisbirtokos népességet fontosabb demológiai tulajdonságai alapján igyekezünk bemutatni röviden, de úgy, hogy a lényesebb tulajdonságai a lehetőséghez mérten az egész népesség egyező tulajdonságaival párhuzamban legyenek szemlélhetők.

A kisbirtokos osztály két nemének egymáshoz való arányát birtoknagyság-kategóriánként való részletezéssel az alábbi tábla mutatja:

Birtoknagyság	Férfi	Nő	Együtt	1000 férfire esik nő ¹⁾
5— 10 holdig	267.833	285.984	553.817	1067
10— 20 „	219.277	228.656	447.933	1043
20— 50 „	128.959	130.986	259.945	1015
50—100 „	24.773	24.884	49.657	1004
Összesen	640.842	670.510	1,311.352	1046

¹⁾ 1920. évi népszámlálás. III/IV. köt. 308. l.

A nemek egymáshoz való aránya gazdasági, nemzetvédelmi és erkölcsi szempontból egyaránt fontos s ez a kisbirtokos osztálynál kedvezőnek mondható, mert 1000 férfire csak 1.046 nő jut, szemben az országos átlaggal, mely 1.062.

8. Kisbirtokos népesség keresői és eltartottai birtoknagyságcsopontonként 1920-ban.¹⁾

Population active et passive de la classe des petits propriétaires par sexe et catégories de superficie.¹⁾

Birtoknagyság <i>Catégories de superficie</i>	Keresők — <i>Population active</i> :			Eltartottak — <i>Population passive</i> :			100 keresőre esett eltartott — <i>Proportion de la populat. passive pour 100 personnes de la populat. active</i>
	férfi <i>masc.</i>	nő <i>fémin.</i>	együtt <i>ensemble</i>	férfi <i>masc.</i>	nő <i>fémin.</i>	együtt <i>ensemble</i>	
5—10 h. ig — <i>arp. cad.</i>	190.122	93.019	283.141	77.711	192.965	270.676	95
10—20 „ „	157.274	74.408	231.682	62.003	154.248	216.251	93
20—50 „ „	92.251	41.857	134.108	36.708	89.129	125.837	93
50—100 „ „	17.674	6.445	24.119	7.099	18.439	25.538	105
Összesen — Total	457.321	215.729	673.050	183.521	454.781	638.302	94

¹⁾ 1920. évi népszámlálás. III/IV. köt. 308. l. — *Recensement de la population de 1920, t. III—IV, p. 308.*

A 8. sz. táblából látható, hogy a kisbirtokososztálynak csak a legfelső, 50—100 holdas kategóriájában múlja felül az eltartottak száma a keresőkét, az egész kisbirtokos népesség átlagában pedig 100 keresőre 94 eltartott jut. Nem lesz érdektelen a keresők és eltartottak egymáshoz való viszo-

nyát a többi birtokos osztályban, a mezőgazdálkodás és az őstermelés egyéb fontosabb ágaiban, valamint a többi főbb foglalkozási csoportokban bemutatni, hogy lássuk, hogy az egyes foglalkozási ágakban a keresőkre az eltartottak mily terhe hármlik.

A 9. sz. táblából látható, hogy a fontosabb foglalkozási ágak közül csupán az

9. Az egyes foglalkozási ágak keresőinek és eltartottainak egymáshoz való aránya 1920-ban.¹⁾
Rapport, en 1920, de la population active et passive dans les diverses branches de profession.¹⁾

A foglalkozási ágak <i>Branches de profession</i>	Kereső <i>Population active</i>	Eltartott <i>Population passive</i>	100 keresőre eső eltartott <i>Proportion de la populat. passive pour 100 personnes de la populat. active</i>
Nagybirtokos <i>Grands propriétaires</i>	798	1.461	183
Középbirtokos, nagy és közép bérlő <i>Moyens propriétaires et grands et moyens fermiers</i>	11.484	17.359	151
Törpebirtokos <i>Propriétaires de moins de 5 arpents cad.</i>	407.947	419.882	102
Gazdasági cseléd— <i>Domestiques agricoles .</i>	225.129	379.975	168
Mezőgazdasági munkás — <i>Ouvriers agricoles</i>	749.169	779.420	104
Erdészet — <i>Sylviculture</i>	6.760	15.259	225
Bányászat, kohászat <i>Mines et hauts fourneaux</i>	34.719	69.735	200
Ipari önállók — <i>Indépendants (patrons) industriels</i>	227.873	439.367	193
Ipari tisztviselők <i>Employés industriels</i>	25.850	26.373	102
Ipari segédszemélyzet <i>Personnel auxil. de l'industrie</i>	437.137	391.755	89
Keresk. és hitel <i>Commerce et crédit .</i>	180.348	219.856	121
Közlekedés — <i>Transports et communicat.</i>	115.171	234.615	203
Polgári és egyházi közszolgálat — <i>SerVICES publics et ecclésiast.</i>	167.731	204.435	121
Véderő — <i>Armée . .</i>	88.139	36.461	41
Napszámosok — <i>Journaliers</i>	50.118	47.351	94
Nyugdíjasok, stb. <i>Retraités, etc.</i>	98.954	97.871	99
Egyéb és ismeretlen <i>Autres et inconn. . .</i>	44.094	117.625	267
Házi cselédek <i>Domestiques</i>	155.892	19.569	12
Az egész népesség <i>Population totale .</i>	3,752.714	4,227.429	112

¹⁾ 1920. évi népszámlálás. III/IV. köt. 308. és 316. l. — *Recensement de la population de 1920, t. III—IV, p. 308 et 316.*

ipari segédszemélyzet, a véderő, a k. m. n. napszámosok, a nyugdíjasok és a házicselédek csoportja az, melyben a keresők száma felülmúlja az eltartottakét, de a kétféle rétegnek egymáshoz való aránya csak az ipari segédszemélyzetnél, a véderőnél és a házicselédeknel látszik kedvezőbbnek a kisbirtokos osztály fentebb kimutatott arányánál, mert amíg a kisbirtokos osztályban 100 keresőre 94 eltartott jut, addig az ipari segédszemélyzetnél — amint a táblából látható — 89, a véderőnél 41, a házicselédeknel pedig csak 12. Ha azonban ez utóbbi három foglalkozási ág keresőit családi állapotuk szerint vesszük vizsgálat alá, megkapjuk a magyarázatát látszólagos kedvezőbb arányuknak. A 10. sz. tábla szerint e három foglalkozási ág kereső és eltartott népességének az országgal, de különösen a kisbirtokos osztályával szemben mutatkozó kedvezőbb aránya abban leli magyarázatát, hogy a három foglalkozási ágban a kereső házas népesség számát jelentékenyen felülmúlja a nőtlen-hajadon keresők száma. Ennek pedig az az oka, hogy az első foglalkozási ág gazdasági bizonytalanságában a nőtlen-ha-

10. Az ipari segédszemélyzet, a véderő, a házicselédek és a kisbirtokos osztály, nőtlen-hajadon és házas keresőinek egymáshoz való viszonya.¹⁾
Rapport des célibataires et mariés des deux sexes dans la population active des catégories „personnel auxiliaire de l'industrie“, „défense nationale“, „domestiques“ et „petits propriétaires“.¹⁾

Foglalkozási ág <i>Branches de profession</i>	Nőtlen-hajadon keresők — <i>Célibataires</i>	Házas keresők — <i>Mariés</i>	100 házas keresőre jut nőtlen-hajadon kereső — <i>Proportion des célibataires pour 100 mariés (des 2 sexes, pop. active)</i>
	<i>des deux sexes (seulem. popul. active)</i>		
Ipari segédszemélyzet — <i>Personnel auxil. de l'industrie</i>	253.354	167.234	151
Véderő — <i>Défense nationale</i>	61.201	26.423	231
Házi cselédek <i>Domestiques</i>	126.867	14.074	901
Kisbirtokososztály <i>Petits propriétaires</i>	216.316	344.270	62
Az egész népesség <i>Total</i>	1,568.396	1,802.362	86

¹⁾ 1920. évi népszámlálás. III/IV. köt. 311. és 319. l. — *Recensement de la population de 1920, t. III—IV, p. 310 et 319.*

jadon állapot különös előnyt jelent, a két utóbbi foglalkozás pedig nagyrészt átmeneti jelleggel bírván, inkább a nőtlen-hajadon családi állapotot kívánja meg. Az pedig csak természetes, hogy a nőtlen-hajadon keresők eltartási kötelezettsége eltörpül a házaskeresőké mellett. Ennek következtében ezek a foglalkozási ágak nem vehetők figyelembe akkor, mikor a kisbirtokos osztály keresői- és eltartottjainak arányát a többi foglalkozási ágakéival vetjük össze. Ezek szemelőt tartása mellett tehát megállapítható a fentiekből, hogy sem a többi birtokos elemnél, sem az őstermelés más jelentős ágazataiban, különösen pedig a többi főbb foglalkozási ágakban nem fordul elő az, hogy az eltartottak száma kisebb, mint a keresőké. Ennek pedig az a nagy szociális jelentősége, hogy a kisbirtokos osztály termelő rétegeit legkisebb mértékben terhelik az eltartottak. Azt lehetne gondolni, hogy talán a kisbirtokos osztály keresőinek kedvező aránya kormegoszlásának természetes folyománya, más szóval feltételezhető, hogy azt, hogy ennek az osztálynak eltartottjai a többi osztályokkal szemben jelentékenyen kisebb mértékben terhelik a kereső rétegeket, ennek az osztálynak a kedvező korviszonyai megmagyarázzák. Ugyanis egy osztály produktív korú népességének gyermekek és öregek melletti kedvező aránya az osztály munkabírását és képességét kétségbevonhatatlanul előmozdítja, ami biztosított munkaalkalom mellett ez osztály keresőinek arányát kedvezően befolyásolja. De egy pillantás a 11. sz. táblázatra meggyőzhet feltevésünk a laptalanságáról.

A kisbirtokos osztályban a produktív-korúak (15—59 év) aránya (58,1%) az országos aránynál (60,4%) kedvezőtlenebb, tehát a kisbirtokos osztály produktív rétegeire a 14 éven aluli gyermekek és a 60 éven felüli öregek nagyobb súllyal (41,9%) nehezednek, mint az egész népesség produktív rétegeire annak gyermekei és aggjai (39,6%).

Hogy a kisbirtokos népességben a keresők aránya mégis annyira kedvező és hogy ezzel a szociális és gazdasági előnnyel más társadalmi réteg, ill. osztály nem dicsekedhetik, az onnan van, hogy egyik foglalkozási ágakban sincs meg a mód a családtagok munkaerejének oly messzemenő, a gyermek- és aggkorba egyaránt benyúló felhasználására, mint épen a kisbirtokos osztályban. Az

11. A kisbirtokosság és az egész népesség kormegoszlása 1920-ban.¹⁾

Répartition par âge, en 1920, des petits propriétaires et de la population totale.¹⁾

Korév — Age	Kisbirtokos osztály Petits propriétaires	%	Az egész népesség Population totale	%
—7 ans	142.267	10.9	978.070	12.3
7—14 "	248.062	18.9	1,465.485	18.3
15—19 "	145.575	11.1	844.593	10.6
20—39 "	324.867	24.8	2,446.961	30.7
40—59 "	291.156	22.2	1,525.200	19.1
60— "	159.309	12.1	715.990	9.0
Ismeretlen Age inconnu .	116	—	3.844	—
Összesen — Tot.	1,311.352	100.0	7,980.143	100.0

¹⁾ Összeállítva, ill. kiszámítva az 1920. évi népszámlálás III/IV. kötet 308—309. és 316—317. lapjairól. — *Tableau dressé d'après le tome III—IV du Recensement de la population de 1920, p. 308—309 et 316—317.*

1920. évi népszámlálás a kisbirtokos osztály 7—14 éves korú népességének 19,1, a 60 éven felüli népességének pedig 59,4%-át találta a keresők között, az országos arány e két csoportban 14,3, illetve 57,8.¹⁾

A 12. sz. táblázatból — mely a földműveléssel foglalkozó kereső népességet a birtoknagyságcsoportok szerint önálló és segítő családtagok szerinti részletezéssel mutatja be — világosan kitűnik a családi munkaerőknek a kisbirtok által való legnagyobb mértékű abszorbeálása.

Vizsgálva ez adatokat azt látjuk, hogy a közép- és nagybirtokokon a birtokterület növekedésével ellenkezőleg, a törpebirtokon pedig a terület csökkenésével párhuzamosan csökken a családtagok száma s míg a birtoknagyságok mindegyik csoportjában több az önálló száma, mint a segítőcsaládtagoké, addig a kisbirtokos osztály minden birtoknagyságú rétegében felülmúlja a segítő-családtagok száma az önállókét. Viszonyszámokban világosabbá tehetők a mondottak. Az egyes üzemmeghatározások 100 önállójára esik segítőcsaládtag:

1000 holdon felüli birtokosoknál	9.8
" " " " bérlőknél	18.3
100—1000 holdas birtokosoknál	56.2
" " " " bérlőknél	70.9
5—100 " holdas birtokosoknál	124.3

¹⁾ Kiszámítva az 1920. évi népszámlálás III/IV. köt. 308—309. és 316—317. lapjairól.

5—100 holdas bérlőknél	112·4
5 holdon aluli birtokosoknál	81·3
" " " bérlőknél	76·6 ¹⁾

¹⁾ Összeállítva, ill. kiszámítva az 1920. évi népszámlálás III/IV. köt. 232, 233. lapjairól.

Visszatérve a kisbirtokos osztály kor-megoszlására, a fentiekben elmondottakon kívül itt még csak azt említjük meg, hogy a kisbirtokos osztály aggkorú népessége az

országos arányt jóval meghaladja (12·1, 9·—), ami az osztály halandóságát kedvezőtlenül befolyásolja, továbbá, hogy a gyermekkor aránya az országostól jelentékenyen elmarad (10·9, 12·3), ami viszont ez osztály egészséges szukreszcenciáját akadályozza.

A kisbirtokos népességet családi állapot szerint abszolút számokban, valamint % -

12. A mezőgazdasági kereső népesség önálló és segítő családtagjai birtoknagyság csoportonként.¹⁾

Indépendants et membres de famille les aidant dans le travail dans la population agricole active par catégories de superficie.¹⁾

A birtok v. bérlet nagysága <i>Catégories de superficie des propriétés ou des fermes</i>	Önálló <i>Indépendants</i>			Segítő családtag <i>Membres de famille aidant le chef de famille dans le travail</i>		
	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>	együtt <i>ensemble</i>	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>	együtt <i>ensemble</i>
Nagybirtokos 1.000 holdon felül — <i>Grands propriétaires au-dessus de 1.000 arp. c.</i>	576	151	727	71	—	71
Nagybérlő 1.000 holdon felül — <i>Grands fermiers au-dessus de 1.000 arp. c.</i>	308	20	328	45	15	60
Középbirtokos — <i>Moyens propriétaires:</i>						
100—200 kat. hold. — <i>arp. cad.</i>	2.473	578	3.051	1.753	577	2.330
200—1 000 " " " "	1.822	511	2.333	593	107	700
Együtt — <i>Ensemble</i>	4.295	1.089	5.384	2.346	684	3.030
Középbérlő — <i>Moyens fermiers:</i>						
100—200 kat. hold. — <i>arp. cad.</i>	647	37	684	475	237	712
200—1.000 " " " "	837	48	885	288	113	401
Együtt — <i>Ensemble</i>	1.484	85	1.569	763	350	1.113
Kisbirtokos — <i>Petits propriétaires:</i>						
5—10 kat. hold. — <i>arp. cad.</i>	105.491	22.445	127.936	75.535	67.258	142.793
10—20 " " " "	80.774	14.615	95.389	69.200	57.152	126.352
20—50 " " " "	44.022	7.615	51.637	41.414	31.720	73.134
50—100 " " " "	7.955	1.539	9.494	7.257	4.131	11.388
Együtt — <i>Ensemble</i>	238.242	46.214	284.456	193.406	160.261	353.667
Kisbérlő — <i>Petits fermiers:</i>						
5—10 kat. hold. — <i>arp. cad.</i>	5.799	458	6.257	3.317	2.858	6.175
10—20 " " " "	4.401	313	4.714	2.899	2.328	5.227
20—50 " " " "	3.872	257	4.129	2.943	2.265	5.208
50—100 " " " "	1.312	86	1.398	1.150	689	1.839
Együtt — <i>Ensemble</i>	15.384	1.114	16.498	10.309	8.140	18.449
Törpe birtokos — <i>Propriét. au-dessous de 5 arp. cad.</i>						
1 kat. holdon alul — <i>moins de 1 arp. cad.</i>	21.121	8.414	29.535	6.994	8.936	15.930
1—5 kat. hold. — <i>de 1 à 5 arp. cad.</i>	142.650	40.708	183.358	77.585	79.722	157.307
Együtt — <i>Ensemble</i>	163.771	49.122	212.893	84.579	88.658	173.237
Törpe bérlő — <i>Fermiers au-dessous de 5 arp. cad.</i>						
1 kat. holdon alul — <i>moins de 1 arp. cad.</i>	1.351	339	1.690	418	529	947
1—5 kat. hold. — <i>de 1 à 5 arp. cad.</i>	9.825	1.195	11.020	4.007	4.153	8.160
Együtt — <i>Ensemble</i>	11.176	1.534	12.710	4.425	4.682	9.107

¹⁾ Összeállítva, ill. kiszámítva az 1920. évi népszámlálás III/IV. köt. 232—233. lapjairól. — *Tableau dressé d'après le Recensement de la population de 1920, t. III—IV, p. 232—233.*

ban az országos népességgel összehasonlítva az alábbi összeállítás mutatja: ¹⁾

	abszolút szám	%	Az oldalt megnevezett családi állapotnak orsz. aránya
Nőtlen-hajadon . . .	626.297	47·7	52·1
Házass	584.288	44·6	40·5
Özvegy	97.941	7·5	7·0
Törvényesen elvált . .	2.826	0·2	0·4
Összesen:	1,311.352	100·0	100·0

A népesség egyes rétegeinek családi állapot szerint való összehasonlításánál nem szabad figyelmen kívül hagyni azt, hogy a korösszetétel meg a nemek viszonya jelentékenyen módosíthatja a családi állapot alakulását. Miután pedig ezekkel kombinálva a családi állapot a különböző foglalkozási csoportokra nem áll rendelkezésre, a fent közölt nyersarányok messzemenő következtetésekre nem is igen alkalmasak. Láttuk azonban fentebb egyrészt, hogy a 15 éven felüli, tehát a házasságképes korosztályok a kisbirtokos osztálynak nagyobb hányadát teszik, (70·2%) mint a népesség egészének (69·4%), másrészt hogy a kisbirtokos osztályban a nemek megoszlása is egyenletesebb, (1.000 férfire 1.046 nő) mint a népesség egyetemében, (1.000 férfire 1.062 nő) minek következtében csak természetes, hogy a kisbirtokos osztály családi állapot szerinti megoszlása egyes vonatkozásokban kedvezőbb, mint a népesség egészéé. A kisbirtokos osztály kedvezőbb helyzete családi állapot tekintetében abban nyilvánul, hogy jelentékenyen nagyobb a házassági kötelekben és lényegesen kisebb az elváltan élőknek aránya, mint az országos népességé. (44·6—40·5%, illetve 0·2—0·4) De láttuk fentebb a korviszonyok vizsgálatánál azt is, hogy a kisbirtokos osztály minden 100 lelkéből 12·1 a 60 éven felüli, míg e korúaknak országos aránya csak 9. Ez már magában is megmagyarázza a kisbirtokos osztály özvegyeinek az országosnál magasabb arányát, de valószínű az is, hogy a háború szomorú örökségének, a hadiözvegyeknek a kisbirtokos osztályra nehezedő nagyobb súlya is szerepet játszik benne.

A 13. sz. táblából látható, hogy a kisbirtokosságban a magyar anyanyelvűek aránya jelentékenyen elmarad a magyarság országos arányától. Országos arányukat a kisbirtokos osztályban leginkább a németek múlják felül, kisebb mértékben a hor-

¹⁾ 1920. évi népszámlálás. III/IV. köt. 310., 319. l.

13. A kisbirtokos osztály anyanyelvi megoszlása.¹⁾

Répartition par langue maternelle des petits propriétaires.¹⁾

Megnevezés <i>Désignation</i>	Abszolút szám <i>Nombres absolus</i>	%	Az oldalt megnevezett nemzetiség országos aránya — <i>Proportion générale des nationalités indiquées ci-dessous</i>
Magyar — <i>Hongrois</i> . . .	1,125.299	85·8	89·6
Német — <i>Allemands</i> . . .	129.049	9·8	6·9
Tót — <i>Slovaques</i> . . .	26.897	2·0	1·8
Oláh — <i>Roumains</i> . . .	4.194	0·3	0·3
Ruthén — <i>Ruthènes</i> . . .	283	—	—
Horvát — <i>Croates</i> . . .	11.053	0·9	0·5
Szerb — <i>Serbes</i> . . .	4.642	0·4	0·2
Egyéb — <i>Autres</i> . . .	9.935	0·8	0·7
Összesen — Total	1,311.352	100·0	100·0

¹⁾ 1920. évi népszámlálás. III/IV. köt. 312, 313. l. — *Recensement de la population de 1920, t. III—IV, p. 312 et 313.*

vátok, szerbek és a tótok. Sajnos, hogy a megváltozott területi viszonyok miatt a kisbirtokos osztály anyanyelvi megoszlása a korábbi népszámlálások adataival nem vethető össze s így nem állapítható meg, hogy a mai terület kisbirtokos osztályának anyanyelvi viszonyaiban milyen eltolódások mutatkoztak az idők folyamán. Ez sajnálattal állapítható meg egyébként a kisbirtokos osztály bármely tulajdonságának statisztikai vizsgálatánál is, de sehol sem jelent annyira érzékeny hiányt, mint épen a kisbirtokos osztály anyanyelvi vizsgálatánál, mert a magyarság számarányának ebben az osztályban való változása valóban a magyarság nemzeti erejének egyik döntő tanúbizonysága.

A kisbirtokos osztálynak az egyes hitfelekezetekhez való tartozandóságát a 14. sz. táblázat tünteti fel, melyből kitetszik, hogy a kisbirtokos osztály vallásfelekezetek szerinti megoszlása még az anyanyelvi megoszlásánál is kevésbé mutatja az országos erőviszonyokat. Feltűnő a reformátusságnak az országos arányát erősen meghaladó súlya a kisbirtokos osztályban; ez az alapja nagyrészt annak, hogy a kisbirtokosság egykétjét némelyek — helytelenül — a reformátusság számlájára írják. Országos arányát kisebb mértékben majd minden felekezet felülmúlja, részint a róm. kat., de különösen az izr. hitfelekezet rovására, mely

14. A kisbirtokos osztály hitfelekezetei szerint.¹⁾Répartition par confession des petits propriétaires.¹⁾

Megnevezés <i>Désignation</i>	Abszolút szám <i>Nombres absolus</i>	%	Az oldalt meg- nevezett fele- kezet országos aránya <i>Proportion gé- nérale des con- fessions indi- quées ci-dessous</i>
Róm. katolikus <i>Cath. rom.</i>	793.992	60·5	63·9
Gör. katolikus <i>Cath. grecs.</i>	31.325	2·4	2·2
Református <i>Calvinistes.</i>	357.526	27·3	21·0
Ágostai evang. <i>Luthériens.</i>	110.773	8·5	6·2
Görögkeleti <i>Gréco-orient.</i>	9.211	0·7	0·6
Unitárius <i>Unitaires.</i>	359	—	0·1
Izraelita — <i>Israélites</i>	6.142	0·5	5·9
Egyéb és ismeretlen <i>Autres et incon.</i>	2.024	0·1	0·1
Összesen — Total	1,311.352	100·0	100·0

¹⁾ 1920. évi népszámlálás. III/IV. köt. 314., 315. l. — *Recensement de la population de 1920, t. III—IV, p. 314 et 315.*

utóbbinak aránya a kisbirtokos osztályban (0·5%) országos arányához képest (5·9%) egészen eltörpülő. Közismert magyarázata a történelmi fejlődésen kívül a zsidóságnak a földtől — mint munkaeszköztől való húzódozása.

A kisbirtokos osztály műveltségi állapotát az 1920. évi népszámlálás alapján az alábbi összeállítás tükrözi¹⁾ s ez, amint a számok mutatják, országos viszonylatban nem mondható kedvezőtlennek.

Műveltségi állapot	Kisbirt. népesség száma
Főiskolát végzett	594
A középiskola 8	1.879
" 6	1.932
" 4	9.806
Az elemi iskola 6	556.771
" 4	301.907
Irni-olvasni tud	187.906
Nem ír, nem olvas	108.290

A főiskolát és a középiskola egyes csoportjait végzetek azonban nem számíthatók valamennyien ez osztály szellemi színvonalának emelői közé, ezek legnagyobb része az úgynevezett középosztályba emelkedés útjainak különböző szakaszain csupán az őket eltartó kisbirtokos atya foglalkozása alapján számítottak a népszámlá-

lás által ez osztályhoz. Bár tagadhatatlan, hogy a magyar kisbirtokos osztályban akadnak a középiskola különböző osztályát, sőt főiskolát végzetek is, de a népszámlálás által ilyenekül kimutatott kisbirtokos osztálybeliek oroszánrésze elveszett ez osztály számára, mert a mai közszellem, különösen pedig a közép- és főiskolák mentalitása nem igen mozdítja elő elvégzésük után az ekeszarvához való visszatérést. De amíg a kisbirtokos osztály egyetemére súlyos veszteség és társadalmi és politikai emelkedésének hátráltatója legjobbjainak törzséről való leválása, addig a nemzet egyetemére jótékony hatású és egyenesen kívánatos, mert kiváló elemeivel a felette álló osztályok egészséges felfrissülését eredményezi.

Az elemi iskola ma még a kisbirtokos osztály majdnem kizárólagos iskolája és látható, hogy ennek az iskolának mind a 6., mind a 4. osztályát jelentős tömegei végezték el. Az írás és olvasásnak, tehát az elemi műveltségnek a kisbirtokos osztály nagyobb százaléka van birtokában, mint az országos népességnek, mert a kisbirtokos osztály hét éven felüli népességének (1.169.085)¹⁾ még a tanyai iskolák nagyszabású életrekelése és az iskolán kívüli népoktatás felkarolása előtt csupán 9·2% -a volt az analfabéta, míg az országos átlaga az írni-olvasni nem tudóknak ugyanakkor 15·2%.

Nem is az elemi ismeretek tekintetében van a legtöbb kívánnivalója a kisbirtokos osztálynak a közoktatásügy intézőitől, a gazdasági szakismeretekhez való hozzáférhetetlenség az, ami mind neki, mind a köznek felbecsülhetetlen károkat okoz. Igaz, hogy e téren újabban jelentős lépések tettek s a létesített gazdaiskolák és téli tanfolyamok, az intézményesített szakelőadások nagyban hozzájárultak a kisgazda-társadalmunk szakismereteinek emeléséhez, de pótolni nem pótolhatják a multak ama mulasztását, hogy elfelejtettek gondoskodni egy olyan iskolatípusról, mely az elemi műveltség biztosítása mellett a parasztság gazdasági képzését elméleti és gyakorlati úton egyaránt megvalósíthatta volna. Ennek a mulasztásnak a súlya nehezedik a kisbirtokos osztályra és ez az oka annak, hogy világviszonylatban is emelkedett értelmi színvonaluk és ismeretes haladni-vágyásuk dacára is mezőgazdasági szakismeretek birtokába többnyire drágán meg-

¹⁾ 1920. évi népszámlálás. III/IV. köt. 310. l.

¹⁾ A kisbirtokosság 7 éven aluli népessége 1920-ban 142.267 volt.

fizetett saját tapasztalataik révén juthatnak s így miután a gazdasági tudományok hatalmas tárházából a modern gazdálkodás követelte ismeretekkel nem bírnak, nem csoda, ha a nemzeti termelésben a haladó élet biztosította fölényes helyzetükkel ma még nem dicsekedhetnek. A jövő legsürgősebb feladata ennél fogva a kisüzem vezetőit bevezetni a modern gazdaságtudományok rejtelseibe s ezt meg kell valósítani bármely áldozat árán is, mert aki megadja a lehetőséget arra, hogy a kisbirtokos osztály megtanulhassa, hogyan kell többet termelni, hogyan kell a ma követelményeinek megfelelően vezetni a kisüzemet, az megteremtette a lehetőségét a kisbirtokos osztály boldogulásának, emelkedésének és egyúttal a nemzet egyetemes haladásának.

Ezekben igyekeztünk felsorakoztatni mindazokat a statisztikai adatokat, melyek jellemzők a kisbirtokos-társadalomra és tudatában vagyunk annak, hogy igyekvésünk elé tornyosuló akadályokkal nem állt módunkban sikeresen megbirkózni. Nem pedig azért, mert a multnak és jelennek egybevetése révén a kisbirtokos népesség tulajdonságaiban idáig végbement változásokat egyrészt az egyes népszámlálások eltérő foglalkozási csoportosítása, másrészt

pedig az időközben bekövetkezett területváltozások miatt nem állt módunkban megállapítani, minek következtében le kellett mondani ez osztály fontosabb demológiai viszonyai jövőbeli alakulásának megrajzolásáról is. Enélkül pedig egy társadalmi osztályról népességi vonatkozásokban adott kép nem lehet teljes, különösen, ha meggondoljuk, hogy ez osztály népszámának s így társadalmi és gazdasági súlyának alakulását legközvetlenebbül érintő népmozgalmi tényezőket is főként a fent említett okok miatt országos vonatkozásokban nem vehettük vizsgálat alá.

Az azonban, hogy ma, az új népszámlálás eredményei napfényre kerülésének küszöbén a magyar kisbirtokos osztályról rajzolt képtől a való élet már messze jár és ismertetésünk a kisbirtokos osztályt mintegy tíz év előtti állapotában mutatja, úgy hisszük, annál is kevésbé hibáztatható, mert eltekintve attól, hogy az új népszámlálás eredményeinek publikálásáig úgyis kénytelenek vagyunk a réginek minden esetben bizonyos mértékig már elavult adataival beérni, jelen tanulmányunkat magunk is a kisbirtokosságról az új népszámlálás által feltárt anyag leendő feldolgozásának alapjául, előképeül tekintjük. *Gombás Géza.*



SZOCIÁLIS STATISZTIKA



Halálos kimenetelű balesetek 1930-ban.

Accidents mortels en Hongrie en 1930.

Résumé. Avant 1930, la statistique officielle hongroise ne recueillait pas encore régulièrement de données sur les accidents. L'année dernière, elle entreprit de relever d'année en année le nombre des accidents mortels, car il est encore impossible de se renseigner sur le nombre de tous les accidents. L'enregistrement des accidents mortels même rencontre de si grandes difficultés que l'enquête de 1930 n'a pu être complète.

L'année dernière, il a été relevé 1.828 accidents mortels, dont 543 survenus au domicile des victimes, 550 dans des établissements industriels et 520 sur la voie publique. Les 215 autres accidents mortels n'entrant pas dans ces trois catégories, devaient être classés à part.

★

A baleseteknek bizonyos meghatározott foglalkozási csoportokon belül, vagy bizonyos meghatározott körülmények között történt előfordulásait már eddig is figyelemmel kísérte és kíséri a magyar statisztikai szolgálat. Így adatgyűjtéseink voltak és vannak az ipari és mezőgazdasági üzemekben előfordult, valamint a vasúti és közúti forgalomban történt balesetekről.

Az összes balesetekre kiterjedő általános baleseti statisztikánk azonban nem volt, ma sincsen és a jövőben sem igen képzelhető el. Egyes külföldi államokban történtek ugyan erre vonatkozó kísérletek, de vagy teljes eredménytelenséggel, vagy legjobb esetben csak reprezentatív statisztikának tekinthető eredménnyel zárultak.

Általános baleseti statisztika rendszerezéséhez ugyanis elsősorban az a főköve-

1. Halálos kimenetelű balesetek az 1930. évben.
Accidents mortels en 1930.

Foglalkozási főcsoportok <i>Principales catégories de professions</i>	Tj. városok Budapesttel együtt <i>Villes autonomes, y compr. Budapest</i>	Vármegyéek <i>Comitats</i>	Magyarország összesen <i>Hongrie entière</i>
Őstermelés — <i>Prod. du sol</i>	32	518	550
Bányászat — <i>Mines</i>	2	40	42
Ipar, forgalom — <i>Industrie, commerce, transports, etc.</i>	107	317	424
Közszolgálat és szab. fogl. <i>Services publics et professions libérales</i>	6	15	21
Véderő — <i>Défense nationale</i>	5	17	22
Nyugdíjas, tőkepénzes stb. <i>Retraités, rentiers, etc.</i>	14	13	27
Háztartásbeli — <i>Femmes ne faisant pas de travaux salariés</i>	26	122	148
Tanuló, gyermek, csecsemő <i>Elèves, enf., nourrissons</i>	69	485	554
Házi cseléd — <i>Domestiques</i>	2	16	18
Egyéb — <i>Autres</i>	6	11	17
Ismeretlen — <i>Inconnu</i>	—	5	5
Mindössze — <i>Total général</i>	269	1.559	1.828
Ebből } férfi — <i>sexe masc.</i>	201	1.189	1.390
Dont } nő — <i>sexe fem.</i>	68	370	438

telmény fűződik, hogy minden egyes baleset statisztikailag megragadható legyen, mert hiszen a balesetre alkalmas adó helyzeteknek, viszonyoknak, körülményeknek a balesetgyakoriságra való hatása csak az összes baleseti esetek ismeretében mérlegelhető szabatosan. Az üzemi és forgalmi balesetek közül is igen sok eset csúszik ki a statisztikai megfigyelés alól, de a törvényes rendelkezésen alapuló bejelentési kényszer folytán a három napon túl gyógyuló balesetek — mondhatni teljes számukban — a statisztikus kutató lámpájának sugárkévéjébe kerülnek. A bejelentési kényszer azonban csak az imént említett balesetekre áll fönn, holott ezek a balesetek — amint látni fogjuk — az összesen előfordulható baleseteknek csak egy hányadát teszik. A baleseteknek nagy száma tehát elkerüli a statisztikai megfigyelhetést. Az üzemi és forgalmi baleseteknél is csak azért mondták ki csupán a 3 napon túl gyógyuló balesetekre a bejelentési kényszert, hogy a kisebb sérüléssel járó balesetek is, tehát az előfordult balesetek minél nagyobb száma, statisztikailag

2. A baleset színhelye.

Lieu des accidents.

Foglalkozási főcsoport <i>Principales catégories de professions</i>	A lakóház			Utca, út, országút — <i>Rue, route, route nationale</i>	Vasúti átjáró — <i>Passage à niveau</i>	Vasúti állomás — <i>Station de chemin de fer</i>	Műhely — <i>Atelier</i>	Gyártelep — <i>Etablissement manufacturier</i>	Bánya és telepen — <i>Etablissement minier</i>	Termőföld területén, (rét, szántó, szőlő stb.) — <i>Terre (prod. prairie, terre labourable, vigne, etc.)</i>	Erdő — <i>Bois et forêt</i>	Folyó, patak, tó és partján <i>Rivière, ruisseau, lac et leur bord</i>	Gyakorlótér, iskola, sportpálya <i>Champ de manoeuvres, école, terrain de sport</i>	Összesen — <i>Total</i>
	belső része <i>Intérieur</i>	udvara, kertje <i>Cour ou jardin</i>	pinceje — <i>Cave</i>											
Őstermelés — <i>Prod. du sol</i>	32	80	15	146	21	9	21	2	2	127	22	72	1	550
Bányászat — <i>Mines</i>	1	—	—	2	—	2	—	—	37	—	—	—	—	42
Ipar, forgalom — <i>Industrie, commerce, transports, etc.</i>	20	20	3	149	18	39	22	47	2	24	8	72	—	424
Közszolgálat és szabad foglalkozás — <i>Services publics et professions libérales</i>	6	2	—	8	1	—	—	—	—	—	—	4	—	21
Véderő — <i>Défense nationale</i>	—	—	—	5	—	3	—	—	—	1	—	8	5	22
Nyugdíjas, tőkepénzes stb. <i>Retraités, rentiers, etc.</i>	1	1	—	13	7	—	—	1	1	1	—	2	—	27
Háztartásbeli — <i>Femmes ne faisant pas de travaux salariés</i>	39	17	2	39	14	6	—	—	—	21	—	10	—	148
Tanuló, gyermek, csecsemő <i>Ecoliers, enfants, nourrissons</i>	249	92	1	64	11	5	—	4	4	35	2	83	4	554
Házi cseléd — <i>Domestiques</i>	5	—	—	2	—	—	1	—	—	2	—	8	—	18
Egyéb — <i>Autres</i>	2	—	—	6	2	—	—	1	—	2	1	3	—	17
Ismeretlen — <i>Inconn.</i>	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	2	—	5
Összesen — <i>Total</i>	355	212	21	434	75	64	44	55	46	215	33	264	10	1.828

3. A halálos kimenetelű balesetek valószínű oka foglalkozási főcsoportok szerint.

Causes probables des accidents mortels suivant les principales catégories de professions.

A halálosvégű baleset valószínű oka Causes probables des accidents mortels	Östermelés — Production du sol	Bányászat — Mines	Ipar, forgalom — Industrie, commerce, transports, etc.	Közszolgálat és szabad foglalkozások — Services publics et professions libérales	Védő — Défense nationale	Nyugdíjas, tőkepénzes stb. — Retraités, rentiers, etc.	Házartásbeli — Femmes ne faisant pas de travaux salariés	Tanuló, gyermek, csecsemő — Ecoles, enfants et nourrissons	Házi cseléd — Domestiques	Egyéb — Autres	Ismeretlen — Inconnu.	Összesen — Total
Veszélyes helyen való tartózkodás tilalom ellenére <i>Etre entré dans un endroit dangereux défendu au public</i>	3	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	9
Gyulékony és robbanékony anyagok gondatlan kezelése — <i>Maniement imprudent de matières inflammables ou explosives</i>	1	1	1	—	—	—	7	2	—	—	—	12
Lőfegyver szabálytalan kezelése — <i>Maniement imprudent d'armes à feu</i>	15	—	6	1	3	—	2	7	—	—	—	34
Veszélyes munkánál előírt elővigyázatosság be nem tartása — <i>Inobservation de mesures de précaution à des travaux dangereux</i>	8	7	42	—	—	—	1	1	—	—	—	59
Gondatlanság, hanyagság — <i>Négligence</i>	24	3	20	—	2	5	7	13	3	—	—	77
Vigyázatlanosság — <i>Imprudence</i>	108	6	88	6	3	14	49	30	2	4	—	310
Tárgyak leesése, föld vagy egyéb anyagok om-lása — <i>Chute d'objets, éboulement de terre ou d'autres matières</i>	49	14	24	1	—	1	4	13	1	—	—	107
Állatok megvadulása — <i>Animaux emballés</i>	88	—	14	1	1	1	5	7	—	2	1	120
Rossz világítás — <i>Mauvais éclairage</i>	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Vizből, tűzből mentés — <i>Sauvetage d'eau ou de feu</i>	4	—	—	—	—	—	3	—	1	—	—	8
Alkati és gyártási hibák gépeknél és forgó eszkö-zőknél (autófékromlás stb.) — <i>Défaut de construc-tion de machines (frein d'auto détraqué, etc.)</i>	—	1	6	1	—	—	—	1	—	—	—	9
Gyors és gondatlan hajtás (kocsi, autó és egyéb forgalmi eszközök) — <i>Conduite rapide et impru-dente (de véhicules, y compr. les automobiles, et d'autres moyens de transport)</i>	19	—	53	2	2	2	8	12	—	—	—	98
Tilalomfa, korlát, figyelmeztetés, világítás hiánya — <i>Défaut de signaux et d'avis défendant le passage, défaut de barrière ou d'éclairage</i>	1	—	4	—	—	—	—	1	—	—	—	6
Felbontott vagy elhanyagolt úttest — <i>Chaussée en réfection ou en mauvais état</i>	5	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	7
Sikos, fagyos, olajos járda v. úttest, gyümölcs-héj, egyéb szemét vagy tárgy — <i>Trottoir et chaussée glissants, glacés, huileux; pelures, ordures et au-tres objets</i>	6	—	5	—	—	—	4	—	1	—	—	16
Járművezetésben való járatlanosság — <i>Manque d'ex-périence de conducteurs de véhicules</i>	1	1	9	1	—	—	—	—	—	—	—	12
Járművekre le- és felugrás — <i>Saut en un (ou d'un) véhicule</i>	3	—	10	—	1	1	4	5	1	1	—	26
Közlekedésre használt jégkéreg gyengesége — <i>Rupture de couche de glace trop mince, utilisée pour la circulation</i>	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Veszélyes helyen való fürdés — <i>Baignade en des endroits dangereux</i>	33	1	47	1	5	—	1	32	4	—	—	124
Erős vízsodrás, rejtett örvény, hináros víz — <i>Forts courants d'eau, remous, eaux algueuses</i>	10	—	10	1	—	—	3	11	2	1	—	38
Pajkosság, játék, verekedés — <i>Espièglerie, jeu, rixe</i>	6	—	5	—	—	—	2	34	—	—	—	47
Seb rossz kezelése folytán vérmérgezés — <i>Hémo-toxie due au mauvais traitement de plaies</i>	19	1	9	—	—	—	4	16	—	—	—	49
Öregkor folytán beállt tehetetlenség, gyengeség — <i>Extrême faiblesse de vieillesse</i>	2	—	—	1	—	—	3	—	1	—	—	7

A halálosvégű baleset valószínű oka <i>Causes probables des accidents mortels</i>		Óstermelés — <i>Production du sol</i>	Bányászat — <i>Mines</i>	Ipar, forgalom — <i>Industrie, commerce, transports, etc.</i>	Közszolgálat és szabad foglalkozások — <i>Services publics et professions libérales</i>	Védő — <i>Défense nationale</i>	Nyugdíjas, tőképénzes stb. — <i>Retraités, rentiers, etc.</i>	Háztartásbeli — <i>Femmes ne faisant pas de travaux salariés</i>	Tanuló, gyermek, csecsemő — <i>Écoliers, enfants et nourrissons</i>	Házi cseléd — <i>Domestiques</i>	Egyéb — <i>Autres</i>	Ismeretlen — <i>Inconn.</i>	Összesen — <i>Total</i>
Szülők vagy hozzátartozók elfoglaltsága folytán gyermek vagy gondozott magárahagyása — <i>Les parents ou membres de famille, sortis pour leurs affaires, ont laissé seuls les enfants ou les personnes confiées à leurs soins</i>	—	—	1	—	—	—	—	138	—	—	—	—	139
Szülők vagy hozzátartozók gondatlansága — <i>Imprudence de parents ou d'autres membres de famille</i>	—	—	—	—	—	—	—	186	—	1	—	—	187
Mérges folyadék ivása — <i>Avoir bu un liquide contenant du poison</i>	4	—	3	—	—	—	3	2	—	—	—	—	12
Mérges gomba fogyasztása — <i>Champignons vénéneux</i>	13	1	4	—	—	—	5	12	1	—	—	—	36
Romlott étel fogyasztása — <i>Aliments avariés</i>	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	4
Világítógáz — <i>Gaz d'éclairage</i>	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Széngáz — <i>Oxyde de carbone</i>	16	—	5	1	—	—	2	12	1	—	—	—	37
Egyéb mérges gáz — <i>Autres gaz délétères</i>	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Ittasság — <i>Ivresse</i>	59	—	37	3	3	2	4	—	—	—	4	2	114
Betegség, sükettség — <i>Maladie, surdité</i>	17	—	4	—	1	1	8	2	—	—	2	—	35
Fagyás — <i>Morts de froid</i>	7	1	1	—	—	—	1	1	—	—	2	—	13
Egyéb ok — <i>Autres causes</i>	23	1	5	—	1	—	17	10	—	—	—	—	57
Ismeretlen — <i>Inconnu</i>	1	—	6	—	—	—	1	3	—	—	—	2	13
Összesen — Total	550	42	424	21	22	27	148	554	18	17	5	1828	

megragadhatók legyenek. Az ideális helyzet az lenne, ha minden legcsekélyebb sérüléssel járó, sőt még a sérülést elő sem idézett balesetek is tudomásunkra kerülhetnének. A sérülés, illetőleg a sérülés súlyossági foka ugyanis csak laza összefüggésben áll a balesetekre alkalmat adó körülménynek a balesetgyakoriságra ható erejével. Egy egyszerű példával illusztrálva ezt a tételt, gondoljunk az utcán elhajított gyümölcshéjakra, melyeken százan és százan csúsznak el, de a legtöbben meg sem ütik magukat, néhányan könnyebb zúzódásokkal ússzák meg a balesetet és vannak, akik súlyos sérüléseket, sőt halált is szenvednek. Mindazok ellenben, akik az eldobott gyümölcshéjon megcsúsztak ugyan, de sérülést egyáltalán nem, avagy csak jelentéktelen sérülést szenvedtek, a súlyosabb sérülés vagy a halál veszedelmének épp úgy ki voltak téve, mint akik tényleg megsérültek vagy életüket is veszítették, csupán szerencsés véletlen folytán menekültek meg mégis. A halállal járó esetek és talán a súlyosabb természetű sérülési esetek ezek közül még tudomásunkra juthatnak, vagyis statisztikailag megragadhatók, de ki tartja számon

azokat, akik minden sérülés nélkül, vagy jelentéktelen sérülés után tovább haladnak útjukon. Már pedig kimerítő baleseti statisztikához szükség volna annak az ismeretére, hogy hányan vannak az eldobált gyümölcshéjak folytán évente a baleset veszélyének egyáltalán kitéve, hányan menekednek meg ép bőrrel, hányan apróbb sérüléssel, hányat ér súlyos és hányat halálos sérülés. Csak ezen a módon tudnánk pontos mérlegre tenni az eldobált gyümölcshéjaknak a balesetgyakoriságra ható erejét és a baleset-súlyossági fokok között való megoszlását.

Mindezeket csak azért mondtuk itt el, mert a Hivatal munkatervi tárgyalásain ismételtén felmerült az a kívánság, hogy nem csupán a halálos kimenetelű, hanem az összes balesetekről készíttessék kimerítő statisztika.

Már az imént előadottakból is kitűnik azonban, hogy az összes balesetekre kiterjedő általános baleseti statisztika rendszerezése a lehetetlenséggel határos nehézségekbe ütközik. Nem mondunk ugyan le a baleseti statisztikának a lehető legszélesebb körre való kiterjesztéséről, de egyelőre be kell érünk azoknak az eseteknek megfigye-

lésével, melyek statisztikailag ma a leginkább megragadhatók: a halálos kimenetelű baleseteknek megfigyelésével.

A statisztikai hivatal évkönyvei 1929-ig a halálos kimenetelű baleseteknek csupán puszta számadatát közölték a halálozási okokat feltüntető táblázaton. Számukat az évkönyv évenként kereken 2.400—2.600 között tüntette fel, azonban ez a számadat két okból sem volt pontosnak minősíthető. Helyenként ugyanis még mindig nem teljesen tisztázott a „baleset“ fogalommeghatározása és így öngyilkosság vagy bűntény következtében elhunyt egyes egyének baleset áldozataiként voltak feltüntetve; másrészt talált hullá esetében gyakran előfordul, hogy balesetként érkezik be az esetről a jelentés, holott későbbi alapos vizsgálat során kiderült, hogy öngyilkosság vagy gyilkosság esete forgott fenn. A halálos kimenetelű baleseti adatgyűjtés megindultával egyes ilyen téves haláloki bejelentések tisztáztnak ugyan, de a kétféle adatgyűjtés végső számadatának pontos megegyezésére a felsorolt okok következtében nem igen van kilátás. Miképen minden első adatgyűjtésnél, azonképen az 1930-ban megindult halálos kimenetelű baleseti adatgyűjtésnél is a kezdeti nehézséggel kellett megküzdeni, mely különösen abban nyilvánult, hogy 1930-ról, a rendelkezések téves értelmezése következtében, minden egyes halálos kimenetelű balesetről még a fővárosban sem érkezett jelentés. Az 1930. évi adatokat ezért csupán mint reprezentatív statisztikai adatokat kell tekintenünk, azonban így is igen sokoldalú tanulságokat van mód azokból meríteni.

1930-ban 1.828 halálos kimenetelű balesetről futottak be a statisztikai kérdőlapok.

Az 1.828 bejelentett halálos kimenetelű baleset első osztályozásánál is már arra a meglepő tapasztalatra jutottunk, hogy a békésnek és veszélytelennek tudott családi otthon körén belül majdnem annyi a halálos balesetek száma (543), mint a veszélyesnek ismert üzemekben (550) és még több, mint a forgalmi halálos balesetek száma (520). A további 215 esetet (köztük legtöbb vízbefulladás) külön osztályoztuk. A mentőegyesületek közismert jelszavát „mindenkit érhet baleset“ bátran kiegészíthetjük tehát azzal a további intellemmel, hogy „mindenhol érhet baleset“.

A családi otthon körében előfordult halálos kimenetelű balesetek részletesebb vizsgálódásánál megmaradva, az a további megdöbbentő jelenség ötlük azonnal szembe,

hogy az áldozatoknak majdnem a fele (252) az emberi élet legféltettebb zsenge hajtása: a gyermek, aki a szülője vagy őrizetével megbízott hozzátartozója gondatlanságának, vigyázatlanságának köszönheti korai halálát.

Az ilyen halálos kimenetelű gyermekbalesetek okai között ijesztő magasan emelkedik ki a leforrázás (105 eset) és lúgmérgezés (51 eset). A két utóbbi együtt az otthoni halálos baleseteknek tekintélyes hányadát (28,7%-át) teszi. A gyufával, tűzzel való játék, a kipattanó szikra és kiesett parázs is számottevő (29) gyermekáldozatot követelt, vizes gödörbe való esés folytán is 17 gyermek, továbbá a légcsőbe, torokba került idegen tárgy révén 21 gyermek lelte halálát. Íme, a véres valóság oktat arra, hogy melyek azok a veszedelmek, melyektől leginkább kell óvni gyermekeinket. Az otthon körében előfordult halálos balesetek közül kiemelkedik a mérges gomba, mérges folyadék és romlott étel fogyasztása következtében elhalt áldozatok száma (43), melyhez hozzászámíthatjuk még a széngázmérgezéseket (16) is. A lépcsőről, fáról való leesés is 24 embernek, de az ittasság is 21 embernek okozta egyébként elkerülhető halálát.

A családi otthon körén belül előfordult halálos baleseteket a balesetre alkalmas adó okok részletezésével a 6. számú táblázat tünteti fel.

A halálos kimenetelű baleset színhelyét feltüntető és foglalkozással kombinált 2. számú táblázaton a lakóház és környékén előfordult balesetek száma 45-tel magasabb, mint amennyit a 6. számú táblázaton részleteztünk. Ez azért van, mert a lakóházban és környékén, különösen az udvarban és pincében üzemi jellegű halálos balesetek is előfordultak, melyeket természetesen a tisztán otthoni balesetek közül le kellett számítanunk. Ilyenek pl., ha a lakóház udvarán tárolt szénaboglyáról a földműves vagy gazdasági cseléd lezuhant, ha a lakóház pincéjében tárolt és forrásban levő bor gázai a szőlősgazdát vagy gazdasági alkalmazottját megölték stb.

A lakóházban és környékén előfordult halálos baleseteket szenvedettek között ezen a táblázaton is külön vannak feltüntetve a gyermekek, hogy a gyermekáldozatok elszomorítóan magas aránya (58,2%) itt is kidomborítható legyen. Természetesen ebben a számban, (342) már nem csupán a szülők vagy hozzátartozók gondatlansága következtében, hanem a saját vigyázatlan-

5. Halálos kimenetelű balesetet szenvedett egyének egyes személyi viszonyai az 1930. évben.
Quelques données sur les victimes des accidents mortels de 1930.

Foglalkozási főcsoport Principales catégories de professions	Halálos kimenetelű balesetet szenvedett — <i>Victimes d'accidents mortels</i> :																	Összesen — <i>Total</i>														
	életkora — <i>leur âge</i>										családi állapota <i>leur état de famille</i>			eltartott gyermekeinek száma <i>nombr. de leurs enfants à leur charge</i>			egyéb eltar- totlja - <i>autres</i> <i>personnes sou-</i> <i>tenués par elles</i>			baleset esetére biz- tosítva												
	éves — <i>ans</i>										nőten, hajadon — <i>célibataires*</i>			ismeretlen — <i>inconn.</i>			szülők (após, anyós) — <i>parents</i> <i>(beau-père et belle-mère compr.)</i>			nem volt — <i>n'était pas assurées</i> <i>en cas d'accidents :</i>			m. kir. népj. min. alá tartozó bizt. <i>int. néj. — assurées aux Caisses</i> <i>du min. hongr. r. de la Prév. soc.</i>			egyéb magán intézeteknél <i>assur. aux Cais. d'ass. priv.</i>						
	1 év en alul — <i>moins de 1 an</i>	6-10	11-15	16-20	21-30	31-40	41-50	51-60	60 éven felül — <i>plus de 60 ans</i>	ismeretlen — <i>inconn.</i>	házasság — <i>mariés*</i>	elváltság — <i>divorcés*</i>	özvegy — <i>veufs*</i>	ismeretlen — <i>inconn.</i>	gyermektelen — <i>sans enfants</i>	5-nél több — <i>plus de 5 enfants</i>	ismeretlen — <i>inconn.</i>		feleség, férj — <i>épouse, mari</i>	szülők (após, anyós) — <i>parents</i> <i>(beau-père et belle-mère compr.)</i>	egyéb — <i>autres</i>	nem volt — <i>n'était pas assurées</i> <i>en cas d'accidents :</i>	volt — <i>étaient assurées en cas</i> <i>d'accidents :</i>	ebből — <i>répart.</i> <i>des victimes</i>	Összesen — <i>Total</i>							
Östermelés — <i>Produc-</i> <i>tion du sol</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	68	5	57	15	22	1	290	22	53	500	50	28	550								
Bányászat — <i>Mines</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	5	—	—	—	24	6	6	21	6	42									
Ipar-forgalom — <i>Industr.</i> <i>commerce, transports,</i> <i>etc.</i>	—	—	10	74	95	88	43	44	10	4	4	18	4	93	10	8	4	219	8	22	349	75	23	424								
Közszolgálat és szabad- fogl. — <i>Services pu-</i> <i>blics et profès. libérales</i>	—	—	—	—	3	5	1	5	2	4	—	3	—	10	—	—	—	13	—	—	16	5	4	21								
Véderő — <i>Défense</i> <i>nationale</i>	—	—	—	—	1	1	—	—	—	19	3	—	—	1	—	—	—	3	—	—	22	—	—	22								
Nyugdíjas, tőkepénzes stb. — <i>Retraités, ren-</i> <i>tiers, etc.</i>	—	—	—	—	1	1	4	14	—	2	15	10	—	19	2	1	—	13	—	—	26	1	1	27								
Házt. — <i>Femm. ne faisant</i> <i>pas de travaux salariés</i>	—	1	10	8	33	11	24	38	2	30	89	29	—	58	9	2	6	2	—	—	147	1	1	148								
Tanuló, gyermek, csecsemő — <i>Ecoliers,</i> <i>enfants, nourrissons</i>	32	322	132	51	16	—	—	—	1	554	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	554	—	—	554								
Házi oseléd — <i>Domes-</i> <i>tiques</i>	—	—	4	7	2	3	—	2	—	16	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	16	2	—	18								
Egyéb — <i>Autres</i>	—	—	1	1	1	—	2	10	—	6	5	5	1	8	—	—	—	4	—	—	17	—	—	17								
Ismeretlen — <i>Inconn.</i>	—	—	—	—	—	—	1	3	1	—	—	1	3	1	—	—	—	3	—	—	5	—	—	5								
Összesen — <i>Total</i>	32	322	134	101	185	275	172	152	166	271	18	999	673	7	136	13	341	141	121	93	60	28	37	8	569	37	88	1673	155	92	63	1828

* Des deux sexes.

6. A családi otthon körén belüli előfordult halálos kimenetelű balesetek.

Accidents mortels survenus au domicile des victimes.

A halálos kimenetelű balesetek valószínű oka <i>Cause probable des accidents mortels</i>	A lakóház <i>Nombre des accidents mortels survenus</i>			Összesen <i>Total des accidents mortels</i>
	belsejében <i>à l'intérieur</i>	udvarában, kertjében, <i>dans la cour ou dans le jardin</i>	pincéjében <i>à la cave</i>	
	előfordult halálos kimenetelű balesetek száma <i>de maisons d'habitation</i>			
Gyúlékony és robbanékony anyagok gondatlan kezelése: — <i>Maniement imprudent de matières inflammables et explosives:</i>				
égő tüzre petróleumot, spirituszt öntött — <i>Avoir versé au feu du pétrole ou de l'alcool</i>	4	—	—	4
gyorsforraló feldöntése, petróleumlámpa kezelése — <i>Renversement de réchauds, maniement maladroit de lampes à pétrole</i>	5	1	—	6
Lőfegyver szabálytalan kezelése — <i>Maniement imprudent d'armes à feu</i>	9	6	—	15
Veszélyes munkánál előírt óvatosság be nem tartása — <i>Inobservation des mesures de précaution à des travaux dangereux</i>	—	5	1	6
Tárgyak leesése, föld v. egyéb anyagok omlása — <i>Chute d'objets, éboulement de terre ou d'autres matières</i>	1	10	1	12
Állatok megvadulása — <i>Animaux emballés</i>	—	16	—	16
Vízből, tűzből mentés — <i>Sauvetage d'eau et de feu</i>	2	2	—	4
Sikos, fagyos, olajos járda v. úttest, gyümölcskehéj, egyéb szemét v. tárgy — <i>Trottoir et chaussée glissants, glacés ou huileux, pelures, autres ordures et objets</i>	2	5	—	7
Pajkosság, játék — <i>Espièglerie, jeu</i>	2	6	—	8
Seb rossz kezelése folytán vérmérgezés — <i>Hémotoxie due au mauvais traitement de plaies</i>	8	9	—	17
Öregkor folytán beállt tehetetlenség, gyengeség — <i>Extrême faiblesse de vieillesse</i>	6	—	—	6
Szülők v. hozzátartozók elfoglaltsága, gyermek v. gondozott magárahagyása folytán: — <i>Accidents mortels dus à l'inattention de parents ou de membres de famille occupés par leur travail ou survenus à des enfants et malades laissés seuls</i>				
játék gyufával vagy tűzzel — <i>Avoir joué avec des allumettes ou avec du feu</i>	8	1	—	9
tűzhelyről kipattanó szikra, kiesett parázs — <i>Étincelle ou braise sorties du fourneau</i>	20	—	—	20
ágyban, pólýában megfulladt — <i>Étouffé dans le lit ou dans le maillot</i>	2	—	—	2
kukoricamag, pénzdarab stb. torkán akadt — <i>Étouffé d'avoir avalé un grain de maïs, une pièce de monnaie, etc.</i>	9	—	—	9
lórúgás — <i>Coup de sabot de cheval</i>	—	2	—	2
vizesgödörbe, kútba esett — <i>Chute dans une fosse pleine d'eau ou dans un puits</i>	—	17	—	17
egyéb — <i>Autres</i>	10	—	—	10
Szülők és hozzátartozók gondatlansága folytán: — <i>Imprudence de parents et de membres de famille:</i>				
lúgkómérgezés — <i>Empoisonnement par eau de Javel</i>	42	9	—	51
leforrázás étellel, vízzel v. más forró folyadékkal — <i>Ebouillansem. par aliments, eau et liquides bouillants</i>	91	14	—	105
idegen test a légsőben — <i>Objet obstruant le pharynx</i>	9	3	—	12
egyéb — <i>Autres</i>	12	3	—	15
Mérges folyadék ivása — <i>Avoir bu un liquide contenant du poison</i>	7	1	—	8
Mérges gomba fogyasztása — <i>Champignon vénéneux</i>	31	—	—	31
Romlott étel fogyasztása — <i>Aliment corrompu</i>	4	—	—	4
Széngáz: — <i>Oxyde de carbone:</i>				
túlrakott kályha, elzárt kályhacső, tűzzel játék — <i>Poêle trop chargé, tuyau de poêle bouché, jeu avec le feu</i>	12	4	—	16
dohányzás közben elaludt, ágynemű meggyulladt — <i>Literie ayant pris feu de cigarette, etc., de fumeurs endormis</i>	2	—	—	2
erjedő must — <i>Moût en fermentation</i>	—	—	2	2

A halálos kimenetelű balesetek valószínű oka <i>Cause probable des accidents mortels</i>	A lakóház <i>Nombre des accidents mortels survenus</i>			Összesen <i>Total des accidents mortels</i>
	belsejében <i>à l'intérieur</i>	udvarában, kertjében <i>dans la cour ou dans le jardin</i>	pincéjében <i>à la cave</i>	
	előfordult halálos kimenetelű balesetek száma <i>de maisons d'habitation</i>			
Ittasság — <i>Ivresse</i>	5	13	3	21
Gondatlanság, hanyagság — <i>Négligence</i>	6	8	—	14
Vigyázatlanság: — <i>Imprudence</i> :				
lépcsőről, létráról, fáról, stb. leesett — <i>Chute dans un escalier, d'une échelle, d'un arbre, etc.</i>	12	8	4	24
tűzkörüli vigyázatlanság — <i>Imprudence avec le feu</i>	6	1	—	7
falánk evés — <i>Avoir avalé trop vite</i>	3	—	—	3
kútba, vízgyűjtőbe, pöcegödörbe, beesés — <i>Chute dans un puits, dans une citerne, dans une fosse d'aisance</i>	—	9	—	9
tárgyak ráesése, lórúgás, magasból leesés — <i>Chute d'objets, coup de sabot de cheval, chute d'un lieu élevé</i>	—	5	—	5
belladona evés — <i>Belladonna</i>	—	2	—	2
nagyfeszültségű vezeték megtogása — <i>Electrocution</i>	1	—	—	1
fáról, kazalról, szekérről leesés — <i>Chute d'un arbre, d'une meule, d'une voiture</i>	—	9	—	9
Betegség és sükettség — <i>Maladie et surdité</i>	7	2	—	9
Fagyás — <i>Morts de froid</i>	1	—	—	1
Egyéb ok: — <i>Autres causes</i> :				
magzatelhajtás — <i>Avortement</i>	3	—	—	3
villámcsapás, hőguta — <i>Foudre, coup de chaleur</i>	8	5	—	13
beszakadt padlás — <i>Grenier effondré</i>	1	—	—	1
égő ruhában az udvarra szaladt — <i>S'être précipité dans la cour, les vêtements en feu</i>	1	2	—	3
Ismeretlen — <i>Inconn.</i>	1	1	—	2
Összesen — Total	353	179	11	543

ságuk folytán halálos baleset áldozataivá lett gyermekek is bennfoglaltatnak.

Az utca, út, országút, vasúti átjáró és állomás területén előfordult halálos balesetek száma nagyjában egyezik a forgalmi jellegűnek minősített halálos balesetek előbb feltüntetett számával; csak azért nagyjában, mert hiszen ezeken a területeken nem csupán forgalminak minősíthető halálos balesetek is előfordultak. Ugyanez az eset a műhelyek, gyárak, bányák területén előfordult ipari üzemi, valamint a termőföld és erdőterületen előfordult mezőgazdasági üzemi halálos balesetek számánál is. Meg kell itt jegyeznünk, hogy az itt feltüntetett üzemi jellegű, halálos balesetek száma nem vethető még egybe a szociális statisztikai adatgyűjtés során kimutatott ipari üzemi, sem a forgalmi baleseti adatgyűjtés során kimutatott forgalmi halálos balesetek számával, már csak azért sem, mert a társadalombiztosítási baleseti statisztika csak a kötelezőleg biztosítottak baleseteit taglalja, másrészt a forgalmi balesetekről részletes statisztikánk lévén, itt a tulajdonképeni forgalmi halálos

baleseteket nem részletezzük külön. A folyó, patak, tó területén és partjain történt halálos balesetek tekintélyes száma (264) különösen a szabad vizekben való fürdőzés halálos veszedelmének súlyosságát tárja elénk.

A veszélyes helyen való fürdőzés következtében halálos balesetet szenvedettek pontos számát különben a 3. számú tábla — melyen a halálos kimenetelű balesetek, azok valószínű oka szerint vannak ismertetve — 19—20. rovatai tüntetik fel (162). A halálos balesetek okai között domináló szerepe van a szükséges elővigyázat be nem tartásának, gondatlanságnak, könnyelműségnek, vigyázatlanságnak, mely nemcsak az egyén saját halálát, hanem mások pusztulását is maga után vont. Igen sok halálos balesetet idézett elő ezeken kívül az állatok megvadulása, továbbá az ittasság. Az ittasság folytán halálos balesetet szenvedettek között erősen túlnyomó részben az östermeléssel és ipar-forgalommal foglalkozók vannak.

A halálos kimenetelű balesetek több mint felerészében a sérülés neme törés (koponyaalapi is beleértve), roncsolás, zú-

zódás, ütés (610) és fulladás (419) volt. A sérülés nemei között számottevő még a belső elvérzés, égés, forrázás és mérgezések. A halál beállta legtöbb esetben elvérzésre, fulladásra, és szív- és agyhüdesre vezethető vissza.

A halálos balesetet szenvedettek korcsoportok szerint való megoszlásának táblája ismételten elénk tárja azt a megdöbbentő szám adatot, hogy a 15 évesnél fiatalabb gyermekeknek milyen elrettentően magas száma (589) és abból kivált az 1—10 évesek (456) mekkora tömegei esnek áldozatul különösen a hozzátartozóik vétkes gondatlanságának. A halálos balesetet szenvedett felnőttek után árván maradt gyermekek száma meghaladja az egy és negyedezet, akiknek a sorsa igen szomorú lehet, ha azt vesszük tekintetbe, hogy a halálos balesetet

szenvedettek között adataink szerint 1.673 egyáltalán nem volt biztosítva baleset esetére.

Bárha csupán képviseleti jellegű statisztikának kívánjuk tekinteni az 1930. évi halálos kimenetelű baleseti statisztikánkat, mert körülbelül 500-ra lehet becsülni ama halálos balesetek számát, melyekről jelentés 1930-ban nem érkezett, mégis rá lehet mutatni azokra a veszedelmes utakra és módoszatokra, amelyek között a balesetnek nevezett Moloch évenként szedi az áldozatait. Vajha ezek a szám adatok — lehető széles körben köztudomásra jutván — elrettentő példájukkal nagyobb óvatosságra és körültekintésre serkentének a nagyközöniséget, hogy a jövőben minél kevesebb ilyen esetről legyen alkalmunk beszámolni.

Mozolovszky Sándor dr.

Halálos kimenetelű balesetek az Amerikai Egyesült Államokban 1930-ban.

Accidents mortels aux Etats-Unis en 1930.

A „National Safety News“ 1931. évi júniusi füzeté közli az Unióban 1930. évben történt halálos balesetek főbb előzetes adatait.

Különös érdekessége van ezeknek az adatoknak éppen most, amikor hazánkban előfordult halálos kimenetelű balesetek adatait első ízben volt alkalmunk közölni, mert a kiáltó számbeli különbségek mellett egy-egy aránybeli egyezőségre is alkalom nyílik rámutatni.

Az 1930-ban Magyarországon bejelentett halálos balesetek száma data (1828) fölé toronymagasan emelkedik az Amerikai Egyesült Államokban előfordult halálos balesetek 1930. évi száma data: kereken 99.000. — Az előző évi adattal szemben ez kereken 800-at kitevő növekedést jelent. Ezt a növekedést az amerikai statisztika még kedvezőnek minősíti, mert 1921 óta egyetlen évben sem volt a halálos balesetek számának évi növekedése oly alacsony, mint 1929-ről 1930-ra. A nem halálos kimenetelű balesetek számáról adatok nincsenek és amennyiben egyes helyeken és viszonylatokban gyűjtetnek is, töredékesek és az egész államra nem lehetnek jellemzőek, ennél fogva számszerűen nem határozható meg, hogy az összes balesetek közül mekkora hányad a halálos kimenetelű. A rendelkezésre álló töredékes adatok felhasználásával a National Safety Council mégis becslésszerűen azt állapítja meg, hogy a legalább egy napi munkaképtelenséget előidéző balesetek száma az Unióban évenként eléri a 10,000,000-t. Ugyancsak becslésszerű megállapítás alapján évi 3,000,000,000 dol-

lárra teszik a balesetek folytán felmerülő költségeket.

A 99.000 halálos balesetet az amerikaiak négy főcsoportra osztják balesetelhárítási szempontok szerint és kimutatják, hogy 30.000 esetet motorjárművek okoztak, 30.000 a családi otthon körén belül fordult elő, 20.000 a forgalomnak kitett nyilvános helyeken történt, de nem motorjárművek által, végül 19.000 az ipari és gazdasági üzemekben fordult elő. Íme az Unió halálos kimenetelű baleseteinek mammut-adata csaknem szabályosan akként oszlik meg, amint azt a minálunk előfordult halálos balesetek előbbi mellett eltörpülő adatánál mutattuk ki. A veszélytelennek hitt családi otthon körén belül történt Amerikában is a halálos balesetek egyharmad része. A biztosító társaságok adatgyűjtése alapján minden otthoni halálos kimenetelű balesetre 150 nem halálos balesetet kell számítani, tehát igen sokkal többet, mint a halálos balesetekre általában. Ez az Unióban évi 4,500,000 otthoni balesetet jelent. Itt látszik meg az otthoni balesetek problémájának különös fontossága.

A motorjárművek okozta halálos balesetek száma az előző évvel szemben hat százalékos emelkedést mutat. Ezeknél azonban a baleseteknek a halálos kimenetelű esetekre jutó száma eléggé alacsonynak mondható: 35; e szerint 1,000,000-ra tehető a nem halálos motorjármű-balesetek száma évenként, ami megközelítően pontos becslés alapján évi 900,000,000 dollár költséget okoz.

Örvendetesen állapítja meg az amerikai statisztika, hogy a motorjármű-balesetek halálos ál-

dozatai között 1930-ra a gyermekek aránya lecsökkent, ami a közlekedésnek az iskolákban való behatására vezethető vissza.

A saját autójukat vezető (úrvezetők) által okozott halálos balesetek száma a legutóbbi három év alatt 37%-os emelkedést mutat, míg a taxik és autóbuszok által okozottak ugyanez alatt az idő alatt csökkenő irányzatot tüntetnek fel.

A nyilvános helyeken, de nem motorjárművek okozta halálos balesetek (20.000) között két főtypust kell kiemelni: a fulladást és lőfegyverek által okozott halálos baleseteket.

Az üzemi halálos balesetek száma (19.000) nagyjában a következőképpen oszlik meg: gyárakban 3.000, bányákban 2.500, építkezésnél 2.500, vasutaknál 1.500, mezőgazdasági üzemeknél 3.500, egyébütt 6.000. Ezen felül 3.000 munkás az üzemi helyre való útban motorjármű-balesetnek lett áldozata, de ez a szám a motorjármű-baleseteknél szerepel már.

Az amerikai statisztika ezeken felül az aviatikai halálos baleseteket is számon tartja és megállapítja, hogy azok száma aránylag rendkívül csekély és az évi emelkedés is igen jelentéktelen. Az aviatikai halálos balesetek száma az Unióban 1926-ban 178 volt, 1930-ban pedig 182. Egyedül az 1929-es esztendő volt igen szomorúan kiemelkedő e tekintetben, amikor is 628 ilyen balesetet jegyeztek föl.

Még egyszer visszatérve a végzetes autóbalesetekre, közöljük az amerikai statisztikusok által készített rendkívül érdekes diagrammot, mely élénken szemlélteti, hogy a halálos balesetek számarányának alakulására 1911 és 1929 között milyen hatást gyakorolt az automobilizmus elterjedése.

1911-ben legnagyobb volt az esés következtében halálos balesetet szenvedettek száma és foko-

zatosan kisebb a vasúti balesetek, a fulladás, az égés áldozatainak száma, a legkisebb volt az autós és lőfegyverek okozta halálos balesetek száma. 1929-re lényegesen megváltozott a helyzet két viszonylatban: különösen az autóbaleseteknél, melyek 1929-ben már erősen kiemelkedő vezetőhelyen állanak, továbbá a vasúti baleseteknél, melyek negyedik helyre kerültek az 1911. évi második helyről, mert a közlekedés jó része a vasutaktól az azóta igen kifejlődött autóközlekedés felé terelődött. A többi végzetes balesetek aránylagos sorrendje pedig nem változott ebben az időközben.

Végezetül még azt az összeállítást iktatjuk ide, mely az egyes államokban a 100.000 lélekre eső halálos balesetek hányadát tünteti fel.

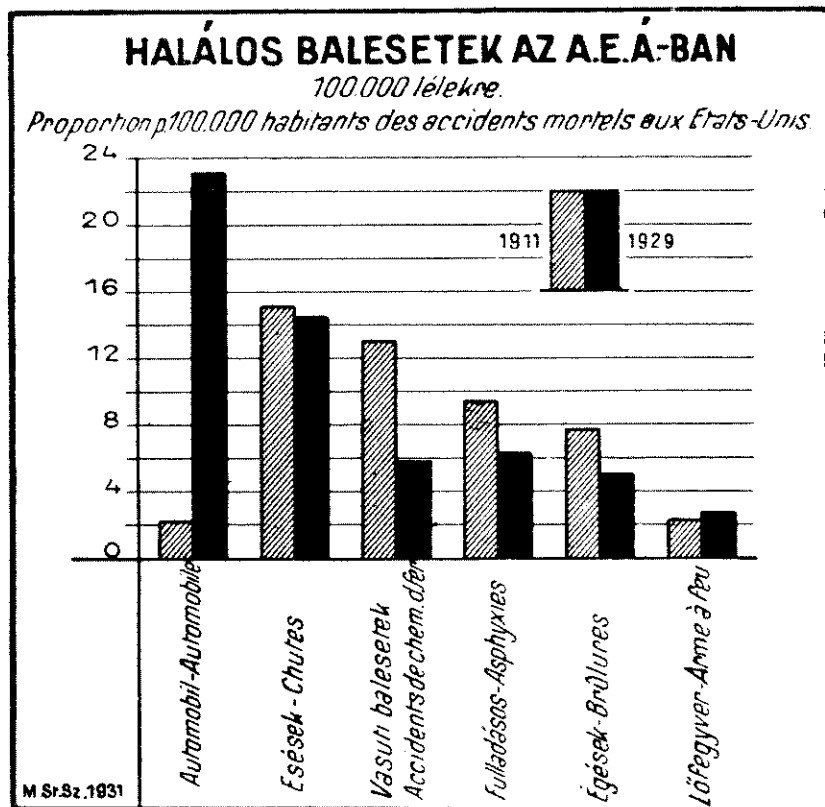
A 100.000 lélekre eső halálos kimenetelű balesetek aránya a külföldi államokban.¹⁾

Proportion pour 100.000 habitants des accidents mortels en différents pays.¹⁾

Állam Pays	Legutóbbi félével ideje <i>Année de la plus récente enquête</i>	Halálos balesetek aránya <i>Proport. des accidents mortels</i>
Dánia ²⁾ — Danemark	1928	26·2
Belgium — Belgique	1927	29·8
Németalföld ²⁾ — Pays-Bas	1929	29·8
Olaszország — Italie	1927	32·1
Észak-Írország — Irlande du Nord	1929	33·9
Svédország — Suède	1929	36·2
Norvégia — Norvège	1928	41·0
Ausztria — Autriche	1928	41·2
Németország — Allemagne	1928	41·5
Anglia és Wales — Angleterre et pays de Galles	1929	42·2
Japán — Japon	1927	47·6
Franciaország ²⁾ — France	1928	49·4
Skócia — Ecosse	1929	51·2
Új-Zéland — Nouvelle Zélande	1929	51·5
Ausztrália — Australie	1928	53·7
Svájc ²⁾ — Suisse	1929	60·1
Kanada — Canada	1929	62·6
Am. Egyesült Államok — Etats-Unis	1929	80·9

¹⁾ Öngyilkosságokkal együtt. — *Y compr. les suicides.*

²⁾ Forrás: külföldi államok hiv. adatai. — *D'après les statistiques officielles des pays en question.*



A magyarországi 1930. évi bejelentett halálos balesetek számát 1828-ban állapítottuk meg, de tekintve hogy — az ismertetésben jelzett okokból — nem minden halálos balesetről érkezett 1930-ban jelentés, az előző évek adatai alapján kerekén 2.400-ra tehető a halálos balesetek száma. Ennek a becslésszerű adatnak az alapulvételével nálunk a 100.000 lélekre eső arányszám 27·6, vagyis Magyarország e tekintetben az államok e sorrendjében a kedvező végleten a második helyet foglalja el.

◎ MEZŐGAZDASÁG ◎

Gazdaságaink nagyságmegoszlása 1930-ban.

La répartition par grandeur des exploitations agricoles en Hongrie en 1930.

Résumé. En Hongrie, le nombre des exploitations agricoles dépassait en 1930 de 40·3% celui de 1925, et l'accroissement était dû principalement à la réforme agraire. Pendant les 5 années envisagées, le nombre de ces exploitations augmenta le plus dans le Nord (51·8%); cette proportion n'était que de 39·4% dans l'Alföld (la Grande plaine) et de 37·3% dans la Transdanubie.

Selon les données relatives aux catégories de grandeur d'exploitations, la proportion des exploitations de moins de 1 arpent cadastral s'est élevée particulièrement (de 39·7% entre 1925 et 1930), présentant une augmentation de 63·6% par rapport à la superficie totale des exploitations. En ne considérant que la proportion des terres labourables, on constate, par rapport à 1925, une augmentation de 46·2% pour cette catégorie de moins de 1 arp. cad.

★

A statisztikai hivatal gazdaságaink nagyságmegoszlását a háború után először 1925-ben állapította meg. Az Országos Föld-

birtokrendező Bíróság akkor már számos igénylést elégitett ugyan ki, de tényleges birtokbahelyezés még csak egészen szórva-nyosan történt. Az 1925. évig lebonyolított ilyen birtokbahelyezések pótolták azt az élénk parcellázási eljárást, amelyik a háború előtti években a gazdaságok számát elég jelentékeny mértékben szaporította. Ilyenformán valószínűleg nem sokat tévedünk, ha azt állítjuk, hogy az 1925. évi gazdaságmegoszlás a háború előtti évek gazdaságmegoszlásával körülbelül azonosnak tekinthető.

Az Országos Földbirtokrendező Bíróság tevékenységének folytatása, a birtokbahelyezések tömeges végrehajtása az 1925. évben megállapított gazdaságnagyságarányt természetesen lényegesen megváltoztatta. Az 1925. évi megállapítások így most már csak elméleti jelentőségűek és egy újabb gazdaságnagyságmegállapítás szükségessége aktuális lett. A statisztikai hivatal az 1929/30. gazdasági évben beérkezett vetésterületi statisztikai anyag segítségével az 1930. évi gazdaságnagyságmegoszlást is megállapította, így most már módunkban áll a két rendel-

1. A gazdaságok száma nagyságcsoportonként

Nombre par catégories de grandeur des exploitations agricoles.

É v Országrészt jellegű gazdasági vidék <i>Années et régions agricoles</i>	<i>N o m b r e d e s e x p l o i t a t i o n s d e</i>												Gazdaságok száma összesen <i>Nombre total des exploitations</i>	
	1	1-2	2-3	3-5	5-10	10-20	20-50	50-100	100-200	200-500	500-1000	1000 és annál több 1000 et de plus de 1000		
	<i>kataszteri holdig terjedő gazdaságok száma — arpents cadastraux</i>													
Dunántúli dombos vidék — Trans- danubie	1925	137.097	85.695	52.843	60.359	80.190	62.922	21.321	3184	1453	1304	743	815	507.926
	%	27·0	16·9	10·4	11·9	15·8	12·4	4·2	0·6	0·3	0·2	0·1	0·2	100·0
	1930	255.016	124.024	65.052	71.461	85.983	64.573	22.525	3656	1834	1577	817	805	697.323
%	36·6	17·8	9·3	10·3	12·3	9·3	3·2	0·5	0·3	0·2	0·1	0·1	100·0	
Alföld — Grande plaine	1925	100.841	72.921	48.427	53.409	72.980	65.314	35.426	9242	3023	1781	716	581	464.661
	%	21·7	15·7	10·4	11·5	15·7	14·1	7·6	2·0	0·6	0·4	0·2	0·1	100·0
	1930	198.105	111.342	61.904	66.712	83.722	71.159	38.450	9647	3457	1917	755	558	647.728
%	30·6	17·2	9·6	10·3	12·9	11·0	5·9	1·5	0·5	0·3	0·1	0·1	100·0	
Északi dombos vidék — Nord	1925	43.561	25.989	16.432	21.924	28.003	20.058	6714	1548	777	753	370	265	166.394
	%	26·2	15·6	9·9	13·2	16·8	12·1	4·0	0·9	0·5	0·4	0·2	0·2	100·0
	1930	98.593	42.025	21.645	26.415	30.636	21.329	7595	1827	983	867	399	281	252.595
%	39·0	16·6	8·6	10·5	12·1	8·4	3·0	0·7	0·4	0·4	0·2	0·1	100·0	
Magyarország összesen — Hongrie entière	1925	281.499	184.605	117.702	135.692	181.173	148.294	63.461	13.974	5253	3838	1829	1661	1.138.981
	%	24·7	16·2	10·3	11·9	15·9	13·0	5·6	1·2	0·5	0·3	0·2	0·2	100·0
	1930	551.714	277.391	148.601	164.588	200.341	157.061	68.570	15.130	6274	4361	1971	1644	1.597.646
%	34·5	17·4	9·3	10·3	12·5	9·8	4·3	1·0	0·4	0·3	0·1	0·1	100·0	

kezésre álló adatfelvétel végső sorainak összehasonlítása útján az Országos Földbirtokrendező Bíróság munkásságának eredményét statisztikailag is megvilágítani.

A gazdaságok számának nagyságcsoportok szerinti megoszlását 1925-ben és 1930-ban 1. számú kimutatásunk tünteti fel. *A gazdaságok száma öt év alatt 40,3%-kal szaporodott*; olyan nagyarányú szaporodás ez, amelyik már magában élénk bizonyítéka a Bíróság szociális irányú eredményes munkásságának. A gazdaságok számának szaporodási aránya a három országrész jellegű gazdasági vidéken természetesen meglehetősen különböző, az aránylagos szaporodás legnagyobb (51,8%) az Északi dombosvidék törvényhatóságában, utána jön, de már az országos átlag alatt van, az alföldi gazdaságok számának szaporodási aránya (39,4%). Legkisebb (37,3%) a Dunántúli dombosvidék gazdaságainak szaporodása.

Igen érdekes az összehasonlítás az egyes gazdaságnagyságcsoportokon belül. A gazdaságok számának aránylagos szaporodása — még pedig nagyarányú szaporodása — természetesen csak a két legkisebb nagyságcsoporthoz állapítható meg, abszolút számban azonban a legnagyobb nagyságcsoporthoz kivéve, a szaporodás végig következetes.

A nincstelenek földhöz juttatásának érellyes keresztülvitelét mi sem bizonyítja világosabban, mint az a tény, hogy az *egy kat. holdnál kisebb területen gazdálkodók aránya 1930-ban 39,7%-kal nagyobb volt,*

mint 1925-ben. Az egy-két kat. holdig terjedő kisgazdaságok aránya ugyanezen időben 7,4%-kal lett nagyobb. Ha pedig összefoglaljuk az adatokat, megállapíthatjuk, hogy a *3 kat. holdnál kisebb területen gazdálkodók arányszáma 1930-ban 19,5%-kal nagyobb volt, mint az öt év előtti arány, az öt kat. holdnál kisebb területen gazdálkodók arányszáma szintén megnőtt, 13,3%-kal nagyobb lett az eltelt öt év alatt.* Ennek a nagy szaporodásnak dacára még távolról sem mondható hazánk mezőgazdasággal foglalkozó nincstelen lakosságának földéhsége kielégítettnek, az első lépések azonban megtörténtek, a természetes megoszlás és a hitelviszonyok várható javulása után minden bizonnyal meginduló parcellázási tevékenység a még földre vágyó népréteget most már könnyebben kielégítheti.

Egészen más aránymegoszlást tapasztalunk, ha nem a gazdaságok számát, hanem a gazdaságok összterületét vizsgáljuk az egyes nagyságcsoportokon belül (2. sz. tábla). Feltűnő jelenség, hogy a gazdaságok összterülete 1930-ban 8,8%-kal több volt, mint 1925-ben. Ennek az indokolatlan eltérésnek főleg két oka van; az eltelt öt év alatt még mindig folytak határkiigazítások, visszacsatolások, ezek valamivel emelték az összterület nagyságát. Az eltérés főoka azonban a statisztikai adatszolgáltatás pontosságának javulása. A közigazgatási hatóságok ugyanis a mezőgazdasági termelési adatfelvételnél eleintén főleg csak a szántó-

2. A gazdaságok kiterjedése nagyságcsopontonként.

Superficie des exploitations agricoles, suivant les catégories de grandeur.

Év, országrész jellegű gazdasági vidék <i>Années et régions agricoles</i>	Superficie totale, en arpents cadastraux, des exploitations de												Összes terület kat. hold — Superficie totale des exploit- tations en arp. cad.	
	1	1—2	2—3	3—5	5—10	10—20	20—50	50—100	100—200	200—500	500—1000	1000 és annál több 1000 et de plus de 1000		
kataszteri holdig terjedő gazdaságok összes területe kat. holdakban — arp. cad.														
Dunántúli dombos vidék <i>Trans- danubie</i>	1925	81.734	140.514	139.883	242.425	588.684	914.460	620.816	218.720	204.486	417.069	515.394	1.781.775	5.865.960
	%	1,4	2,4	2,4	4,1	10,0	15,6	10,6	3,7	3,5	7,1	8,8	30,4	100,0
	1930	136.624	188.194	164.591	282.028	621.161	912.815	658.846	247.531	259.019	498.378	577.047	1.790.735	6.336.969
%	2,2	3,0	2,6	4,4	9,8	14,4	10,4	3,9	4,1	7,8	9,1	28,3	100,0	
Alföld <i>Grande plaine</i>	1925	57.972	122.325	128.356	219.618	542.072	945.159	1.116.446	637.572	416.196	543.334	492.925	1.376.233	6.598.208
	%	0,9	1,9	1,9	3,3	8,2	14,3	16,9	9,7	6,3	8,2	7,5	20,9	100,0
	1930	102.097	175.769	158.129	269.662	618.980	1.027.542	1.164.731	667.530	471.913	590.541	519.173	1.410.199	7.176.266
%	1,4	2,4	2,2	3,8	8,6	14,3	16,3	9,3	6,6	8,2	7,2	19,7	100,0	
Északi dom- bos vidék <i>Nord</i>	1925	24.282	41.630	42.833	88.849	207.433	295.191	205.414	108.527	111.256	233.650	258.541	560.509	2.178.115
	%	1,1	1,9	2,0	4,1	9,5	13,6	9,4	5,0	5,1	10,7	11,9	25,7	100,0
	1930	47.854	63.789	55.056	105.038	219.874	300.250	228.501	125.843	141.212	275.421	278.712	577.633	2.419.183
%	2,0	2,6	2,3	4,3	9,1	12,4	9,5	5,2	5,8	11,4	11,5	23,9	100,0	
Magyaror- szág ösz- szesen <i>Hongrie entière</i>	1925	163.988	304.469	311.072	550.892	1.338.189	2.154.810	1.942.676	964.819	731.938	1.194.053	1.266.860	3.718.517	14.642.283
	%	1,1	2,1	2,1	3,8	9,1	14,7	13,2	6,6	5,0	8,2	8,7	25,4	100,0
	1930	286.575	427.752	377.776	656.728	1.460.015	2.240.607	2.052.078	1.040.904	872.144	1.361.340	1.374.932	3.778.567	15.932.418
%	1,8	2,7	2,4	4,1	9,2	14,0	12,9	6,5	5,5	8,6	8,6	23,7	100,0	

3. A gazdaságok szántóföldterületének kiterjedése nagyságcsoportonként.
Superficie, par catégories de grandeur, des terres labourables des exploitations agricoles.

Év, országrész jellegű gazdasági vidék <i>Années et régions agricoles</i>	Superficie, en arp. cad., des terres labourables des exploitations de												Összes szántóföld- terület kat. hold <i>Superficie totale de terres labourables en arp. cad.</i>	
	1	1—2	2—3	3—5	5—10	10—20	20—50	50—100	100—200	200—500	500—1000	1000 és annál több 1000 et de plus de 1000		
kataszteri holdig terjedő szántóföld területe kat. holdakban. — arp. cad.														
Dunántúli dombos vidék <i>Trans- danubie</i>	1925	58.857	108.504	109.238	187.979	460.277	720.297	475.210	138.876	100.585	191.915	275.879	768.091	3,595.708
	%	1.6	3.0	3.0	5.2	12.8	20.0	13.2	3.9	2.8	5.4	7.7	21.4	100.0
	1930	87.241	138.415	123.740	211.873	475.209	708.977	488.965	138.881	103.384	194.596	267.502	682.720	3,621.503
%	2.4	3.8	3.4	5.9	13.1	19.6	13.5	3.8	2.9	5.4	7.4	18.8	100.0	
Alföld <i>Grande plaine</i>	1925	45.932	106.696	111.364	187.694	462.534	802.617	889.570	469.804	277.195	353.394	307.956	719.594	4,734.350
	%	1.0	2.3	2.4	4.0	9.7	16.9	18.8	9.9	5.8	7.5	6.5	15.2	100.0
	1930	71.254	147.449	132.292	224.310	517.231	849.409	926.714	474.489	291.119	334.022	285.010	603.630	4,856.929
%	1.5	3.0	2.7	4.6	10.6	17.5	19.1	9.8	6.0	6.9	5.9	12.4	100.0	
Északi dombos vidék <i>Nord</i>	1925	18.680	33.212	34.234	70.803	162.459	222.087	146.915	62.789	52.938	111.479	115.052	179.901	1,210.549
	%	1.5	2.7	2.8	5.9	13.4	18.4	12.1	5.2	4.4	9.2	9.5	14.9	100.0
	1930	30.935	47.211	40.844	79.807	168.368	225.302	156.423	65.196	51.867	103.212	107.017	148.276	1,224.458
%	2.5	3.8	3.3	6.5	13.7	18.7	12.8	5.3	4.2	8.4	8.7	12.1	100.0	
Magyarország összesen <i>Hongrie entière</i>	1925	123.469	248.412	254.836	446.476	1,085.270	1,745.001	1,511.695	671.469	430.718	656.788	698.887	1,667.586	9,540.607
	%	1.3	2.6	2.7	4.7	11.4	18.2	15.8	7.0	4.6	6.9	7.3	17.5	100.0
	1930	189.430	333.075	296.876	515.990	1,160.808	1,783.688	1,572.102	678.566	446.370	631.830	659.529	1,434.626	9,702.890
%	1.9	3.4	3.1	5.3	12.0	18.4	16.2	7.0	4.6	6.5	6.8	14.8	100.0	

földterület pontos kimutatására fektették a főszűrt, évek kellettek ahhoz, amíg a statisztikai hivatal elérte, hogy az egyes községek összterülete és az összterületnek a gazdaságok közötti megoszlása is rendesen kimutattatott. A gazdaságcsoportok arányát azonban ez az eltérés nem érinti.

A legkisebb gazdaságok összterülete 1930-ban 74.8%-kal volt nagyobb, mint 1925-ben. Az 1—2 kat. holdas gazdaságok összterülete is 40.5%-kal szárnyalta túl az öt év előtti terület nagyságát. Általában a 3 kat. holdnál kisebb gazdaságok kiterjedése az utolsó öt év alatt 40.1%-kal, az 5 kat. holdnál kisebb gazdaságoké pedig 31.5%-kal növekedett. Az alsó régiók területszaporodásának dacára az 500 kat. holdas és ennél nagyobb gazdaságok területe a szóbanforgó időben 3.4%-kal, az 1.000 kat. holdas és ennél nagyobb gazdaságok területe pedig 1.6%-kal nagyobb lett.

A kisgazdaságok életképességének elbírálásánál tudnunk kell, hogy szántóföldterületük nagysága a figyelemmel kísért öt esztendő leforgása alatt milyen változásokon ment keresztül (3. sz. tábla). Az ország szántóföldterülete 1930-ban 1.7%-kal múlta felül az 1925. évi szántóterület nagyságát, ez a kis szaporodás jórésztben művelési ágváltozás következménye; lehet, hogy az adatszolgáltatás pontossága is emelt vala-

mit az 1925. évben megállapított terület nagyságán.

A legkisebb gazdaságkategória szántóföldterületének aránya 1930-ban 46.2%-kal volt kedvezőbb, mint 1925-ben, a következő nagyságcsoportnál ez az emelkedés 30.8%-ot tett. Láthatjuk tehát, hogy a földreform során földhöz jutott nincstelenek főleg szántóföldet kaptak, ami természetes is, mert a megélhetés lehetőségét aránylag legjobban a szántóföldi gazdálkodás biztosítja, ehhez kell a legkisebb beruházás, rét és legelő megfelelő állatállomány nélkül nehezebben hasznosítható. A kisgazdaságok szántóföldterületének szaporodása elég nagyarányú, ezt még az is mutatja, hogy a három kat. holdnál kisebb gazdaságok szántóföldterületének aránya a szóbanforgó öt év alatt 27.3%-kal, az öt kat. holdnál kisebb gazdaságoknál pedig ez az arány 21.2%-kal növekedett.

A nagy vonásokban ismertett adatokból mindenesetre megállapíthatjuk, hogy hazánkban a gazdaságok nagyságmegoszlása nyugodtan mondható egészségesnek és az eltelt öt év adataiból bátran következtethetjük, hogy a további fejlődés bírói beavatkozás nélkül is hasonló egészséges merben fog lebonyolódni.

Sajóhelyi István.

Az 1930. évi szüret végleges eredményei.

Les résultats définitifs des vendanges de 1930 en Hongrie.

Résumé. *Les vendanges de 1930 ont été à peine médiocres en Hongrie, quoique la production du moût ait augmenté en quantité de 61·5% par rapport à 1929, année très défavorable pour les viticulteurs. Les espoirs ne se réalisèrent pas non plus pour la vente du raisin frais; comparativement à 1929, on en a vendu 30·8% de plus, mais ils n'ont rapporté que de 1·6% de plus que l'année précédente.*

Le résultat de l'exportation des vins a été plus faible encore, car malgré que les quantités exportées aient accusé une augmentation de 0·6% par rapport à 1929, leur valeur a diminué de 18%.

★

Az 1930. évi szüret 10·9 hektoliter kat. holdankinti átlagos terméssel 4,021.611 hektoliter mustot eredményezett. A musttermésmennyiség és az átlag ugyan 6·8%-kal kedvezőbb, mint amilyennek az ideiglenes szüreti eredmény¹⁾ jelezte, mégis *legfeljebb alig közepes szüretet jelent.* A mai körülmények között nem lehet tudni, hogy nem szerencsésebb-e egy gyenge közepes eredményű szüret, mint egy bőséges szüret, ma ugyanis a gyenge szüret elhelyezése is szinte leküzdhetetlen nehézségeket okoz; hogy lehetne akkor egy bőséges szüret ered-

ményét értékesíteni! Ismét ott tartanánk, ami már előfordult, hogy a szódavíz ára drágább lenne, mint a bor ára, vagyis hogy a bő termés dacára a szőlőgazdák jelentősen ráfizetnének a termelésre.

A szüretre vonatkozó statisztikai adatok ismertetésénél mindenekelőtt megjegyezzük, hogy a szőlőterületben beállott változásokat ezentúl csak nagyobb időközökben fogjuk tárgyalni. A két év adatai között az 1930. év rovására a területben 1·1%-os fogyás mutatkozik, a részletekben még akkora eltérés sincs, olyan kis eltérések ezek, amelyek külön tárgyalást igazán nem igényelhetnek. Az érdeklődők a szőlő-területi statisztikai adatokat a mult évi ismertetésben¹⁾ megtalálják.

Áttérve a szőlőtermelés eredményeinek ismertetésére (1. sz. tábla), megállapíthatjuk, hogy a tárgyalt évben a síkvidéki szőlők termése aránylag kedvezőbb volt. Az 1929. évi szüret musttermésének 61·8%-a, a mostani musttermésnek 63%-a származott síkvidéki szőlőkből. Az átlagtermés a mult évi eredmény fordítottja volt, míg ugyanis 1929-ben a legkedvezőbb átlagtermés a Dunántúli dombosvidék szőlőiben volt, utána jött az Alföld, leggyengébb átlaggal szüretelt az Északi dombosvidék, addig 1930-ban a legkedvezőbb szüret az Északi dombosvidék szőlőiben volt, utána jött az Alföld, s

¹⁾ Magyar Statisztikai Szemle IX. évfolyam 1. szám.

¹⁾ Magyar Statisztikai Szemle VIII. évfolyam 6. szám.

1. A szőlőtermelés eredményei.

Les résultats de la production de raisin.

Ország-rész jellegű gazdasági vidék <i>Régions agricoles</i>	Quantité du moût produit				Átlagtermés kat. hold- dankint hl. <i>Production moyenne par arp. cad., hl</i>	Az eladott friss szőlő mennyisége q <i>Quantité des raisins frais vendus, q</i>	Egy q szőlő átlagos el- adási ára pengő — <i>Prix de vente moyen d'un q de raisin, en pengős</i>	Valeur de la production du moût				Az eladott szőlőnek <i>Valeur du raisin vendu</i>	Az összes szőlészeti termékeknek <i>Valeur de tous les produits viticoles</i>
	A hegyi szőlők- ben <i>dans des vignes sur montagnes</i>	A síkvidéki (la- pály) szőlőkben <i>dans des vignes situées dans des plaines</i>	Az összes szőlő- területen <i>au total</i>					A fehér <i>blanc</i>	A siller "Schiller" (rosé)	A vörös <i>rouge</i>	Az aszú <i>de raisins secs</i>		
	termel must mennyisége hl. — hl							musttermésnek					
Dunántúli dombos vidék <i>Transdanubie</i>	1,029.760	416.577	1,446.337	10·7	34.002	26	19.217	5.683	4.787	1	869	30.557	
Alföld <i>Grande plaine</i>	55.990	1,918.883	1,974.873	10·8	232.828	18	18.966	9.856	1.347	—	4.227	34.396	
Északi dom- bos vidék <i>Nord</i>	402.109	198.292	600.401	11·6	62.501	25	9.426	1.019	965	409	1.591	13.410	
Össz. — Total	1,487.859	2,533.752	4,021.611	10·9	329.331	20	47.609	16.558	7.099	410	6.687	78.363	

2. A szőlőterület kártevői és a peronoszpora pusztításai.

Ravages causés dans les vignobles par les maladies de la vigne, les insectes, les sinistres et le péronospora.

Országrészt jellegű gazdasági vidék <i>Régions agricoles</i>	A szőlőbetegségek — <i>Les maladies de la vigne</i>	A rovarkárók — <i>Les insectes</i>	Az elemi csapások — <i>Les sinistres</i>	A peronoszpora <i>Ravages du péronospora :</i>			A peronoszpora ellen permeteztek <i>Ont été sulfatés contre le péronosp.</i>		Szénkénnel kezelték — <i>Traité par sulfure de carbone</i>	
				teljes <i>ruine absolue</i>	részleges <i>dommages partiels</i>	jelentéktelen <i>dommages insignifiants</i>	kielégítő <i>avec un résultat suffisant</i>	eredménytelenül vagy csekély <i>sans résultat ou avec peu de résultat</i>	filoxerára lepett szőlőt — <i>vignes envahies par le phylloxera</i>	egészséges szőlőt — <i>vignes saines</i>
				a szőlőterületen pusztítottak kataszteri holdon <i>ont endomm., en arp. cad.</i>			kárt okozott kat. holdon <i>arp. cad.</i>		eredményrel kat. hold szőlőt <i>arp. cad.</i>	
Dunántúli dombos vidék — <i>Transdanubie</i>	10.185	2.312	11.475	57	3.264	19.485	110.336	4.488	10.463	7.613
Alföld — <i>Grande plaine</i>	3.267	5.089	19.185	1.282	4.733	9.831	151.833	7.754	639	996
Északi dombos vidék — <i>Nord</i>	1.019	865	2.216	27	360	1.537	46.863	941	191	693
Összesen — Total	14.471	8.266	32.876	1.366	8.357	30.853	309.032	13.183	11.293	9.302

leggyengébb volt az eredmény a Dunántúli dombosvidék szőleiben. Itt említjük meg, hogy *szőlőtermelőink 329.331 métermázsra friss szőlőt adtak el, 30,8%-kal többet, mint a megelőző évben.* A friss szőlő értékesítése — főleg külföldre irányuló szállítása —, úgy látszik, elég jó lendületet vett, fokozására a propaganda megindult és ha megfelelő mennyiségű csemegeszőlőt ültetnek, ezen a téren — feltételezve az árak javulását — szőlőgazdáink rekompensálása még szép eredményekkel járhat.

A szőlőterületek kártevői, mint a 2. számú tábla adatai bizonyítják, sokkal kisebb mértékben léptek fel, mint a megelőző évben. Legfőképpen enyhültek ebben az évben a rovarok és az elemi csapások kártételei, a szőlőbetegségek a két évben körülbelül egyforma arányúak voltak. A peronoszpora elterjedése is lényegesen kisebb méretű volt, mint 1929-ben, ennek dacára a peronoszpora elleni védekezés méretei semmivel sem maradtak el. Az eredmény a kártételek lényeges csökkenésében mutatkozott.

A szőlőtermelés válságát évek óta a termelvények értékesítésének majdnem leküzdhetetlen nehézségei okozzák. Ez az akadály az 1930. évi termés értékesítésénél is elég nagy mértékben jelentkezett. Legjobban jellemzi a helyzetet az a tény, hogy az 1930. évi musttermés mennyisége 61,5%-kal, az eladott friss szőlő mennyisége — mint már említettük — 30,8%-kal nagyobb volt, mint a megelőző évben, ennek dacára az összes szőlőművelési termények értéke csak 13,8%-kal haladta túl az 1929. évi nyomott értékadatokat. Legkedvezőtlenebb a csemegeszőlő áradata, a 30,8%-os mennyiségi emelkedés ellenére az értéknél csak 1,6%-os

emelkedést tapasztalhattunk. A közvetítő kereskedelemnek olyan külföldi piacokat kell sürgősen felkutatni, ahol a kétségtelenül kiváló minőségű magyar csemegeszőlő ára a termelőnek meghozza a jogosan elvárt hasznát.

3. Borkülforgalmunk 1929-ben és 1930-ban.

Commerce extérieur des vins de la Hongrie en 1927.

Év <i>Année</i>	Behozatal <i>Importations</i>		Kivitel <i>Exportations</i>	
	Mennyiség <i>Quantité</i> hl.	Érték <i>Valeur</i> 1000 pengő	Mennyiség <i>Quantité</i> hl.	Érték <i>Valeur</i> 1000 pengő
1929	1.065	269	258.302	17.646
1930	632	113	259.913	14.466

Borkülforgalmunk (3. sz. tábla) az évek óta várt javulást az 1930. évben sem hozta meg, az általános válság következtében éppen olyan nyomott volt, mint amilyenek hosszú idő óta látjuk. A szőlőgazdák helyzetének kritikus voltát mi sem igazolja jobban, mint az a körülmény, hogy a hazánk-ból külföldre szállított bor mennyisége 0,6%-kal nagyobb volt ugyan, mint 1929-ben, a borexport értéke ennek dacára teljes 18%-kal kevesebb lett. Ilyen nehéz külföldi értékesítési viszonyok mellett a mai válságos időkben a belfogyasztás is kétségtelenül ki nem elégítő, a szőlőgazdának nem marad más hátra, mint várni azokat a jobb időket, amikor majd a normális gazdasági élet megindultával a bor forgalma is a rendes, megszokott keretek közé fog illeszkedni.

S. I.

Haszonállatállományunk az 1931. évben.

Le cheptel de Hongrie en 1931.

Résumé. D'après les données recueillies au printemps de 1931 sur les animaux de rapport de Hongrie, le nombre des bêtes à cornes dépassait de 1·6% celui de 1930, accusant une diminution de 15·6% par rapport au chiffre correspondant de 1911, calculé pour le territoire actuel.

Comparativement à 1930, l'effectif des chevaux s'accrut de 0·5%, ne présentant qu'une diminution de 3·6% par rapport à celui de 1911, calculé pour le territoire actuel.

Le nombre des porcs a particulièrement augmenté (de 15%); il n'est inférieur que de 18·3% à celui de 1911, calculé pour le territoire d'aujourd'hui.

L'effectif des moutons diminue successivement, et bien qu'il n'ait fléchi que de 1·6% par rapport à 1930, il est tombé de 40·1% comparativement à 1911 (en ne considérant que le territoire actuel).

★

A földművelésügyi minisztérium szakközegei által végrehajtott tavaszi állatszámolás eredményei elég kedvezőek, az előző évi eredményektől azonban csak igen kis mértékben térnek el. Mint az első számú összeállítás adataiból láthatjuk, a szarvasmarhák létszáma jóformán stagnál, az az 1·6%-os létszámemelkedés, ami a múlt évi

adattal szemben mutatkozik, valami nagy fejlődésnek egyáltalában nem mondható. Ez a stagnálás kétségtelenül szoros összefüggésben van a külföldi értékesítésnél tapasztalható nehézségekkel. Szarvasmarhalétszámunk a mai területre átszámított 1911. évi létszám mögött még mindig 15·6%-kal marad el.

A lóállomány két évi csökkenés után 0·5%-kal szaporodott, ami mindenesetre kedvező jel; lovaink külföldi értékesítése kereskedelmi mérlegünknek mindig aktív tétele volt, remélhetőleg a szaporodás nem átmeneti jellegű, hanem állandónak fog bizonyulni. Az 1911. évi átszámított létszámnál az ideai állomány csak 3·6%-kal kisebb.

A sertéslétszámnál látjuk a legnagyobb emelkedést, egy éven belül 15%-os szaporodás elég szép eredmény. Az 1911. évi átszámított létszámnál mostani sertésállományunk már csak 18·3%-kal kisebb. Ha a most megindult bacon-készítés beválk és a magyar bacon az angliai piacokon megfelelő áron értékesíteni tudják, sertésállományunk egy-kettőre túl fogja nyárnyalni az átszámított békelétszámot.

A juhok száma hazánkban következetesen fogy, dacára annak, hogy a magyar élő juhot egy pár év óta Belgiumban és Franciaországban elég sikerrel el lehetett helyezni. Az 1931. évi létszám 1·6%-kal kevesebb, mint a megelőző évben s az 1911.

1. Igás- és haszonállatállományunk.

Effectif des animaux de trait et de rapport en Hongrie.

Év — Année	Szarvasmarha Bêtes à cornes	Ló Chevaux	Sertés Porcs	Juh Moutons	Kecske Chèvres	Szamar Anes	Öszvér Mulets
1911 ¹⁾	6,184.264	2,001.431	6,416.424	7,697.719	331.383	20.103	1.850
1911 ²⁾	2,149.756	896.498	3,322.407	2,406.041	20.647	7.994	424
1922—1926 évek átlagában Moyenne pour 1922—26	1,862.114	828.524	2,443.465	1,689.708	51.424	5.060	1.944
1927	1,805.438	903.326	2,386.664	1,610.716	36.418	4.784	1.657
1928	1,811.647	917.974	2,661.539	1,566.451	29.836	4.689	1.539
1929	1,819.354	892.131	2,582.255	1,573.180	23.793	4.485	1.586
1930	1,784.633	860.379	2,361.566	1,463.834	22.184	4.294	1.242
1931	1,813.894	864.571	2,714.635	1,440.409	24.027	4.291	1.109
Ebből: — Dont:							
Dunántúli dombos vidék							
Transdanubie	930.814	314.361	1,314.166	528.030	9.781	1.979	409
Alföld — Grande plaine ..	629.495	441.079	1,152.439	631.871	10.057	1.317	538
Északi dombos vidék — Nord	253.585	109.131	248.030	280.508	4.189	995	162

¹⁾ Magyarország régi területén. — *Hongrie ancienne.*

²⁾ Mai területre átszámítva. — *Calculé pour le territoire actuel.*

2. A szarvasmarhaállomány fajta és ivar szerint.

Effectif de l'espèce bovine en Hongrie, suivant la race et le sexe.

Megjelölés — Désignation	1930		1931		Szaporodás (+) fogyás (-) Accroissement (+) ou diminution (-) ‰
	darab têtes	‰	darab têtes	‰	
a) Fajták szerint — Suivant la race					
Magyar fajta — Race hongroise	270.512	15.1	256.405	14.1	— 5.2
Simmenthali fajta — Race de Simmenthal	1.342.305	75.2	1.394.592	76.9	+ 3.9
Borzderes fajta — Race d'Innthal	26.482	1.5	23.929	1.3	— 9.6
Egyéb fajta — Autres races	138.587	7.8	132.503	7.3	— 4.4
Együtt — Total	1.777.886	99.6	1.807.429	99.6	+ 1.7
Bivaly — Buffles	6.747	0.4	6.465	0.4	— 4.2
Összesen — Total	1.784.633	100.0	1.813.894	100.0	+ 1.6
b) Ivar szerint — Suivant le sexe					
Bika — Taureaux	24.250	1.4	26.552	1.4	+ 9.5
Ebből — Dont	} szarvasmarha - taureaux ordinaires bivaly - buffles				
tenyészbika — taureaux reproduct.					
reproduct.	170	0.7	172	0.6	+ 1.2
Összesen — Total	17.805	73.4	17.797	67.0	— 0.0
Bikaborjú (2 éven alul) — Taurillons (de moins de 2 ans)	65.115	3.7	76.350	4.2	+ 17.3
Tehén — Vaches	906.400	50.8	904.166	49.9	— 0.2
Ebből — Dont	} szarvasmarha — vaches ordinaires				
bivaly — buffles					
bivaly — buffles	1.655	0.1	1.486	0.1	— 10.2
Üsző (2 éven felül) — Génisses (de plus de 2 ans)	143.698	8.0	143.396	7.9	— 0.2
Üsző (2 éven alul) — Génisses (de moins de 2 ans)	265.752	14.9	293.335	16.2	+ 10.4
Ökör — Boeufs	211.124	11.8	192.125	10.6	— 9.0
Tinó (2 éven alul) — Bouvillons (de moins de 2 ans)	168.294	9.4	177.970	9.8	+ 5.7
Összesen — Total	1.784.633	100.0	1.813.894	100.0	+ 1.6

évi átszámított létszámnál teljes 40.1%-kal kisebb. A juhok részére alkalmas legelőben hazánk mai területe igen szegény, amíg ebből a szempontból javulás nem következik, addig nem is lehet a juhtenyésztés fellendülésére számítani.

A fajták és ivar szerinti megkülönbözte-

tésre vonatkozó adatokról sok mondanivaló nincsen. A szarvasmarháknál a simmenthali fajta valami keveset (3.9%) szaporodott, a többi fogyott. Legnagyobb volt a visszaesés (9.6%) a borzderes fajtánál. A lóállománynál az eddigi irányzatnak megfelelően a melegvérű lovak számánál állapíthatunk meg egy

3. A lóállomány ivar és meleg- vagy hidegvérűség szerint részletezve.

Effectif de l'espèce chevaline en Hongrie, suivant le sexe et les espèces à sang chaud ou froid.

I v a r S e x e	1 9 3 0						1 9 3 1						Szaporodás (+) fogyás (-) Accroissement (+) ou diminut. (-) ‰
	Melegvérű A sang chaud		Hidegvérű A sang froid		Összesen Total		Melegvérű A sang chaud		Hidegvérű A sang froid		Összesen Total		
	darab têtes	‰	darab têtes	‰	darab têtes	‰	darab têtes	‰	darab têtes	‰	darab têtes	‰	
Mén — Etalons	10.412	1.5	2.079	1.2	12.491	1.4	8.870	1.3	2.014	1.2	10.884	1.3	— 12.9
Ebből tenyészmén — Dont reproduct.	2.851	27.4	905	43.5	3.756	30.1	2.491	28.1	857	42.6	3.348	30.8	— 10.9
Méncsikó (3 éven alul) — Poulains (de moins de 3 ans)	24.807	3.6	9.483	5.3	34.290	4.0	19.849	2.9	7.878	4.6	27.727	3.2	— 19.1
Kanca — Juments	337.097	49.4	95.492	53.8	432.589	50.3	351.746	50.6	94.461	55.6	446.207	51.6	+ 3.1
Kancacsikó (3 éven alul) — Poulliches (de moins de 3 ans)	53.347	7.8	19.721	11.1	73.068	8.5	43.785	6.3	16.454	9.7	60.239	7.0	— 17.6
Herélt felnőtt — Chevaux châtés	230.866	33.8	41.473	23.4	272.339	31.7	248.097	35.7	41.598	24.5	289.695	33.5	+ 6.4
Herélt csikó — Poulains châtés	26.345	3.9	9.257	5.2	35.602	4.1	22.408	3.2	7.411	4.4	29.819	3.4	— 16.2
Összesen — Total	682.874	100.0	177.505	100.0	860.379	100.0	694.755	100.0	169.816	100.0	864.571	100.0	+ 0.5

4. A sertésállomány ivar és zsír- vagy húsfajták szerint részletezve.

Effectif de l'espèce porcine en Hongrie, suivant le sexe et les espèces à graisse ou à viande.

Ivar — Sexe	1 9 3 0						1 9 3 1						Szaporodás (+) Fogyás (-) Accroiss. ou dimin. (%)
	Zsírsertés A graisse		Húsertés A viande		Összesen Total		Zsírsertés A graisse		Húsertés A viande		Összesen Total		
	darab têtes	%	darab têtes	%	darab têtes	%	darab têtes	%	darab têtes	%	darab têtes	%	
Kan — Verrats	28.629	1.4	3.375	1.1	32.004	1.4	32.332	1.4	6.270	1.6	38.602	1.4	+ 20.6
Ebből tenyészkán — Dont reproducteurs	19.771	69.1	2.493	73.9	22.264	69.6	19.892	61.5	3.855	61.5	23.747	61.5	+ 6.7
Növendékkán (1 éven alul) Porcelets mâles (de moins de 1 an)	170.985	8.3	21.208	7.1	192.193	8.2	203.566	8.8	32.427	8.0	235.993	8.7	+ 22.8
Koca — Truies	438.073	21.2	58.695	19.7	496.768	21.0	494.490	21.4	77.330	19.2	571.820	21.1	+ 15.1
Nőstény malac (1 éven alul) Porcelets femelles (de moins de 1 an)	598.790	29.0	88.757	29.7	687.547	29.1	678.252	29.3	123.831	30.7	802.083	29.5	+ 16.7
Ártány felnőtt — Porce châtrés	234.688	11.4	20.976	7.0	255.664	10.8	214.673	9.3	22.616	5.6	237.289	8.7	- 7.2
Herélt malac (1 éven alul) Porcelets châtrés (de moins de 1 an)	591.845	28.7	105.545	35.4	697.390	29.5	688.422	29.8	140.426	34.9	828.848	30.6	+ 18.8
Összesen — Total	2,063.010	100.0	298.556	100.0	2,361.566	100.0	2,311.735	100.0	402.900	100.0	2,714.635	100.0	+ 15.0

5. A juhállomány ivar szerint részletezve.

Effectif de l'espèce ovine en Hongrie, suivant le sexe.

Ivar — Sexe	1 9 3 0		1 9 3 1		Szaporodás (+) fogyás (-) Accroiss. ou dimin. (%)
	darab têtes	%	darab têtes	%	
Kos — Béliers	38.698	2.7	38.968	2.7	+ 0.7
Ebből tenyészkos — Dont reproducteurs	32.702	84.5	32.430	83.2	- 0.8
Növendékkos (1 éven alul) — Jeunes béliers (de moins de 1 an)	45.927	3.1	53.487	3.7	+ 16.5
Anyajuh (1 éven felül) — Brebis portières (de plus de 1 an)	880.018	60.1	855.136	59.4	- 2.8
Nősténybárány (1 éven alul) — Agneaux femelles (de moins de 1 an)	184.472	12.6	196.384	13.6	+ 6.5
Ürü (herélt) felnőtt (1 éven felül) — Moutons châtrés (de plus de 1 an)	211.282	14.4	185.480	12.9	- 12.2
Herélt bárány (1 éven alul) — Agneaux châtrés (moins de 1 an)	103.437	7.1	110.954	7.7	+ 7.3
Összesen — Total	1,463.834	100.0	1,440.409	100.0	- 1.6

teljesen lényegtelen emelkedést. A sertésállománynál a bacon készítésére alkalmas húsertések arányszáma javul. A húsertések arányszáma a tárgyalt évben 14.8% volt,

szemben az előző évi 12.6%-os aránnyal. A juhállománynál a kor szerinti megoszlásra vonatkozó adatok a növendékállatok számának emelkedéséről tanuskodnak.

© KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ©

Magyarország külkereskedelmi forgalma az egyes országokkal.

Le commerce de la Hongrie avec différents pays.

Magyarország külkereskedelmi forgalma a Balkán félsziget államaival.

Le commerce de la Hongrie avec les pays balkaniques.

II. rész. — II^e partie.

Bulgária.

Általános gazdasági helyzet.

Bulgária a világháború után erkölcsi és anyagi szempontból egyaránt súlyos csapást szenvedett. Elvesztette a kijáratot az Égei tengerhez, ami nemcsak kereskedelmi út szerepét játszotta, hanem a macedón és trák dohánytermelő területek legértékesebb részét is jelentette. Figyelembe kell venni, hogy ezeknek a területeknek a lakossága is túlnyomóan bolgár volt. A Dobrudzsa elvesztése viszont gabonatermelő területeit nyirbálta meg jelentősen.

Bulgária agrárjellegét legjobban az a körülmény mutatja, hogy 1900 és 1920 között csekély ingadozások mellett sem változott meg a vidéki és városi népesség aránya: 80:1, szemben 19:9%-kal. Az ipari népesség a 10%-ot is alig éri el, bár a kormány évtizedek óta fáradozik az ipar fejlesztésén. Ezen a téren a behozatali tilalmaktól sem riadnak vissza. A vámtételek emelése 1922 óta ismételtén szükségessé vált. A kiviteli vámokat azonban a gazdasági fejlődés lassan kiküszöböli.

A bolgár mezőgazdaság egyelőre igen alacsony termésátlagokkal dolgozik. Ennek oka főleg a primitív módszerekben van. A legutóbbi évekig a faekék száma csaknem ugyanannyi volt, mint a vasekéké. Ehhez járult a bolgár szarvasmarha és igásállat csekély teljesítőképessége és gyenge minősége, ami a trágyázáson is érezteti hatását. Megállapítható, hogy a szemtermelés általában erősen veszít jelentőségéből s ezzel szemben az ipari növények termelése előre tör. A búza- és kukoricafogyasztás a belöldön oly mértékben emelkedett, hogy kivitelre mind kevesebb jut, sőt rossz termés esetén a behozatalra is szükség van. A háború után rizstermeléssel is kísérleteztek; ugyancsak történtek kísérletek a cukorrépa-termelés oly arányú fokozására, hogy a behozatal csökkenjen. Ugyanez a helyzet a gyapotnál és az olajosmagvaknál. Különös figyelmet érdemel a dohánytermelés alakulása. A balkán háborúk alatt szerzett területek magas színvonalon álló termelése lendületet adott a régi államterületen lévő vidékeknek is. A világháború alatt megnövekedett a szükséglet, s ez a kedvező konjunktúra egészen 1924-ig eltartott, mikor a kisázsiai háború a görög és török versenyt nem engedte kifejlődni. A kormány nagy gondot fordít a termelésnek minőségi feljavítására is. Újabb rendelet szerint ültetvényeket csak bizonyos területeken szabad létesíteni, ahol a természeti viszonyok megfelelőek.

A dohánytermelés a rózsaoilgyártás hátrányára fejlődött s a mesterséges illatszerkészítés szintén károsan befolyásolta ezt az iparágat, bár hivatalos részről minden megtörténik, hogy a gyártás úgy minőségileg, mint mennyiségileg fellendüljön. Ugyancsak nagy erőfeszítéseket tesznek a szőlőtermelés felvirágoztatására. A beülletett terület a háború óta a duplájára emelkedett s a csemege-szőlő és mazsola már az ország kiviteli cikkei közé tartoznak.

A bolgár iparra nézve a legfontosabb az a törekvés, amely fűtőanyagellátás terén függetleníteni akarja az országot a külföldtől. A legújabb években a termelés már jóval az 1 millió tonna felett van s így a belső fogyasztás teljes fedezésére elegendő. Az iparágak közül legfontosabbak az élelmiszeriparok, különösen a kivitelre dolgozó malomipar. A mezőgazdasági termelésről mondottakból önként következik, hogy a cukoripar és az olajmalmok, valamint a dohányfeldolgozás fokozatosan nyernek fontosságot. Ezzel szemben természetesen a nehézipar még a fejlődés alacsony fokán áll.

Bulgária gazdasági élete 1930-ban.

Az utolsó év válsága Bulgáriát sem kerülte el. Az alacsony színvonalon álló árak a fogyasztás és egyidejűleg az ipari termelés erős redukcióját vonták magukkal. Az 1930. évi gabonatermelés 70%-kal multa felül az előző évit, ennek külföldi piacokon való értékesítése azonban nagy nehézségekbe ütközött s ez még csak jobban előmozdítja az ipari növények termelésére való áttérést. Egy hektár gabonával bevetve 6.353 leva jövedelmet jelent, míg egy hektár ipari növényvel bevetve ennek körülbelül a kétszeresét jövedelmezi. Az olajosnövények termelése 1930-ban így is 18%-kal volt nagyobb, mint az előző évben. A gazda természetesen igyekezett az alig eladható gabonát másképpen értékesíteni. Így sok helyen az állatokkal etették fel. Ennek következtében a tojáskivitel több mint 50%-kal, az élőbaromfi-kivitel pedig 200%-kal emelkedett. Az év végén megalakult a Gabona Kiviteli Igazgatóság, amelynek feladata az árszabályozás. Az általa megvett búza árának 50%-át készpénzben, további 50%-át pedig adójeggyel egyenlíti ki. A többi gabonaneműnél 25% készpénz és 75% adójeggyel történik a fizetés. Ugyancsak a múlt év folyamán vették tervbe az Exportintézet felállítását is, ennek működése azonban csak 1931-ben kezdődik. A kormány már a nyár

elején 35%-kal leszállította exportra szánt gabona vasúti tarifáját, s ugyanakkor az importált gabonáét 5%-kal felemelte.

Az ipari és olajosmagvaknak termesztése fokozatosan tért nyer. Ezt világítja meg a következő kis összeállítás:

1924-ben	27.000 hektár
1927-ben	64.000 „
1928-ban	113.000 „
1930-ban	152.989 „

Ez a terület ma az összes megművelt területnek 3·93%-át jelenti. A termés hozam összesen 4,322.000 q 2.629 millió leva, míg 1929-ben 3,632.000 q volt 1.699 millió leva értékben. Részletes eredmények a következők:

	A bevetett terület hektárban	Terméseredmény mm-ben
Dohány	38.000	327.776
Napraforgó	71.200	599.040
Cukorrépa	19.500	2,622.689
Repce	299	1.526
Szezám	7.600	21.282
Anis	1.277	8.900
Mák	140	329
Gyapot	5.575	30.094
Len	264	1.686
Kender	3.413	23.082

A tojás- és baromfikereskedelem javulására már rámutattunk; kiegészítésül meg kell jegyezni, hogy a termelés 50%-kal nagyobb az előző évinél s az export összértéke 755 millió leva. A kormány eltörölte a kiviteli vámot s ezenkívül egy pénzügyi alapot szervezett a termelés és kivitel fellendítésére, amelyet az exportőrök hozzájárulásai tartanak fenn.

Szomorú viszont a rózsaolajkereskedelem helyzete. A rózsával beültetett terület 5—6000 hektárra becsülhető, az export azonban csaknem megszűnt s az utolsó évi készletek még eladatlanul hevernek.

A nyersgyapot-termelés állandóan emelkedik, de azért még jelentős importra szorul az ország.

Év	Termelés tonna	Beültetett terület (ha)	I m p o r t tonna	millió leva
1923	286	1.658	30·5	1·2
1924	270	2.145	6·0	0·2
1925	448	2.941	221·0	15·8
1926	501	3.014	803·0	47·5
1927	750	5.152	1.362·0	81·7
1928	699	5.308	1.735·0	125·2
1929	938	5.562	2.074·0	135·1
1930	1.043	5.670	220·0	142·3

A bolgár ipar múlt évi helyzetét jellemzi, hogy bár a kormány az ipari nyersanyagok, tüzelőanyagok és gépek behozatali vámját eltörölte, ezeknek importja mégis mintegy 50%-kal esett vissza.

Bulgária külkereskedelme különös tekintettel a Magyarországgal való forgalomra.

A bolgár külkereskedelmi mérleg a háború óta váltokozva mutat passzivitást és aktivitást (1. tábla.)

1. Bulgária külkereskedelmi mérlege.

Balance du commerce extérieur de la Bulgarie.

É v A n n é e	Behozatal Importations	Kivitel Exportations
	ezer leva — en 1000 leva	
1928	7,040.935	6,331.247
1929	8,324.633	6,397.061
1930	4,589.725	6,191.140

2. Bulgária külkereskedelmi forgalma árucsoportok szerint.

Commerce extérieur de la Bulgarie suivant les groupes de marchandises.

Áruk megnevezése Marchandises	1929.	1930.
	ezer leva — en 1000 leva	
Behozatal — Importations.		
Kémiai cikkek — <i>Articles chimiques</i>	175.696	147.563
Cserzőanyag, festék, lakk — <i>Matières à tanner, couleurs, laques</i>	187.236	116.822
Gyanta, gummi, ásványolaj <i>Résine, gomme, huile minérale</i>	308.237	273.225
Növényi olaj, zsiradék, viasz <i>Huiles végétales, graisses, cires</i>	203.784	128.309
Érc, ásvány — <i>Minerais et minéraux</i>	1,284.201	777.920
Faipari term. — <i>Produits de l'industrie du bois</i>	383.130	152.819
Papíripari term. — <i>Produits de l'industrie du papier</i>	236.947	169.383
Bőripari term. — <i>Produits de l'industrie du cuir</i>	268.122	159.292
Textilipari term. — <i>Produits de l'industrie textile</i>	2,573.125	1,271.518
Autó, kocs, hajó, drb — <i>Automobiles, voitures, bateaux, (unités)</i>	218.494	176.364
Gépek, hangszerek, fegyverek — <i>Machines, instruments de musique, armes à feu</i>	1,187.695	649.988
Összesen — Total	8,324.633	4,589.725
Kivitel — Exportations.		
Élő állatok — <i>Animaux sur pied</i>	220.723	206.640
Állati term. — <i>Produits animaux</i>	845.998	990.341
Gabonaneműek — <i>Céréales</i>	723.412	1,060.089
Gyümölcs, főzelék, takarmány — <i>Fruits, légumes, fourrages</i>	294.366	307.028
Gyarmatárú — <i>Denrées coloniales</i>	2,913.936	2,683.987
Hízoló takarm. — <i>Fourrages à engraissem.</i>	149.080	134.187
Illatszerek — <i>Parfums</i>	344.973	201.998
Bőripari term. — <i>Produits de l'industrie du cuir</i>	380.063	294.624
Textilipari term. — <i>Produits de l'industrie textile</i>	240.024	101.126
Összesen — Total	6,397.061	6,191.140

3. Bulgária külkereskedelmi forgalmának megoszlása fontosabb országok szerint, százalékban.
Répartition par principaux pays du commerce extérieur de la Bulgarie, en %.

Ország — Pays	Bevitel Importations		Ország — Pays	Kivitel Exportations	
	1929	1930		1929	1930
Németország — <i>Allemagne</i>	21.19	22.22	Németország — <i>Allemagne</i>	27.89	29.88
Olaszország — <i>Italie</i>	15.26	10.66	Ausztria — <i>Autriche</i>	14.69	12.55
Nagy-Britannia — <i>Gr.-Bretagne</i>	10.39	8.88	Olaszország — <i>Italie</i>	11.01	10.48
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	10.73	8.99	Görögország — <i>Grèce</i>	8.05	7.59
Ausztria — <i>Autriche</i>	8.04	7.63	Franciaország — <i>France</i>	5.61	5.14
Franciaország — <i>France</i>	7.66	8.17	Törökország — <i>Turquie</i>	4.76	2.52
Románia — <i>Roumanie</i>	5.35	7.10	Lengyelország — <i>Pologne</i>	4.59	8.48
Belgium — <i>Belgique</i>	3.70	2.77	Belgium — <i>Belgique</i>	4.22	4.51
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	2.42	2.44	Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	3.35	1.42
Magyarország — <i>Hongrie</i>	1.89	2.35	Magyarország — <i>Hongrie</i>	2.29	2.70

Az időnkénti aktivitás a kormány gazdaságpolitikájának következménye. A kivitel természetesen teljesen mezőgazdasági jellegű. Belső összetétele azonban erős változáson ment át. Míg a háború előtt a kivitel összértékének 60 %-a a gabonafélékre esett s a dohány csak egy százalék volt, addig ma a gabonakivitel 20—25%, s ezen belül is a kukorica és az árpa fontosságban a búza fölé emelkedett.

A dohánykivitel ma 20—30%-át jelenti a kivitelnek. Az állat és állati termékek kivitele szintén emelkedően van. (2. tábla.)

Mint hogy mezőgazdasági cikkek terén Bulgária önellátó, importjában az iparcikkek játszó a legnagyobb szerepet. Legjelentősebb változás a háború előtti időkhöz képest az, hogy rizs, cukor és szénben Bulgária ma önellátó. Legfontosabb és egyúttal

4. Magyarország külkereskedelmi forgalma Bulgáriával.
Le commerce de la Hongrie avec la Bulgarie.

Árumegnevezés <i>Marchandises</i>	Érték 1000 P-ben <i>Valeur en 1000 pengős</i>			Érték %-ban <i>Valeur en %</i>		
	1928	1929	1930	1928	1929	1930
	B e h o z a t a l — I m p o r t a t i o n s					
Nyersdohány — <i>Tabac brut</i>	6.308	7.503	12.717	72.57	73.16	90.69
Vasuti kocsik — <i>Wagons pour chem. de fer</i>	817	718	833	9.40	7.00	5.94
Kikészített bőr — <i>Peaux apprêtées</i>	43	95	125	0.49	0.93	0.89
Nyers bőr — <i>Peaux brutes</i>	320	205	41	3.68	2.00	0.29
Összesen — Total ¹⁾	8.693	10.255	14.023	100.0	100.0	100.0
	K i v i t e l — E x p o r t a t i o n s					
Vasuti kocsik — <i>Wagons pour chem. de fer</i>	471	630	1.230	6.94	8.33	22.42
Vasárúk — <i>Ouvrages en fer</i>	804	469	827	11.85	5.75	15.07
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	1.943	1.050	764	28.65	12.87	13.93
Vas félgyártmányok — <i>Demi-produits en fer</i>	497	1.687	527	7.33	20.68	9.61
Jutazsák — <i>Sacs en jute</i>	187	6	286	2.76	0.07	5.21
Fém félgyártm. — <i>Demi-produits en métaux</i>	494	1.029	269	7.28	12.61	4.90
Villamos gépek és készülékek <i>Machines et appareils électr.</i>	306	179	185	4.51	2.19	3.37
Vetőmagcsávázók — <i>Préparations pour préserver les semailles</i>	103	119	177	1.52	1.46	3.23
Len, kender és jutafonal — <i>Fils de lin, de chanvre et de jute</i>	61	208	172	0.90	2.55	3.14
Köszén — <i>Houille</i>	68	60	101	1.00	0.74	1.84
Összesen — Total ¹⁾	6.782	8.159	5.486	100.0	100.0	100.0

¹⁾ Egyéb árukkal együtt. — *Y compr. les autres marchandises.*

emelkedő jelentőségű létele a behozatalnak a textiliáké. Ezek mellett a nehézipar játsza a legnagyobb szerepet; fémek, fémárúk, gépek és készülékek együttvéve negyedrészt teszik a behozatal összértékének. (3. tábla.)

Úgy behozatalban, mint a kivitelben Németország a legjelentősebb üzletfél. A bevitelben ezenkívül Olaszország — commerce-textiláruival — Anglia — textiliák és vegyszerekkel — és Cseh-Szlovákia nehézipari gyártmányokkal, — szerepelnek. A kivitelben az utóbbi évek alatt Görögország előretörése tűnik fel, felvévén a mezőgazdasági termények fölöslegét. Kérdés azonban, hogy a görög malomipar gyorsított kiépítése folytán ez a helyzet mennyi ideig lesz fenntartható.

Magyarország a bolgár behozatalban 14., a kivitelben viszont a 9. helyet foglalja el. Ezzel szemben Bulgária az utolsó év adatai szerint Magyarország behozatalában a 13., kivitelében pedig 15. helyet foglalja el. A behozatal csaknem kizárólag nyersdohány, s ebben a cikkben évek óta legjelentősebb szállítónk. A nyers és kikészített bőrben pedig csak jelentéktelen szerepet játszik Nyugat- és Középeurópa államai mellett. A magyar kivitel ezzel szemben Bulgáriába csaknem kizárólag a nehézipar áruira esik. Ezekben a cikkekben viszont a belga, német, angol és amerikai ipar oly erős versenytársak, hogy a fejlődés útját nagy akadályok torlaszolják el.

A jövő kilátásai e téren tehát Magyarországra nézve nem túlságosan kedvezőek. Mindazonáltal önként felmerül az a kérdés, hogy vajjon a modernizálódásra törekvő bolgár mezőgazdaság nem vehetné-e nagyobb mértékben igénybe a magyar mezőgazdasági gépgyártás, a műtrágyagyártás és más mezőgazdasági segédanyagkészítés termékeit. A külkereskedelmi kapcsolatok ily irányú kiépítése mind a két országnak csak javára szolgálhatna.

Görögország.

Általános gazdasági helyzet.

Görögország sokkal csekélyebb fontossággal bír a magyar gazdasági életben, mint Bulgária s ennek folytán rövidebben is foglalkozunk vele.

A görög gazdasági élet alakulására a legújabb időben egy demográfiai tény gyakorolta a legnagyobb befolyást: a menekültek visszavándorlása egyrészt Kis Ázsiából, másrészt Bulgáriából. Ez a másfél millió ember a népsűrűséget km²-kint 40-ről 50-re emelte fel. Az új mezőgazdasági telepek létesítése pénzügyi szempontból nehéz terheket rótt ugyan az államra, másrészt a bevándoroltak tömegei olcsó munkaerőt állítottak a termelés szolgálatába s így az erősen megviselt, folytonos háborúkból kimerült termelés vérkeringésébe friss lendületet hozott.

Görögország túlnyomóan agrárország, ahol a kisbirtok uralkodik. Az ország területének csak igen kis része alkalmas mezőgazdasági termelésre. Ennek háromnegyedrésze a belső szükségletre szolgáló gabonát termi meg extenzív műveléssel, míg a többi területen meleg klímát kívánó exportra szánt ipari növényeket termelnek. Dohányt az összes termelőterületnek 5%-án ültetnek, mindazonáltal ez a cikk adja a mezőgazdasági termelés értékének 20%-át. A szőlőtermelés két szempontból jelentős: részben mint mazsola, részben mint bor kerül fogyasztásra. A bornak legnagyobb részét a belföldön fogyasztják el. Éghajlata folytán különösen alkalmas déligyümölcs-termelésre. A különböző fajták összes termelésének értéke felülmúlja a 200 millió drachmát. Viszont ugyancsak éghajlatából következik, hogy fában szegény s az újrafásítás olyan országban, ahol a kecsketartás túlnyomó szerepet játszik, nem kecsgethet nagy reményekkel.

A görög iparnál a kis- és háziipari jelleg még túlnyomó. A kormány itt is, mint általában a Balkánon tapasztaltuk, mesterséges eszközökkel igyekszik a hazai ipar fellendülését előmozdítani. Ez az infláció alatt be is következett. Azonban tökehiány és a menekülteknek a mezőgazdaság felé való orientálódása véget vetett a konjunktúrának. Legfontosabb iparág az élelmiszeripar. Ebből kiemelkedik a bor és olivaolajkészítés. A textiliparok közül a szőnyegkészítés mint újonnan meghonosodott iparág játszik a kivitelben is fontos szerepet.

Görögország gazdasági élete 1930-ban.

Az utolsó év folyamán a görög gazdasági életre legnagyobb befolyással a külföldi kölcsönök felvételére irányuló tárgyalások voltak. Angol, francia és amerikai tőke mellett a svéd Kreuger és Toll csoport 1 millió fontot bocsátott iskolák építésének céljaira a kormány rendelkezésére, 24 évi lejáratral. Ezek a jelenségek azt mutatják, hogy a külföldi tőke bizalommal viseltetik Görögországgal szemben és egyesek — így elsősorban a franciák — egyenesen erőfeszítéseket tesznek az irányban, hogy szerepet játszassanak Athénben.

Mezőgazdasági vonatkozásban az újabb évek a dohánytermelés nagy kiterjesztését hozták magukkal. A mezőgazdaság támogatására a búza- és lisztvámokat a kormány 4·30 illetve 8·82 aranydrachmáról 6, illetve 10·70 aranydrachmára emelte mászánként.

Görögország külkereskedelme különös tekintettel a Magyarországgal való forgalomra.

A görög külkereskedelem állandóan passzív mérleget mutat. Nemzetgazdasági szempontból ez nem káros, mert a deficitet a tengeri fuvardíjakból.

5. Görögország külkereskedelmi forgalma egyes cikkekből az 1929. évben.

Extrait du tableau du commerce extérieur de la Grèce en 1929.

Bevitel — Importations.

Érték 1000 drachmában — Valeur en 1000 drachmes.

Búza — Froment

Összesen — Total 2,694.923

Ebből — Dont :

Amerikai Egy. Áll. — <i>Etats-Unis</i>	1,334.428
Kanada — <i>Canada</i>	680.338
Argentína — <i>Argentine</i>	234.320
Ausztrália — <i>Australie</i>	145.006
Magyarország — <i>Hongrie</i>	142.892

Búzaliszt — *Farine de froment*

Összesen — Total 177.123

Ebből — Dont :

Amerikai Egy. Áll. — <i>Etats-Unis</i>	118.861
Olaszország — <i>Italie</i>	15.960
Ausztrália — <i>Australie</i>	15.666
Magyarország — <i>Hongrie</i>	5.436

Kikészített bőr — *Peaux apprêtées*

Összesen — Total 116.593

Ebből — Dont :

Amerikai Egy. Áll. — <i>Etats-Unis</i>	40.537
Franciaország — <i>France</i>	36.988
Németország — <i>Allemagne</i>	17.534
Belgium — <i>Belgique</i>	9.784

Lemezvas — *Tôles de fer*

Összesen — Total 177.337

Ebből — Dont :

Belgium — <i>Belgique</i>	118.280
Németország — <i>Allemagne</i>	26.539
Franciaország — <i>France</i>	23.097
Nagy-Britannia — <i>Gr.-Bretagne</i>	5.037

Füge — *Figue*

Összesen — Total 104.040

Ebből — Dont :

Olaszország — <i>Italie</i>	51.126
Amerikai Egy. Áll. — <i>Etats-Unis</i>	18.798
Németország — <i>Allemagne</i>	9.257
Nagy-Britannia — <i>Gr.-Bretagne</i>	4.754
Románia — <i>Roumanie</i>	4.139

Olivaolaj — *Huile d'olive*

Összesen — Total 249.571

Ebből — Dont :

Románia — <i>Roumanie</i>	2.315
Amerikai Egy. Áll. — <i>Etats-Unis</i>	35.031
Egyiptom — <i>Egypte</i>	12.760
Olaszország — <i>Italie</i>	109.702
Franciaország — <i>France</i>	56.493
Nagy-Britannia — <i>Gr.-Bretagne</i>	22.194

Bab — *Haricots*

Összesen — Total 131.594

Ebből — Dont :

Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	36.329
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	25.581
Románia — <i>Roumanie</i>	24.447
Törökország — <i>Turquie</i>	24.208

Nyers kávé — *Café brut*

Összesen — Total 171.858

Ebből — Dont :

Brazília — <i>Brésil</i>	99.510
Olaszország — <i>Italie</i>	10.414
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	53.016

Épületfa — *Bois de construction*

Összesen — Total 498.972

Ebből — Dont :

Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	214.958
Románia — <i>Roumanie</i>	208.520
Svédország — <i>Suède</i>	42.673

Ipari gépek

Machines industrielles

Összesen — Total 181.606

Ebből — Dont :

Németország — <i>Allemagne</i>	90.237
Nagy-Britannia — <i>Gr.-Bretagne</i>	33.929
Franciaország — <i>France</i>	19.522
Amerikai Egy. Áll. — <i>Etats-Unis</i>	9.180

Kivitel — *Exportations*Asszúszőlő — *Raisins secs*

Összesen — Total 1,054.698

Ebből — Dont :

Nagy-Britannia — <i>Gr.-Bretagne</i>	650.866
Németország — <i>Allemagne</i>	127.752
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	102.283
Amerikai Egy. Áll. — <i>Etats-Unis</i>	53.220
Olaszország — <i>Italie</i>	92.226

Bor — *Vins*

Összesen — Total 567.838

Ebből — Dont :

Franciaország — <i>France</i>	215.603
Olaszország — <i>Italie</i>	91.914
Németország — <i>Allemagne</i>	68.009
Belgium — <i>Belgique</i>	48.437
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	48.078
Egyiptom — <i>Egypte</i>	42.279
Nagy-Britannia — <i>Gr.-Bretagne</i>	27.869

Textilanyagok, fonalak, szövetek — *Matières textiles, fils, tissus*

Összesen — Total 2,058.411

Ebből — Dont :

Nagy-Britannia — <i>Gr.-Bretagne</i>	697.315
Olaszország — <i>Italie</i>	363.571
Franciaország — <i>France</i>	284.819
Belgium — <i>Belgique</i>	121.602
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	112.934
Magyarország — <i>Hongrie</i>	12.285

Cukor — *Sucre*

Összesen — Total 325.316

Ebből — Dont :

Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	249.695
Magyarország — <i>Hongrie</i>	35.200
Holland-Kelet-India — <i>Indes Néerlandaises</i>	22.366
Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	10.959

Szén — *Charbon*

Összesen — Total 397.806

Ebből — Dont :

Nagy-Britannia — <i>Gr.-Bretagne</i>	280.598
Oroszország — <i>Russie</i>	67.647
Törökország — <i>Turquie</i>	29.471
Németország — <i>Allemagne</i>	18.003

Automobilok — *Automobiles*

Összesen — Total 240.404

Ebből — Dont :

Amerikai Egy. Áll. — <i>Etats-Unis</i>	148.703
Németország — <i>Allemagne</i>	64.064
Franciaország — <i>France</i>	11.942
Olaszország — <i>Italie</i>	11.225

Nyers dohány — *Tabac brut*

Összesen — Total 3,948.553

Ebből — Dont :

Németország — <i>Allemagne</i>	1,334.654
Amerikai Egy. Áll. — <i>Etats-Unis</i>	880.628
Olaszország — <i>Italie</i>	721.188
Svédország — <i>Suède</i>	225.713
Ausztria — <i>Autriche</i>	175.141
Belgium — <i>Belgique</i>	132.003

Nyers bőr — *Peaux brutes*

Összesen — Total 147.121

Ebből — Dont :

Olaszország — <i>Italie</i>	101.217
Németország — <i>Allemagne</i>	14.690
Amerikai Egy. Áll. — <i>Etats-Unis</i>	14.440

idegenforgalomból és a külföldön, főleg Amerikában élő görögök pénzküldeményeiből kiegyenlítik. A görög importnak értékben egy negyedrészt a mezőgazdasági növénytermelés cikkei teszik, 10%-át sőt néha többet is pedig az állattenyésztés köréből származó áruk. Ezenkívül az ország jelentős mértékben rászorul a külföldi fára és cukorra is. A kőszén, ásványolaj és egyéb bányászati termékek be-

hozatala együttvéve 20%-át jelenti az importnak. Az iparcikkek közül legfontosabb a textiliák importja, amely szintén állandóan a 20% körül van.

A kivitel jellegét a különleges görög termények adják meg. Első helyen a dohány áll, majd a mazsolaszőlő, a bor és az olaj. Ez a négy cikk együttvéve körülbelül 90%-át teszi ki az összexport értékének.

6. Görögország külkereskedelmi forgalmának megoszlása fontosabb országok szerint százalékokban.

Répartition par principaux pays du commerce extérieur de la Grèce, en %.

Ország — Pays	Bevitel Importations		Ország — Pays	Kivitel Exportations	
	1928	1929		1928	1929
Németország — <i>Allemagne</i>	8·63	9·41	Németország — <i>Allemagne</i>	25·90	23·11
Amerikai Egy. Áll. — <i>Etats-Unis</i>	15·77	15·81	Amerikai Egy. Áll. — <i>Etats-Unis</i>	20·00	15·95
Nagy-Britannia — <i>Gr.-Bretagne</i>	14·47	12·53	Olaszország — <i>Italie</i>	16·53	18·29
Franciaország — <i>France</i>	6·98	6·79	Nagy-Britannia — <i>Gr.-Bretagne</i>	13·17	11·83
Kanada — <i>Canada</i>	7·11	5·39	Franciaország — <i>France</i>	5·00	6·08
Románia — <i>Roumanie</i>	6·42	6·67	Egyiptom — <i>Egypte</i>	4·19	4·39
Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	4·88	5·97	Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	4·49	4·24
Olaszország — <i>Italie</i>	5·20	5·57	Belgium — <i>Belgique</i>	2·48	3·27
Belgium — <i>Belgique</i>	4·08	3·67	Ausztria — <i>Autriche</i>	1·41	2·54
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	3·86	3·45	Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	1·25	1·11
Magyarország — <i>Hongrie</i>	0·87	1·80	Magyarország — <i>Hongrie</i>	0·34	0·31

Görögország külkereskedelmére jellemző, hogy forgalmának legnagyobb részét nem szárazföldi szomszédaival, sőt nem is a Balkán államokkal bonyolítja le. Ez természetes is, hiszen azok sem iparcikkkel, sem pedig azokkal az árukkal, amelyek Görögországba azonos természeti adottság folytán hiányzanak, nem láthatnák el. Viszont a görög árucikkeknek sem lehetnek vevői a Balkán államok, hiszen felvevőképességük luxust jelentő

árucikkekre nincs berendezve. Kedvező partalakulás folytán Görögország teljes mértékben kihasználhatja előnyös földrajzi helyzetét s így magyarázható az is, hogy a tengerentúli országok olyan jelentős szerepet játszanak külkereskedelmünkben.

Magyarország Görögországból származó behozatala mennyiségileg erősen ingadozó és úgyszólván kizárólag a felvett dohány mennyiségétől függ. Az 1925-ben létrejött és ma is életbenlévő megállapo-

7. Magyarország külkereskedelmi forgalma Görögországgal.

Le commerce de la Hongrie avec la Grèce.

Árumegevezés <i>Marchandises</i>	1928	1929	1930	1928	1929	1930
	Érték 1000 P-ben <i>Valeur en 1000 pengős</i>			Érték %-ban — <i>Valeur en %</i>		
Behozatal — Importations						
Nyersdohány — <i>Tabac brut</i>	4.209	7.044	1.400	86·96	92·55	75·15
Déli gyümölcs — <i>Fruits du Midi</i>	223	226	302	4·61	2·97	16·21
Valódi fenyőgyanta — <i>Résine de sapin</i>	130	137	96	2·69	1·80	5·15
Nyers fémek — <i>Métaux bruts</i>	100	34	26	2·07	0·45	1·40
Bél és hólyag — <i>Boyaux et vessies</i>	62	73	22	1·28	0·96	1·18
Összesen — Total:	4.840	7.611	1.863	100·0	100·0	100·0
Kivitel — Exportations						
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	304	293	957	4·97	2·56	14·96
Vas félgyártmányok — <i>Demi-produits en fer</i>	—	147	727	—	1·28	11·37
Kikészített bőr — <i>Peaux apprêtées</i>	465	757	542	7·60	6·61	8·48
Ló — <i>Chevaux</i>	599	53	502	9·79	0·46	7·85
Kenderfonal — <i>Fils de chanvre</i>	366	438	470	5·98	3·82	7·35
Vontató vizijármű — <i>Bateaux remorqueurs</i>	—	—	467	—	—	7·30
Buza — <i>Froment</i>	130	4.028	262	2·12	35·18	4·10
Szesz — <i>Alcool</i>	147	201	235	2·40	1·76	3·67
Vasárak — <i>Ouvrages en fer</i>	91	102	193	1·49	0·89	3·02
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	1.169	702	188	19·11	6·13	2·94
Villamos izzólámpa — <i>Lampes électr. à incandesc.</i>	149	216	174	2·44	1·89	2·72
Liszt — <i>Farine</i>	56	513	164	0·92	4·48	2·56
Fém félgyártmányok — <i>Demi-produits métalliques</i>	24	179	142	0·39	1·56	2·22
Zsineg — <i>Ficelle</i>	93	96	138	1·52	0·84	2·16
Gyapjúszövet — <i>Tissus de laine</i>	264	891	117	4·32	7·78	1·83
Összesen¹⁾ — Total:	6.118	11.451	6.396	100·0	100·0	100·0

1) Egyéb árukkal együtt. — *Y compr. les autres marchandises.*

dás szerint Magyarország a görög mazsola számára kedvezményes vámot biztosít és azonkívül évi négy-százezer kg. dohány átvételére kötelezi magát.

Az 1930. év folyamán létrejött szerződés a legnagyobb kedvezményt biztosító záradékon kívül vasúti tarifaegyezményt is tartalmaz s ezenkívül számos árura vámkedvezményt is létesít.

A magyar kivitel Görögország felé meglehetősen rendszertelen, amennyiben egyes években burgonya, majd búza, majd nehézipari gyártmányok játszanak vezetőszerepet. Éppen ezért a görög kormány az új szerződés létesítésénél a legfontosabb magyar kiviteli cikkekre — búza, liszt, burgonya, szesz — semmi kötelezettséget nem vállalt, ellenben kilátásba helyezte, hogy a kivitt liszt akadékoskodó

vegyvizsgálatától a jövőben adott esetben el fognak tekinteni. Az újabb alakulás szerint a hangsúly mindinkább a magyar ipari cikkek kivitelére esik, jóllehet kézenfekvő volna, hogy a mezőgazdasági termények és termékek főleg pedig vágó- és ígás-állatok görögországi importjában részesedjünk fokozott mértékben. Eddig csak a ló kivitelben veszünk esetenként erősebben részt, ami azonban csak a hadsereg céljait szolgáló export. Kétségtelen tehát, hogy bár Görögországgal szemben külkereskedelmi szempontból nagy reményeket nem táplálhatunk, mégis a jelenlegi termelési keretek között is a két ország kapcsolata a jelenleginél sokkalta nagyobb lehetne.

Sibelka-Perleberg Artúr dr.

Közúti forgalmi balesetek Magyarországon 1930-ban.

Accidents de la circulation en Hongrie en 1930.

Résumé. *En Hongrie, le nombre des accidents de la circulation a été de 5.668 en 1930 (287 de moins qu'en 1929) et celui des victimes des accidents de 3.534, contre 3.711 en 1929.*

A Budapest, c'est le samedi qu'il y a eu le plus d'accidents; en province, le dimanche. Les accidents arrivés entre 17 et 18 heures furent particulièrement nombreux: on en a noté plus de 400 en 1930.

Le nombre des animaux blessés ou périss dans les accidents de la circulation a été de 610 (contre 319 en 1929), et celui des véhicules détériorés, de 3.617 (en 1929, 3.402).

★

Általános adatok.

Hazánk közútain előforduló balesetek viszonyaiban némi javulást hozott az elmúlt esztendő. Az 1930. év folyamán az ország területén történt forgalmi balesetek száma 287-tel maradt alatta az előző évinek s összesen 5.668-ra rúgott. A balesetek összesen 3.534 áldozatot követeltek, ami 177-tel szintén alacsonyabb az elmúlt évben történt sebesülések és halálozásoknál.

A kedvezőbb helyzet kizárólag Budapest javára írható, ahol az utóbbi időkben a közlekedés zavartalan menetének biztosítása érdekében életbe léptetett rendelkezések jótékony hatása a forgalmi balesetek jelentős csökkenésében jut kifejezésre. A főváros idevonatkozó adatai a következők:

É v	Balesetek s z á m a	Áldozatok s z á m a
1928	2.468	1.343
1929	3.445	1.608
1930	2.859	966

Ezek a főbb adatok már magukban véve is világos bizonyítékai annak az eredményes munkának, melyet Budapest utcai rendjének biztosítása érdekében az erre hivatott szervek napjainkban kifejtének. A balesetek számának csökkenése mellett különösen örvendetes az a körülmény, hogy az utcai járókelők testi épségét ilyen hatóságos védelemben sikerült részesíteni.

Annál szomorúbb viszonyokra engednek következtetni azok az alábbi adatok, melyek az országnak a fővároson kívül eső részeinek helyzetét mutatják be.

E v	Balesetek s z á m a	Áldozatok s z á m a
1928	2.192	1.843
1929	2.510	2.103
1930	2.829	2.568

A közúti forgalmi baleseti statisztika rendszeresítése óta — mint a fentiekből látható — az országnak Budapesten kívül eső részein a balesetek száma állandóan növekszik s a különféle forgalmi eszközöknek évről-évre több személy esik áldozatul. Ez a körülmény feltétlenül kívánatosá teszi, hogy a vidéki városok, illetőleg községek utcáin, valamint az országutakon lebonyolódó forgalom biztonsága az eddigieknél hatásosabb rendszabályokkal biztosíttassék.

1. A balesetek száma Magyarországon havonként.
Nombre des accidents en Hongrie, par mois.

Megnevezés — <i>Désignation</i>	H ó n a p — <i>M o i s</i>												Ismeretlen <i>Inconn.</i>	Összesen <i>Total</i>	
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.			
Vasút — <i>Train</i>	száma <i>nombre</i>	9	6	6	11	8	7	10	20	7	9	8	4	—	105
	áldozatai <i>victimes</i>	9	6	6	11	7	7	11	23	8	9	7	3	—	107
Közúti villamosvasút — <i>Tramway électr.</i>	száma <i>nombre</i>	36	40	22	35	36	33	19	24	20	37	38	21	1	362
	áldozatai <i>victimes</i>	23	21	16	24	24	26	15	17	14	20	20	12	—	232
Személyszállító gépkocsi <i>Automobile p. personnes</i>	száma <i>nombre</i>	197	155	162	175	195	184	205	202	186	159	151	157	2	2130
	áldozatai <i>victimes</i>	93	66	74	88	116	118	124	133	117	65	67	69	—	1130
Teherszállító gépkocsi — <i>Camion automobile</i>	száma <i>nombre</i>	43	37	39	64	60	56	46	65	64	55	76	45	—	650
	áldozatai <i>victimes</i>	15	20	27	36	33	33	35	37	39	33	35	14	—	357
Motorkerékpár — <i>Motocyclette</i>	száma <i>nombre</i>	10	12	38	44	61	60	66	59	41	32	25	6	—	454
	áldozatai <i>victimes</i>	3	12	38	39	59	59	69	61	42	35	19	2	—	438
Bérgocsi, magánfogat, teher- kocsi és szekér — <i>Voiture</i> <i>de louage, voiture privée.</i> <i>camion et char</i>	száma <i>nombre</i>	58	84	55	89	105	109	88	103	113	122	107	63	1	1097
	áldozatai <i>victimes</i>	26	35	35	39	61	81	69	75	73	71	32	22	—	619
Kerékpár — <i>Bicyclette</i>	száma <i>nombre</i>	20	21	51	77	98	99	96	111	106	67	59	17	—	822
	áldozatai <i>victimes</i>	12	18	37	58	73	81	81	91	73	43	39	7	—	613
Egyéb és ismeretlen — <i>Autres et inconn.</i>	száma <i>nombre</i>	4	3	—	4	5	6	8	4	—	7	5	2	—	48
	áldozatai <i>victimes</i>	2	3	—	3	5	5	9	4	—	4	3	—	—	38
Az összes járművek <i>Total des</i>	száma 1930. <i>nombre 1929</i>	377	358	373	499	568	554	538	588	537	488	469	315	4	5668
	áldozatai 1930. <i>victimes 1929.</i>	183	181	233	298	378	410	413	441	366	280	222	129	—	3534
Total des által előidé- zett baleset- ek — acci- dents causés par vé- hicules	száma 1930. <i>nombre 1929</i>	377	358	373	499	568	554	538	588	537	488	469	315	4	5668
	áldozatai 1930. <i>victimes 1929.</i>	183	181	233	298	378	410	413	441	366	280	222	129	—	3534
		146	86	219	261	428	435	493	426	457	376	209	175	—	3711

Részletes adatok.

Az év folyamán az ország területén havonként átlag 472 baleset fordult elő, ami 24-gyel volt kevesebb az előző év átlagos számánál. Az év egyes hónapjait külön vizsgálva, a hónapok esetei között az elmúlt évihez képest sokkal kisebb kilengéseket tapasztalhatunk. A tárgyalt évben 315 balesettel a minimumot képviselő decembernek a legtöbb, 588 balesetet felmutató augusztus hó a kétszeresét sem érte el, míg az előző évi februári 205 balesetnek a szeptemberi 730 baleset több, mint háromszorosát tette. Az adatokból egyúttal azt is

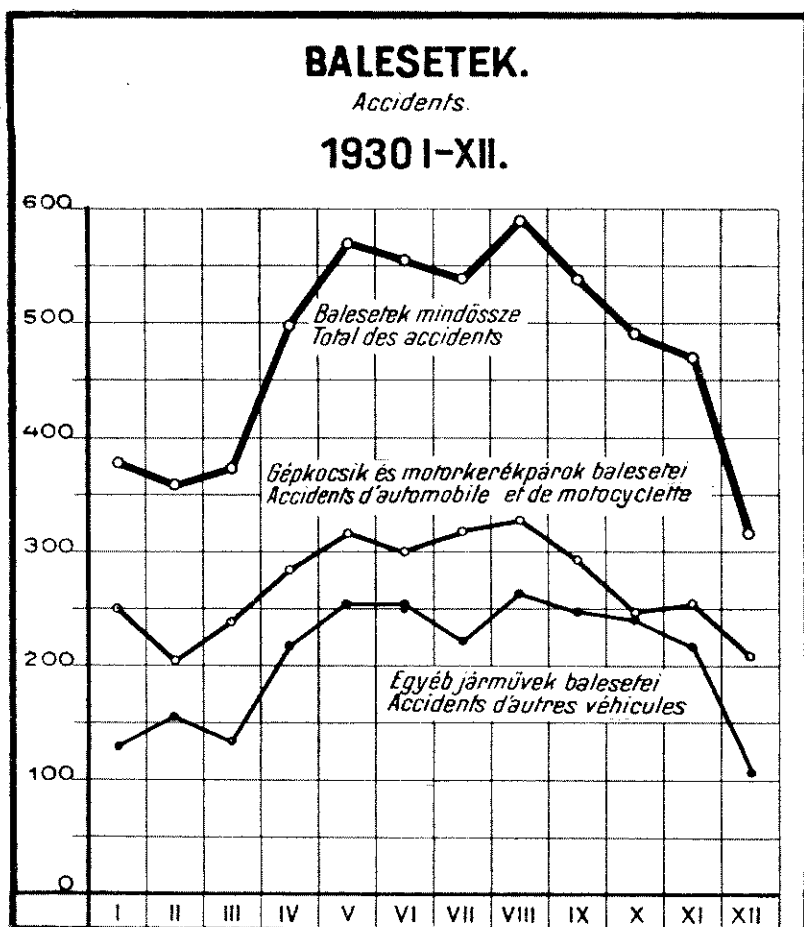
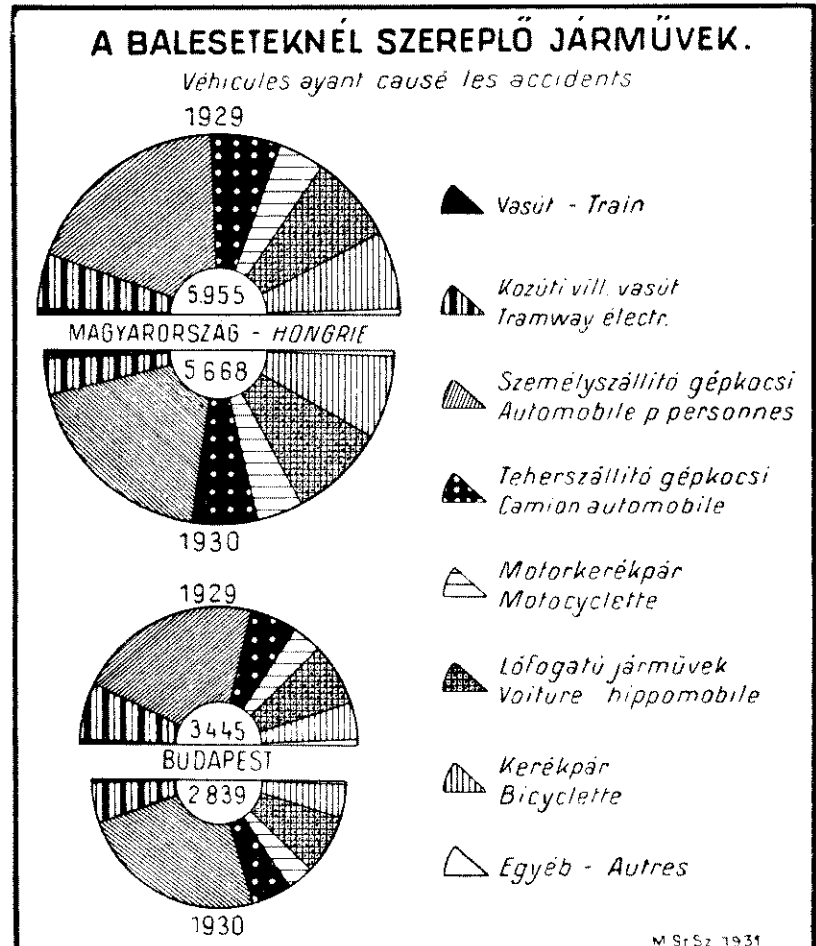
láthatjuk, hogy a legkevesebb és legtöbb baleset időpontja tekintetében is némi eltolódás történt. Külön nézve a helyzetet, Budapest és külön a vidék szempontjából, azt találjuk, hogy az előző évihez hasonlóan mindkét területrészen december hónapban adódott a legkevesebb baleset. A fővárosban ugyanis decemberben 181-re, vidéken pedig 134-re szállott le a balesetek száma. Vidéken a maximum tekintetében is változatlanok a viszonyok, amennyiben a 348 balesetet felmutató augusztus hónapé a szomorú elsőség, mikor az országutak forgalma köztudomásúlag a legélénkebb szokott lenni. Budapesten viszont január helyett

2. Balesetek és áldozataik törvényhatóságokint.
Les accidents et leurs victimes, par comitat et ville autonome.

Törvényhatóság <i>Comitats et villes autonomes</i>	Gépkocsik és motorke- rékpárok — <i>Acc. d'auto- mobiles et de motocyclettes</i>			Egyéb — <i>Autres accid. de</i> járművek — <i>véhicules</i>			Az összes — <i>Total des</i> <i>accidents causés par</i>		
	által előidézett balesetek								
	száma — <i>nombre des</i> <i>accidents</i>	áldozatai <i>victimes</i>		száma — <i>nombre des</i> <i>accidents</i>	áldozatai <i>victimes</i>		száma — <i>nombre des</i> <i>accidents</i>	áldozatai <i>victimes</i>	
szám szerint <i>nombre</i>		egy millió lakós- hoz viszonyítva <i>rapporités à 1 mil- lion d'habitants</i>	szám szerint <i>nombre</i>		egy millió lakós- hoz viszonyítva <i>rapporités à 1 mil- lion d'habitants</i>	szám szerint <i>nombre</i>		egy millió lakós- hoz viszonyítva <i>rapporités à 1 mil- lion d'habitants</i>	
Vármegyék — <i>Comitats</i>									
Abaúj-Torna	14	19	207·8	9	8	87·5	23	27	295·3
Bács-Bodrog	10	9	83·8	16	17	158·2	26	26	242·0
Baranya	27	31	124·1	19	16	64·0	46	47	188·1
Békés	61	57	172·6	56	49	148·4	117	106	321·0
Bihar	12	12	68·3	10	9	51·2	22	21	119·5
Borsod, Gömör és Kishont	57	53	178·8	35	31	104·6	92	84	283·4
Csanád, Arad és Torontál	17	17	97·6	13	14	80·3	30	31	177·9
Csongrád	17	15	101·0	41	30	202·1	58	45	303·1
Fejér	66	76	329·5	33	35	151·8	99	111	481·3
Győr, Moson és Pozsony	23	20	129·4	18	15	97·1	41	35	226·5
Hajdu	26	24	134·5	9	11	61·7	35	35	196·2
Heves	79	63	199·1	71	70	221·2	150	133	420·3
Jász-Nagykun-Szolnok	59	58	140·8	54	52	126·2	113	110	267·0
Komárom és Esztergom	31	28	156·4	32	35	195·5	63	63	351·9
Nógrád és Hont	11	19	85·3	23	22	98·7	34	41	184·0
Pest-Pilis-Solt-Kiskun	412	364	265·9	317	283	206·8	729	647	472·7
Somogy	47	58	150·5	31	29	75·3	78	87	225·8
Sopron	19	22	153·5	9	11	76·7	28	33	230·2
Szabolcs és Ung	37	41	103·9	35	42	106·4	72	83	210·3
Szatmár, Ugocsa és Bereg	6	7	46·8	18	20	133·7	24	27	180·5
Tolna	29	34	126·4	24	25	92·9	53	59	219·3
Vas	31	27	98·2	29	28	101·9	60	55	200·1
Veszprém	50	57	234·1	45	43	176·6	95	100	410·7
Zala	50	47	128·7	64	59	161·6	114	106	290·3
Zemplén	25	22	150·5	13	16	109·4	38	38	259·9
Vármegyék összesen } 1930	1.216	1.180	168·4	1.024	970	138·4	2.240	2.150	306·8
Ensemble des comitats } 1929	1.158	1.120	157·7	850	667	93·9	2.008	1.787	251·6
Városok — <i>Villes autonomes</i>									
Baja	15	7	250·5	23	12	429·5	38	19	680·0
Budapest	1.810	603	600·2	1.029	363	361·3	2.839	966	961·5
Debrecen	16	15	127·8	24	25	212·9	40	40	340·7
Győr	45	20	392·3	69	38	745·4	114	58	1.137·7
Hódmezővásárhely	5	4	66·5	6	6	99·7	11	10	166·2
Kecskemét	7	7	88·0	12	10	125·8	19	17	213·8
Miskolc	21	21	341·6	28	27	439·3	49	48	780·9
Pécs	17	17	275·1	29	30	485·4	46	47	760·5
Sopron	5	8	222·9	8	8	222·9	13	16	445·8
Szeged	72	38	281·2	175	113	836·2	247	151	1.117·4
Székesfehérvár	5	5	122·7	7	7	171·9	12	12	294·6
Tjv. összesen } 1930	2.018	745	444·6	1.410	639	381·3	3.428	1.384	825·9
Ensemble des villes autonomes } 1929	2.358	1.151	737·8	1.589	773	495·8	3.947	1.924	1.233·6
Mindössze } 1930									
Total général } 1929	3.234	1.925	221·7	2.434	1.609	185·3	5.668	3.534	407·0
	3.516	2.271	262·2	2.439	1.440	166·2	5.955	3.711	428·4

május hóban történt a legtöbb baleset, melyben a közlekedési balesetek a decemberi eseteknek több, mint másfélszeresét, összesen 295-öt tettek. A balesetek súlypontjának ez az eltolódása onnan ered, hogy 1929-ben a december hóban abnormisan kedvezőtlen időjárás uralkodott s a síkos úttesten a szokottnál jóval több baleset fordult elő. A balesetek májusi nagy száma már inkább megszokott, mert a kedvező tavaszi időjárással a főváros utcáin is meg szokott a forgalom élénkülni, ami a balesetek megszorodásában jut kifejezésre. Az áldozatok szempontjából mind Budapesten, mind pedig vidéken a legkevesebb balesettel szereplő december hó volt a legkedvezőbb; ebben a hónapban ugyanis 40, illetőleg 89 személy esett a forgalmi eszközök áldozatául. A legtöbb sebesülés viszont a legnagyobb forgalmú hónapokra, még pedig vidéken júliusra, Budapesten pedig május és júniusra esett. Az előbbi helyeken a jelzett hónapban 352-re, a fővárosban 111-re szökkent fel az áldozatok száma.

A balesetek területrészenkénti megoszlását tekintve, a Budapesten történt balesetek megismerése és a vidéken előfordult balesetek emelkedése folytán a főváros aránya 57·9%-ról 50·1%-ra szállott alá, Budapesten az áldozatok szempontjából is igen kedvezőre fordult a helyzet, mert míg 1929-ben átlag minden 2·1 baleset követelt áldozatot, addig a tárgyalt évben átlagban csak minden 2·9 baleset járt egy-egy köny-



nyebb, vagy nehezebb természetű sebesüléssel. A fővároson kívül eső részeken, mint azt már az előzőekben is érintettük, ebben a tekintetben sajnálatos rosszabbodás állott be, amennyiben itt átlag minden 1·1 balesetnek volt áldozata, viszont az előző évben csak 1·2 baleset okozta egy-egy személy sérülését. A lélekszámhoz való viszonyítás is a főváros közlekedési viszonyainak örövendetes javulását mutatja. Budapest egy millió lakosa közül ugyanis az előző évi 1.733·2-vel szemben mindössze 961·5 esett a forgalmi eszközök áldozatául. Olyan alacsony ez az arány, hogy az országos átlagnak, mely 407·0 volt, alig haladja meg a kétszeresét, míg az előző évben a fővárosban oly nagy volt az áldozatok száma, hogy a lélekszámhoz viszonyított arány az országos átlagnak a négyszeresét is meghaladta. A tj. városoknál már sokkal kedvezőtlenebb a helyzet. Ezek között is feltűnik Győr, ahol a balesetek áldozatainak aránya 774·1-ről 1.137·7-re, valamint Szeged, melynek aránya 940·0-ról 1.117·4-re emelkedett. Az adatgyűjtés megszervezése óta ebben az évben történik tehát meg először, hogy két városban aránylag több áldozata volt a forgalmi eszközöknek, mint Budapesten. Az utcai járókelők szempontjából, annak ellenére, hogy némileg javultak a viszonyok, Pécs 760·5-ös arányával (1929-ben 910·4), továbbá Baja 680·0-os arányával (1929-ben 838·2) még mindig jóval az országos átlagon felül állanak. Sőt ebben az évben ezek-

nek a városoknak a sorába került még Miskolc is, ahol az egy millió lélekhez viszonyított arányszám 405·9-ről 780·9-re, továbbá Sopron, melynek aránya 325·9-ről 445·8-ra emelkedett. Mindössze két tj. városunk van, ahol az adatok javulásról tanuskodnak. Az egyik Székesfehérvár, ahol a balesetet szenvedett lakosok egy millióhoz viszonyított lélekszáma 600·8-ról 294·6-ra, a másik Hódmezővásárhely, ahol 223·9-ről

166·2-re csökkent. Ez a két tj. város egyébként egyúttal az is, ahol viszonylag a legkevesebb sebesülés történt. A vármegyei törvényhatóságokban, négy vármegye kivételével, az előző évinél mindenütt kedvezőtlenebb a helyzet. A legnagyobbfokú rosszabbodást észlelhetjük Fejér vm.-ben, melyben az egy millió lakosra eső baleseti arányszám 269·7-ről 481·3-ra emelkedett s ezzel a megyék között ez szerezte meg ezt a sajnálatos

3. A balesetek időpontja.

Jour et heure des accidents.

Megnevezés <i>Désignation</i>	A balesetek összes száma <i>Nombre total des accid.</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	Ismeretlen <i>Heure inconn</i>
		ó r a — h e u r e s																								
Hétfő — Lundi:																										
Magyarország — <i>Hongrie</i>	870	5	7	2	2	6	17	37	37	54	66	45	54	51	62	57	65	72	62	41	30	19	16	6	5	52
Ebből Budapest — <i>Dont Budapest</i> .	426	4	6	1	—	5	7	13	14	37	34	22	26	28	24	28	27	25	17	21	15	14	8	4	3	43
Kedd — Mardi:																										
Magyarország — <i>Hongrie</i>	809	3	1	2	4	1	10	31	26	54	58	50	53	49	46	50	52	68	60	56	41	27	15	8	8	36
Ebből Budapest — <i>Dont Budapest</i> .	444	3	1	1	3	1	7	20	9	31	34	27	28	33	20	24	31	20	26	22	27	20	13	7	5	31
Szerda — Mercredi:																										
Magyarország — <i>Hongrie</i>	793	4	1	4	1	5	13	29	40	41	47	67	45	38	60	59	49	56	63	49	38	15	14	6	7	42
Ebből Budapest — <i>Dont Budapest</i> .	402	2	1	3	—	5	5	12	15	24	25	33	20	21	24	32	22	27	33	23	18	9	9	3	6	30
Csütörtök — Jeudi:																										
Magyarország — <i>Hongrie</i>	756	4	2	3	2	4	9	35	45	36	46	52	37	42	44	59	54	59	69	40	32	21	9	11	4	37
Ebből Budapest — <i>Dont Budapest</i> .	383	1	2	2	2	3	3	15	22	16	25	27	20	16	25	22	23	31	25	26	22	13	6	10	3	23
Péntek — Vendredi:																										
Magyarország — <i>Hongrie</i>	836	4	2	2	4	—	10	28	29	44	45	55	65	59	62	49	43	76	79	54	39	21	12	11	3	40
Ebből Budapest — <i>Dont Budapest</i> .	446	2	1	2	4	—	5	13	15	21	26	30	39	33	34	26	21	41	35	22	23	12	6	6	1	28
Szombat — Samedi:																										
Magyarország — <i>Hongrie</i>	891	1	1	1	1	7	13	35	35	42	55	60	54	49	62	67	63	53	71	52	45	21	19	16	7	61
Ebből Budapest — <i>Dont Budapest</i> .	474	1	1	1	1	6	7	16	19	22	31	33	32	26	39	36	29	23	30	19	22	11	7	10	4	48
Vas. — Dimanche:																										
Magyarország — <i>Hongrie</i>	706	5	4	6	6	6	12	27	29	46	43	46	43	33	40	49	46	51	43	39	30	31	22	15	4	30
Ebből Budapest — <i>Dont Budapest</i> .	258	2	4	6	5	4	8	5	8	13	12	16	16	18	17	18	8	14	5	11	12	16	11	8	2	19
Ismeretlen — Inconn. :																										
Magyarország — <i>Hongrie</i>	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ebből Budapest — <i>Dont Budapest</i> .	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen — Total																										
Magyarország 1930	5.668	26	18	20	20	29	84	222	241	317	360	375	351	321	377	390	372	435	447	332	255	155	107	74	42	298
Hongrie 1929	5.955	24	22	21	15	26	68	254	289	336	370	426	383	397	390	385	409	450	460	364	264	177	95	66	42	222
Ebből Budapest 1930	2.839	15	16	16	15	24	42	94	102	164	187	188	181	175	184	186	161	181	171	145	139	95	60	49	27	222
Dont Budapest 1929	3.445	17	15	15	9	19	49	126	156	178	195	233	221	247	225	218	211	243	235	214	170	114	65	44	34	192

elsőséget, megelőzve ezzel Pest megyét is, ahol az arány viszont 535·1-ről 472·7-re esett vissza. A megyék között különben ebben az évben Bihar vm. került az utolsó helyre, igen kedvező, 119·5-öt kitevő arányával.

A balesetek színhelye szempontjából némileg változott a helyzet. A Budapest területén előfordult balesetek között az előző évinél jóval több esetet találunk, mely utca-keresztezédsnél következett be, úgyhogy ezek aránya 24·2%-ról 36·2%-ra emelkedett. A tereken előfordult balesetek tették az összesnek 8·2%-át s egy minimális részük, szám szerint 19, vasúti átjáróknál történt. A többi baleset, 54·9%, egyenes útvonalon fordult elő. A vidéki részeken, különösen országutakon lebonyolódó forgalom eltérő jellege adja a magyarázatát annak, hogy a fővárosi balesetekkel szemben a vidéki részeken a baleseteknél az útkeresztezéseknek jóval kisebb a szerepük s itt a baleseteknek mindössze 16·3%-a (1929-ben 20·5%) játszódtott le ilyen helyeken. Vidéken — a vasúti vonalakon átvezető országutak révén — a vasúti átjárók jóval több alkalommal, több mint háromszor annyi esetben fordultak elő a balesetek színhelye gyanánt, mint Budapesten. Az idevonatkozó részletes adataink egyébként a következők:

	Egyenes úton	Útkeresztezédsnél előfordult	Téren balesetek	Vasúti átjáróknál száma	Ismeretlen helyen
Budapest	1.558	1.028	233	19	1
Vidék	2.180	462	116	61	10
Magyaró.	3.738	1.490	349	80	11

A balesetek időpontját véve, az eddigi évekhez hasonlóan — a balesetek száma az éjfél után 1 órától kezdve egészen 6 óráig minimálisnak mondható s számuk 18—84 között mozgott. Reggel 7 óra tájban ugrás-szerűen 222-re emelkedett s egészen este 8 óráig 200 felett járt. Majd ekkor ismét állandóan csökkent s az éjfél felé 42-re esett vissza. Egyébként az eddig is legkritikusabb, délután 5—6 óra közti idő a tárgyalt év folyamán még jobban kiemelkedett a napnak egyéb időszakai közül. Ebben az időben az egy esztendő alatt történt balesetek száma a 400-at is meghaladta. A legkevesebb szerencsétlenség szintén az előző évhez hasonlóan a legkisebb forgalmú éjfél utáni órákban, 1—4 óra között fordult elő, amikor az egyes órákban Budapesten 15—16, vidéken pedig mindössze 2—11 baleset történt.

A hét egyes napjai közül Budapesten változatlanul a szombati napokon történt a

legtöbb baleset, melyeknek száma az évi 405-ös átlagot jóval meghaladva, 474-re rúgott. A legkevesebb baleset pedig az utcai közlekedés szempontjából eddig is legbiztonságosabb napon, az év vasárnapjain történt, amikor számuk 258-ra csökkent. A vidéki részeken viszont éppen vasárnapokon volt a legtöbb baleset, melyeken az egész év alatt 448-ra szökött fel a forgalmi balesetek száma. Az előző évben a legtöbb esetrel szereplő szerdai napok ellenben a tárgyalt évben a legmélyebb pontot képviselik, amennyiben rajtuk mindössze 391 baleset adódott. Ezeken a vidéki részeken egyébként a balesetek napi átlagos száma 404 volt.

A balesetek nemét tekintve, Budapesten az összeütközések újból megsokasodtak, úgyhogy a főváros területén előforduló

4. A balesetek neme.

Genre des accidents.

Megnevezés <i>Désignation</i>	A balesetek összes száma <i>Nombre total des accidents</i>	Öszeütközés <i>Collision</i>	Elgázolás <i>Ecrasement</i>	Egyéb <i>Autr. causes</i>	
				o	k
		folytan bekövetkezett balesetek száma <i>accidents dus aux causes ci-dessus</i>			
Motoros járművek — <i>Véhicules à moteur</i>	3.234	2.075	701	447	11
Ebből Budapest — <i>Dont à Budapest</i>	1.810	1.420	304	82	4
Egyéb járművek — <i>Autres véhicules</i>	2.434	1.200	749	474	11
Ebből Budapest — <i>Dont à Budapest</i>	1.029	706	190	130	3
Összes járművek } <i>Ensemble des véhicules</i>	1930 } 5.668	3.275	1.450	921	22
	1929 } 5.955	3.360	1.648	849	98
Ebből Buda- pest } <i>Dont à Buda- pest</i>	1930 } 2.839	2.126	494	212	7
	1929 } 3.445	2.221	790	348	86

baleseteknek háromnegyedrészre különféle járművek összeütközése folytán következett be. Ezzel az összeütközések aránya Budapesten 64·5%-ról 74·9%-ra nőtt, ami csaknem kizárólag a vezetők rovasára írható. A balesetek másik csoportja, az elgázolások száma viszont ismét csökkent s arányuk 22·9%-ról 17·4%-ra szállott alá. A baleseteknél tapasztalható ezt az eltolódást az életbiztonság szempontjából még kedvezőnek is mondhatjuk, mert a járművek össze-

5. Az összeütközések részletezése.

Spécification des collisions.

Megnevezés <i>Désignation</i>	Vasút <i>Train</i>	Közúti villa- mosvasút <i>Tramway électr.</i>	Személyszál- lítógépkocsi <i>Automobile p. personnes</i>	Teherszállító gépkocsi <i>Camion auto- mobile</i>	Motorkerékpár <i>Motocyclette</i>	Bérgépkocsi, ma- gánfogat stb. <i>Voiture de louage, v. privée, etc.</i>	Kerékpár <i>Bicyclette</i>	Egyéb és ismeretlen <i>Autres et inc.</i>	Összesen <i>Total</i>
Vasút — <i>Train</i> :									
Magyarország — <i>Hongrie</i>	—	—	5	—	1	18	1	1	26
Ebből Budapest — <i>Dont Budapest</i>	—	—	1	—	—	1	—	—	2
Közúti villamosvasút — <i>Tramway électr.</i> :									
Magyarország — <i>Hongrie</i>	—	12	58	1	4	57	4	6	142
Ebből Budapest — <i>Dont Budapest</i>	—	12	57	1	1	48	2	6	127
Személyszállító gépkocsi — <i>Automobile p. personnes</i> :									
Magyarország — <i>Hongrie</i>	1	216	558	11	58	210	243	117	1.414
Ebből Budapest — <i>Dont Budapest</i>	—	208	499	11	44	86	164	58	1.070
Teherszállító gépkocsi — <i>Camion automobile</i> :									
Magyarország — <i>Hongrie</i>	3	106	109	1	16	98	52	45	430
Ebből Budapest — <i>Dont Budapest</i>	—	102	75	1	9	29	29	15	260
Motorkerékpár — <i>Motocyclette</i> :									
Magyarország — <i>Hongrie</i>	—	4	72	—	14	51	49	41	231
Ebből Budapest — <i>Dont Budapest</i>	—	4	47	—	5	6	15	13	90
Bérgépkocsi, magánfogat stb. — <i>Voiture de louage, voit. privée, etc.</i> :									
Magyarország — <i>Hongrie</i>	11	190	216	1	22	83	66	69	658
Ebből Budapest — <i>Dont Budapest</i>	1	174	146	1	7	31	20	25	405
Kerékpár — <i>Bicyclette</i> :									
Magyarország — <i>Hongrie</i>	—	28	155	—	19	27	95	18	342
Ebből Budapest — <i>Dont Budapest</i>	—	21	85	—	6	9	26	7	154
Egyéb és ismeretlen — <i>Autres et inconn.</i> :									
Magyarország — <i>Hongrie</i>	2	4	17	—	1	3	3	2	32
Ebből Budapest — <i>Dont Budapest</i>	—	4	10	—	—	1	3	—	18
Összesen — <i>Total</i> :									
Magyarország — <i>Hongrie</i>	17	560	1.190	14	135	547	513	299	3.275
Ebből Budapest — <i>Dont Budapest</i>	1	525	920	14	72	211	259	124	2.126

ütközése általánosságban kevesebb ember-áldozatot követel, mint amikor elgázolás történik. A vidéki viszonyok a fővárosiakétől eltérőek. Az országnak Budapesten kívül eső részein ugyanis mind az összeütközésekből, mind pedig az elgázolásokból aránylag kevesebb fordult elő, mint az előző évben. Az előbbiek a balesetek között ezúttal 40,6%-kal (1929-ben 45,4%), az utóbbiak 33,8%-kal (34,2%) szerepeltek. A vidéken bekövetkezett balesetek között igen magasra szökött a sem az összeütközések, sem pedig az elgázolások közé nem sorozható egyéb balesetek száma, melyek a tárgyalt évben az összes eseteknek egy negyedét (25,1%) tették. Azok között a legnagyobb számmal a motoros járműveknél előfordult műszaki hiba folytán a gépek kigyulladás, továbbá az állati erővel vont járművekről való leesés szerepel.

A baleset leggyakoribb fajtájára, az összeütközésekre közelebbi adatok is állnak rendelkezésünkre. Az adatok szerint Budapesten az összeütközések előidézésében a gyorsjárású személyszállító gépkocsik az eddigieknél is nagyobb szerephez jutottak. A főváros utcáin lejátszódott összeütközések több, mint felének (50,3%) a személyautók voltak az előidézői (1929-ben 46,1%). E járművek az esetek 46,6%-ában hasonló járművel, 19,4%-ában pedig közúti villamossal szaladtak össze. Budapest utcáiról eltűnőfélben levő állaterővel vont járművek még mindig igen magas hányaddal, 19,1%-kal (1929-ben 19,6%) vannak képviselve. Ezek szintén leggyakrabban személyszállító gépkocsikkal (36,0%) és villamosokkal ütköztek össze. A teherautók — az előző évhez hasonlóan — csak a harmadik helyen következnek 12,2%-ot kitevő

arányukkal (1929-ben 12·2%). A teherszállító gépkocsiknak a legtöbb esetben villamosvasutakkal (39·2%) és személyautókkal (28·8%) volt karambolja. Most megbomlik az eddigi sorrend s a 6·0%-kal szereplő villamosvasutakat megelőzik a lábbal hajtott kerékpárok, melyek az összes összeütközések 7·2%-ának voltak előidézői. Az összeütközéseknél eddig is feltűnően kis számmal jelentkező motorkerékpárok ebből a szempontból a tárgyalt évben még kevesebb bajnak voltak az okozói, úgyhogy arányszámuk 5·7%-ról 4·2%-ra szállott alá. A távolsági forgalmú vasutak, a megfelelő biztosító berendezések révén az egész év folyamán mindössze 2 alkalommal ütköztek össze más közúti járművel. Az ország többi részein is nagyjában a tavalyival megegyező a helyzet. Az összeütközések előidézői gyanánt a legtöbb esetben (29·9%), (1929-ben 41·9%) itt is a személyautók szerepelnek; természetesen a vidéki közlekedés eltérő jellege miatt nincs meg az a túlsúlyuk, mint a fővárosnál. Aztán az állati erővel vont járművek következnek (22·0%). Majd az eddig harmadik helyen állott teherautókat megelőzve, a lábhajtású kerékpárok állanak, melyek az esetek 16·4%-ánál voltak összeütközések előidézői. A továbbiakban változatlan a sorrend az összeütközések között a teherautók 14·8%-kal, motorkerékpárok 12·3%-kal, a távolsági forgalmú vasutak 2·1%-kal s a villamosok 1·3%-kal voltak képviselve.

A balesetek okának megállapításánál még mindig az a helyzet, hogy a baleset előidézőjét teljes határozottsággal nem lehetett minden esetben megállapítani. Ilyen esetekben tehát ez alkalommal is a baleset körülményeiből levont következtetés alapján igyekeztünk az okokat kideríteni.

Budapest baleseti krónikája a járművek vezetőit az előző évinél kedvezőtlenebb színben tünteti fel. Míg ugyanis 1929-ben a főváros utcáin előfordult baleseteknek 76·5%-a következett be a járművezetők hibájából, addig a tárgyalt évben a balesetek 83·4%-a írható a vezetők rovására. A gyalogjárók szerepelnek az esetek 12·3%-ában (1929-ben 17·2%), végül egyéb különféle és ismeretlen ok a balesetek 4·1%-át (1929-ben 6·3%) idézte elő. A vezetők hibájából történt balesetek zöme, szám szerint 56·2%-a (1929-ben 68·9%) az előző évhez hasonlóan vigyázatlan hajtás, illetőleg vezetés folytán következett be. Feltűnően megszorodott, több mint kétszeresére nőtt azoknak az eseteknek a száma, mikor a ve-

zető az utcatorkolatoknál a ki-, vagy behajtásnál a kellő elővigyázatot elmulasztotta. Ezeknek a baleseteknek aránya 4·2%-ról 11·9%-ra nőtt. Az elmúlt évinél némileg alacsonyabb, de még mindig a legmagasabb számmal szerepelnek még a vigyázatlan előzés (7·3%), gyorsajtás (4·9%) és a vigyázatlan hátrátolás (3·2%) esetei. Egy sajnálatos és eléggé el nem ítéhető körülményre kell még rámutatni: a vezetők ittassága miatt bekövetkezett balesetek száma több, mint kétszeresére, 14-ről 31-re nőtt. A gyalogjárók hibájából eredő baleseteknek legnagyobb része (32·6%, 1929-ben 38·3%) az utcákon való vigyázatlan járás-kezelés folytán történt. A mellett még a mozgó járművekre való fel- és leugrás volt igen sok (25·4%) balesetnek okozója. A vezetőkön és gyalogosokon kívül álló okok között az előző évihez hasonlóan legtöbbször (35·9%) a kedvezőtlen időjárási viszonyok (síkos út) szerepelnek.

A vidék viszonyai, a mellett, hogy a fővárosiaktól a szokásos eltéréseket mutatják, az előző évtől is több tekintetben különböznek. A három nagy csoportot, vagyis a vezetők, gyalogosok hibájából és más okok folytán bekövetkezett baleseteket nézve is, a budapestitől eltérő a helyzet. Vidéken ugyanis a fővárossal szemben a vezetők szempontjából javulás észlelhető, mert a járművek vezetői a balesetek előidézői gyanánt az előző évi 64·7%-kal szemben az eseteknek 61·4%-ánál szerepeltek. A gyalogosoknál is némileg javultak a viszonyok, amennyiben arányuk 19·5%-ról 18·1%-ra szállott alá; viszont az egyéb különféle okokból eredő balesetek száma elég jelentősen megszorodva, viszonyszámuk 15·8%-ról 19·9%-ra nőtt. Az egyes csoportok részleteibe beletekintve, azt látjuk, hogy a vezető hibájából előállott baleseteknél első helyen itt is a vigyázatlan hajtás, illetőleg vezetés szerepel a legtöbbször; ez az ok tette az ebbe a csoportba sorozott balesetek 33·9%-át (1929-ben 36·2%). E mellett a szabálytalan hajtási esetek száma nemcsak, hogy még mindig feltűnően nagy, hanem emelkedőben is van, amennyiben arányuk 15·1%-ról 18·3%-ra nőtt. Ez a körülmény arra int, hogy az országúti közlekedés megrendszabályozásának már itt lenne a legfőbb ideje. Sok bajt okoz még mindig a vigyázatlan előzés (8·0%), valamint a gyorsajtás is (10·0%). Az pedig egyszerűen ijesztő, hogy mennyire megszorodott az olyan vezetők száma, kik ittasságukkal veszélyeztetik a saját, valamint embertársaik testi épségét.

6. A balesetek valószínű okai.
Causes probables des accidents.

A balesetek okainak megnevezése <i>Désignation des causes probables</i>	A balesetek — <i>Accidents</i>					
	száma - nombre		közül — <i>dont causés par</i>			
	mindössze — <i>total</i>	Budapesten — <i>Budapest</i>	a gépkocsik és motor- kerékpárok — <i>automobiles et motocycl.</i>		egyéb járművek <i>autres véhicules</i>	
			által előidézett balesetek száma — <i>nombre des accidents</i>			
		mindössze <i>total</i>	Budapesten <i>à Bpest</i>	mindössze <i>total</i>	Budapesten <i>à Bpest</i>	
I. Vezetők hibája — <i>Fautes de conducteurs.</i>						
Vigyázatlan hajtás, vagy vezetés — <i>Conduite imprudente</i>	1919	1330	1087	834	832	496
Vigyázatlan előzés — <i>En dépassant imprudemment une personne ou une voiture</i>	312	173	249	137	63	36
Vigyázatlan ki-, vagy behajtás — <i>En sortant ou entrant imprudemment</i>	336	281	201	174	135	107
Vigyázatlan kitérés — <i>Ecart imprudent</i>	11	3	9	3	2	—
Szabálytalan hajtás v. vezetés — <i>Conduite irrégulière</i>	389	71	171	47	218	24
Szabálytalan ki-, vagy behajtás — <i>Sortie ou entrée irrégulière</i>	82	40	52	30	30	10
Szabálytalan előzés — <i>Dépassement irrégulier</i>	96	32	76	32	20	—
Gyorshajtás — <i>Conduite trop rapide</i>	290	116	187	98	103	18
Hátrátolatás — <i>Recul</i>	79	75	70	66	9	9
Jelzés elmulasztása — <i>Manque de signal</i>	203	111	132	85	71	26
Jelzés figyelmen kívül hagyása — <i>Il n'a pas été tenu compte de signaux</i>	90	58	57	36	33	22
Hajtás vagy vezetésben való járatlanság — <i>Manque d'expérience du conducteur</i>	43	2	30	1	13	1
Kivilágítási szabályok megszegése — <i>Infraction au règlement d'éclairage</i>	51	10	23	5	28	5
Vezető ittassága — <i>Ivresse du conducteur</i>	128	31	53	15	75	16
Egyéb — <i>Autres</i>	76	34	23	17	53	17
Együtt — <i>Ensemble</i>	4105	2367	2420	1580	1685	787
II. Gyalogjárók hibája — <i>Fautes de piétons.</i>						
Úttestre vigyázatlanul lelépő gyalogos — <i>Imprudence de piétons passant sur la chaussée</i>	214	114	146	78	68	36
Egyéb vigyázatlanság — <i>Autres imprudences</i>	214	67	119	43	95	24
Mozgó járműre való fel-, vagy leugrás — <i>Saut dans un (ou d'un) véhicule en marche</i>	129	89	19	7	110	82
Jelzés figyelmen kívül hagyása — <i>Il n'a pas été tenu compte de signaux</i>	35	15	28	11	7	4
Testi hiba (nagyothallás, stb.) — <i>Défaut physique (oreille dure, etc.)</i>	33	6	20	5	13	1
Ittas állapot — <i>Ivresse</i>	59	21	32	10	27	11
Egyéb — <i>Autres</i>	177	38	85	21	92	17
Együtt — <i>Ensemble</i>	861	350	449	175	412	175
III. Különféle okok — <i>Causes diverses.</i>						
Műszaki hiba — <i>Défaut de la voiture</i>	171	22	149	16	22	6
Lovak megbokrosodása — <i>Chevaux emballés</i>	238	17	49	—	189	17
Nedves, csúszós úttest — <i>Voie humide, glissante</i>	102	42	84	30	18	12
Gondozatlan úttest — <i>Voie non entretenue</i>	25	1	11	—	14	1
Egyéb — <i>Autres</i>	145	35	59	8	86	27
Együtt — <i>Ensemble</i>	681	117	352	54	329	63
IV. Ismeretlen okok — <i>Causes inconn.</i>						
Mindössze — <i>Total général</i>	5668	2839	3234	1810	2434	1029
	1929	3445	3516	2105	2439	1340

Az ittas vezetők ugyanis csaknem háromszor annyi esetben idéztek elő balesetet, mint az előző évben, úgyhogy az effajta balesetek száma 39-ről 97-re nőtt. Ez mind arra mutat, hogy a vidéken lebonyolódó forgalom az eddiginél jóval szigorúbb ellenőrzésre szorul. A gyalogjárók terhére írható balesetek között a fővároshoz hasonlóan ez alkalommal is az úttestre vigyázatlanul lépő gyalogos és egyéb vigyázatlanság volt a legtöbb baleset okozója (19·6, ill. 28·8%). Harmadik helyen áll ugyan, de a budapestiekénél jóval kevesebb esettel szerepel a mozgó járművekre való fel-, vagy leugrás, melynek aránya 7·8% volt. A vezetőkön és gyalogosokon kívül álló balesetek csoportjában a lovak megbokrosodása, mely eddig is az első helyen állott, számszerűleg még több szerencsétlenségnek volt az okozója, mint az előző évben (39·2%, 1929-ben 39·2%). A gépekben beállott különféle műszaki hibák ez alkalommal is jelentős hányaddal, 26·4%-kal voltak képviselve. A műszaki hibák közt a tárgyalt év folyamán az elmúlt évhez képest eléggé megsokasodott azoknak az eseteknek a száma, mikor öngyulladás történt s a gép teljesen elégett; természetesen azonban, hogy ebben a csoportban még

mindig a kocsikerék abroncsának kilyukadása okozta a legtöbb bajt.

A közúti forgalomban előfordult *balesetek előidézésében részes járművekre* vonatkozó adatok jóformán teljesen változatlan viszonyokról tanuskodnak. A főváros forgalmi életében nagy szerephez jutott motoros járművek a balesetek 63·8%-ának (1929-ben 61·1%) előidézésében voltak részesek. Ennek körülbelül egyharmadát tették a lófogatú járművek által okozott balesetek, melyek 16·1%-kal (1929-ben 14·7%) voltak képviselve. A villamos vasutak terhére írható balesetek száma jelentősen csökkent s ezzel arányuk 13·5%-ról 10·5%-ra szállott alá. A lábbal hajtott kerékpárok az összes baleseteknek 8·8%-át (9·0%) tették. Vidéken sem igen változott a helyzet. A motoros járművek az előző évvel csaknem teljesen megegyező számmal szerepeltek s arányuk 50·3% volt (56·2%). Szaporodott a lófogatú járművek és a lábbal hajtott kerékpárok által előidézett balesetek száma, melyek a tárgyalt évben az összes balesetek között 22·6%-kal (17·7%), illetőleg 20·3%-kal (18·7%) voltak képviselve. Számbelileg azonban a távolsági forgalmú vasutak által előidézett balesetek sokasodtak meg legin-

7. A baleseteknél szereplő járművek és azok vezetői.

Véhicules et conducteurs ayant figuré aux accidents.

Megnevezés <i>Désignation</i>	A baleseteknél szereplő — <i>Accidents</i>																					
	járművek — <i>véhicules</i>									járművezetők — <i>conducteurs</i>									állampolgársága <i>nationalité</i>			
	összes száma <i>nombre total</i>	neme — <i>espèce</i>								összes száma <i>nombre total</i>	neme <i>sexe</i>		kora — <i>âge</i>						magyar <i>hongroise</i>	idegen — <i>étrangère</i>	ismeretlen <i>inconn.</i>	
		vasút — <i>train</i>	közúti villamos vasút <i>tramway électr.</i>	személyszáll. gépkocsi <i>automobile p. person.</i>	teher szállító gépkocsi <i>camion automobile</i>	motorkerékpár <i>motocycllette</i>	bérgépjármű, magánfogat stb. — <i>voiture de louage, voit. privé, etc.</i>	kerékpár <i>bicyclette</i>	egyéb és ismeretlen <i>autres et inconn.</i>		férfi — <i>masculin</i>	nő — <i>féminin</i>	15 éves és azon aluli <i>15 ans et moins</i>	16—20	21—30	31—40	41—50	50 éven feletti <i>plus de 50 ans</i>				ismeretlen <i>inconn.</i>
Gépkocsik és motorkerékpárok <i>Automobiles et motocycl.</i>	3.234	—	—	2.130	650	454	—	—	3.234	3.219	15	6	159	1.416	843	273	80	457	2.421	33	780	
Ebből Budapest <i>Dont à Budapest</i>	1.810	—	—	1.357	303	150	—	—	1.810	1.802	8	—	79	817	519	171	57	167	1.274	10	526	
Egyéb járművek <i>Autres véhicules</i>	2.434	105	362	—	—	—	1.097	822	48	2.434	2.390	44	46	345	660	404	234	218	527	1.612	20	802
Ebből Budapest <i>Dont à Budapest</i>	1.029	14	297	—	—	—	458	249	11	1.029	1.025	4	2	89	303	206	116	90	223	614	6	409
Összes járművek 1930	5.668	105	362	2.130	650	454	1.097	822	48	5.668	5.609	59	52	504	2.076	1.247	507	298	984	4.033	53	1.582
Total des véhicules 1929	5.955	69	555	2.282	730	504	950	792	73	5.955	5.908	47	62	553	2.283	1.235	490	222	1.110	3.928	40	1.987
Ebből Budapest 1930	2.839	14	297	1.357	303	150	458	249	11	2.839	2.827	12	2	168	1.120	725	287	147	390	1.888	16	935
Ebből Budapest 1929	3.445	16	465	1.516	351	238	506	310	43	3.445	3.430	15	20	248	1.325	807	316	133	596	1.909	21	1.515

kább, amennyiben számuk 53-ról 91-re nőtt (3·2%).

A balesetek előidézésénél szereplő járművek vezetőire vonatkozó adataink még mindig nagyon hézagosak. A vezetők nemét tekintve, a tárgyalt évben 12-vel több, összesen 59 tartozott közülök a női nemhez. A vezetők korára nézve a baleseteknek kezen egyötödénél a szükséges adatot most sem sikerült beszerezni. A meglevő adatokat tekintve, a kor szerinti megoszlás nagyjában az előző évi viszonyokkal csaknem teljesen megegyező. A vezetők legnagyobb hányada (36·6%) a 21—30 évesek sorába tartozott s mellettük ez alkalommal is 31—40 év közöttiek voltak a legtöbben (22·0%). A fiatalabb, 16—20 éves és az idősebb 41—50 éves korosztályok csaknem teljesen egyforma arányban szerepeltek (8·9%, illetve 8·9%). Végül az 50 éven felüliek száma némileg emelkedve 298-ra rúgott, a 15 évesek és ezen a koron aluliak száma viszont kissé megfogyva, 52-öt tett. A vezetők állampolgárság szerinti megoszlására nézve az adatok eddigi hiányosságait sikerült némileg kiküszöbölni, úgyhogy az eseteknek több, mint kétharmadánál az állampolgársági viszonyok pontosan meg voltak állapíthatók. Az előtünk ismeretes adatok szerint a balesetek-

nél az idegen államok kötelékébe tartozó vezetőknek jelentősebb szerepe nincsen s a tárgyalt év folyamán mindössze 53 olyan eset fordult elő, mikor a szerencsétlenséget okozó jármű idegen állam polgárának a vezetésére volt bízva.

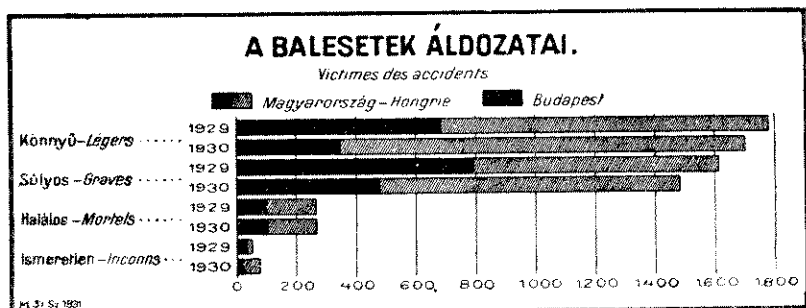
A baleseteknél az év folyamán szerencsétlenül járt személyek száma 3.534 volt, vagyis 177-tel kevesebb, mint az előző évben. Az áldozatok 22·4%-a az utasok, 36·6%-a a vezetők s 41·0%-a az utcai gyalogosok sorába tartozott. A közlekedési eszközök két nagy csoportját, a gépjárműveket és az egyéb különféle járműveket tekintve, azt látjuk, hogy a vezetők és gyalogosok közül mindkét járműcsoport körülbelül egyformán szedte áldozatait. Az utasokra nézve azonban gépkocsikkal és motorkerékpárokkal való közlekedés a többi járműnél már jóval veszélyesebbnek látszik. A gépjárművek áldozatai között ugyanis az utasok 26·6%-kal voltak képviselve, míg a többi közlekedési eszközöknél mindössze 17·3%-kal szerepelnek. A balesetek áldozataik zömét ebben az évben is a férfiak sorából szedték; Budapesten 245 (1929-ben 427), vidéken pedig 665 (560) nő kivételével valamenynyien a férfinemhez tartoztak. Kor szerinti megoszlás tekintetében nagyjában vál-

8. A balesetek áldozatai. — Les victimes des accidents.

Megnevezés Designation	A balesetek Accidents		A balesetet szenvedett egyének — Personnes ayant eu un accident																					
	összes száma — nombre total	közül személyek sérülése nélkül végződött — où personne n'a été blessé	összes száma — nombre total	közül dont			neme sexe	k o r a — â g e										sebesülésének természet — nature de la blessure						
				utas — voyageurs	vezető — conducteurs	gyalogos — piétons		férfi — masculin	nő — féminin	10 éven aluli — moins de 10 ans					50 éven felüli — plus de 50 ans					ismertetlen — inconn.	könnyű — légère	súlyos — grave	halálos — mortelle	ismeretlen — inconn.
										11—15 éves	16—20 éves	21—30 éves	31—40 éves	41—50 éves	ismeretlen	ismeretlen	ismeretlen	ismeretlen						
Gépkocsik és motorkerékpárok — Automobiles et motocycl.	3.234	1.724	1.925	512	674	739	1.498	427	178	55	149	439	335	173	237	359	945	812	118	50				
Ebből Budapest — Dont Budapest	1.810	1.278	603	103	179	321	464	139	41	14	50	131	98	43	83	143	239	308	43	13				
Egyéb járművek — Autres véhicules	2.434	972	1.609	278	621	710	1.126	483	208	70	185	265	235	181	308	157	760	676	141	32				
Ebből Budapest — Dont Budapest	1.029	676	363	81	94	188	257	106	20	10	49	52	53	53	82	44	118	179	59	7				
Összes járművek (1930)	5.668	2.696	3.534	790	1.295	1.449	2.624	910	386	125	334	704	570	354	545	516	1.705	1.488	259	82				
Total des véhicules (1929)	5.955	2.705	3.711	¹⁾	¹⁾	¹⁾	2.724	987	413	189	384	809	543	340	503	530	1.779	1.613	268	51				
Ebből Budapest (1930)	2.839	1.954	966	184	273	509	721	245	61	24	99	183	151	96	165	187	357	487	102	20				
Dont à Budapest (1929)	3.445	1.910	1.608	¹⁾	¹⁾	¹⁾	1.181	427	131	87	183	351	222	158	217	259	681	795	100	32				

¹⁾ Nincs adat. — Pas de donnée.

tozatlan a helyzet, amennyiben a szerencsétlenül jártak között ebben az évben is a 21—30 évesek voltak a legnagyobb számmal képviselve. Leszámítva azokat, kiknek kora megállapítható nem volt, az ebbe a korcsoportba tartozók aránya ugyanis Budapesten 18·9%-ot (1929-ben 21·8%), a vidéken pedig 20·3%-ot (21·8%-ot) tett. Örvendetes jelenség, hogy a fővárosban az áldozatok között a kiskorú, 10 éven aluliak száma az előző évnek felére, 131-ről 61-re csökkent. Viszont annál sajnálatosabb, hogy vidéken a kellő felügyelet hiánya miatt évről-évre több gyermek esik a forgalmi eszközök áldozatául. Ezeknek a szerencsétlenül járt kiskorúaknak száma ugyanis vidéken az előző évit 43-mal ismét meghaladta s összesen 325-re rúgott.



A baleseteknél szerencsétlenül jártak sérülésének súlyossága szempontjából némileg javult a helyzet. Az ország területén előfordult balesetek közül ugyanis a súlyosabb természetű sebesülések aránya 43·5%-ról 42·1%-ra csökkent, míg a könnyebbeké 47·9%-ról 48·3%-ra nőtt. Némileg rosszab-

bodtak a viszonyok a halálos kimenetelű eseteknél, melyek viszonyoszáma — 7·2%-ról 7·3%-ra — emelkedett. Különválasztva Budapestet az ország többi területrészeitől, azt látjuk, hogy az előző évinél jóval kevesebb áldozat általában súlyosabb természetű sérülést szenvedett, mint az előző évben. A könnyű sebesülések csökkenése mellett ugyanis a nehezebb sebesülések aránya 49·4%-ról 50·4%-ra emelkedett. E mellett különösen sajnálatos az a körülmény, hogy a halálos kimenetelű balesetek feltűnő módon megszorodtak s ezzel az összes balesetekhez viszonyított arányuk 6·2%-ról 10·6%-ra nőtt. A vidék viszonyai ebből a szempontból némileg kedvezőbbnek mondhatók. Igaz ugyan, hogy a fővároson kívül lejátszódott balesetek jóval több áldozatot követeltek, azonban itt a balesetek kimenetele általában könnyebb természetűnek mondható. A súlyos sebesüléssel végződött balesetek aránya némileg, alig 0·1%-kal emelkedett (39·0%), de a halálos baleset az előző évi 8·0%-kal szemben az esetek 6·1%-ában fordult elő.

Végül meg kell még emlékeznünk azokról az *anyagi károkról*, melyek a forgalmi balesetek következtében állottak elő. Itt is — mint már előzőleg több ízben kénytelenek voltunk rámutatni — a vidéki közlekedési viszonyok sajnálatos rosszabbodását tapasztalhatjuk. A balesetek folytán megsebesült, vagy elhullott állatok száma az előző évnek több, mint kétszeresére, 262-ről 574-re nőtt, melyek között a vontatás-

9. A balesetek anyagi kárai.

Dommages causés par les accidents.

Megnevezés Designation	A balesetek összes száma Nombre total des accidents	A baleset folytán — Par suite des accidents										
		megsebesült vagy elpusztult állatok animaux blessés ou périss:			megrongálódott járművek véhicules endommagés:							
		összes száma nombre total	ló chevaux	egyéb autres	összes száma nombre total	vasúti v. közúti jármű — voitures de chemin de fer ou tramways	gépkocsi automobiles	motorkerékpár motocyclistes	hintó calèches	szekér — chars	kerékpár bicyclistes	egyéb — autres
Gépkocsik és motorkerékpárok Automobiles et motocycl.	3.234	485	168	317	2.429	250	1.454	222	8	82	263	150
Ebből Bpest — Dont à Bpest	1.810	24	24	—	1.509	239	978	78	4	24	148	38
Egyéb járművek — Autres véhicules	2.434	125	117	8	1.188	252	320	34	6	125	295	156
Ebből Bpest — Dont à Bpest	1.029	12	12	—	640	227	213	6	2	45	91	56
Összes járművek Total des véhicules	5.668	610	285	325	3.617	502	1.774	256	14	207	558	306
1930	5.668	610	285	325	3.617	502	1.774	256	14	207	558	306
1929	5.955	319	267	52	3.402	517	1.584	257	13	151	571	309
Ebből Budapest	2.839	36	36	—	2.149	466	1.191	84	6	69	239	94
Dont à Budapest	3.445	57	56	1	2.131	465	1.047	118	5	58	306	132

hoz használt lovak 249 darabbal (1929-ben 211 darab) voltak képviselve. Budapesten viszont ebben a tekintetben is javult a helyzet, amennyiben az elmúlt évi 57-tel szemben mindössze 36 állat (mindegyike ló) esett a forgalmi balesetek áldozatául. A szerencsétlenségek következtében megrongálódott járművek száma a fővárosban alig, szám szerint 18-cal emelkedve, 2.149-re rúgott, vidéken pedig 197-tel több, összesen 1.468 különféle járműben esett kár. A járművek között az előző évhez hasonlóan, a

legnagyobb számmal mind Budapesten, mind pedig vidéken a gépkocsik voltak képviselve, arányuk a fővárosban 55·4%-ot (1929-ben 49·1%), vidéken 39·7%-ot (42·3%) tett. Ezek mellett a Budapesten tönkrement járművek között a közúti villamosok kocsijai szerepelnek legtöbbször (21·7%, 1929-ben 21·8%); vidéken pedig a lábajtású kerékpárokban esett aránylag a legtöbb kár (21·7%, 1929-ben 20·8%).

Várszeghy János dr.

© ÁRSTATISZTIKA ÉS PÉNZÜGY ©

Az 1931. első félévi árstatisztikai és pénzügyi jelzőszámok.

Indices de statistique de prix et de finance en Hongrie dans la 1^{re} moitié de 1931.

Résumé. L'indice des prix de gros de Hongrie a, par rapport aux prix moyens de 1913, baissé à 90 en décembre dernier. Après avoir successivement augmenté et monté à 94 à la fin de mars, il a diminué par la suite et s'établissait à 91 en juin, dépassant de 1·1% le niveau de décembre. L'indice des matières nécessaires à l'industrie et des objets fabriqués ayant baissé de 119 à 111 dans le premier semestre de 1931 et celui des produits agricoles s'étant élevé de 78 à 82, la différence a diminué entre eux, et l'indice agricole représentait à la fin de juin, 73·9% de l'indice industriel, dépassant sensiblement celui de fin 1930 (65·5%).

L'indice du coût de la vie a peu changé dans la première moitié de cette année. Y compris le logement, il monta de 99·7 en décembre 1930 à 100·0 en juin 1931, et sans le logement, de 104 à 104·4.

★

1. Áralakulás.

I. Nagykereskedelmi árak.

Az áralakulás terén az 1931. év első fele lényeges változásokat nem hozott, az árak azon az alacsony színvonalon mozogtak, melyet a múlt év második felében értek el. A nyersanyagárak általános csökkenése ez év első felében is tovább tartott, bizonyos szilárduló irányzat csak júniusban jelentkezett a Hoover-akció következményeként, amely azzal a reménnyel járt, hogy

a világ egyik legnagyobb fogyasztója, Németország, mégis csak elkerüli az összeomlást és nem fog kikapesolódni, mint vásárló, a nyersanyagpiacokból, ami beláthatatlan következményekkel járt volna.

A magyar nagykereskedelmi árak indexszámánál az év első hat hónapjában újabb csökkenés — a múlt év végi helyzethez viszonyítva — nem volt észlelhető. Az index alakulása a múlt esztendőben és az 1931. év első felében a következő volt:

Időszak		Mezőgazdaság és állattenyésztés	Gyarmatárúk	Malomipar és cukoripar	Egyéb ipar	Az összes áruk átlaga
1929	XII.	97	138	103	132	107
1930	I.	95	138	105	131	106
	II.	93	138	101	130	104
	III.	88	138	101	129	100
	IV.	83	138	98	126	96
	V.	84	138	98	126	96
	VI.	82	138	97	124	94
	VII.	88	138	100	124	99
	VIII.	81	138	96	122	93
	IX.	80	138	92	122	92
	X.	83	138	91	122	94
	XI.	80	133	91	120	92
	XII.	78	133	91	119	90
1931	I.	79	133	91	117	91
	II.	80	133	93	118	92
	III.	84	133	97	116	94
	IV.	84	133	98	114	93
	V.	85	133	98	110	93
	VI.	82	133	97	111	91

Immár több mint egy esztendeje, hogy a magyar nagykereskedelmi index az 1913. évi paritás alá került. 1930 márciusában érte el először az 1913. évi színvonalat, mi-

kor az index pontosan 100 volt és 10%-ot kitevő további csökkenéssel az év utolsó napján érte mélypontját, mikor 90-ig süllyedt. A folyó év elején az index további esése megállott és januárban 91-re, februárban 92-re, márciusban pedig 94-re emelkedett. Áprilisban és májusban azonban újabb lemorzsolódás következett, júniusban pedig további kétpontos eséssel a nagykereskedelmi index újra a januári színvonalra esett, egy pontra megközelítve a múlt év végi mélypontot. Az a világpiacon szilárdulás tehát, mely júniusban észlelhető volt, a magyar indexet egyelőre még nem érintette.

Az ipari nyersanyagok árának világszerte észlelt depressziója idézte elő azt, hogy ezúttal az ipari anyagok és termékek összefoglaló indexe volt az, mely (egészen júniusig) határozottan csökkenő tendenciát mutatott, míg az agrárindexnél a júniusban beállott 3 pontos csökkenés dacára is az irányzat emelkedőnek volt nevezhető. Az ipari index — a mezőgazdasági ipar termékeitől eltekintve — egyébként már a múlt év folyamán megszakítás nélkül csökkent és december végén 9·8%-kal volt alacsonyabb, mint egy évvel azelőtt. 1931-ben a csökkenés — februártól eltekintve — egészen májusig folytatódott, sőt meggyorsult, mert 5 hónap alatt 7·6%-ot ért el. A múlt év végén az index 119 volt még, május végén pedig már csak 110. Júniusban azonban az ipari index egy pontos emelkedést mutatott.

A mezőgazdasági és állattenyésztési termékek indexszáma ezzel szemben december óta, mikor 78-on, vagyis az eddig észlelt legalacsonyabb színvonalon állott, az előbbivel éppen ellentétes irányban, májusig folytonosan emelkedett és e hó végén 85-tel oly magasságot ért el, amelyet a múlt év márciusa és júliusa óta nem észlelhettünk. Öt hónap alatt az index emelkedése 9%-nak felel meg. Júniusban azután az agrárindex 82-re esett vissza. A kettő közti különbség tehát májusig bezárólag erősen mérséklődött. Míg decemberben az agrárindex csak 65·5%-át érte el az iparinak, május végén ez az arányszám 77·3%-ra emelkedett. Igaz viszont, hogy júniusban ismét 73·9%-ra csökkent.

A gyarmatárak indexe a folyó év első hat hónapjában változatlan maradt, a malomipar és a cukoripar indexe azonban, melyben az őrlemények és a cukoripar termékei vannak összefoglalva, decembertől májusig 91-ről 98-ra emelkedett, míg júniusban egy ponttal 97-re esett vissza. Az

átlagos index, mely a múlt évben 107-ről 90-re, vagyis 16·9%-kal csökkent, az ez év júniusig eltelt hat hónap alatt végeredményben alig változott, a június végi index a múlt év decemberinél mindössze 1·1%-kal magasabb. Látni így, hogy az agrárindex és az ipari index ellentétes irányú mozgalmi körülbelül kiegyenlítették egymást.

Az agrártermékek körébe tartozó egyes fontosabb árucsoportok áralakulását tekintve, a gabonának az indexszámai határozott szilárdulást mutattak. A négy főkalászosnál az indexszámok alakulása a következő volt:

	Indexszámok (1913 = 100)		Emelkedés %
	1930 december	1931 június	
Búza	54	57	5·6
Rozs	43	67	55·8
Árpa	72	90	25·0
Zab	90	109	21·1
Átlag	57	66	15·8

Az átlagos (mérlegelt) index tehát egy félév alatt 15·8%-os emelkedést mutat. Az emelkedés a búzánál a legkisebb arányú. Az index számításához mindig a hónap utolsó napján érvényben volt árak vétetnek figyelembe s az 1930. év december havának utolsó tőzsdei napján a 78 kg-os tiszavidéki búzát 13·83 pengővel jegyezték, márciusban azonban már 15·90 pengővel. Az év elejének szilárduló irányzata világjelenség volt. Csikágóban a júliusi határidőjegyzés a múlt év végi 62⁵/₈ centről február közepéig 71¹/₂ centig emelkedett és Hamburgban a Manitoba T. cif. jegyzése ugyanezen idő alatt körülbelül hasonló mértékű növekedést mutat. (Liverpool határidőjegyzései aránylag csak csekély emelkedést mutattak.) A búza budapesti ára márciusban és áprilisban elég magas színvonalon tudta magát tartani, holott Csikágó már február végétől visszaesik s míg április végén a magyar jegyzés közel másfél pengővel áll még magasabban a decemberinél, a csikágói ár 61¹/₂-re, tehát a decemberinél alacsonyabbra esik. S míg a magyar jegyzés június végén is még 14·83 pengőt mutat, Csikágóban már csak 57³/₄ centes jegyzést találunk, a decemberinél közel 8%-kal alacsonyabbat.

Gyors és erőteljes emelkedést mutatott a rozs ára, láttuk, hogy indexszámának szilárdulása meghaladta az 50%-ot. Ára decemberben 8·85 pengő volt, míg májusban 14·35, és június végén is még 13·75 pengő.

Áralakulás Budapesten az 1931. év január—június havában.
Formation des prix à Budapest, en janvier—juin 1931.

Megnevezés <i>Désignation</i>	Mennyiségi egység — <i>Unité de quantité</i>	1913. évi átlagár <i>Prix moyen de 1913</i>		Á r a k p e n g ö k b e n <i>Prix en pengős</i>					
		kor-ban <i>couronn.</i>	pengőben <i>pengős</i>	1 9 3 1					
				I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
1. A nagykereskedelem árai. <i>1. Prix de gros.</i>									
a) Élelmezési cikkek és mezőgazdasági termékek. — a) Articles d'alimentation et produits agricoles.									
Búza, tiszavidéki 78 kg-os — <i>Froment de la région de la Tisza, de 78 kg</i>	q	22.30	25.84	14.03	14.88	15.90	15.30	14.78	14.83
Rozs — <i>Seigle</i>	"	17.83	20.66	10.15	11.—	12.20	13.90	14.35	13.75
Takarmányárpa — <i>Orge fourrag.</i>	"	16.11	18.66	15.88	16.25	18.20	19.63	18.50	16.75
Zab — <i>Avoine</i>	"	19.04	22.06	19.25	19.25	21.—	22.25	23.88	24.13
Tengeri — <i>Maïs</i>	"	15.11	17.51	13.35	14.30	14.60	15.10	15.50	13.75
Bab, fehér — <i>Haricots blancs</i>	kg	0.24	0.28	0.24	0.24	0.22	0.24	0.25	0.25
Burgonya, fehér — <i>Pomme de terre blanche</i>	q	5.61	6.50	6.00	6.00	6.75	8.—	9.20	10.—
Búzaliszt 0-ás — <i>Farine de froment, No 0</i>	kg	0.34	0.39	0.32	0.32	0.33	0.32	0.31	0.31
Búzaliszt 2-es — <i>Farine de froment, No 2</i>	"	0.33	0.38	0.29	0.29	0.30	0.30	0.30	0.30
Búzaliszt 6-os — <i>Farine de froment, No 6</i>	"	0.30	0.35	0.20	0.22	0.25	0.26	0.27	0.27
Maláta — <i>Malt</i>	q	31.—	35.91	32.—	32.—	32.—	32.—	32.—	32.—
Kristálycukor, zsákban — <i>Sucre crist. en sac</i>	kg	0.81	0.94	1.04	1.04	1.07	1.07	1.07	1.08
Ökör, jobb minőségű — <i>Boeuf de qual. supérieure</i>	"	1.02	1.18	0.91	0.90	0.85	0.82	0.87	0.87
Borjú — <i>Veau</i>	"	1.14	1.32	1.42	1.38	1.16	0.99	1.25	0.91
Sertés, fiatal, nehéz — <i>Porcs, jeunes et lourds</i>	"	1.36	1.58	1.16	1.16	1.23	1.17	1.13	1.05
Juh — <i>Monton</i>	"	0.64	0.74	0.64	0.70	0.68	0.68	0.70	0.70
Zsír — <i>Graisse</i>	"	1.51	1.75	1.40	1.36	1.46	1.40	1.28	1.22
Marhahús, la helybeli hátulja — <i>Viande de boeuf, partie postérieure, 1re qualité, de Budapest</i>	"	1.73	2.—	1.98	1.86	1.80	1.63	1.86	1.82
Vaj — <i>Beurre</i>	"	2.68	3.10	3.—	3.30	4.20	4.20	3.80	3.40
Tej — <i>Lait</i>	liter-l.	0.24	0.28	0.29	0.29	0.32	0.32	0.32	0.33
Tojás — <i>Oeufs</i>	1440 drb								
Rizs (Burmah II.) — <i>Riz (Burmah II.)</i>	" pièces	97.53	112.99	185.—	150.—	95.—	93.92	91.92	100.—
Kávé (Santos) — <i>Café (Santos)</i>	kg	0.34	0.39	0.53	0.53	0.53	0.53	0.53	0.53
Tea (Souchong) — <i>Thé (Souchong)</i>	"	2.65	3.07	4.70	4.70	4.70	4.70	4.70	4.70
Korpa — <i>Son</i>	q	6.—	6.95	8.10	8.10	8.10	8.10	8.10	8.10
Széna — I. r. — <i>Foin, 1re qualité</i>	"	11.15	12.92	10.45	12.08	12.90	13.63	13.70	12.68
Szalma — <i>Paille</i>	"	9.25	10.72	10.—	10.—	11.50	11.75	11.35	8.—
	"	3.48	4.03	4.20	4.20	4.20	4.15	4.—	3.90
b) Ipari anyagok és termékek. <i>b) Matières nécess. à l'ind. et prod. ind.</i>									
Rúdvas — <i>Fer en barres</i>	q	19.87	23.05	29.—	29.—	29.—	29.—	29.—	29.—
Vaslemez, 1 mm-es — <i>Tôles de fer, de 1 mm.</i>	"	30.36	35.22	43.10	43.10	43.10	43.10	43.10	43.10
Vörösréz (elektrolyt) — <i>Cuivre (électrolyte)</i>	kg	1.72	1.99	1.25	1.35	1.30	1.25	1.15	1.15
Ólom (huta) — <i>Plomb (de fonderie)</i>	"	0.52	0.60	0.51	0.52	0.47	0.43	0.40	0.40
Ón (Banka vagy Billiton) — <i>Etain (Banka ou Billiton)</i>	"	4.95	5.73	3.50	3.75	3.50	3.—	2.80	2.80
Horgany (huta) — <i>Zinc (de fonderie)</i>	"	0.64	0.74	0.50	0.45	0.45	0.40	0.35	0.35
Szén, hazai barnaszén — <i>Charbon, indigène, lignite</i>	q	2.20	2.55	3.31	3.31	3.31	3.11	3.11	3.11
Szén, porosz, felsősziléziai — <i>Charbon, prusse, de Haute-Silésie</i>	"	3.50	4.05	5.80	5.80	5.80	5.60	5.70	5.70
Petróleum (világító) — <i>Pétrole (à éclairage)</i>	kg	0.34	0.39	0.32	0.32	0.32	0.32	0.31	0.31
Benzin, nehéz motorbenzin — <i>Benzine lourde à moteurs</i>	"	0.30	0.35	0.45	0.45	0.45	0.45	0.45	0.44
Nyerspamut, amerikai — <i>Coton brut, américain</i>	"	1.45	1.68	1.71	1.84	1.75	1.66	1.48	1.63
Pamutfonál, 2-es számú — <i>Fils de coton, No 2</i>	"	2.30	2.66	2.59	2.71	2.62	2.51	2.34	2.51
Pamutszövet középszálú, fehéritett — <i>Tissus de coton blanchis, de fils moyens</i>	m	0.60	0.70	1.—	1.—	0.98	0.98	0.88	0.88
Nyersgyapjú, közepfinom szövetgyapjú, szennyben nyírott — <i>Laine brute, laine demi-fine pour tissus, coup. s. des</i>	kg	1.47	1.70	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40
Gyapjuszövet, férfi, téli, tiszta gyapjúból — <i>Tissus de laine pure et chaude, pour l'hiver, pour hommes</i>	m	6.—	6.95	10.09	10.09	10.09	10.09	9.94	9.94
Kender, gyári, tilolt — <i>Chanvre de fabrique, teillé.</i>	kg	0.80	0.93	0.63	0.63	0.65	0.65	0.67	0.67

A takarmánymagvak közül az árpa hóvégi jegyzése áprilisban állott legmagasabban, 1933-mal, míg a zab júniusban volt a legdrágább, amikor 24·13 pengőbe került.

A lisztáraknál az áralakulás — bizonyára a kedvezőtlen exporthelyzettel összefüggésben — sajátságosan ellentétes irányú volt. Ha a júniusi és a decemberi árakat összehasonlítjuk, azt látjuk, hogy a nullásliszt ára 34 fillérről 31 fillérré csökkent, a 2-es liszt 30 filléres ára változatlan maradt, míg a 6-os liszt 20 fillérről 27 fillérré, vagyis nem kevesebb, mint 35%-kal drágult. Igaz, hogy az elmúlt év végén meglehetősen aránytalanul alakult a lisztnek az ára, ha figyelembe vesszük, hogy a háború előtt az 1913. év átlagárai szerint a nullásliszt 39, a kettes 38 és a hatos liszt 35 fillérbe került, úgyhogy a nullásliszt ára decemberben 87%-át, a hatos liszt pedig csak 57%-át érte el a békehelinek. Ezek az eltolódások a júniusi helyzet szerint kiegyenlítődték. A cukor ára áprilisban 104 fillérről 107 fillérré, majd júniusban 108 fillérré szilárdult.

Az állatárak a juh árától eltekintve az egész vonalon hanyatlottak, még pedig nagy mértékben. Így hat hónap alatt a borjú ára elősúly kg szerint 1·43 pengőről 0·91 pengőre, a sertés ára pedig 1·23 pengőről 1·05 pengőre, a vágóökor ára pedig 0·96 pengőről 0·87 pengőre esett. Nyilvánvaló, hogy itt az exporthelyzet súlyosodása játszik közre, különösen a sertéseknél, hiszen sertéskivitelünk jórészt csak vámháború következtében a minimumra szállott alá. A szarvasmarha árhelyzetét az olasz piac felvevőképességének csökkenése deprimálja.

Az élőállatárakkal együtt járt az állati termékek árának csökkenése. Különösen feltűnő ez a zsírnál, melynek nagybani ára június végén már csak 1·22 pengő volt, az 1913. évi árnál 30%-kal alacsonyabb. Különösen kedvezőtlené tette az állattenyésztés helyzetét, hogy a gyorsan hanyatló állatárakkal szemben a takarmányárak irányzata — június kivételével — szilárduló volt.

A hüvelyesek tartani tudták múlt év végi eléggé alacsony színvonalukat. Nagyon szilárd volt a burgonya ára, mely decemberi 6 pengős árát júniusig 10 pengőre növelte. Hasonlóképpen szilárd volt a tejnek és a tejtermékeknek az ára is.

Az ipari anyagok és termékek közül a hosszabb idő óta stabil vasárak a folyó év első felében sem változtak, a többi fémek ára azonban a világi piaci áramlatoknak megfelelően budapesti paritásban is nagyot esett. A fontosabb fémeknek ára e 6 hónap alatt a következő változást mutatta:

	Ár kg.-onként pengőben		Csökkenés %
	1930 XII.	1931 VI.	
Vörösréz	1·40	1·15	17·9
Ólom	0·52	0·40	23·1
Ón	3·20	2·80	12·5
Horgany	0·50	0·35	30·0

Június végén a fémárak a fontosabb piacokon már szilárdulást mutattak, nálunk azonban ez még nem éreztette hatását. Hogy mily alacsonyan állanak most a fémárak, mutatja az, hogy a horgany ára már csak 47, az ón ára pedig 49%-át éri el az 1913. évi átlagárnak.

A rézáraknál csak a szokásos szezon-szerű ingadozásokat láttuk. A kőolajtermékeknél egy árnyalatnyi csökkenés jelentkezett.

A textilipari nyersanyagok közül a nyerspamut ára januártól májusig folytonosan csökkent s ez utóbbi hónap végén 1·48 pengővel régen látott alacsony színvonalat ért el. Indexe ekkor mindössze 88 volt, vagyis 12%-kal alacsonyabb az 1913. évinél. A júniusi kedvezőbb fordulat, (vagy legalább várt kedvezőbb fordulat) a pamut árában gyorsan érvényesült és így június végi ára nálunk is 1·63 pengőre emelkedett. A gyapjú ára a folyó év első felében változatlanul megmaradt az előző év végén elért alacsony színvonalán.

A bőráraknál erős csökkenés jelentkezett, úgy a nyersárúnál, mint a kikészített bőröknél. A júniusi bőrárak, összehasonlítva az elmúlt év decemberének bőráráival, a következők voltak:

	Ár pengőben		Csökkenés %
	1930 XII.	1931 VI.	
Nyers marhabőr (kg)	1·15	0·85	26·1
Nyers borjubőr (kg)	2·10	1·60	23·8
Talpbőr (kg)	4·80	4·30	10·4
Felsőbőr (□ láb)	1·70	1·50	11·8

Különösen a nyersbőr ára esett nagy arányban.

A rotációs papiros ára kg-onként 2 fillérral csökkent.

II. A létfenntartási költségek.

A létfenntartási költségek indexszámai — mint a közölt kis táblázatból kitűnik — csak igen mérsékelt ingadozást mutattak.

Egy négytagú munkáscsalád heti kiadásainak alakulása indexszámokban.

Formation des dépenses hebdomadaires d'une famille ouvrière de 4 membres, en nombres-indices.

(1913 = 100.)

Időpont <i>Epoque</i>	Élelmezés <i>Alimentation</i>	Ruházat <i>Vêtement</i>	Fűtés és világítás <i>Chauffage et éclairage</i>	Lakás <i>Logement</i>	Összes heti költség <i>Total des frais hebdomadaires</i>	Összes heti költség a lakásbér nélkül <i>Total des frais hebdomad. sans le logement</i>
1924 XII. 31	145·0	166·0	123·0	25·0	116·0	149·0
1925 XII. 31	115·0	131·0	125·0	46·0	102·0	119·0
1926 XII. 31	115·0	124·0	134·0	60·0	105·0	119·0
1927 XII. 31	123·2	129·2	128·0	75·0	113·0	124·9
1928 XII. 31	125·5	134·3	129·4	86·3	117·6	127·5
1929 XII. 31	114·5	130·9	138·1	86·3	112·5	120·7
1930 XII. 31	95·0	117·8	129·4	86·3	99·7	104·0
1931 I. 31	93·5	116·1	129·4	86·3	98·8	102·7
" II. 28	94·1	116·1	129·4	86·3	99·0	103·0
" III. 31	96·3	116·1	129·4	86·3	100·2	104·6
" IV. 30	95·7	116·1	128·0	86·3	99·7	103·9
" V. 31	96·6	116·1	128·6	86·3	100·3	104·6
" VI. 30	96·5	114·8	128·6	86·3	100·0	104·4

A statisztikai hivatal tudvalevőleg egy négytagú munkáscsalád legelsőrendű (reprezentatív) szükségletei alapján számítja a létfenntartási költségek indexszámain, mely szükségletekben az élelmezés költségei mellett a ruházat, a fűtés, a világítás és a lakás költségei foglaltatnak bent. Kétféle index kerül számításba, az egyikben a lakás költségei figyelmen kívül vannak hagyva, a másikban azonban a hivatal tekintettel van a lakbér változásaira is. A múlt év folyamán észlelt erős csökkenés után a lakbérrel együtt számított index 1930 december 31-én 99·7-en állott, a lakbér nélkül számított index pedig 104 volt. Az előbbi fel- és lefelé irányuló némi ingadozások mellett januárban volt a legalacsonyabb 98·8-cal. legmagasabb pontját pedig májusban érte el, mikor 100·3-re emelkedett. Júniusban pontosan 100-on, vagyis az 1913. évi színvonalon állott. A lakbér — miután az index a megkötött lakbért veszi figyelembe — teljesen változatlanul maradt. Indexe 86·3. Az élelmezés költségei emelkedtek, míg a ruházódás és fűtés költségeinél valamelyes csökkenés mutatkozott. Az élelmezés költségeinek

emelkedését főleg a liszt és a burgonya árának emelkedése idézte elő, míg az állati termékek ára általában esett. Az árak ily alakulása — kicsinybeni árakról van szó — általában megfelel a nagykereskedelmi árak részletezésénél észlelt irányzatnak.

A ruházódás költségei csak júniusban mutattak némi áresést, mely a fehérnemű- és a harisnya áránál jelentkezett. A fűtés költségeinél a szénárak valamivel csökkentek, míg a tűzifa ára végig változatlan maradt.

2. Pénzintézeti betétek.

Dépôts en banque.

Résumé. Au cours de la première moitié de 1931, dans les 12 principaux établissements de crédit de Budapest et à la Caisse d'épargne postale, les dépôts d'épargne se sont élevés de 631·6 à 682·6 millions de pengős, accusant une augmentation de 51 millions et représentant, à la fin de cette période, 68·1% de l'effectif de 1913. Pendant la même période, les dépôts en compte courant y ont diminué de 816·9 à 731·6 millions de pengős, soit de 85·3 millions, de sorte qu'ils ne représentaient que 85·5% de l'effectif de 1913, contre 95·4% à la fin du semestre précédent.

Au dernier jour de mai 1931, dans les 34 principaux établissements de crédit de la province, les dépôts d'épargne montaient à 125·0 millions de pengős et les dépôts en compte courant à 27·8 millions.

★

1. Takarékbetétek.

Az általánosan kedvezőtlen gazdasági viszonyok közepette az 1931. év első felében a budapesti 12 legnagyobb pénzintézetnél és a postatakarékpénztárnál elhelyezett takarékbetétek álladéka nem mutatott csökkenést, sőt a félévi emelkedés összege igen jelentékeny volt, amennyiben meghaladta az 50 millió pengőt. Ez a szám ma igen kedvezőnek és örvendetesnek látszik, hiszen arra utal, hogy a mai szomorú viszonyok között sem állott meg nálunk a tőkeképződés, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy az elmúlt egész esztendőben a takarékbetétek szaporulata nem tett ki többet 30 millió pengőnél. Az adatok objektív megfigyelésénél azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni a múlt év októberének eseményeit, mikor a bizalmi válság következtében a szó-

A betétek alakulása a postatakarékpénztárnál és a 12 legnagyobb budapesti pénzügyintézetnél.
Dépôts à la Caisse d'épargne postale et dans les 12 principaux établissements de crédit budapestois.

Megnevezés <i>Désignation</i>	1913	1924	1929	1930	1		9	3	1	
	XII.	VI.	XII.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
hó végén millió pengőben — à la fin des mois ci-dessus, millions de pengős										
Takarékbetétek álladéka. — Dépôts d'épargne.										
Postatakarékpénztár <i>Caisse d'épargne postale</i>	130·4	0·3	55·5	72·6	74·1	78·0	72·3	72·5	73·7	75·3
12 budapesti pénzügyintézet — 12 établissements de crédit budapestois	871·8	2·8	486·5	501·6	518·4	532·2	540·5	545·8	547·6	547·1
Pengőértékű betétek össze- sen — Total des dépôts libellés en pengős	1002·2	3·1	542·0	574·2	592·5	610·2	612·8	618·3	621·3	622·4
Külföldi értékben elhelye- zett betétek — Dépôts li- bellés en monnaies étrang.	—	0·6	59·6	57·4	59·7	61·2	60·9	61·1	60·5	60·2
Betétek összesen — Total des dépôts	1002·2	3·7	601·6	631·6	652·2	671·4	673·7	679·4	681·8	682·6
<i>Index-számok</i> <i>Indices.</i> (1913. XII. 31 = 100)										
Belföldi értékben elhelye- zett betétek — Dépôts en monnaie intérieure	100	0·3	54·1	57·3	59·1	60·9	61·1	61·7	62·0	62·1
Összes betétek — Total des dépôts	100	0·4	60·0	63·0	65·1	67·0	67·2	67·8	68·0	68·1
Folyószámlabetétek álladéka. — Dépôts en compte courant.										
Postatakarékp. — Caisse <i>d'épargne postale</i>	132·9	23·5	92·9	88·7	83·4	73·7	58·6	43·7	65·6	67·6
12 budapesti pénzügyintézet — 12 établissements de crédit budapestois	723·2	40·6	452·9	454·9	446·3	472·5	478·3	438·2	434·3	408·6
Pengőértékű betétek össze- sen — Total des dépôts libellés en pengős	856·1	64·1	545·8	543·6	529·7	546·2	536·9	481·9	499·9	476·2
Külföldi értékben elhelye- zett betétek — Dépôts li- bellés en monnaies étrang.	—	21·1	265·8	273·3	261·1	264·6	244·9	252·9	254·7	255·4
Betétek összesen — Total des dépôts	856·1	85·2	811·6	816·9	790·8	810·8	781·8	734·8	754·6	731·6
<i>Index-számok</i> <i>Indices</i> (1913 XII. 31 = 100)										
Belföldi értékben elhelye- zett betétek — Dépôts en monnaie intérieure	100	7·5	63·8	63·5	61·9	63·8	62·7	56·3	58·4	55·6
Összes betétek — Total des dépôts	100	10·0	94·8	95·4	92·4	94·7	91·3	85·8	88·2	85·5
Betétek összesen. — Total des dépôts.										
Postatakarékp. — Caisse <i>d'épargne postale</i>	263·3	23·8	148·4	161·3	157·5	151·7	130·9	116·2	139·3	142·9
12 budapesti pénzügyintézet — 12 établissements de crédit budapestois	1595·0	43·4	939·4	956·5	964·7	1004·7	1018·8	984·0	981·8	955·7
Pengőértékű betétek össze- sen — Total des dépôts libellés en pengős	1858·3	67·2	1087·8	1117·8	1122·2	1156·4	1149·7	1100·2	1121·2	1098·6
Külföldi értékben elhelye- zett betétek — Dépôts li- bellés en monnaies étrang.	—	21·7	325·4	330·7	320·8	325·8	305·8	314·0	315·2	315·6
Betétek összesen — Total des dépôts	1858·3	88·9	1413·2	1448·5	1.443·0	1.482·2	1.455·5	1.414·2	1.436·4	1.414·2
<i>Index-számok</i> <i>Indices</i> (1913 XII. 31 = 100)										
Belföldi értékben elhelye- zett betétek — Dépôts en monnaie intérieure	100	3·6	58·5	60·2	60·4	62·2	61·9	59·2	60·3	59·2
Összes betétek — Total des dépôts	100	4·8	76·0	78·0	77·7	79·8	78·3	76·1	77·3	76·1

ban forgó intézeteknél elhelyezett takarékbetétek álladéka egyszerre közel 50 millió pengővel, az egész álladéknak 7·3 %-ával csökkent. Egészen a folyó év februárjáig tartott azután, amíg az indokolatlan bizalmatlanság következtében kivont tőkék ismét visszafolytak a pénzüintézetekhez és valószínűleg a tőkéknek ez a visszaözlése magyarázza az 1931. év első felének a tőkeképződés szempontjából vett kedvező eredményeit. Mert a veszteségnek kiegyenlítő-dése nagyobb részt a folyó év első két hónapjában történt és a múlt év utolsó napján kimutatott álladék február végéig kis híján 40 millió pengővel gyarapodott, míg a tárgyalt időszak többi hónapjaiban a havi gyarapodás már aránylag igen kis összegre szállott alá. Mindenesetre magában véve azal is meg kell elégednünk, hogy a betétképződés csak meglassúdott és a fenyegető válság dacára sem csapott át az ellenkező irányzatba.

1924 júniusától kezdve, vagyis a szanálási időszak kezdetétől, a fővárosi 12 legnagyobb pénzüintézetnél és a postatakarékpénztárnál elhelyezett takarékbetétek álladéka félékenként összefoglalva a következő változást mutatja:

	A takarékbetétek összege millió pengőben	A félelvi szaporulat összege	Az átlagos havi szaporulat
1924 június . . .	3·7	—	—
december . . .	30·6	26·9	4·5
1925 június . . .	82·9	52·3	8·7
december . . .	143·0	60·1	10·0
1926 június . . .	183·4	40·4	6·7
december . . .	231·9	48·5	8·1
1927 június . . .	308·5	76·6	12·8
december . . .	364·8	56·3	9·4
1928 június . . .	428·6	63·8	10·6
december . . .	495·9	67·3	11·2
1929 június . . .	559·6	63·7	10·6
december . . .	601·6	42·0	7·0
1930 június . . .	646·3	44·7	7·5
december . . .	631·6	—14·7	—2·5
1931 június . . .	682·6	51·0	8·5

A betétek tehát hat hónap alatt kereken 51 millió pengővel növekedtek, ami magában véve igen tekintélyes szám, bár — mint említettük —, az összeg nagyobb részében nem új tőkék képződésére, hanem a kivont tőkéknek újból való elhelyezésére vezetendő vissza. A fejlődés — ha lassú iramban is — mégis kétségtelenül konstatálható. A múlt évben ugyanis a takarékbetétek álladéka az őszi visszaesés előtt augusztusban érte el legmagasabb színvonalát, mikor 661·5 millió pengőre emelkedett. Összehasonlítva ezt az összeget a folyó év június havának álla-

dékával, látjuk, hogy dacára az októberi pánikszerű jelenségeknek, az augusztus óta eltelt 10 hónap alatt a takarékbetétek álladéka mégis 21·1 millió pengős gyarapodást tud felmutatni, vagyis havonta átlag több mint 2 millió pengőt. Valószínűleg ez az összeg az, mely a tőkeképződésnek valódi mérvét mutatja. Hogy mily egyenetlenül oszlott meg a betétek emelkedése az egyes hónapok között, kitűnik az alábbi összeállításból:

	A betétek szaporulata millió pengő	%
1931 I.	20·6	3·3
II.	19·2	2·9
III.	2·3	0·3
IV.	5·7	0·8
V.	2·4	0·3
VI.	0·8	0·1
Összesen	51·0	8·1

A júniusi csekély növekedés már stagnálásra vall, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy június rendszerint erős hónap szokott lenni a betétnövekedés szempontjából.

A takarékbetéteknel a külföldi értékben elhelyezett betétek összege aránylag nem játszik nagy szerepet. Az 1930. év utolsó napján a külföldi értékben elhelyezett betétek összege 57·4 millió pengő volt és a következő hat hónap alatt álladéuk 60·2 millió pengőre, vagyis 2·8 millió pengővel emelkedett. Ezek az összegek 9·1 %-át, illetőleg 8·8 %-át tették ki az egész betétállománynak, arányszámuk tehát csökkent. A valutabetétek összege februárban (61·2 millió pengő) és áprilisban (61·1 millió pengő) állott a legmagasabban. A múlt évhez képest a helyzet itt annyiban változott, hogy míg a múlt évet az idegen értékekben elhelyezett takarékbetétek összegének csökkenése jellemezte, a folyó évben az irányzat megfordult és emelkedés mutatkozott, ha nem is nagyarányú.

A takarékbetétekből kereken 11 % esett a postatakarékpénztárra, 89 % pedig a 12 legnagyobb pénzüintézetre. A postatakarékpénztár részesedése az 1931. év első felében valamivel visszaesett, a múlt év végén a postatakarékpénztár még az összes betétek 11·5 %-át mondhatta magáénak. A postatakarékpénztári betétképződés szempontjából az 1930. év különösen kedvező volt, ekkor ugyanis az itt elhelyezett betétek nem kevesebb, mint 17·1 millió pengővel, vagyis 30·8 %-kal emelkedtek s így sikerült a postatakarékpénztárnak betéti arányszámát az 1929. évi 9·2 %-ról a most felhozott 11·5 %-ra

emelni. Eleinte úgy látszott, a postatakarék-pénztár betétálladékának elég gyors növekedése az 1931. évben is folytatódni fog, mikor összegük, mely a múlt év végén 72·6 millió pengő volt, januárban 74·1 millió pengőre, februárban pedig 78 millió pengőre emelkedett. Összegük azonban márciusban hirtelen 72·3 millióra, vagyis a múlt év végi színvonal alá csökkent s bár a következő hónapokban fokozatosan ismét emelkedett, június végére csak 75·3 millió pengőt tudott elérni. A háború előtti helyzethez viszonyítva a postatakarékpénztár betétálladéka még mindig alacsonyabban áll, mint a többi intézetek takarékbetétei.

A 12 legnagyobb fővárosi intézetnél elhelyezett pengőértékű takarékbetétek álladéka — a postatakarékpénztár nélkül — a folyó év első felében 501·6 millió pengőről 547·1 millió pengőre, vagyis 9·1%-kal növekedett.

A most említett fővárosi intézeteken kívül a statisztikai hivatal a múlt év óta a nagyobb vidéki intézetek betétálladékának havi változásait is figyelemmel kíséri. Ezidő szerint azonban — miután 34 vidéki intézet adatainak begyűjtése gyakran oly természetű nehézségekkel jár, melyek az adatok összeállítását késleltetik — csak az 1931. év első öt hónapjára vonatkozólag rendelkezünk a vidéki intézetekre vonatkozó adatokkal.

A másfél év óta folyamatba tett adatgyűjtés eredményei így 17 hónapra vonatkozólag nyújtanak felvilágosítást a vidéki intézetek betétálladékaról. Ez alatt az idő alatt a 34 legnagyobb vidéki pénzügyintézetnél elhelyezett takarékbetétek álladéka a következő volt:

	Álladék millió pengő	Havi növekvés vagy csökkenés (—)
1929 XII.	118·5	--
1930 I.	119·2	0·7
„ II.	122·0	2·8
„ III.	122·2	0·2
„ IV.	121·1	—1·1
„ V.	121·8	0·7
„ VI.	124·7	2·9
„ VII.	125·3	0·6
„ VIII.	126·1	0·8
„ IX.	124·7	—1·4
„ X.	121·7	—3·0
„ XI.	121·7	—0·0
„ XII.	125·8	4·1
1931 I.	121·3	—4·5
„ II.	122·6	1·3
„ III.	126·3	3·7
„ IV.	124·2	—2·1
„ V.	125·0	0·8

A vidéki intézetek szerepe tehát a betétképződés szempontjából a mai viszonyok között messze elmarad a fővárosi intézeteké mögött. Az adatgyűjtés megindulásakor (1929 december 31-én) a vidéki intézetek betétálladéka a fővárosi 12 legnagyobb pénzügyintézet és a postatakarékpénztár betétálladékának 19·7%-át tette ki s ez az arányszám a következő évben egy csekélységgel 19·9%-ra javult, a folyó év első felében azonban visszaesett 18·3%-ra.

Mint látni, a vidéki intézeteknél a takarékbetétek álladéka meglehetősen szeszélyes változásokat mutat. A múlt év őszi betétsökkenés a vidéki takarékbetéteket is érintette, bár korántsem oly mértékben, mint azt a fővárosi intézeteknél láttuk s az év végére az elszenvedett veszteség csaknem teljesen kipótlódott. Januárban azonban ismét annyira csökkent a vidéki intézeteknél a takarékbetétek összege, hogy az álladéku alacsonyabb lett, mint az októberi csökkenés után. Februárban, de különösen márciusban azután ismét emelkedés következett be, úgyhogy ez utóbbi hónapban összegük elérte a 126·3 millió pengőt. Júniusban, mikor 125 millió pengő volt a vidéki takarékbetétek álladéka, színvonaluk ismét a múlt év végi álladék alá került. A vidéki intézeteknél a külföldi értékben elhelyezett takarékbetétek összege mindössze 1·2 millió pengő értéket képviselt.

Ha a takarékbetétek 1930 június havi összegét az 1913. évi álladékhöz viszonyítjuk, azt látjuk, hogy a fővárosi intézetek takarékbetéttálladéka 68·1%-át, a vidéki intézeteké pedig (május végén) 34·1%-át érte el a háború előtti összegnek. A múlt év vége óta a fővárosi intézeteknél a betétállomány jelentékeny növekedése következtében az arány erős javulást mutat, mivel akkor ez az arányszám csak 63% volt, míg a vidéki intézetek aránya némileg visszaesett.

II. A folyószámlabetétek.

Míg a takarékbetéteknél a gazdasági depresszió inkább csak a növekedő irányzat meglassulásában jelentkezett, a folyószámlabetéteknél a már hosszabb idő óta jelentkező csökkenő tendencia — bizonyos hullámzások mellett — az 1931. év első felében is félreismerhetetlenül felismerhető volt. Míg a takarékbetéteknél a fokozatos fejlődés következtében a júniusi álladék jelenti a legmagasabb színvonalat, mióta csak az infláció után a betétállomány regenerálódása megindult, a folyószámlabetétek álla-

déka ma jelentékenyen alacsonyabb, mint az utolsó két esztendőben volt. A folyószámlabetétek álladéka a fővárosi 12 legnagyobb pénzintézetnél és a postatakarék-pénztárnál az 1929. év januárjában érte el legmagasabb színvonalát 927·8 millió pengővel, elérve ezzel a betétek háború előtti álladékaának 107%-át. A szóbanforgó intézeteknél tehát ekkor már több folyószámlabetét gyűlt össze, mint 1913-ban volt. Ezt a színvonalat a folyószámlabetétek összege azonban többé nem érte el, mert az 1929. év januárjától kezdve megindul a csökkenő irányzat. A folyószámlabetéteknel azonban a mozgalmak jellege korántsem oly egyöntetű, mint — némi kivételtől eltekintve — a takarékbetéteknél. Nagyobb arányú emelkedések és esések hónapról hónapra gyakran jelentkeznek, de a hullámzások irányvonala két és fél esztendő óta erősen lefelé irányul.

1924 júniusa óta a folyószámlabetétek álladéka félévenként részletezve a következő változást mutatja:

	Folyószámlabetétek összege millió pengőben	A félévi szaporulat vagy csökkenés összege millió pengőben	Átlagos havi szaporulat vagy csökkenés millió pengőben
1924 június . .	85·2	—	—
december . .	237·5	152·3	25·4
1925 június . .	303·2	65·7	11·0
december . .	378·2	75·0	12·5
1926 június . .	414·4	36·2	6·0
december . .	502·2	87·8	14·6
1927 június . .	589·0	86·8	14·5
december . .	682·2	93·2	15·5
1928 június . .	750·3	68·1	11·4
december . .	892·4	142·1	23·7
1929 június . .	893·0	0·6	0·1
december . .	811·6	—81·4	—13·6
1930 június . .	787·9	—23·7	—4·0
december . .	816·9	29·0	4·8
1931 június . .	731·6	—85·3	—14·2

Az 1931. év első fele tehát a szanalási periódus óta lefolyt összes félévi időszakok között a legkedvezőtlenebb. A folyószámlabetétek álladéka hat hónap alatt 85·3 millió pengővel, vagyis 10·4%-kal csökkent, a csökkenés összegének havi átlaga pedig meghaladja a 14 millió pengőt. Ehhez hasonló kedvezőtlen időszak még az 1929. év második fele volt, 81·4 millió pengős csökkenéssel, de mint látjuk, az 1931. év első fele még ennél is kedvezőtlenebb volt. A folyó év első felében hónapok szerint a folyószámlabetétek alakulása a következő volt:

	Havi gyarapodás vagy csökkenés (—) millió pengő	%
1931 I.	— 26·1	— 3·2
II.	20·0	2·5
III.	— 29·0	— 3·6
IV.	— 47·0	— 6·0
V.	19·8	2·7
VI.	— 23·0	— 3·0
Összesen	— 85·3	— 10·4

Mindössze két oly hónap volt tehát, melyekben a folyószámlabetétek némi emelkedést tudtak felmutatni, február és (különösen képen) május. A legkedvezőtlenebb hónap április volt, a maga 47 millió pengőt elérő csökkenésével, mely hónap magában véve 6%-kal csökkentette a folyószámlabetétek álladékat.

A folyószámlabetéteknél az idegen pénz-
nemekben elhelyezett betétek jóval nagyobb arányban részesednek, mint a takarékbetéteknél. Júniusban az összes folyószámlabetéteknek valamivel több mint harmad része, pontosan 34·9%-a szólt idegen valutára. Az idegen pénz-
nemekben elhelyezett folyószámlabetétek összege az 1931. év első felében 17·9 millió pengővel csökkent, 273·3 millió pengőről 255·4 millió pengőre (7·0%), miután azonban a pengőértékű betétek csökkenési aránya ennél jelentékenyen nagyobb volt (12·4%), részesedési arányuk az összes betétekhez viszonyítva emelkedett, s így az 1931 júniusi 34·9%-kal szemben 1930 végén a folyószámlabetéteknek 33·4%-a, 1929 végén pedig 32·7%-a volt külföldi pénz-
nemekben elhelyezve.

Az összes folyószámlabetétekből az 1930. év közepén 67·6 millió pengő esett a postatakarékpénztárnál elhelyezett csekkszám-
labetétekre. Az utóbbiak összege hat hónap alatt feltűnően csökkent. A múlt év utolsó napján ugyanis a postatakarékpénztári folyószámlabetétek összege még 88·7 millió pengő volt s így az álladék egy félesztendő alatt kerekén 21 millió pengővel fogyatkozott meg, ami 23·7%-nak felel meg. A postatakarék tehát elvesztette folyószámlabetéteinek csaknem negyed részét. Még feltűnőbb azonban a csökkenés aránya, ha figyelembe vesszük, hogy a postatakarékpénztár folyószámlabetéteinek összege azelőtt is jóval erősebben csökkent, mint a többi pénzintézetek hasonló betétei. A postatakarékpénztár betétálladékaának csökkenése már az 1928. év őztől számítható. Ekkor érte el ugyanis októberben az

eddig maximumot, 141·7 millió pengővel, ami az 1913. évi álladék 106·6%-ának felelt meg. Ha ezt az adatot összehasonlítjuk a jelenlegivel, azt találjuk, hogy innen számítva, a postatakarékpénztári betétek összege 52·3%-kal lett kisebb, vagyis felénél is kevesebbre csökkent s ma már csak 50·9%-át éri el az 1913. évi álladéknak.

A vidéki intézetek folyószámlabetéteiről a takarékbetétekhez hasonlóan, egyelőre még csak a folyó év első öt hónapjáról bírnak adatokkal. A 34 legnagyobb vidéki pénzügyintézet által kezelt folyószámlabetétek összege 1929 decembere óta, mióta adatokkal rendelkezünk, egészen a folyó év májusáig bezárólag a következő volt:

	Álladék millió pengő	Havi növekedés vagy csökkenés (—)
1929 XII.	30·3	—
1930 I.	30·5	0·2
„ II.	28·7	—1·8
„ III.	29·3	0·6
„ IV.	30·8	1·5
„ V.	30·2	—0·6
„ VI.	30·9	0·7
„ VII.	31·3	0·4
„ VIII.	29·8	—1·5
„ IX.	31·2	1·4
„ X.	28·6	—2·6
„ XI.	27·6	—1·0
„ XII.	28·4	+0·8
1931 I.	26·9	—1·5
„ II.	26·4	—0·5
„ III.	27·8	1·4
„ IV.	27·5	—0·3
„ V.	27·8	0·3

A vidéki intézetek folyószámlabetétei tehát nem játszanak túlságosan jelentős szerepet. A 34 legjelentékenyebb vidéki intézet folyószámlabetéteinek egész összege 1931 május végén mindössze csak 3·7%-át tette a fővárosi nagy intézetek (és a postatakarékpénztár) folyószámlabetéteinek. Az észlelt hullámzások mellett az utóbbi idők csökkenő irányzata itt is határozottan konstáltható.

A folyószámlabetétek egész összege a fővárosi 12 legnagyobb pénzügyintézet és a postatakarékpénztár adatait összefoglalva, 1931 júniusában 85·5%-át érte el az 1913. évi álladéknak, míg egy félévvel ezelőtt ez az arányszám még 95·4% volt. A vidéki intézeteknél május végén ez az arányszám 110% volt.

3. A részvények értéke.

Valeur des actions.

A statisztikai hivatal a folyó évtől kezdve új módszer szerint számított index segítségével kíséri nyomon a budapesti tőzsdén jegyzett részvények árfolyamalakulását. Az új index számítási módszerét, valamint az új módszer szerint visszamenőleg kiszámított 1926—1930. évi adatokat e hasábkok már ismertették¹⁾ és most az 1931. év első hat hónapjának adatai kerülnek ismertetésre.

A budapesti tőzsde árfolyamai a nemzetközi irányzatnak megfelelően az év elején szilárdulást mutattak, mely azonban nem öltött nagyobb arányokat. Márciusban és áprilisban az index már elég erőteljesen hanyatlak s májusban az Osztrák Hitelintézet zavarainak kipattanása, valamint az európai válság ismeretes kiéleződése következtében az általánosan lefelé irányuló tendencia szinte fenyegető méreteket ölt. Júniusban azután a Hoover-hossz megakasztja a további árfolyamrombolásokat, bár közvetlen hatása a nemzetközi tárgyalások elhúzódása következtében egyelőre nem váltotta be mindazokat a reményeket, melyeket az első pillanatban hozzá fűztek. Az összes jegyzett részvények átlagos árszínvonalát feltüntető magyar tőzsdeindexnek az év első hat hónapjára vonatkozó adatai a következők:

	Tőzsdeindex (1926 = 100)	Változás az előző hónappal szemben
1930 XII.	106·4	—
1931 I.	107·3	+ 0·8%
II.	109·9	+ 2·4%
III.	106·4	— 3·2%
IV.	101·9	— 4·2%
V.	87·6	— 14·0%
VI.	92·9	+ 6·1%

Az árfolyamalakulás fejlődése tehát e hat hónap alatt kétszeresen tört vonalat mutat. Mint látni, májusban a tőzsdeindex 12·4%-kal az 1926. évi árszínvonal alá esett s ezzel oly mélypontot ért el, amelyet öt év óta nem láttunk (1926 májusban az index 79·2 volt).

Az új index az összes oly részvényeket felöleli, melyek rendszeresen jegyeztetnek s így alkalmas arra, hogy az eddiginél behatóbban vizsgáljuk az egyes részvénycsoportok árfolyamalakulását, különös tekintettel az egyes fontosabb vállalatokra.

¹⁾ Lásd: M. Stat. Szemle 1931. évi 4. szám, 371. lap.

A budapesti tőzsdén jegyzett részvények árfolyamalakulása a Központi Statisztikai Hivatal új tőzsdeindexe alapján.

Variations des cours des actions cotées à la Bourse de Budapest, d'après le nouvel indice de Bourse de l'Office hongrois de statistique.

(1926. évi átlagos árfolyamok — *Cours moyens de 1926 = 100.*)

Részvénycsoport <i>Groupes d'actions</i>	1926 XII.	1927 XII.	1928 XII.	1929 XII.	1930 XII.	1 9 3 1					
						I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
1. Bankok — <i>Banques</i>	117.6	127.4	132.3	120.6	111.3	117.4	114.3	110.9	109.7	88.4	85.0
2. Takarékpénzt. — <i>Caisses d'épargne</i>	135.5	142.2	137.9	133.3	120.5	116.5	113.1	107.1	106.9	103.8	103.2
3. Biztosítótársaságok — <i>Compagnies d'assurance</i>	158.0	181.9	173.0	163.3	151.3	150.7	152.4	151.2	150.7	108.2	118.9
4. Gőzmalmok — <i>Minoteries</i>	111.0	90.6	75.1	61.5	39.9	39.0	49.6	45.2	42.7	40.1	41.1
5. Bányák és téglagyárak — <i>Mines et briqueteries</i>	146.4	257.8	235.9	164.1	117.5	118.7	134.1	127.5	113.5	96.9	117.7
6. Könyvnyomdák — <i>Imprimeries</i>	147.8	231.6	278.7	124.8	95.2	88.1	95.9	91.3	88.0	81.4	98.1
7. Vasművek és gépgyárak — <i>Éta- blissem. sidérurg. et ateliers de construction mécanique</i>	165.5	174.4	141.6	93.4	66.6	66.7	71.0	63.0	55.6	43.7	54.5
8. Faipari vállalatok — <i>Entreprises d'industrie du bois</i>	126.5	159.1	189.5	171.5	106.5	105.6	109.2	101.8	89.6	74.1	91.1
9. Közlekedési vállalatok — <i>Entre- prises de transport</i>	133.4	126.7	105.1	66.5	59.5	58.3	61.3	69.3	67.7	60.1	64.4
10. Cukorgyárak — <i>Fabriques de sucre</i>	142.0	156.8	127.8	101.7	87.1	86.6	92.3	90.0	85.2	75.1	81.6
11. Gáz és villamossági vállalatok — <i>Gaz et électricité</i>	144.8	266.4	221.3	227.3	211.6	208.8	214.4	217.6	216.7	195.7	202.2
12. Sörgyárak és szeszipari vállalatok <i>Brasseries et distilleries</i>	134.6	217.1	210.8	162.3	132.3	128.5	126.8	122.0	118.5	110.6	108.9
13. Szállodák és gyógyfürdők — <i>Hôtels et établissem. balnéaires</i>	120.6	209.1	202.5	123.4	100.3	86.7	93.2	84.0	82.6	80.2	84.3
14. Textilipari vállalatok — <i>Entre- prises d'ind. textile</i>	149.8	181.5	186.9	128.8	93.4	89.9	90.3	89.9	86.6	80.0	85.0
15. Vegyipari vállalatok — <i>Entrepri- ses chimiques</i>	142.8	182.8	158.1	116.7	86.9	83.3	81.6	80.6	77.3	73.0	83.4
16. Különbféle vállalatok — <i>Diverses entreprises</i>	158.9	195.0	166.2	132.2	105.3	98.8	103.5	94.7	90.8	80.9	88.2
Összes vállalatok — Ensemble des entreprises	134.1	179.6	165.9	130.9	106.4	107.3	109.9	106.4	101.9	87.6	92.9

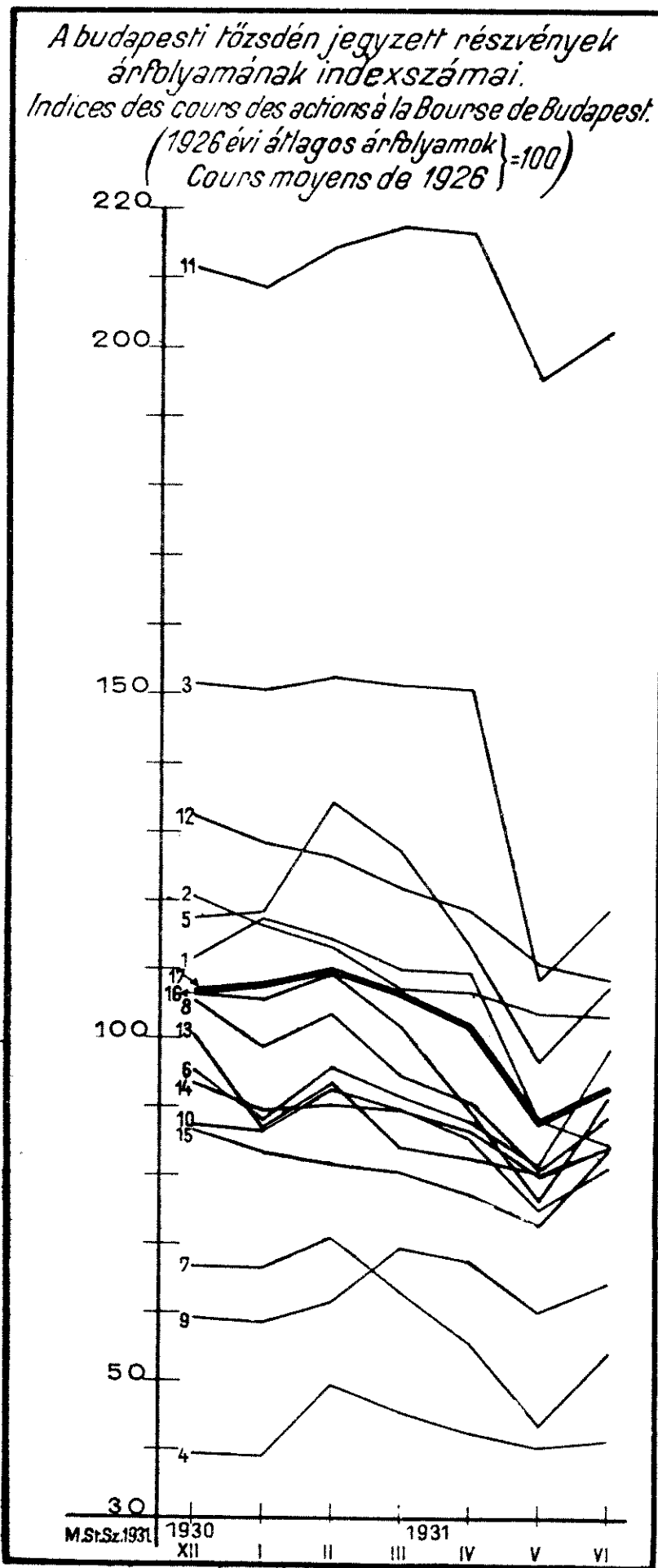
a) *Pénzintézetek és biztosítók.*

A bankok, takarékpénztárak és biztosító-társaságok árfolyamai általában nagyobb stabilitást mutatnak a konjunkturális változások iránt, mint az egyéb értékek, ideértve különösen az ipari részvényeket. Csak az 1931. év májusa és júniusa látszik ez alól kivételnek, mikor a bankok összefoglaló indexe két hónap alatt nem kevesebb, mint 22.5%-kal csökkent s ugyanakkor a legjelentősebb biztosítótársaság részvényeinek hirtelen esése a biztosítók csoportindexét is egyszeriben lenyomta. Ezt a nagyarányú esést azonban csak az Osztrák Hitelintézet zavarai idézték elő, mely banknak zuhanó részvényei Budapesten is jegyeztetvén, kedvezőtlenül befolyásolták — nagy jelentőségüknél fogva — a bankcsoport indexét. Az idetartozó vállalatok részvényindexeinek változása a következő volt:

	Bankok	Takarék- pénztárak	Biztosító- társaságok
1930 XII.	111.3	120.5	151.3
1931 I.	117.4	116.5	150.7
II.	114.3	113.1	152.4
III.	110.9	107.1	151.2
IV.	109.7	106.9	150.7
V.	88.4	103.8	108.2
VI.	85.0	103.2	118.9
%-os változás 1931 I. felében)	— 24.8%	— 14.4%	— 21.4%

Figyelemreméltó, hogy a bankok és takarékpénztárak részvényeinek alakulását az év elején a többi kategóriáknál jelentkező szilárdulás alig érintette. A bankrészvények árfolyama csak januárban mutat egy kis emelkedést, míg a takarékpénztáraknál az árfolyamok az elmúlt év óta szakadatlanul estek.

A bankértékek csoportjában a magyar tőzsdeindex összesen 23 részvényt ölel fel. Ezek közül három, egyébként teljesen jelentéktelen, azokban rendszeres forgalom nem szokott előfordulni, úgyhogy az index



1. Bankok — *Banques.*
2. Takarékpénztárak — *Caisses d'épargne.*
3. Biztosítótársaságok — *Compagnies d'assurance.*
4. Gőzmalmok — *Minoteries.*
5. Bányák és téglagyárak — *Mines et briqueteries.*
6. Könyvnyomdák — *Imprimeries.*
7. Vasművek és gépgyárak — *Etablissements d'industrie sidérurgique et ateliers de construction mécanique.*
8. Faipari vállalatok — *Entreprises d'industrie du bois.*
10. Cukorgyárak — *Fabriques de sucre.*
11. Gáz és villamossági vállalatok — *Gaz et électricité.*
12. Sörgyárak és szeszipari vállalatok — *Brasseries et distilleries.*
13. Szállodák és gyógyfürdők — *Hôtels et établissements balnéaires.*
14. Textilipari vállalatok — *Entreprises d'ind. textile.*
15. Vegyipari vállalatok — *Entreprises chimiques.*
16. Különböző vállalatok — *Diverses entreprises.*
- Összes vállalatok — *Ensemble des entreprises.*

többnyire csak 20 részvény tényleges árfolyama alapján szokott kialakulni. Ezek között három külföldi intézet szerepel: a Jugoszláv Union Bank, az Osztrák Hitelintézet és a Wiener Bankverein. A bankrészvények árfolyama és az intézeteknek az árfolyamalakulás alapján kiszámított értéke az utolsó félévben a következő változást mutatja (az adatok a hó utolsó napjára vonatkoznak):

	Tényleges árfolyam (pengő)		Összes érték ²⁾ (ezer pengő)		Emelkedés vagy csökkenés %
	1930 XII.	1931 VI.	1930 XII.	1931 VI.	
Összes bankok .	—	—	445.294	340.287	-23·6
Ebből:					
Angol-Magyar .	72.—	64.—	33.120	29.440	-11·1
Hazai	48·5	41·2	12.125	10.300	-15·1
Jugoszláv Union	19.—	16·2	17.575	14.985	-14·7
Magyar Hitel .	65.—	56·5	53.820	46.782	-13·1
M. Leszámitoló .	88·5	82.—	21.240	19.680	-7·3
Nemzeti Bank .	217.—	195·5	65.100	58.650	-9·9
Magyar-Olasz .	66.—	61.—	26.400	24.400	-7·6
P. M. Keresk. .	101.—	93·6	50.500	46.800	-7·3
Wiener Bankv. .	13·3	12.—	36.375	33.000	-9·3

²⁾ Meg kell jegyezni — és ez a következőkre is vonatkozik —, hogy az árfolyamalakulás alapján kiszámított vállalati érték (részvények száma × árfolyam) mindig a tényleges helyzetet tükrözi vissza, tehát ezt az adatot a tőkeváltozások is befolyásolják, nemcsak az árfolyamok ingadozása. Az *indexeknél* a tőkeváltozások befolyása ki van küszöbölve.

Az Osztrák Hitelintézet részvényei ugyan ezen idő alatt elvesztették értéküknek negyötöd részét, árfolyamuk a múlt év végén még 37·5 pengő volt s ez júniusban 7·3 pengőre süllyedt. A magyar pénzüzetek között az 1931 júniusi árfolyamértékek alapján a Nemzeti Bank mellett a Hitelbank és a Kereskedelmi Bank képviselik a legnagyobb értéket, egyenkint 46·8 millió pengővel. Utánuk következik az Angol-Magyar és a Magyar-Olasz bank. A magyar hitelintézetek általában eléggé ellenállóképeseknek bizonyultak a tavaszi válság idején.

A *takarékpénztárak* csoportjában indexünk 8 intézetet foglal magában, melyek részvényeinek együttes árfolyamértéke június végén 101·8 millió pengő volt. Külföldi értékek ebben a csoportban nem jegyeztettek. Legjelentősebb a Pesti Hazai Első Takarékpénztár, melynek részvényei a június végi helyzet szerint 29·5 millió pengőt értek, azután a Magyar általános takarékpénztár (25·6 millió pengő) és a Magyar országos központi takarékpénztár (19·8 millió pengő). Tíz milliónál magasabb értéket képviselt a Belvárosi takarékpénztár és a Budapest szfv. községi takarékpénztár is.

A *biztosítótársaságok* csoportjába 7 részvénytársaság tartozik, ezeknek árfolyam szerinti értéke azonban június 30-án mind-

össze 7·2 millió pengő volt, melyből 3·6 millió pengő esett az Első magyar általános biztosítótársaságra. Ez utóbbinak a részvényei az áprilisi 700 pengőről júniusig 450 pengőre estek vissza. A biztosító részvények e meglepő árfolyamesökkenés dacára is még mindig erősen tartják árfolyamukat — a többi részvénycsoporthoz viszonyítva — az 1926. évi árfolyamokkal szemben.

b) Ipari értékek.

A legutóbbi idők válságának egyik jellegzetes sajátossága, hogy a nemzetközi tőke elfordult az ipari vállalatoktól, valósággal rombolást idézett elő az ipari értékek árfolyamaiban. Természetesen nemcsak nálunk, de a mi speciálisan kedvezőtlen helyzetünkben az ipari értékek erős hanyatlása talán még súlyosabban éreztette hatását, mint másutt. Legfontosabb ipari részvényeink indexe és árfolyamértéke 1931 június végén a következő volt:

	Részvény-index (1926=100)	Összes részvényérték (ezer pengő)
Bányák és téglagyárak	117·7	205.068
Vegyipari vállalatok	83·4	64.936
Sörgyárak és szeszipari vállalatok	108·9	62.190
Vasművek és gépgyárak	54·5	57.174
Cukorgyárak	81·6	42.108
Faipari vállalatok	91·1	33.576
Textilipari vállalatok	85·0	18.529
Gőzmalmok	41·1	9.108
Könyvnyomdák	98·1	8.293

A bányák és téglagyárak csoportja tehát a legerősebb és ez tudta tartani leginkább az árfolyamokat is. Ezt főleg annak köszönheti, hogy ebbe a csoportba tartozik ezidő szerint legnagyobb bánya- és iparvállalatunk, a Magyar általános kőszénbánya r.-t., mely nemcsak az ipari értékek között, hanem a budapesti tőzsdén jegyzett összes vállalatok között a legmagasabb értéket képviseli és az egyetlen oly magyar vállalat, melynek értékelése meghaladja a 100 millió pengőt. A M. Á. K.-kal együtt 16 vállalat alkotja ezt a csoportot, melynek részvényárfolyamai a folyó év első felének irányzataira rendkívül érzékenyen reagáltak. Havi részletezés szerint a bánya- és téglagyári részvények indexszámainak alakulása az év első felében a következő volt:

	Indexszámok (1926=100)	Változás az előző hónappal szemben (%)
1930 XII.	117·5	—
1931 I.	118·7	+ 1·0
" II.	134·1	+13·0
" III.	127·5	— 4·9
" IV.	113·5	—11·0
" V.	96·9	—14·6
" VI.	117·7	+21·5

Hónapról-hónapra tehát az ingadozások igen nagy arányúak voltak. Februárig az index 134·1-ig emelkedett, május végéig pedig 96·9-ig csökkent s e két véglet között a különbség nem kevesebb, mint 27·7%. A Hoover-akció által előidézett kedvezőbb atmoszféra viszont júniusban egyszerre 21·5 %-kal emelte az árfolyamokat, melyek így ismét elérték a múlt év végi színvonalat. 1931 június 30-án az idetartozó vállalatok közül a legnagyobb értéket a következők képviselték:

	Árfolyam szerinti érték (1000 pengő)
M. ált. kőszénbánya	105.996
Salgótarjáni kőszén	32.760
Urikány-zsilvölgyi	16.065
Beocsini-cement	11.250
Bauxit-trust	8.778
Nagybátony-újlaki	8.680

A vegyipari vállalatok csoportjába 12 vállalat tartozik. Legjelentősebb köztük a Szikra magyar gyújtógyárak r.-t., mely 54 millió pengős értékével ma egyik legjelentősebb vállalatunk. Ez a vállalat rugtatja elő a vegyipari csoportot a második helyre. Mellette az értékelés szempontjából tulajdonképpen csak a Hungária műtrágyagyár említhető, melynek összes részvényei 5·1 millió pengő értéket képviselnek.

A vegyipari részvények a folyó év első felében általában meglehetősen alacsony színvonalon mozogtak, árfolyamaik pedig aránylag csak mérsékelt kilengéseket mutattak. A csoportindex az 1930. év utolsó napjában 86·9 volt, vagyis 13·1 %-kal állott az 1926. évi átlagos színvonal alatt s a folyó év első hónapjaiban jelentkező szilárduló irányzatra nem reagált, hanem egészen május végéig fokozatosan lemorzsolódott, egészen 73·0-ig. Júniusban az index 83·4-re emelkedett.

A júniusi árfolyamérték szerinti sorrendben a sörgyárak és szeszipari vállalatok csoportja következik, 9 vállalattal, illetőleg csak 8-cal, mert az egyik vállalatból forgalom, illetőleg jegyzett árfolyam nem fordult elő. E nyolc vállalat értéke 62·2 millió pengő volt, mely összegnek közel kétharmad részét, vagyis 40·8 millió pengőt az Első magyar részvényserfőzde részvényállománya reprezentálta. Mellette a legnagyobb értéket a Gschwindt-gyár részvényei képviselték 13·5 millió pengővel és a Kőbányai polgári serfőző 4·6 millió pengővel.

A csoportindexre jellemző, hogy az általános irányzatnak megfelelő fel- és lefelé irányuló ingadozásokra nem reagált és az év első hat hónapjában megszakítás nélkül

esett. Egyébként a magas színvonalon mozgó csoportindexek közé tartozik és következetes csökkenése után is még erősen az átlag felett maradt. A múlt év végén 132·3-on állott és júniusig 108·9-re csökkent. Valószínűleg a sörfogyasztás erős csökkenésével függ össze, hogy a júniusi általános emelkedő irányzat dacára is tovább csökkentek a sörgyári részvények árfolyamai. A szeszyári részvények ekkor szilárdultak, az előbbieket esését azonban ellensúlyozni nem tudták.

Sajnálattal karriért futottak a *vasművek és gépgyárak* csoportjába tartozó vállalatok részvényei, melyek ez év közepén már együttesen sem képviseltek több értéket, mint 57·2 millió pengőt. 27 vállalatot ölel fel ez a csoport. Még csak néhány évvel ezelőtt is ezek árfolyam szerinti részvényértéke jelentőségben megközelítette a bányák és téglagyárak csoportját és mindenestre második legjelentősebb részvénytársaságunk volt, melyet csak nagy távolságban követtek a többi iparágak. 1927 tavaszán az értékük 200 millió pengő felett állott s dacára az azóta bekövetkezett új tőkebefektetéseknek, 1931 júniusában ez az összeg csaknem negyed részére süllyedt.

Az okok közismertek, aligha szükséges itt kitérni rájuk. Az általános depresszióhoz, mely mindenütt a nehézipart sújtja legerősebben, járult gépiparunknak a megcsönkített ország szűk határaihoz viszonyított túldimenzionáltsága. Ma már a tőzsdén jegyzett idetartozó vállalatok közül csak három akad, melyek értéke az árfolyamok alapján meghaladja a 10 millió pengőt, és pedig a Rimamurány-salgótarjáni vasmű r.-t. (16·1 millió), a Ganz-gyár (13·0 millió) és a Fegyver és gépgyár (10·2 millió). Jellemző, hogy 4 évvel ezelőtt, 1927 áprilisában csak magának a Ganz-Danubiusnak részvényeit 52·9 millió pengőre értékelték 9·45 millió pengős részvénytőke mellett, a Ganz villamosságiét pedig külön 25·2 millióra, nem is említve a beolvasztott egyéb kisebb vállalatokat és a tavalyi tőkeemelést. És ma 17·15 milliós tőke mellett a júniusi árfolyamok szerint az egész vállalat értéke nem volt több 13 milliónál, sőt a májusi árfolyamok már csak 8·6 milliót mutattak. Harmadára értékeli a tőzsdén a Rimamurányi értékét is. Kétségtelen, hogy a tényleges értékvesztés ennek az árfolyamzuhanásnak nem felelhet meg és az elkövetkezendő jobb időknek elsősorban itt kell javulást hozniok.

A vasművek és gépgyárak részvényeinek csoportindexe a bányák és téglagyári

részvényekhez hasonlóan igen érzékenyen reagált a valóságos vagy remélt konjunkturális változásokra. Maga az index a malomipari részvények után a legalacsonyabb színvonalú az összes többi részvénytársaságok indexei között és a múlt év végén 66·6 volt, vagyis pontosan kétharmadán állott az 1926. évi átlagos színvonalnak. Azután havonta a következő változást mutatta:

	Indexszámok (1926 = 100)	Változás az előző hónappal szemben %
1930 XII.	66·6	—
1931 I.	66·7	+ 0·2
II.	71·0	+ 6·4
III.	63·0	-11·3
IV.	55·6	-11·8
V.	43·7	-21·4
VI.	54·5	+24·7

A Hoover-akció hírére tehát közel 25 % -kal emelkedett a nehézipari részvények árfolyama. Kérdés, elérkezett-e már az ideje, hogy tartósabb javulást remélhessünk ezen a téren is.

A *cukorgyárak* következnek ezután sorrendben. Egy horvát cukorgyáron kívül, melynek részvényeiben forgalom úgy sincsen, tőzsdéi árjegyzőlapunk négy cukorgyárat tüntet fel, melyek árfolyamai a részvényindex számításához bevonattak. 42·1 millió pengő a június végi árfolyamok szerinti összes értékük és ennek közel fele, 20·2 millió pengő esik a nagybecskereki cukorgyár részvényeire. A Magyar cukoripar r.-t. 15·3 millió, a Mezőgazdasági ipar r.-t. pedig 6·4 millió pengővel szerepel.

A cukorgyári részvények átlagos árfolyama az átlag alatt mozog. A múlt év végi 87·1-ről indulva, február végéig az index 92·3-re emelkedett, majd hónapról-hónapra csökkenve, május végén 75·1-re süllyedt, hogy júniusra ismét 81·6-ot érjen el.

A *faiipari vállalatoknak* egykor oly népes csoportja ma már csak 10 részvénytársaságot foglal magában és e 10 vállalat részvényeinek összes értéke sem több 33·6 millió pengőnél. Ebből a Nasicira jut 19·6 millió, az „Ofa“-ra 10·2 millió, a Gutman S. H. r.-t.-ra pedig 2·3 millió pengő. Miután mind a három külföldinek tekintendő, a magyar vállalatok ebben a csoportban alárendelt szerepet játszanak.

Az év eleji árfolyamemelkedések némi hatása csak februárban látszik meg a faiipari vállalatoknál, amikor az index 3·4 % -os emelkedést jelez s egészen 109·2-ig emelkedik. Erős csökkenések után azonban májusban már csak 74·1 az index, mely ugyan júniusban 23 % -kal, tehát igen erősen növekedik, de így is csak 91·1-et ér el.

Azoknak a *textilipari* vállalatoknak a száma, melyeknek részvényeit a budapesti tőzsdén jegyzik, 11, de tulajdonképen csak 10, miután az egyikből forgalom nincsen. Árfolyamértékük júniusban 18·5 millió pengő volt, mely összeg számos vállalat között elaprózódott. A Magyar pamutiparra esett 3·7 millió pengő, a Hungária jacquardszövőre 3·2 millió, a Goldberger Sám. F. és fiai r.-t.-ra pedig 3·1 millió pengő. Az árfolyamok a Győri textil és a Hungária kivételével mind a részvények névértéke alatt állanak, leginkább a Kartonnyomó ipar r.-t.-é, melyek 10 pengős részvényeit 2·5 pengővel jegyezték.

A folyó év első felében a textilipari részvények árfolyama aránylag csak kis kilengéseket mutatott, a múlt év végétől májusig mindazonáltal 93·4-ről 80-ra süllyedt. Júniusban azonban 85-re emelkedett.

Szebb napokat látott *malomiparunk* ma a tőzsdei forgalomban is alárendelt szerepet játszik. Összes jegyzett malomipari vállalatunk részvényeinek együttes értékét a tőzsde júniusban 9·1 millió pengőre becsülte, alig többre, mint a *könyvnyomdai* részvénytársaságokat, melyek értékösszege ugyanabban az időpontban 8·3 millió pengő volt.

c) *Egyéb vállalatok.*

Ide a tőzsdei árjegyzések szerint négy vállalatcsoport tartozik: a közlekedési vállalatok, a gáz- és villamossági vállalatok, a szállodák és gyógyfürdők, valamint a különféle vállalatok csoportjában összefoglalt részvénytársaságok. Megjegyzendő, hogy ezekbe a csoportokba is vannak kimondottan ipari részvénytársaságok beosztva.

Az 1930 júniusi adatok szerint az árfolyamok szerinti legnagyobb értéket a *közlekedési vállalatok* csoportja képviseli 76·5 millió pengővel, mely összegből a „Részvénytársaság villamossági és közlekedési vállalatok részére“ 36·1 millió pengővel, a „Nova“ közlekedési és ipari r.-t. 10·1 millióval, a Magyar helyiérdekű vasutak r.-t. pedig 9 millióval részesül.

A közlekedési vállalatok indexe szintén nagyon alacsony színvonalon mozog, a múlt év végén az 1926. évi átlagos árfolyamokat 100-zal véve egyenlőnek, az index mindössze 59·5 volt. Januártól március végéig az index emelkedő árfolyamokat mutat, májusban csökkenést, majd júniusban ismét emelkedést. A júniusi index 64·4.

A *gáz és villamossági* vállalatok címe alatt mindössze három részvénytársaság szerepel és a csoportindex két kisebb jelen-

tőségű vállalat mellett tulajdonképen egyetlen hatalmas és tisztán ipari jellegű vállalat, az Egyesült izzólámpa és villamossági r.-t. részvényeinek az árfolyamingadozásait tükrözi vissza. Ezt a rendkívül kedvező helyzetben levő vállalatot a tőzsde június végén 39·6 millió pengőre értékelte, tehát háromszor annyira, mint a Ganz-gyárat, részvényeinek kedvező árfolyama pedig ennek a csoportnak az indexét ma is az 1926. évi árszínvonal kétszeresén tartotta. A májusi árfolyamzuhanások idején a gáz- és villamossági vállalatok csoportindexe alig süllyedt 200 alá (195·7) s júniusban ismét 202·2-re emelkedett. Az árfolyamingadozások csak kis mértékben érintették.

A *különféle vállalatok* többsége tulajdonképen szintén ipari részvénytársaság, oly vállalatok, melyek a tulajdonképeni ipari csoportokba nem oszthatók be. Összes értékük június végén 42·6 millió pengő volt.

*

Összefoglalva az elmondottakat, látjuk, hogy elsősorban az ipari részvények voltak azok, melyek egyrészt a dekonjunktúra következtében a legmélyebbre süllyedtek, másrészt pedig a jobb jövőben reménykedve, a legnagyobb érzékenységet mutattak minden oly jelenség iránt, mely a tőzsdét kedvezően befolyásolni látszott. Viszont a visszaesések is itt voltak a legérezhetőbbek, a hullámzások alsó és felső határa tehát erősen kiéleződött. Az indexek a júniusi Hoover-akció által előidézett némi javulás dacára az értéktőzsde helyzetét változatlanul kedvezőtlennek mutatják, hiszen különösen a vas- és gépipari vállalatoknál láttuk, hogy hová vezethet az árfolyamok rohamos süllyedése.

Ha most összefoglaljuk a budapesti tőzsdén jegyzett papiroknak az árfolyamalakulás szerinti egész értékét, a következő eredményre jutunk:

	A budapesti tőzsdén jegyzett összes részv. értéke (millió pengő)		
	1926 XII.	1930 XII.	1931 VI.
Bankok	398·9	445·3	340·3
Takarékpénztárak	58·2	118·2	101·8
Biztosítótársaságok	7·1	8·9	7·2
Gőzmalmok	24·9	9·7	9·1
Bányák és téglagyárak	242·3	204·4	205·1
Könyvnyomdák	12·9	8·0	8·3
Vasművek és gépgyárak	164·7	70·0	57·2
Faipari vállalatok	49·3	39·5	33·6
Közlekedési vállalatok	124·6	80·6	76·5
Cnkorgyárak	82·4	44·9	42·1
Gáz és villamossági vállalatok	29·2	44·4	42·5
Sörgyárak és szeszipari váll.	69·9	77·3	62·2
Szállodák és gyógyfürdők	13·3	9·5	9·3
Textilipari vállalatok	28·8	20·6	18·5
Vegyipari vállalatok	22·0	20·7	64·9
Különféle vállalatok	66·0	50·3	42·6
Összesen	1.394·5	1.252·3	1.121·2

Újból hangsúlyozzuk, hogy ez csak az értékeknek a nyers összeállítása, tekintet nélkül az időközben bekövetkezett változásokra. A pontos százalékos arányt tehát ezeknek az adatoknak összehasonlítása az árfolyamok változására nem adja meg, de mégis elég jellemzően mutatja, hogy a vállalatok értéke állandóan csökkenően van.

4. Fizetési képtelenségek.

Insolvabilitás.

Résumé. Dans la première moitié de 1931, il y a eu 1.455 insolvabilités en Hongrie et si on déduit de ce nombre les faillites précédées de concordats judiciaires, 1.334. Les passifs montaient à 65.5 millions de pengős. Le nombre des insolvabilités a diminué par rapport à la même période de l'année précédente et augmenté comparativement à la deuxième moitié de 1930.

On a terminé 1.250 insolvabilités.

★

A fizetési képtelenségi esetek száma az 1931. év első felében a múlt év hasonló idő-

szakával összehasonlítva, nem mutat emelkedést. A statisztikai hivatal által közzétett adatok összehasonlításánál az 1931. évtől kezdődően annyiban kell óvatosan eljárni, hogy a hivatal ez évtől kezdve kimutatásai-ban az új fizetési képtelenségek közé azokat a csődeseteket is felvette, melyeket a csőd megnyitása előtt kényszerregyezségi eljárás már megelőzött, míg az előző években ezek az újonnan előfordult fizetési képtelenségi esetek között nem szerepeltek. Azoknak a csődöknek a száma, melyeket kényszerregyezségi eljárás megelőzött, az 1931. év első hat hónapjában 121 volt, mely összeg az összes fizetési képtelenségi esetek számából, mely 1.455-öt tett ki, levonandó. (A passzívák és aktívák értékösszegénél az említett csődesetek nem szerepelnek, úgy ezek adatai az összehasonlításra minden korrekció nélkül alkalmasak.) Tulajdonképeni új fizetési képtelenségi eset tehát 1.334 volt, 133 esettel kevesebb, mint a múlt év első felében. A múlt év második felével összehasonlítva azonban az esetek száma jelentékeny emelkedést mutat. Az 1930. év januárjától kezdve az előfordult fizetési képtelenségi ese-

Az 1931. év első felében előfordult új fizetési képtelenségek.

Nouvelles insolvabilités, Ire moitié de 1931.

H ó M o i s	Fizetési képtelenségek összes száma Nombre total des nouvelles insolvabilités	A bíróságnál nyitott — Nombre de celles des faillites ouvertes aux tribunaux		Az O. H. E.-nél, illetve P. K.-nál bejelentett		Az összes magán- és kényszerregyezségek — Ensemble des conc. priv. et jud.		
		csődök száma, melyeket kényszerregyezségi eljárás lesquelles	kényszerregyezségek Conc. judic. ouvertes aux tribunaux	magánregyezségek Concordats privés déclarés à l'O. H. E., respectivement. à la P. K.	kényszerregyezségek Concordats judic.	aktívái actifs	passzívái passifs	
								száma — nombre
1931 I.	269	16	14	5	30	204	6,840.642	12,280.817
" II.	194	21	9	3	14	147	7,335.649	10,478.474
" III.	242	26	13	2	20	181	4,582.392	7,599.262
" IV.	237	17	20	2	26	172	9,516.156	13,459.488
" V.	269	19	16	2	27	205	6 210.229	9,677.233
" VI.	244	22	15	3	17	187	7,622.608	11,999.355
Összesen — Total	1.455	121	87	17	134	1.096	42,107.676	65.494.629
ebből Budapest: dont Budapest:								
1931 I.	78	4	7	—	12	55	3,062.842	6,308.733
" II.	61	4	4	—	7	46	1,778.157	3,264.819
" III.	54	3	6	—	7	38	1,948.713	3,291.925
" IV.	58	3	5	—	9	41	3,087.414	5,132.638
" V.	58	3	3	—	7	45	2,235.791	3,522.673
" VI.	65	3	4	—	5	53	2,696.686	4,672.196
Összesen — Total	374	20	29	—	47	278	14,809.603	26,192.984

tek száma havi részletezés szerint a következő volt:

1930	Fizetés- képtelenségek száma	A passzívák összege
Január	365	21·3
Február.. . . .	224	10·7
Március	259	18·4
Április	231	10·6
Május	185	8·0
Június	203	8·4
Július	185	9·1
Augusztus	121	5·8
Szeptember	120	5·3
Október.. . . .	185	10·3
November	163	7·7
December	241	13·3
Összesen.. . . .	2.482	128·9
1931 ¹⁾		
Január	253	12·3
Február.. . . .	173	10·5
Március	216	7·6
Április	220	13·4
Május	250	9·7
Június	222	12·0
Összesen.. . . .	1.334	65·5

¹⁾ Azon csődesetek nélkül, melyeket kényszer-egység eljárás már megelőzött.

A múlt év első felében az előfordult új fizetési képtelenségi esetek száma 1.467 volt, összesen 77·4 millió pengő passzívával, a folyó évben tehát az esetek száma 9·1%-

kal, a passzívák összege pedig 15·4%-kal csökkent. A passzívák nagyobb arányú csökkenése arra vall, hogy az esetek számának csökkenése mellett súlyosságuk is enyhült. A múlt év első felében az aktívák összege a passzíváknak 64·6%-át fedezte, a folyó év első hat hónapjában az aktívák arányszáma pedig 64·3% volt.

Mint mindig, ezúttal is a kereskedelem körében fordult elő a legtöbb fizetési képtelenség. A kereskedelmi fizetési képtelenségek száma 1.262 volt, illetőleg azon csődök levonásával, melyeket kényszer-egység eljárás megelőzött, 1.158. Az iparra 137 (illetőleg 127), a mezőgazdaságra pedig 29 (illetőleg 22) eset jutott.

Az összes esetek közül 374 (25·7%) a fővárosban fordult elő, míg a passzíváknak kerekén 40%-a esett a Budapesten előfordult fizetési képtelenségekre. A lebonyolított (befejezett) fizetési képtelenségek száma 1.250 volt.

5. Váltóvások.

Lettres de change protestées.

Résumé. Dans la première moitié de 1931, on a protesté 73.315 lettres de change, soit 8·9% de moins que dans la même période de 1930. Par contre la valeur totale de celles-ci (52·8 millions de pengős) était

Óvatolt váltók az 1931. év első felében.

Lettres de change protestées, Ire moitié de 1931.

Hónap Mois	<i>Lettres de change protestées d'une valeur de</i>								Összesen Total	
	<i>moins de 100 P aluli</i>		101—1000 P		1001—2000 P		<i>plus de 2000 P felüli</i>			
	db unités	P	db unités	P	db unités	P	db unités	P	db unités	P
	<i>é r t é k ű ó v a t o l t v á l t ó</i>									
1931. I.	2.642	220.399	6.885	2,316.443	945	1,389.353	927	4,832.554	11.399	8,758.749
II.	2.417	180.089	6.306	2,178.142	776	1,176.669	761	4,119.048	10.260	7,653.948
III.	2.695	190.182	7.327	2,456.277	823	1,200.394	749	4,407.974	11.594	8,254.827
IV.	3.036	216.076	7.500	2,430.984	814	1,166.088	769	3,839.219	12.119	7,652.367
V.	3.134	219.672	8.515	2,888.321	1.064	1,559.814	917	4,886.023	13.630	9,553.830
VI.	3.046	211.484	9.258	3,215.607	992	1,443.650	1.017	6,029.904	14.313	10,900.645
Összesen Total	16.970	1.237.902	45.791	15,485.774	5.414	7,935.968	5.140	28,114.722	73.315	52,774.366
	<i>Ebből Budapest — Dont à Budapest</i>									
1931. I.	1.189	76.373	2.137	710.971	313	461.162	265	1,487.882	3.904	2,736.388
II.	1.127	82.889	1.941	642.776	230	344.962	246	1,339.588	3.544	2,410.215
III.	1.240	82.340	2.204	781.050	243	362.053	227	1,369.342	3.914	2,594.785
IV.	1.426	91.536	2.479	782.113	292	398.989	245	1,288.996	4.442	2,561.634
V.	1.373	85.913	2.683	936.273	359	491.433	324	2,049.638	4.739	3,563.257
VI.	1.188	75.985	3.023	1,113.860	369	533.248	382	2,857.368	4.962	4,580.461
Összesen Total	7.543	495.036	14.467	4,967.043	1.806	2,591.847	1.689	10,392.814	25.505	18,446.740

supérieure au chiffre correspondant de 1930 (50.5 millions).

A Budapest, il a été protesté 25.505 lettres de change d'une valeur totale de 18.4 millions de pengős.

*

A váltóóvások száma a mult év hasonló időszakával összehasonlítva csökkenést mutat, ennek dacára azonban az óvatolt váltók által képviselt értékösszeg valamivel emelkedett. Az óvatolt váltók száma és értéke az utolsó másfél esztendőben a következő volt:

1930	Óvatolt váltók száma db	váltók értéke millió P
Január	14.994	10.3
Február	12.466	7.9
Március	13.657	8.1
Április	13.618	8.3
Május	12.975	8.6
Június	12.779	7.3
Július	12.488	8.6
Augusztus	12.020	8.3
Szeptember	13.079	10.2
Október	13.577	8.6
November	11.467	7.3
December	11.737	8.4
Összesen:	154.857	101.9

1931	Óvatolt váltók száma db	váltók értéke millió P
Január	11.399	8.8
Február	10.260	7.7
Március	11.594	8.2
Április	12.119	7.6
Május	13.630	9.6
Június	14.313	10.9
Összesen:	73.315	52.8

Az 1930. év első felében az összes váltóóvási esetek száma 80.489 volt, összesen 50.5 millió pengő értékben. Ehhez képest tehát a folyó évben az esetek száma 8.9%-kal csökkent, míg az értékösszeg 3%-kal emelkedett. Az óvatolt váltók átlagos értéke tehát növekedett és míg a mult év első felében az egy-egy váltóra eső átlagos értékösszeg 627 pengő volt, a folyó évben viszont 720 pengő. A nagyobb összegről szóló váltók erős szaporodását mutatja, hogy míg egy évvel ezelőtt a 2.000 pengőnél nagyobb váltók száma 4.546 volt 22.5 millió pengő értékben, a most tárgyalt időszakban ugyanezeknek a száma 5.140-re, értékük pedig 28.1 millió pengőre emelkedett. Ez az erős emelkedés, úgy látszik, mezőgazdaságunk nehéz helyzetével függ össze, mert a többletet a vidéken óvatolt váltók adják ki, míg Budapesten a nagy váltók száma is csökkent.

Szőnyi Gyula dr.



IRODALMI SZEMLE



Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Magyarország 1929. évi külkereskedelmi forgalma.

Le commerce extérieur de la Hongrie en 1929.

Magyar Statisztikai Közlemények. 80. kötet. Szerkeszti és kiadja a Magy. kir. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 1931, 110* + 546 l.

Publications Statistiques Hongroises. Tome 80. Rédigé et publié par l'Office central royal hongrois de statistique. Budapest, 1931. 116 + 546 p.*

Résumé. Ce volume contient les chiffres définitifs et détaillés du commerce extérieur de la Hongrie en 1929. Dans la première partie de l'ouvrage, on trouve un exposé du secrétaire ministériel Emile Meszlényi, récapitulant les données des années précédentes, faisant connaître le système des enquêtes statistiques sur le commerce extérieur, ainsi que le mode d'établissement des valeurs et présentant les

principaux relevés. La deuxième partie comprend les relevés détaillés; la troisième, un index alphabétique. L'exposé de M. Meszlényi, ainsi que les en-têtes de tableaux, sont de langue hongroise et française.

*

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal szerkesztésében megjelenő Magyar Statisztikai Közlemények 80. kötete most hagyta el a sajtót. A kötet Magyarország külkereskedelmi forgalmának 1929. évi legrészletesebb végleges adatait tartalmazza. A Statisztikai Hivatal az ideiglenes adatokat 1929-ben a Statisztikai Havi Közleményekben tette közzé.

A kötet első része Magyarország 1929. évi külkereskedelmi forgalmát ismerteti visszapillantással a korábbi évekre. Az ismertetés szerzője Meszlényi

Emil dr. miniszteri titkár. Ez a rész foglalkozik továbbá a külkereskedelmi statisztikai adatgyűjtés, valamint az értékmegállapítás mai rendszerének ismertetésével is.

A kötet ezután közli a főbb táblázatokat. A külkereskedelmi forgalom főeredményei részint az 1920., részint pedig az 1925. évig visszamenőleg foglalnak itt helyet a következő összeállításokban; a külkereskedelmi forgalom megoszlása a szállítás módjai szerint; a külkereskedelmi forgalom alakulása a származási és rendeltetési országok feltüntetésével; a forgalom megoszlása a nyersanyagok, félgyártmányok és gyártmányok elkülönítésével; a forgalom részletezése gazdasági ágak és rendeltetés szerint; a legfontosabb behozatali és kiviteli áruk csoportosítása a külkereskedelmi forgalomban szereplő összes származási és rendeltetési országok figyelembevételével; a külkereskedelmi forgalom adatai a brüsszeli nemzetközi árulajstrom csoportosításában; végül a nemesfémek, ércpénzek és más értékek forgalmának kimutatása.

A második rész a részletes kimutatókat foglalja magában. Itt találjuk a külkereskedelmi forgalom adatait a 37 tarifaosztály csoportosításában, a származási és rendeltetési országok, továbbá a szállítási intézmények feltüntetésével. Ezt követi a 37 tarifaosztály csoportosításában az összes vámtarifátételek külkereskedelmi adatainak felsorolása származási és rendeltetési országok szerint. Ezután következnek a nyersanyagok, a félgyártmányok és gyártmányok, továbbá gazdasági ágak és rendeltetés szerint összeállított teljesen részletes adatok. A második rész végül a kikészítési, javítási és átviteli forgalom adatait, ezenkívül az előjegyzési raktárak forgalmára vonatkozó kimutatókat közli.

A harmadik rész a betűsoros tárgymutatót tartalmazza, amely rendkívül megkönnyíti a kötet használatát.

A kötet kétnyelvű és pedig magyar és francia szöveggel került kiadásra s nemcsak az ismertetés, hanem a táblázatok szövege is magyar és francia nyelvű.

Doros Gábor dr. és Melly József dr.: A nemi betegségek kérdése Budapesten.

Drs Gabriel Doros et Joseph Melly: La question des maladies vénériennes à Budapest.

Statisztikai Közlemények. (szerkeszti: Illyefalvi I. Lajos dr.)
61. kötet (1930) 1—2. sz. Budapest, 1930. 936 l.
Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.
Publications Statistiques. Rédigées par Louis I. Illyefalvi.
Vol. 61 (1930). N° 1—2. Budapest, 1930. 936 p.
Publiées par le Bureau de statistique de la Ville de Budapest.

Résumé. *L'enquête statistique exécutée en Hongrie en 1928 sur les maladies vénériennes a déjà été commentée par plusieurs écrivains: Béla Szabó, Georges Gortvay, Frédéric Grusz, Théodore*

Szél, etc. Joseph Melly et Gabriel Doros, les auteurs statistiques connus, viennent d'exposer les données recueillies pour Budapest dans un ouvrage dépassant en ampleur ceux parus jusqu'ici à ce sujet. Ils y parlent non seulement des résultats de l'enquête de 1928, mais aussi de la mortalité par syphilis, de la prostitution et de tous les rapports pathologiques et de biologie sociale des trois maladies vénériennes, offrant d'amples comparaisons internationales et traitant très largement leur sujet.

Dans l'année 1928, le nombre des individus traités pour maladies vénériennes était de 27.388 à Budapest, soit 51% des malades enregistrés (54.079), et on y comptait 30 vénériens pour 1.000 habitants. Parmi les vénériens, il y avait 10.970 individus mariés et 1513 jeunes gens de 15 à 19 ans ayant une maladie vénérienne non congénitale.

A l'exception de la syphilis, on ne peut examiner la mortalité par maladies vénériennes. En tenant compte des cas syphilitiques des autres rubriques de causes de décès, on comptait en 1925—28 à Budapest en moyenne 2,4 décès par syphilis pour 1.000 individus vivants, ce qui représente 14 à 15% de la mortalité totale. Parmi les personnes mortes de syphilis, les nourrissons figuraient pour 35,0‰; cela montre la fréquence de la syphilis congénitale. La mortalité par syphilis était également élevée à Budapest chez les personnes âgées: 5,9‰ entre 55 et 60 ans et encore plus (17,8‰) de 70 à 75 ans (moyennes de 1911—1928).

Traitant à fond de la prostitution, des maisons d'aliénés, des hôpitaux policiers et des autres cliniques et établissements de santé, ce travail de deux volumes offre de très importantes données pour la lutte contre les maladies vénériennes. La statistique médicale hongroise peut s'en enorgueillir à juste titre.

★

Páratlan érdekességű hatalmas két kötet jelent meg a nemi betegségek kérdéséről, Melly József és Doros Gábor ismertnevű orvosstatisztikusaink tollából. Szerzők a veneriás betegségek tömegjelenségeinek történetét, nemzetközi összehasonlításait, mortalitását, morbiditását és lethálisitását, a prostitúciót s az összes egyéb szociálpatológiai vonatkozásokat oly beható, alapos munkában tárják elénk, hogy a nemi betegségek leküzdésére törekvő közegészségügyi politika elsősorban az ő munkájuk után indulhat, az ő munkájuk után, mely a magyar orvosstatisztika büszkesége s az orvosstatisztika történetében örökké emlékezetes marad.

Az Elbert-féle papírusz szerint már Egyiptom orvosai is ismerték a húgyveső gyulladási kórfolyamatát, a kankót. A szifilisz pedig a XV. század utolsó éveiben tört ki rendkívül hevességgel.

Hosszú idő, évszázadok teltek mégis el, míg végre sikerült a nemi betegségek csoportjába tartozó három kórfolyamatot pontosan elkülöníteni. Sok nehézséggel küzdött meg az akadémikus orvoslás is, míg végre sikerült a veneriás bajok gyógyítására okszerűen ható speciális gyógyszereket és gyógy módokat alkalmazni.

Az orvostudomány ma a nemi betegségek csoportjába három kórformát soroz: a lágyfekélyt, a kankót és a szifilisz. Mindhárom elsősorban a nemi részeken fordul elő és főleg a nemi érintkezés útján terjed, bár extragenitalis fertőzés is gyakori (szifilisz csók útján, kankó a szemmen stb.). E betegségek egyike-másika, sőt néha mindhárom is egyazon egyénnél egyszerre előfordulhat, ami az úgynevezett vegyes infekció eredménye. Ma már nem vitás, hogy hogyha a nemi betegségek egymás mellett ugyanazon időben fejlődnek is ki, mégis bakteriológiailag egymástól elkülöníthetők és egyik a másikba soha át nem alakulhat. A fertőzési eshetőségek, *Doros* szerint, lehetnek: 1. szexuális genitális, 2. szexuális extragenitális, 3. aszexuális genitális, 4. aszexuális extragenitális típusúak.

Népesedésügyi vonatkozásban — *Melly* szerint — a nemi betegségek három irányban figyelhetők meg: 1. azokban a népesedési károokban, melyeket a nemi betegségek a népesség szaporodásának csökkentése terén idéznek elő, 2. a nemi betegségekben, elsősorban a szifiliszben szenvedő egyének életrövidülésében és 3. a nemi betegségekben, főként szifiliszben szenvedők halálozásában. Külföldi és hazai adatok tanúsága szerint a nemi betegségek mintegy 11%-kal szerepelnek a vak-sági statisztikában s így az elmebetegek után legkevésbé produktív emberegyedek jelentős tömege írható a veneriás betegségek rovására. Még ennél is súlyosabban esik latba a szifilisz általános és gyakran az utódokra is kiható népkorcsosító ártalma. Ezt igazolja, hogy az Állami Gyógynevelési Intézetben a gyengeelméjű és idióta gyermekeken végzett vérvizsgálatok 20%-ban adtak erősen pozitív eredményt. A szifilisz eredetű elmebetegek az összes elmebetegeknek közel 20%-át reprezentálják. A legutóbbi népszámlálás 1920-ban összesen 36.019 vakot, siketnémát és elmebeteget talált és ha csak szerényen számítunk, akkor is arra a szomorú tényre jutunk, hogy úgyszólván minden 1.000 lakos közül 1 nemi betegség miatt vált fogyatékosná. Hány szifilisz miatt produktívitasában csökkent ember hozzáférhetetlen statisztikai módszerekkel történő felmérésre? Milyen rengeteg költséget emészt fel a nemi beteg gyógyítása, hiszen Dániában 1922-ben pontos adatok szerint a nemi betegségek által okozott közteher minden egyes állampolgárra 0-75 koronára, minden városi polgárra évente 2-00 koronára rúgott.

A nemi betegségek terjedését vizsgálva, számos okra találunk, melyek egymással szorosan össze vannak fonódva. A házasságon kívüli nemi keveredés, a promiscuitás a nemi ragály legerősebb forrása, mely ha megszűnnék, akkor a nemi bajok terjedésének alig volna lehetősége. Sőt még akkor is nagy sikert érhetnénk el, ha csak a betegeket lehetne kirekeszteni a promiscuitásból. Erre talán a nemi beteggondozás intenzívebb kiépítése után legalább nagyobb részben fogunk számíthatni. Akkor is csak részben, mert az idült kankóban szenvedő betegek olyan bacillusgazdák, kiket megbízhatóan izolálni valóban utópia. Tehát az ősi keveredési vágy mellett a szociális nyomorúságra és az állandó nőtöbbletre kell reámutatnunk, amelyek akadályai az idejében való család-alapításnak, az egyetlen legitim és morális nemi élet megkezdésének.

Az alkoholizmus és ikertestvére, a prostitúció, ugyancsak gyakori forrása a nemi ragálynak. A prostitúció az emberiség rákfenéje, amit eddig még megközelítőleg sem sikerült kiirtani. A nyomorúság, az elhagyatottság, az alacsony női munkabérek, a rossz példák, a korlátoltság, a könnyelműség, a pompavágy, az elcsábítás, a leánykereskedelem és a különböző bódítószerek, beleértve az alkoholt is, mind hajtják a gyengébb jellemű nőket a prostitúció fertőjébe. Az alkoholkapitalizmus nagyon közel viszi mérget, amit a székesfővárosban 1928-ban élvezett 3.895 italmérési engedély is demonstrál. Az alkoholévezet és a nemi betegedések összefüggését igazolja az a tapasztalás, hogy az infekciók 33%-a vasárnapra és 20%-a szombatra, a bérfizetés napjára esik. *Hecht* adatai szerint a családos férfiak 71—72%-a ittasan fertőzött. De számot kell vetnünk azzal is, hogy a gazdasági konjunktúra is belejátszik a veneriás morbiditás hullámszerűségének irányításába. Ha van kereset s egyúttal kereslet, akkor terjed és burjánzik a prostitúció. A háborús népmozgalom ugyancsak erősen serkenti a veneriás betegségek szaporodását, mert a családi kötelékek időszakos szétválása még inkább szaporítja azoknak az egyedeknek számát, kik csakis a promiscuitásban kereshetnek szexuális kielégülést. A nemi betegségek epidemiológiája felette szövevényes; az okok és okozatok hosszú sorával állunk itt szemben.

Fel kell vennünk a küzdelmet a veneriás betegségek ellen! A népesség a születési arány csökkenése miatt nem fejlődik s a természetes szaporodásnak megtorpanása hovatovább már a kultúr népek fennmaradását is veszélyeztetheti. Minden jel arra mutat, hogy errefelé indul, sajnos, Magyarország, különösen Budapest sorsa is. Spekulatív számításokkal — úgy, mint azt *Nékám* is tette az 1876—1907. évekre vonatkozólag — a veneriás betegségek által okozott születési kiesése-

ket az egész népességre meg lehet állapítani. *Doros* megállapításai szerint a kankós meddőség által okozott veszteség Magyarországon kerekén 20.000 lélekre rúgott 1920-ban. Ha csak így számítunk, úgy ezt a veszteséget a székesfővárosra vonatkozólag az 1921—1925. évek átlagában évi 1.500 lélekre kell tennünk. Ugyanesez erre az időszakra könnyen megállapíthatjuk, hogy az évi halvaszületések 40%-a révén 263, az abortusok idetartozó kontingense révén pedig kerekén 2.000 lélek, tehát a fenti 1.500 lélekkel együtt kerekén 3.800 lélek az évi veszteség. Ha ezt a veneriás bajok leküzdésével sikerülne eliminálni, akkor a 18·0‰-re csökkent natalitási index a székesfővárosban ismét 23‰-re javulhatna fel.

A mortalitási statisztikában csak a szifilisz által okozott haláleseteket találjuk meg, azokat is szétosztán az egyes halálloki rovatokban. Főleg azoknak a munkáknak alapján, melyeket *Leredde* Párizsban és *Bayet* Brüsszelben végzett, sikerült a székesfőváros szifiliszhalandóságát is felmérni. A szifiliszhalandóság Budapesten az összhalandóság 14—15%-át jelenti s ezer élőre az 1925—1928. években átlag 2·4 szifiliszhaláleset jutott. Korcsoportok szerint megosztva a fővárosi anyagot, kitént, hogy a 0—1 évesek arányszáma 35·0‰, az 1—5 éveseké 1·3‰, 5—25 éveseké 0·3‰, de már a 40—45 éveseké 2·6‰, az 55—60 éveseké 5·9‰ s a 70—75 éveseké 17·8‰ az 1911—1928. esztendő átlagában. A szifiliszmortalitás eszerint inkább a csecsemőket pusztítja, néprombolása azután megcsillapodik, mert idő kell a szerzett szifilisz elhatalmasodásához és csak a 40 életévtől felfelé támad ismét hevesen. A férfiak szifiliszmortalitása magasabb, mint a nőké. Családi állapot szerint való megoszlásban a házas, elvált és özvegy férfiak és az özvegy nők arányszámai a legrosszabbak. Hitfelekezet szerint legmagasabb a reformátusok s a római katolikusok indexe, azután az evangélikusoké következik, legalacsonyabb az izraelitáké. Így nagyjából paralellizmust mutat a gümőkórhalandóság hitfelekezetek szerint való megoszlásával. Ez egyúttal azt is sejteti, hogy a szifiliszmortalitás viselkedésében az alkalmazott gyógykezelés döntő szerepet játszik. Az érdekes anyagból az is kiolvasható, hogy az idegenek 13—16%-ban rontják 1874-ig visszavezető grafikonból azt ismerhetjük a székesfőváros szifiliszhalandóságát. Végül az meg, hogy a szifiliszhalandóság különösen azóta erősödik, amióta a gümőkórhalálások száma megfogyatkozott.

A nemzetközi összehasonlítás a 29 európai város anyagából a *Leredde*-skála felhasználása alapján történt s eredménye a székesfővárosra nem kedvező. Magyarország egyike azoknak az államoknak, ahol a veneriás bajok leginkább el vannak terjedve. Míg Svédországban 1000 lakóra 2, az Amerikai Egyesült Államokban 3, Svájcban 4

és Németországban 6, addig hazánkban 7 veneriás beteg jutott. Budapesten 1.000 lakóra meg éppen 30 beteget kellett számítani. A szerzők munkájának ideje alatt folytatta ugyanis le a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal a nemi betegek összeírását 1928-ban, amelyből kiderült, hogy az összeírt 54.079 betegből 27.388, tehát 51% jutott Budapestre. Még megdöbbentőbb, hogy a Budapesten kezelés alatt állott 27.388 beteg közül 17.313 volt házasságon kívül élő egyén és 10.970 volt házas. Az általános optimista felfogást megdönti az a tapasztalás, hogy Budapesten 1928-ban 142 tíz-tizen-négyéves gyermek állt nemi betegség miatt kezelés alatt; ugyanekkor 1.513 volt a 15—19 éves, 5.309 a 20—24 éves és 4.506 a 25—29 éves nemi betegek száma.

A foglalkozással való kombinációban az 1928. évi felvételei eredményei szerint a székesfőváros veneriás morbiditásának zöme az ipar és forgalom főcsoportjára esik, de a közszolgálat, a házi-cselédek, valamint a k. m. n. napszámosok rovatába tartozó esetek is nagyon elősegítik a veneriás morbiditás magas nívójának kialakulását. A szifiliszhalandóság részletes indexei pedig azt mutatják, hogy a napszámosok, a magánzók és egyéb foglalkozásúak szifiliszhalálása a legmagasabb. Megismerhetjük még, hogy az eltartottak szifiliszhalálása emelkedettebb, mint a keresőké. Ebben a csoportban találjuk a sok veleszületett szifiliszben elhalt csecsemőt. A férfiak arányszámai majdnem kivétel nélkül magasabbak, mint a nőkéi, különösen a napszámosok rovatában. A nők indexei viszont a keresők főosztálya napszámosok című rovatában, az eltartottak főosztályában pedig a napszámosok és házi-cselédek rovataiban magasabbak a férfiakéinál.

A szerzők nemcsak a szociálpathológiai viszonyokat tárták fel, hanem iránymutatást adtak a veneriás tömegártalom leküzdésére is, részletes összefoglalásokat a közhatósági és társadalmi megelőzés kérdésről, valamint a gyógyászati tényezők értékes szerepéről. A nemi bajok a gyógyítható betegségek sorába tartoznak s ha gyógyítjuk a betegeket, akkor a fertőzés forrásait is csökkenthetjük s így egyúttal a profilaxist is szolgáljuk.

A prostitúció nem kizárólagos fenntartója a nemi betegségeknek, mégis bizonyos, hogy az idült promiscuitás mellett annak legerőteljesebb forrása. Szerzők ezzel a fontos társadalompathológiai problémával végtelenül gondos módon, az eredeti kútfők pontos idézése mellett a legrégebb időkre visszanyúló alapos történelmi kutatások alapján foglalkoznak. Ismertetik a prostitúció fejlődését, a leküzdésére hivatott rendszabályok kialakulását, különös tekintettel a budapesti viszonyokra, majd a prostitúció lényegét, okait és ártalmait fejtik ki, de mindig a társadalmi prevenció szempontjából.

A titkos prostituáltak száma ma már legalább hat-, sőt nyolcszorosa a bejegyzettekének s így nagyon nehéz az összes prostituáltak számát megállapítani. Növeli a nehézséget, hogy míg a bejegyzetek száma (Budapesten kb. 2.000) inkább apad, addig a promiscuitást diszkrétebben kielégítő titkosak száma emelkedik. *Doros* számításai szerint Magyarországon kereken 16.000-re, Budapesten pedig 11.000-re kell becsülni a titkos prostituáltak számát. Hogy ezek milyen veszedelmet jelentenek, azt a prostituáltak nemi betegségeit, úgy szólván „foglalkozási ártalmait“ feltüntető statisztika mutatja. Megbízható adatok alapján úgy látszik, hogy kb. egy évtizednyi működés után a prostituáltaknak már háromnegyed-, sőt négyötöd-része is átesik a szifilisz fertőzésen és praktikus értelemben véve száz százalékban kankósak lesznek.

Végül szerzők a prostitúció ártalmainak leküzdésére irányuló törekvéseket foglalják össze és arra a konklúzióra jutnak, hogy a meglévő nagy veszély miatt megfelelő gyermekvédelmi, nővédelmi, szociális, kulturális és erkölcsvédelmi intézkedések és intézmények útján a nemi betegségek és azok jelentékeny forrása, a prostitúció terjedésének útját kell állani. A szociális higiénia és veneriológia fejlett eszközei reményt nyújtanak arra, hogy a küzdelem eredményes lesz s a prostitúció lassanként veszíteni fog romboló erejéből. A nemi betegségek pedig hamarabb tűnnek el az emberiség életéből, mint korunk másik két szörnyű csapása: a tuberkulózis és a rák! Sz. T. dr.

Milhoffer Sándor: A magyar búza ára és értékesítése, különös tekintettel a nemzetközi viszonyokra.

Alexandre Milhoffer: Le prix et la vente du froment hongrois, eu égard aux conditions internationales.

A budapesti kereskedelmi és iparkamara által a Lánczy Leó-féle közgazdasági irodalmi első díjjal jutalmazott pályamunka. Budapest, 1931. 248 lap.

Ouvrage ayant obtenu le premier prix Léon Lánczy au concours d'économie politique de la Chambre de Commerce et d'Industrie de Budapest. Budapest. 1931, 248 p.

Résumé. *M. Milhoffer fait connaître en détail, à partir du XVIII^e siècle, les questions touchant la vente, le prix et la circulation du froment en Hongrie, et offre, sous ce rapport, de très amples données internationales. Un chapitre particulièrement précieux de l'ouvrage est celui où l'auteur, étudiant les prix pendant l'inflation des temps napoléoniens, s'efforce de dégager ceux-là de l'effet perturbateur de la dépréciation monétaire. Les données inédites qu'il offre sur le commerce extérieur de la Hongrie avant 1830 sont également bien intéressantes. En terminant, il expose à fond les problèmes*

actuels, résumant les dispositions prises par les différents Etats contre la crise agricole et notamment pour valoriser les prix des céréales.

★

A könyv témájánál aktuálisabbat aligha lehetett volna találni. A gabona áralakulásának kérdése ma épp úgy az érdeklődés központjában áll, mint a kilencvenes évek árdepressziója idején s bizonyos, hogy a mostani agrárválság méreteiben és jelentőségében felülmúlja a kilencvenes éveknek oly sokat vitatott krízisét. *Milhoffer* munkája, mely a maga egészében igyekszik megragadni a magyar búza áralakulásával és értékesítésével összefüggő bonyolult kérdések komplexumát, kétségkívül nyeresége e téren nem túlságosan gazdag irodalmunknak.

Az egész mű hat fejezetre oszlik, de egyébként tulajdonképpen két főrésze osztható és pedig a történeti részre, mely a XVIII. század végétől kezdődően tárgyalja a búza áralakulásával és értékesítésével kapcsolatos összes momentumokat, míg a második a búzaértékesítés mai aktuális problémáival foglalkozik. Bizonyos, hogy ennek a kényes kérdésnek történeti szempontból való taglálása hálásabb feladat, mint a jelen problémáinak útvesztőjében való eligazodás és ezt a szerző is érezte, mikor munkájának mintegy kétharmadrészét szentelte az elmúlt idők viszonyainak ismertetésére, míg a jelen idők kérdésével csak művének kisebb részében foglalkozik.

Le kell szegeznünk, hogy az anyag, amit a szerző a búza körüli problémáknak a múltban való megvilágítására összehordott, páratlanul gazdag. Az első fejezet a XVIII. század végétől egészen 1850-ig, vagyis az önálló magyar vámterület megszűnéséig terjedő fél évszázadot foglalja magában és sokban hozzájárul ahhoz, hogy e rendkívül mozgalmas évtizedeknek ár- és értékesítési viszonyait az eddiginél jobban megismerhessük. Mint az egész műben végig, itt is rendkívül széleskörű nemzetközi árannyal dolgozik, melyek különösen a napoleoni idők mozgalmas időszakát világítják meg nagy részletességgel. Munkájának ez a része is nagyon érdekes, a mi szempontunkból azonban legnagyobb érdeklődésre azok a részletek tarthatnak számot, melyek a hazai ár- és forgalmi viszonyokkal foglalkoznak. A búza árát ebben a fejezetben az eredeti forrásművek alapján közli 1791-től 1850-ig, külön kiszámítja azután 1799-től 1818-ig, vagyis az akkori inflációs időszaknak az árszínvonalat mentesített árait, részben a devalvációt elrendelő királyi leirat, részben pedig a telekadó felvételi utasítások árfolyamjegyzései alapján. Bizonyos, hogy ez utóbbiak csak nagyon is hozzávetőleges képet adhatnak arról, hogy miképpen alakult akkoriban a helyzet a papírpénz tényleges

értéke tekintetében, ettől eltekintve azonban nagyon érdekesen látjuk az akkori idők tényleges és virtuális áralakulását. Az ázsió, valamint a búzának tényleges és ázsiótól mentesített áradatai ugyanis a mondott időszakban a következők:

	A búza ára (mérő és forint)		
	Az ázsió nagysága %	papírpénzben	ázsiótól mentesítve
1799	109	1·62	1·49
1800	115	2·41	2·08
1801	116	3·70	3·19
1802	122	4·70	3·85
1803	131	5·12	3·90
1804	134	4·12	3·08
1805	135	6·44	4·76
1806	164	6·80	4·14
1807	201	5·84	2·90
1808	223	7·59	3·40
1809	296	9·89	3·34
1810	430	9·69	2·25
1811	229	22·27	9·73
1812	202	30·39	15·04
1813	159	4·18	2·63
1814	228	7·37	3·24
1815	351	14·11	4·02
1816	328	17·22	5·25
1817	333	9·80	2·94

Olyan inflációs számokat, amilyenekhez mi szoktunk hozzá a közelmúltban, persze nem látunk, mégis érdekesen látjuk a két devalváció inflációs idejének áralakulásait.

Rendkívül értékes része *Milhoffer* munkájának az, melyben az 1830. évet megelőző időkből közöl eredeti források alapján külkereskedelmi adatokat gabona- és mezei terményforgalmunkról. Ezek az adatok teljesen újak, hasonló adatok létezéséről eddig nem bírtunk tudomással. 1817—1928-ig a „Banco Hofbuchhaltung“, 1829-ről pedig a „Gefällen- und Domain-Hofbuchhaltung“ számadásaiban talált a szerző igen figyelemreméltó adatokat Magyarország és Erdély külkereskedelmi forgalmáról és pedig nemcsak arról a forgalomról, mely az osztrák örökös tartományokkal bonyolódott le, hanem az egyéb külfölddel való forgalomról is. Ezek a számadási könyvek a külkereskedelmi forgalomról csak értékeket tartalmaznak és megtudjuk belőlük, hogy Magyarországnak kivitele mezei terményekből — Erdély nélkül — közvetlenül a második devalvációt követő években 2·5 millió forint körüli értéket képviselt, sőt 1819-ben már 5·4 millió forintra növekedett, a következő évtized végén pedig (1829) hullámzások után elérte a 10 millió forintot. Az adatok ugyanekkor ugyanezen terményekből való behozatalunkat is feltüntetik, mely évenként 200—600 ezer pengő között mozgott. 1820-tól kezdődően Erdélyről is közöl adatokat, melyek szerint Erdély forgalma e terményekből az anyaországhoz képest nagyon jelentéktelen volt. A búza kivitele

az összes mezei terményexportnak mintegy felét tette ki (1829-ben 4·9 millió forint). Az örökös tartományokon kívüli külföldre irányuló kivitelünk rendszerint csak töredékét tette egész kivitelünknek, amint hogy az nem is lehetett másként. Meddő dolog lenne vitatni, hogy ezek az új adatok mennyiben állják ki a statisztika mai szempontjából vett kritikát és csak örömmel kell üdvözölni a szerzőnek fáradságot nem ismerő munkálkodását, mellyel ezeket a rejtőző adatokat napvilágra hozta.

A továbbiakban kaleidoszkópszerűen látjuk felvonulni óriási nemzetközi adatgyűjtemény kíséretében az elkövetkező korszakokon keresztül az agrárkérdéssel összefüggő összes problémákat egészen napjainkig, amikor eljut a búza értékesítésének aktuális problémáihoz. Ezekhez a súlyos kérdésekhez szerencsés kézzel nyúl hozzá a szerző, amikor a fősúlyt arra helyezi, hogy az előző fejezetekhez hasonló alapossággal ismerteti azokat az intézményeket és különböző intézkedéseket, melyeket az egyes államok mezőgazdaságuk védelmére és terményeik értékesítésének biztosítására életbe léptettek, a manapság annyira divatos tanácsok osztogatásától pedig lehetőleg tartózkodik. Ezzel könyvének utolsó nagy fejezetét is — mely a búzának a jelenben való értékesítésével foglalkozik — becses forrásmunkává tette, melyben összefoglalva megtalálható mindaz, ami a kutatót a felvetett tárggyal kapcsolatosan érdekelheti. Kristálytisztán áll előttünk Kanada és az Amerikai Egyesült Államok egész termelési rendszere, a standardizálás, a pool-ok szerepe és az az óriási erőfeszítés, mellyel az Egyesült Államok Federal Farm Board-ja a farmerék érdekében a búza árát ha nem is stabilizálni, de legalább valahogy tartani igyekezett (sikertelenül). Az északamerikaiak után a többi exportállam helyzetét és intézkedéseit ismerteti (Argentína, Ausztrália, Oroszország stb.), majd az európai nagyfogyasztók kerülnek sorra s nem feledkezik meg az ebből a szempontból kisebb jelentőségű európai és Európán kívüli államokról sem, majd rendkívüli részletességgel felvonulnak a magyar búza értékesítésével kapcsolatos összes kérdések: exportnehézségek, a fogyasztás csökkenése, a vasúti és hajózási szállítási kedvezmények, adó, hitel, vámvédelem, terménybiztosítás, kereskedelmi szerződések, monopólium stb. Bőven tárgyalja hazai szempontból a minőség és a búzanesítés kérdését, valamint a standardizálásnak újabban nálunk is előtérbe nyomuló problémáját.

Végül néhány oldalon igyekeznek levonni a hangyaszorgalommal gyűjtött anyagból a tanulságokat, de ő maga jegyzi meg (nagyon helyesen) „Tömör programot adni az értékesítés tekintetében, mely a válságos helyzetből biztosan kivezet, nem lehet“.

Milhoffer munkája minden tekintetben nagy nyeresége gazdasági irodalmunknak. Eddig nagyon is nélkülöztünk oly munkát, mely oly rendszerességgel és alaposággal összefoglalta volna mindazt, ami csak a felvetett kérdéssel összefügg s a szerző hiányt pótol, mikor ezt oly kivételes alaposággal megtette. Eleven stílusa a munkát élvezetes olvasmánnyá is teszi.

Szó. Gy. dr.

Annuaire Statistique de la Société des Nations. 1930/31.

Kiadja a Nemzetek Szövetsége közgazdasági tanulmányi szolgálata. Genf, 1931. 292 oldal és földrajzi térképek.

Publié par le Service d'études économiques de la Société des Nations. Genève, 1931. 292 pages et plusieurs cartes.

Kevés nemzetközi tárgyú statisztikai kiadvány forog közkézen, mely az érdeklődők és búvárok akkora táborának tudásszomját elégítheti ki, mint ez a Nemzetek Szövetsége pénzügyi osztálya és közgazdasági tanulmányi szolgálata által szerkesztett, komprimált formájában is bőséges gyakorlati értékű számanyagot felölelő nagybecsű közlemény. Tudvalevő, hogy a szerkesztő szerv munkaköréhez híven a *Nemzetek Szövetsége Statisztikai Évkönyve* (a korábbi kötetek címe: *Nemzetközi Statisztikai Évkönyv* volt) *elsősorban gazdaságstatisztikai kézikönyv*. Persze gazdasági táblázatain kívül a világ legfontosabb népességi adatait is közreadja, végsősorban a földkerekségen élő lakosság számát 1929 végére közel kétmilliárdra, pontosabban 1.992.500.000-re becsülve (az előző Évkönyv 1928 végi időpontban 1.962.000.000 lakost mutatott ki). Az 1930/31. évi kötet egyébként szerkezetében alig tér el az 1929. évi Évkönyvtől, valamint az előző kötetektől¹⁾: most is a pénzegységek, súlyok és mértékek átszámítását lehetővé tévő igen hasznos tabellák állanak az élen, követve a terület és népesség, valamint a munkanélküliség és munkaviszályok fejezetei által; s az új folyamban ugyancsak változatlanul az állatállomány, termelés és fogyasztás nagy fejezete a legterjedelmesebb, de hasonlóképpen jelentékeny oldalszámra rúg a kereskedelem, szállítás és felszerelés, valamint a közületi pénzügyek, pénzügyi statisztikák és árak fejezete is. Tulajdonképpen azonban csak ez a keret maradt változatlan. Maga az évkönyvi anyag két szempontból módosult: elsősorban — minthogy a gazdasági depresszió áll ezidőszerint az érdeklődés középpontjában —, fokozottabban érvényesült a szerkesztőknek az a törekvése, hogy a legfrisebb (1930. évi ill. évvégi, sőt az 1930/31. gazdasági évre vonatkozó) adatok minél teljesebben rendelkezésre adhatók legyenek; másodsorban számos táblázat bővült új oszlopok és arányszámok beiktatásával és emellett új összeállítások s tabellák is helyet nyertek az

egy-egy fejezetekben. Így — hogy csak néhány fontosabbat említsünk —, a só-, bauxit-, földgáztermelésről, a munkaviszályokról, a részvényindexekről, a házasságkötési arányszámokról stb. Végül újításképpen néhány térkép az Évkönyvben szereplő országok és területek geográfiai helyzetét szemlélteti.

Minthogy a mű adatai jórészt hivatalos (és hivatalos nemzetközi) forrásokból származnak, más részükben pedig az egyes államok statisztikai szervei által verifikáltatnak, az Évkönyv kétségtelenül sokkal megbízhatóbb forrásmunka, mint bármelyik elterjedt magánkiadvány. Tárgy szerint, valamint területileg is nagyobb részletezettségével pedig fontos hivatását teljesebben és egyre hiánytalanabbul töltheti be.

Kuhn Walter: „Bevölkerungsstatistik des Deutschtums in Galizien“.

Schriften des Institutes für Statistik der Minderheitsvölker an der Universität Wien. Herausgeg. von Wilhelm Winkler. Wien, Verl. Springer 1930. 183 old. — p.

A bécsi egyetemi kisebbségi intézet e kiadványa 24 táblázattal, 2 térképszerű ábrázolással és néhány grafikonnal a tudományos kisebbségi statisztika és településföldrajz módszereinek segítségével alapos tanulmányban foglalja össze Galícia, vagy amint a mai hivatalos lengyel kifejezés mondja, Kis-Lengyelország németiségének demográfiai adatait a legrégebb időktől fogva az 1921. évi lengyel népszámlálásig.

E monográfia egyik célja, hogy e terület lakosságában kimutassa azt a németiséget, amely a változó politikai körülmények között is „bodenständig“-nek mondható és amelynek számát a szerző 59.000-ben állapítja meg a rendelkezésre álló hivatalos és magánstatisztikák, valamint felekezeti statisztikák összehasonlítása alapján.

Nagy nehézségekkel kellett e tekintetben megküzdenie a szerzőnek, minthogy az osztrák hivatalos statisztika az „Umgangssprache“-t tudakolta, aminek következtében a németiség száma 1880-ban már 324.000-re szökött fel, amely nagy számban csak egyhatodrész volt az az igazi németiség, amelynek egy része még a középkorban, másrésze pedig a II. József óta intézményesen végrehajtott német falutelepítések alkalmával helyezkedett el Galiciában. A fenti 324.000-ból a legnagyobb részt a zsidóság alkotta, azonban jellemző, hogy a következő évtizedekben, amidőn Galícia autonómiához jutott és közigazgatásában a lengyeliség előre tört, a németül beszélők száma a zsidóság fokozatos elmaradása folytán állandóan csökkent, 1910-ben már csak 90.000 volt, az 1921. évi lengyel népszámlálásban pedig már csak 497 zsidó vallotta magát németnek.

A szerző tehát a különböző hivatalos és nem hivatalos források egybevetésével már kezdettől fogva szem előtt tartja a problémát, miként lehet

¹⁾ Részletesebb ismertetésüket l. Magyar Statisztikai Szemle 1930. (VIII.) évf. 329. és köv. l.

a különböző statisztikai és településtörténeti, valamint egyházi adatok alapján kihámozni azt a magot, amelyre a németiség mindig számíthat és amelynek viszonyai némi iparosodástól eltekintve hasonlóak a mi moldvai és bukoviniai csángó telepeink etnográfiai elhelyezkedéséhez egy idegen fajú többségi nép tengerében. Nagyon kívánatos volna, hogy az említett magyar csángótelepítések egész multja és jelene olyan alapos statisztikai monográfiában feküdne előttünk, mint *Kuhn* jelen tanulmányában a galíciai német szigetek. A közölt térképek ugyan a németiség aránylagos csökkenését szemléltetik e területen 1880 és 1921 között és a közölt népmozgalmi adatok is arra mutatnak, hogy a német telepek a mult század első felében gyors és fiatalos fejlődést mutattak, míg a század vége felé már a birodalmi németiség viszonyaihoz közeledik a nagy születési csökkenés és nagy kivándorlás. Az asszimiláció inkább csak a lengyel vidékeken veszélyes, míg a keleti, ukrán területen a műveltségbeli különbség ellenáll az összeolvadásnak. Érdekes lenne megállapítani, vajjon milyen lehet e tekintetben a mi csángó falvaink népmozgalma és felszívódása?

K. B. dr.

Ernst Kahn: Der internationale Geburtenstreik. Umfang, Ursachen, Wirkung, Gegenmassnahmen.

Frankfurt a. M., 1930. 218 l.—p.

Ez a hangzatos cím egy ügyestollú publicista tanulságos eszmefuttatásának címe. A könyv arról a problémáról szól, mely egyre növekedő jelentőséggel talán már nemsokára a modern társadalomgazdasági élet legsúlyosabb kérdésévé léphet elő. Mert bár a születések csökkenésének világjelensége már a XX. század első évtizedében is többfelé megfigyelhető volt s statisztikai irodalma is jóval a háború előtti időkig nyúlik vissza, általános és szinte elemi erővel csak a világháború óta jelentkezik. A kérdés jelentőségének teljes felismerését természetesen statisztikai háttérének tudományos feltárása követte nyomon. Európa államai közül különösen szembeszökő a világháború előtt még kielégítő viszonyokkal szemben a natalitási arányszám háborúutáni alásése Németországban. Aminek természetes következménye, hogy a német statisztikusok figyelme is egyre jobban erre a problémára koncentrálik. *Wolf* és *Müller* általánosabb beállítású művei mellett *Burzdörfer* tanulmánya említendő első sorban, mely a kérdés elég szépszámú német irodalmi termékei közül a legszélesebb statisztikai alapon nyugszik. E művekkel *Kahn* könyve tudományos értékben nem mérkőzhetik, mert nem a tudományos elmélyedést, hanem a laikus olvasóközönség tájékoztatását tűzte ki céljául s ezért népszerű modorban, mozaikszerűen illeszti egybe a népességi és társadalomgazdasági statisztika mezejéről származó és a születési mozgalom alakulását s visz-

szahatásait megrögzítő adatokat. Hogy a könyv pamfletszerű szerkezete ellenére mégis új szempontokat visz bele a ma már széles mederben folyó vitába, ez szerző statisztikailag fegyelmezett észjárásának és olvasottságának eredménye. Ebben a tekintetben különösen a probléma gazdasági oldalainak egy-egy mélyebbre hatoló fénysugárral való megvilágítása mondható sikerültnek. Viszont az sem hallgatható el, hogy számításai néhol tévútra vezetnek.

Kahn könyve elsősorban mint német problémát állítja be a születések terén észlelhető „sztrájk” kóros tünetnyét. *Burzdörfer*hez hasonlóan a könyv első fejezeteiben a nyers statisztikai adatokban eltakart tények napfényrehozására, különösen annak életkorstatisztikai alapon való beigazolására törekszik, hogy a német nép természetes szaporulata ma már a valóságban csupán csak *látszólagos*. A tízmillió Berlin álomképének elosztatásával és a szerinte napjainkban a feloszlás útjára lépett zsidóság példájával pedig a jövő fejlődés sötét képét állítja az olvasó elé. Majd fejtegetéseinek nemzetközi szakaszaiban a születések aláhanyatlása mint világprobléma domborodik ki. Az okok futólagos érintése során ahhoz a párthoz csatlakozik, mely az inditórúgókat nem annyira gazdasági téren, mint inkább a túlracionalizált életfelfogásban, a nőemancipációban, a fogamzástgátló eszközök és az elvetélések terjedésében látja. Jövőbenező fejtegetései folyamán azután *Kahn* különösen a gazdasági következmények felsorolására helyez súlyt; s itt nyomatékosan aláhúzza a kedvezőbb jelenségeket (a munka- és tőkepiaci helyzet enyhülése, nyugodtabb építkezési és lakás piac stb.) is, bár a kérdés árnyoldalairól sem feledkezik meg; a lakosság korszerinti struktúrájának megváltozása például társadalombiztosítási tekintetben a terhek mázsányi megnövekedését fogja magával hozni, habár a népesség sokat emlegetett előregedése szerinte inkább rémkép, semmint realitás. A népesedés menetének meglassulásából még állampénzügyi téren is javulást vár; nemzeti szempontokból persze mindezeket a kedvezőbb következményeket a megcsappanó természetes utánpótlás következtében beálló teljes stagnálás, vagy éppenséggel a lélekszám visszaesése teljesen egalizálhatja, sőt megsemmisítheti s a megnyíló örvényben egy nagy nemzet hatalmi állása is teljesen elmerülhet. A mű záró fejezetében *Kahn* a mások által javasolt ellenszerek megítélésénél szkeptikus ugyan, de alkalmazásuktól a viszonyok némi enyhülését nem vitatja el.

Kahn könyvét számos összeállítással, grafikonnal és térképpel tüzdelté tele, amit a statisztikailag kellőképpen nem iskolázott olvasó is örömmel fog fogadni. Néhány részletesebb táblázat pedig függelékképpen a szövegben elszórt számanyagot teszi teljesebbé.

Th. L. dr.

Folyóiratszemle.

Revue.

Archiv für Soziale Hygiene und Demographie (6. köt. 2. f., Berlin-Charlottenburg 1931, ném.). — *Flatzek-Hofbauer A.*: Csecsemőhalandóság és szociális helyzet. — *Freudenberg K.*: Kritikai megjegyzések egy halandósági statisztikához. — *Schmölders G.*: Prohibíció és népegészségügy az Amerikai Egyesült Államokban. — *Bohnstedt W.*: A nőnek, mint munkát vállalónak, társadalmi és egészségi helyzete.

Bulletin de la Statistique générale de la France (20. köt. 3. f., Páris 1931, fr.). — Részvénykibocsátások és az ingóértékpapírok visszafizetése Franciaországban 1930-ban. — A német ipar racionalizálása. — Az 1925-i ipari számlálás Németországban. — Az Egyesült Államok nemzeti jövedelme és annak vásárló ereje. — *Halbwachs M.*: A munkáscsaládok budgetjei az Egyesült Államokban.

Giornale degli Economisti e Rivista di Statistica (46. évf. 4. sz., Róma 1931, ol.). — *Teruzzi P.*: A romániai agrárreform. — (5. sz.). — *Fubini R.-Frisella Vella G.*: Gazdaságpolitika vagy pénzügy? — (6. sz.). — *Ciaboti A.*: Németország tartozásai és a fizetési mérleg. — *Bernardino A.*: Adalékok az árak történetéhez Sardegnában, a XVIII. század vége és a XIX. század eleje közti időszakban. — *Pagni C.*: A modern ipar és a nagykereskedő tevékenysége.

Közgazdasági Szemle (55. évf. 74. köt. 5. sz., Budapest 1931, m.-ném.). — *Balkányi B.*: A magyar búza áralakulása. — *Blum E.*: A repülőgép jelentősége a közgazdasági életben. — *Tóth J.*: Nemzetközi búzakonferenciák és azok tanulságai. — *Schäfer L.*: A csepeli kikötő első üzletéve.

Külgügyi Szemle (8. évf. 3. sz., Budapest 1931, m.). — *Gratz G.*: A német-osztrák vámunió terve. — *Póka-Pivny B.*: Agrárkrízis és agrárhitel nemzetközi szempontból. — *Sakharow K.*: A panszlavizmus mint az európai béke veszedelme. — *Kiss D.*: Az orosz dumping. — *Leffler B.*: A mai Norvégia bel- és külpolitikája. — *Barabás E.*: Az Apponyi-féle törvény (1907:XXVII. t.-c.), a Népszövetség és a romániai magyar kisebbség. — *Zelovich L.*: Az aranykérdés. — *Weninger L. V.*: A Nemzetek Szövetségének tevékenysége 1931. évi januártól júniusig.

Magyar Kisebbség (10. évf. 12. sz., Lugos 1931, m.). — *Jakabffy E.*: Következtetések választási számadatokból. — *Fritz L.*: A szatmári és nagyváradi róm. kat. egyházmegye hitvallásos jellegű oktatási intézetei az 1930-31. iskolai évben. — *Molnár D.*: A székely autonóm iskolák kérdéséhez.

Mezőgazdasági Közöny (4. évf. 6-7. sz., Budapest 1931, m.). — *Németh J.*: Jugoszlávia

birtokreformja és mezőgazdasága. — *Rác M.*: Fésűsjuhászataink jövedelmezőségének új irányairól. — *Szabó-Jilek J.*: A borkrízis és szőlőfogyasztásunk. — *Szladits I.*: A kollektív bérlet Olaszországban. — *Németh J.*: Az Északamerikai Egyesült Államok szövetségi gazdahivatala.

Munkaügyi Szemle (5. évf. 6. sz., Budapest 1931, m.). — *Pap G.*: A társadalombiztosítási törvények novellája. — *Hendel O.*: A szociális biztosítás és a szociális gondozás. — *Bikkal D.*: Gondolatok az O. T. I. építkezési programjához. — *Szeibert J.*: A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal és Magyarország. — *Pintér-Kovács Zs.*: A munkásbiztosítás angol rendszere. — *Batiz D.*: A gümőkór különös tekintettel az ipari tényezőkre. — (7. sz.). — *Pfisterer L.*: A betegségi biztosítás szanálása és a balesetbiztosítás. — *Tóth B.*: A XV. munkaügyi konferencia. — *Balog N. I.*: Építési Takarékos az O. T. I. tőkével? — *Erdős J.*: A családtagok fogalma és segélyezésének egyes kérdései. — *Veress S.*: A gyomor- és patkóbélfekély gyógykezelése a Hortly Miklós-munkásszanatóriumban. — *Magassy G.*: A gyomor- és nyombélfekélyről a társadalombiztosításban. — *Gellért E.*: A betegség és a keresőképeség fogalma a betegségi biztosításban.

Nation und Staat (4. évf. 9. f., Bécs 1931, ném.). — *Epstein L.*: Németek és csehek Csehországban. — (10-11. f.). — *Ammende E.*: A számok beszéde. — *Neugeboren E.*: Asszimilálás és elnyomás. — *Robinson J.*: A nemzetiségi irodalom áttekintése. — *Rappaport J.*: A lengyel kisebbségek és az ő jogaik.

Népegészségügy (12. évf. 12. sz., Budapest 1931, m.). — *Johan B.*: Jelentés a M. Kir. Országos Közegészségügyi Intézet 1930. évben végzett munkájáról. — *Horváth D.*: A kútvíz megjavítása. — *Schubert K.*: Az orvosstatisztika kutató módszerei. — *Kovácsics S.*: A tanyavilág egészségügye. — (13. évf.). — *Spiry E.*: Közegészségügyi helyzet és egészségvédő munka Borsod, Gömör és Kishont vármegyékben az 1929 szeptember 1-től 1930 szeptember 1-ig terjedő évben. — *Bálint Nagy I.*: Az orvostudomány renaissance-ának befolyása a magyar orvosi viszonyokra. — *Johan B.*: Az „Egészség Házak“ gondolata Magyarországon. — *Schubert K.*: Az orvosstatisztika kutató módszerei.

Notiziario Demografico (4. évf. 9. sz., Róma 1931, ol.). — Végrehajtási utasítások az olasz gyarmatokon és birtokokon tartandó népszámláláshoz. — Az olasz gyarmatok és birtokok népessége. — A városban lakás hatása a közegészségügyre és a megbetegedések. — Vonatkozások a demográfiai helyzet és a munkanélküliség között. — (10. sz.). — Újabb kutatási eredmények az olasz

többgyermekes családokról. — Cseh-Szlovákia népességének összetétele nemzetiség és vallás szerint. — Egynéhány ország természetes szaporodásának összehasonlítása. — A népesedés problémája. — A szellemi fogyatkozások az Egyesült Államokban. — (12. sz.). — Az olasz Központi Statisztikai Intézet eljárása a demográfiai felvételek pontossága érdekében. — Magyarázatok az olasz statisztikai atlaszhoz. — Demográfiai nyomás és a háborúk. — (13. sz.). — A statisztika jelenlegi helyzete és fejlődése a jövőben. — Demográfiai fejlődés és gazdaságpolitika. — Népszámlálás 15 államban.

Reichsarbeitsblatt (11. évf. 13. sz., Berlin 1931, ném.). — *Fischer J.*: Lakásépítési problémák Ausztriában. — (14. sz.). — Munkahigiéniai kísérletek a mezőgazdaságban. — *Schmitt E.*: Baleseti affinitás a vasúti szolgálatban. — (15. sz.). — *Hoffschneider A.* és *Grünig G.*: Sztrájkok és kizárások 1929-ben az európai és Európán kívüli ipari országokban. — Baleseteki statisztika 1929-ről. — (16. sz.). — *Hoffschneider A.* és *Grünig G.*: Sztrájkok és kizárások 1929-ben az európai és Európán kívüli ipari országokban. — (17. sz.). — *Thonfeld W.*: Munkanapok és munkaórák a baleseti statisztikában. — (19. sz.). — *Schmidt S.*: A német kivándorlás a háború vége óta. — *Ascher*: A betegpénztárak statisztikai anyagának szociálhygiéniai értékelése. — *Rager F.*: A munkaviszonyok Franciaországban. — A békéltetési eljárások 1930-as statisztikája.

Revue Internationale du Travail (23. köt. 6. sz., Genf 1931, fr.). — *Kohler A.*: A munkahelyzet a filmiparban. — *Oblath A.*: Az olasz kivándorlási és gyarmati politika. — *Lipmann O.*: Az effektív termelés és a munkás produktivitása közti összefüggések az ipar néhány fontosabb ágában. — A munkásvándorlások Franciaországban 1930-ban. — Az angol vándormozgalmak 1930-ban. — Az olasz vándorlások 1930-ban. — A romániai vándormozgalmak 1929-ben. — A svájci vándormozgalmak 1930-ban.

Statistische Nachrichten (9. évf. 6. sz., Bécs 1931, ném.). — Az 1930 június 14-i üzemi számlálás adatai egyes szövetségi országok szerint. — Az ipari részvénytársaságok üzleti eredményei 1929-ben. — Az általános kereseti adó 1928-ban.

Wirtschaftliche und Sozialstatistische Mitteilungen (4. évf. 6. f., Bern 1931, ném.). — A negyedik svájci vetés-statisztika főadatai. — Balesetet szenvedett munkások munkabére 1930-ban. — Be- és kivándorlás 1931 első negyedében.

Wirtschaftsdienst (16. évf. 25. f., Hamburg 1931, ném.). — *Oberascher L.*: Változások a német gabonatermelésben. — (26. f.). — *Hartmann J.*: A kereskedelmi politika problémái. — *Brandt K.*: A német mezőgazdaság be- és kiviteli problémái. — *Hickmann E.*: Világkereskedelem és nyersanyag-valorizálás. — *Lange K.*: A gépkivitel nemzetgazdasági öngyilkosságot jelent-e? — *Ungewitter C.*: A kémiai iparnak világpiac kell. — *Böttcher*: Hamburg kikötőjének export- és importfunkciói. — *Spiess W.*: Birodalmi vasút és tengeri kikötők. — *Sautter*: A német posta és távíró a világgazdaság szolgálatában. — *Drews M.*: Hangszerek világ-exportja. — (27. f.). — *Ritschl H.*: Nemzetközi jóvátétel, moratórium s világgazdasági válság. — *Tismer A.*: Az aranyelosztás problémája. — (28. f.). — *Veit O.*: A dumping mint világgazdasági probléma. — (29. f.). — *Krämer C.*: Hitelválság. — *Oberascher L.*: A mezőgazdaság eladósodása és tőkeképzése. — A forgalom a nagy tengereken.

Wirtschaft und Statistik (11. évf. 11. sz., Berlin 1931, ném.). — Az építkezések 1930-ban. — A német külkereskedelem 1931 első negyedében különös tekintettel a származási és rendeltetési országokra. — A hitelbankok évi mérlegei 1929 végén. — A halálos szerencsétlenségek a Németbirodalomban 1929-ben. — (12. sz.). — Németország olaj- és zsírfogyasztása. — Az 1930. évi német fizetési mérleg. — A textiliparban végrehajtott második hivatalos bérfelvétel főadatai. — A birodalom, országok és nagyvárosok adósságai 1931 március 31-én. — (13. sz.). — A nyilvános gondozás a Németbirodalomban. — Az aktív kikészítési forgalom 1930-ban. — A munkanélküliség a külföldön. — A német országok, községek és községsszövetségek pénztárszerű adóbevételei 1930 áprilistól 1931 márciusig. — A 10.000-nél több lakosú községek (a Hansavárosok nélkül) és községsszövetségek adósságai 1931 március 31-én. — Az öngyilkosságok a Németbirodalomban 1929-ben. — A német tengerentúlra kivándorlók foglalkozás szerinti megoszlása 1930-ban.

A világgazdasági válság okairól.¹⁾

Des causes de la crise économique mondiale.¹⁾

Midőn az egész világgazdaságot ma megrázkódtató súlyos válsággal foglalkozunk, méltán felmentve érezhetjük magunkat e válság tüneteinek felsorolásától. Az árak katasztrofális esése, a mindenfelé mutatkozó üzlettelenség és a gigantikus méreteket öltő munkanélküliség oly tünetek, amelyek mindenkit érintenek s anynyira kézenfekvők, hogy felesleges náluk időzni.

A munkanélküliek számát p. o. Angliában és Németországban 1927-ben együtt nem is 2 millióra, 1930 végén már e két országban majdnem 7 millióra (Angliában 2·4 millió, Németországban 4·3 millió) becsülték, mihez most már az Egyesült Államok 7·5 millióra becsült száma csatlakozik, nem is szólva a többi országokról. Az árak esésére — hogy csak általánosabb adatot ragadjunk ki a sokból, — *Respondek* egy Németország, Franciaország, Nagy-Britannia és az Egyesült Államok nagykereskedelmi indexeiből összetett vásárlóerő indexet közöl, mely szerint, ha az 1928. év nagykereskedelmi árait 100-zal vesszük, 1931 februárjában az index 80-at mutat.²⁾

Máskép van természetesen e válság okaival. A tünetek a felszínen fekszenek és mindenki látja azokat, az okok ellenben mélyen e tünetek alatt vannak és a világgazdaság bonyolult szövevényében nem egykönnyen deríthetők fel. Bizonyítéka ennek az az immár évekre visszanyúló és egyértelmű eredményekre még mindig nem jutott fáradtságos kutatás, melyet az egész világ tudósai ez irányban végeznek.

Szemlét tartva azokon a magyarázatokon, melyeket e súlyos válság számára keresnek, erősen kiemelkedik az az érvelés, amely a mai világválságot az arannyal és ezen keresztül a pénz- és tőkeforgalom zavaraival kívánja megmagyarázni. Nagynevű tudósok, élükön *Cassellel*, a Népszö-

vetség egyik pénzügyi szakértőjével, valamint a világ pénzügyi tekintélyeinek nagy része azon a nézeten vannak, hogy a mai világválság az aranytermelés elégtelen voltának és az ezáltal felidézett tőkehiánynak a következménye.

Ez érvelés két tétel köré csoportosul. Az egyik a *Cassel* által már több, mint két év előtt hangoztatott ama felfogás, mely szerint a világ rendelkezésére álló arany mennyiség nem elegendő. Nem elegendő t. i. abban az értelemben, hogy a rendelkezésre álló arany mennyiség mellett az árak nem tarthatók előbbi színvonalukon, mert az arany mennyiség szűk voltánál fogva az arannak értékben emelkednie kell, az arany értékének emelkedése pedig az árak sülyedésével egyértelmű. Ezzel tehát a mai világválság egyik legjellemzőbb tünete, az árak óriási sülyedése magyarázatot nyer.

Ez érvelés tovább is folytatódik, mert igen meggyőzően lehet utalni arra, hogy a meglevő arany mennyiség felosztása is ma a legnagyobb mértékben rendellenes és egészségtelen. Elsősorban Európának és az Egyesült Államoknak a viszonya toltódott el a háború óta az aranyellátás szempontjából rendkívüli mértékben. Ennek megvilágítására szolgáljon a következő oldalon levő táblázat.

Miként e tábla számai mutatják, az Egyesült Államok 1913-ban a világ aranykészletének nem is 20%-át bírták, míg 1930-ban 40% felé járt részesedésük. Európában Franciaország vonja magához nagy mértékben az aranyat, úgy hogy — bár a világ aranykészletében való részesedése nem érte el a háború előtti arányszámot, — aranykészlete 1930-ban jelentékenyen felülmuta abszolút számban a háború előtti készletét.

Hogy ez az eltolódás egészségtelen állapotokat teremt, könnyen belátható. A főleg az arany mennyiség azokban az országokban, ahol fellép, odavezet, hogy az arany már nem teljesíti többé hivatását, mely abban áll, hogy rugalmassá teszi a gazdasági életet azáltal, hogy az aranybankjegy kibocsátás alapjául is szolgál és

¹⁾ A Magyar Statisztikai Társaság 1931 június 7.-i soproni ünnepi ülésén tartott székfoglaló előadás. — *Discours de réception prononcé dans la séance solennelle tenue à Sopron, le 7 juin 1931, par la Société Hongroise de Statistique et publié dans le no 2, année 1931, du Journal de cette Société.*

²⁾ V. ö. *Bankwissenschaft* 8. évf. 74. old.

Fontosabb államok aranykészlete.
Réserves d'or des principaux Etats.

Ország — Pays	1913	1926	1927	1928	1929	1930	1913	1930
	1,000.000 P						%	
Amerika összesen — <i>Amérique entière</i>	14.438	31.612	31.552	31.047	28.660	31.590	25·0	46·9
Ebből Egyesült-Államok — <i>Dont Etats-Unis</i>	10.795	25·647	25.035	23·654	24·566	26.044	19·2	38·2
Európa összesen — <i>Europe entière</i>	33.150	20.562	22.362	25.235	27.652	29.316	58·5	43·0
Ebből: — <i>Dont</i> :								
Franciaország — <i>France</i>	8.606	4.059	4.564	7.159	9.363	9.130	14·3	13·2
Nagy-Britannia — <i>Grande-Bretagne</i>	8.628	4.198	4.234	4.281	4.074	4.379	14·8	6·0
Németország — <i>Allemagne</i>	6.411	2.580	2.626	3.801	3.209	3.056	11·4	4·2
Egyéb európai állam — <i>Autres Etats européens</i>	9.505	9.725	10.938	9.994	11·006	12.751	18·0	19·6
Egyéb államok — <i>Autres Etats</i>	9.086	8.853	7.369	9.067	3.956	6.950	16·5	10·1
Világ államai összesen — <i>Monde entier</i>	56.674	61.027	61.283	65.349	60.268	67.856	100·0	100·0

ezzel a közgazdaság hitelezését támogatja. Az arany tehát ezekben az országokban *sterilizálódik*, vagyis közgazdaságilag meddővé lesz. Ezzel szemben az aranyhiányban szenvedő országok közgazdaságában mintegy vérszegénység áll elő azáltal, hogy nem állván rendelkezésre elég arany, a hitelforrások is elapadnak. Így azután a termelés kibontakozásához szükséges pénz és hitelmennyiség nem állván rendelkezésre, pangásnak kell bekövetkeznie a hiányt szenvedő közgazdaságokban. Különösen a befektetésekhez szükséges hosszúlejáratú hitel folyósítása szorul a legszűkebb keretek közé és legfeljebb rövidebb időre áll valamelyes mértékben hitel rendelkezésére.

E magyarázatban kétségtelenül fontos szempontokra rámutató érveléssel állunk szemben, amely a mai világválság két jellemző tünetét valóban meg tudja magyarázni, mert úgy az áruk süllyedése, mint pedig a tőkehiány jellegzetes vonásai a mai világválságnak. Az pedig, hogy világszerte fellépnek a bajok, valóban arra látszik utalni, hogy az egész világon egységes oka van a bajoknak.

Meg is nyugodhatnánk e magyarázatban, ha nem intene bizonyos óvatosságra e tekintetben az, hogy a gazdasági élet zavarainak megmagyarázásánál mindig a legegyszerűbb és legkényelmesebb magyarázat az, amely a pénz oldalán keresi az okot. A pénzértékváltozásra utalva mindig egy csapással elintézzük a kérdést, mert a pénz középpontjában áll a piaci forgalomnak és így mindenre kihat, ami a piacon történik. Ezért, mielőtt a pénzérték terén változásokat észlelünk, könnyen megnyugszunk abban, hogy megtaláltuk a helyes magyarázatot, holott a pénz csak eszköze a gazda-

sági forgalomnak, mely fontos tényezője ugyan a forgalomnak, de maga is hatása alatt áll a gazdasági élet számtalan tényezőjének. Ezért, ha nem is vonjuk kétségbe azt, hogy a pénz önmagából is képes változásokat felidézni a közgazdaságban, a pénz oldaláról kiinduló magyarázatokat csak akkor fogadhatjuk igazán megnyugvással, ha valóban kimutatható, hogy minden észlelt változás csakugyan a pénzforgalom tényeire vezethető vissza.

Nemcsak a tudományos alaposág kell tehát, hogy késztesen részletesebb vizsgálatra oly bonyolult kérdésben, mint amilyen a mai világválság, hanem az is, hogy a válság okainak felderítéséből kell levezetnünk a gyógyításra vagy legalább enyhítésére vezethető eszközöket is és csak az alapos diagnózis vezethet sikeres therapiára.

Ha a mai világválságnak csak a legszembevetőbb jelenségeit vizsgáljuk, nem nehéz olyan tünetekre bukkannunk, amelyek az aranybősséggel vagy aranyhiánnyal közvetlen kapcsolatban nem állanak.

A mai világválság egyik legjellemzőbb, legszembevetőbb jelensége az agrárválság, amelyet nemcsak Magyarország, hanem a világ többi országai is súlyosan éreznek. Amennyire bizonyos, hogy a mezőgazdaság tőkehiánya és a magas kamatláb sokat járulnak a mezőgazdaság helyzetének súlyosbításához, épp oly kétségtelennek látszik az is, hogy e válság igazi forrása máshol van, mint az aranykérdésben. Oka kétségtelenül *a túltermelés*. Csak egy pillantást kell vetnünk arra, hogy mily méretekben növekedett a vetésterület az Európán kívüli agrárországokban, kivált Kanadában, hogy meggyőződünk arról, hogy a mai agrárválság sokkal inkább talál magyarázatot a túlterme-

lésben, mint az aranyhiányban. Ez állítás igazolására szolgáljon a következő táblázat:

Búzával bevetett terület 1.000 hektárookban:

Államok	1890	1900	1909-1913	1926	1929
A.m. Egy. Áll.	14.603	17.186	19.059	22.749	24.743
Kanada	1.093	1.711	1.084	9.265	10.220
Argentína	813	3.251	6.022	7.669	6.552
Ausztrália	1.431	2.273	3.076	4.729	5.870
Oroszország		19.228	29.950	29.906	30.644
Magyarország			1.511	1.499	1.500
Európa			29.950	28.528	28.133
Világbúzáterm.			109.382	122.230	125.564

Az árak katasztrofális súlyedése és a gabonamennyiség megnövekedése közötti összefüggés e számokban annyira kézenfekvő, hogy alig engedi meg még csak arra gondolni is, hogy más irányban, p. o. az aranyforgalom alakulásában keressük e jelenség magyarázatát.

És ugyanezek a kételyek merülnek fel, ha egy lépéssel továbbmegyünk és az iparhoz közeledve a cukortermelés helyzetét vizsgáljuk.

A világ cukortermelése 1000 tonnákban következőképpen alakult:

Év	1000tonna	Év	1000tonna
1890—91	6.371	1924—25	24.883
1901—02	11.043	1925—26	26.021
1911—12	15.681	1926—27	24.701
1913—14	19.207	1927—28	26.666
1921—22	18.898	1928—29	28.218
1923—24	21.300		

A túltermelés ezen a téren is olyan kézenfekvő, hogy természetesebb úton magyarázza meg azt a nagy ársúlyedést, mely e cikkben bekövetkezett, mint az aranypiac alakulása. Hiszen, ha nem volna ilyen nagyméretű túltermelésről szó, akkor aligha kerülhetett volna a sor a folyó évben megkötött brüsszeli cukoregyezményre, amely a cukortermelők szabadságát jelentékeny mértékben megszorítja, mire valóban kényszerítő okok nélkül nem lettek volna kaphatók a cukortermelők.

Dehát az ipar egyéb területein, a textiliparban, a vasiparban és abban a számos más iparágban, mely ma mind küzd a megélhetésért? Kimutatható-e itt is a túltermelés? Hiszen legalább is az utolsó időben nem jelentéktelen összehúzódás következett be e tereken. Bár egyes iparágakban, mint p. o. az Egyesült-Államok autóiparánál alighanem számbavehető túlméretezéssel állunk szemben, a túltermelést ezen a téren kétségtelenül sokkal nehezebb bebizonyí-

tani. Nemcsak azért, mert kellő mértékben adatok és kielégítő indexek nem állanak rendelkezésünkre, hanem azért is, mert sokkal több oldalú az ipar, semhogy oly áttekintést nyújthatna, mint a mezőgazdaság. Ezért el is tekintünk az ipari termelés alakulásának további vizsgálatától, mert úgy hisszük, hogy már annak megállapítása is elegendő, hogy a mai világválságnak vannak oly jellemző tünetei is, melyek az aranytermelés és az aranyelosztás alapján közvetlenül magyarázatot nem találnak.

E megállapításunk annyira legalább is feljogosít, hogy túl általánosnak és hiányosnak tartsuk azt a felfogást, amely egyszerűen az aranyellátásra és a tőkehiányra való utalással véli magyarázhatónak a mai gazdasági válságot. A fentiek után ugyanis nem vonhatjuk kétségbe azt, hogy legalább is az *árutermelés oldalán is lényeges változások mentek végbe a világgazdaságban*, melyek a válság keletkezésére és lefolyására nem lehetnek közömbösek. Kétségtelenül végbementek tehát nagyobb jelentőségű olyan folyamatok is, amelyek sem az aranykészlet alakulásával, sem pedig a tőkehiánnyal közvetlen összefüggésben nem állanak.

Mihelyt azonban ilyen folyamatokra bukkanunk, nem lehet többé megállanunk oly magyarázatnál, amely csupán a pénz és hitelellátás észleleteire támaszkodik, hanem a közgazdaság egészére kell kiterjesztenünk figyelmünket. Hogy erre a kellő kiindulási pontot megtaláljuk, állítsuk röviden szemeink elé a közgazdaság alapösszefüggéseit. Leggyorsabban és legbiztosabban így fogunk célt érni.

A gazdaság az ember tervszerű ellátása. A közgazdaság ennek egy minősített alakja, az ellátásnak sokak összeműködésével való biztosítása. Ezzel a gazdaságba új mozzanat lép, amely síma lefolyásának ezentúl éppen olyan fontos előfeltétele, mint a szükséglet és a jószág. Ezentúl ugyanis a szükségletek és a kielégítésükre szolgáló javak kapcsolata többé nem közvetlen, hanem közvetett, mert piaci folyamatokon megy keresztül. Ennek megfelelően az emberi ellátás síma lefolyásának feltétele most már nemcsak a javak szaporítása és megfelelő mennyiségben való rendelkezésre állása, hanem az egyesek által folytatott tevékenységek *egymásbailteszkedése is*.

Közgazdaságunk felépítésében gondoskodás történt arról, hogy a közgazdaság sok-

oldalú és önállóságra hajló részei egymásba illeszkedésének legyen szabályozója. Ez a piac, mely e feladatot automatikusan végzi. Ezzel a piac középpontjába kerül az egész közgazdaságnak. Zavartalan működésétől függ az egész zavartalan lefolyása is. Mint-hogy a piac saját törvényeinél fogva önmagától egyensúlyba helyezkedik, e síma lefolyás és zavartalan működés biztosítva is volna, ha a piacra ható tényezők nem volnának a változásoknak alávetve. Ez azonban nincsen így. A piac tényezői nem változatlanok, sőt nem is csupán gazdasági eredetű behatások alatt állanak. Alakulásuk a népszaporodási, technikai, kulturális és politikai tényezők egész sorozatától is függ. E tényezők magukban véve függetlenek a piactól. A piac feladata velük szemben mintegy gazdasági feldolgozásuk, asszimilálásuk, a gazdasági összeműködés támaszát képező forgalmi folyamatokra való kivetítésük, mert ezen az alapon történik meg az egyes gazdaságok egymáshoz való alkalmazkodása. Hogy ez alkalmazkodást, mely a közgazdaság síma lefolyásának feltétele, kikényszerítse, a piac reagál a tényezőiben végbement változásokra, ami a kereslet vagy a kínálat és ezzel az ár változásában nyilvánul meg. Ezzel azonban maga a piaci egyensúly mindannyiszor megbomlik, ahányszor lényegesebb változás történik a keresletet vagy a kínálatot érintő tényezők valamelyikében. Zökkenések keletkeznek így a közgazdaságban, melyek abból származnak, hogy a közgazdaság részei között az összhang megbomlik.

A gazdasági élet így előálló zavarait, ha nagyobb méretűek és erősebb megrázkódtatásokat idéznek elő, nevezük gazdasági válságoknak. *A gazdasági válság mindig zavar az együttműködésben* és csak ezáltal válik az egyes gazdaságok zavarává. A gazdasági válság tehát az együttműködés zökkenője, mely közvetlenül mindig a gazdasági egyensúly megbomlásának a következménye, melyet — miként a ciklikus változásoknál van — előidézhethet a piaci mechanizmus önmagából is, de amelynek lehetőségeit még fokozza az, hogy a piacra kívülről fekvő tényezők is hatnak.

Ha egyszer tisztában vagyunk azzal, hogy a gazdasági válság mindig a közgazdaságban egyesített egyes gazdaságok síma egymásbailleszkedésének zavara, az egyes gazdaságok összehangoltságának hiatusa, akkor meg fogjuk érteni, hogy miért okozhat a közgazdaságban nemcsak a hiány,

hanem a bőség is zavart. Az egyéni gazdaságban csak a hiány okozhat bajt, nem a bőség. *A piacra alapított közgazdaságnak a sajátossága az, hogy itt a bőség is zavarokra vezethet.* Ez azért van így, mert az egyes gazdaságok helyes egymásbailleszkedését és összhangját nemcsak a javak hiánya, hanem ezek bősége is megzavarhatja. A bőség ugyanis vagy az áruk egy részének el nem adhatóságához, vagy pedig automatikusan áreséshez vezet. Mind a kettő bajok forrása. Az utóbbi azért, mert olyan fokú lehet, hogy a termelő az árban nem kapja meg többé költségeit, melyek pedig nála mint kész kiadások jelentkeznek és így a termelés feltételei. Az előállított áruk egy részének el nem adhatósága pedig baj azért, mert a termelő az árut nem maga, hanem az eladás számára állította elő.

Ebből könnyen megérthető, hogy miért szenvednek az önálló termelők a gazdasági válság hatása alatt. Egyenesen veszteségeket okoz nekik a nagyobb fokú ársúlyedés és a drágábban termelő rétegek létét fenyegeti.

Ezzel kapcsolatos a gazdasági válságok másik jellemző tünete, a munkanélküliség is. Ha összeszorul a termelés, fogy a munkaalkalom és sokan elvesztik megélhetési lehetőségüket.

Ami áll a nemzetgazdaságokra, áll természetesen a világgazdaságra is. Ez is a piacra alapított szervezet, mely csak akkor működhet jól, ha egyensúlyban van és részei egymásbaillenek. Szélesebb talapzatánál fogva a világgazdaság nehezebben jön ki ugyan egyensúlyából, de minél szorosabb lesz a nemzetgazdaságok egymásbkapcsolódása, annál könnyebben hat ki az egyes nemzetgazdaságok válsága a többire. Az egyik nemzetgazdaság a másik fogyasztására is támaszkodik és fordítva. Ha tehát jelentősebb zavar áll be az egyik nemzetgazdaságban, mely erősebben bele van kapcsolódva a világgazdaságba, könnyen kihat e zavar más nemzetgazdaságokra is és válságot idéz fel a világgazdaságban. És a bőség épp úgy megzavarhatja a világgazdaság egyensúlyát, mint az egyes nemzetgazdaságok összhangját. Ezért egyes nemzetgazdaságok aránytalan kibontakozása is válságos helyzeteket teremthet. A világgazdasági egybefűzöttség hatása tehát az, hogy az egyes nemzetgazdaságok is összefüggésbe kerülnek egymással és alakulásuk egymásra kihat. Ezért érinti a kanadai búza a magyar gazdát és a newyorki tőzsdei összeomlás a pénzpiacokon keresztül az egész világot.

Ha a világgazdasági egybekapcsoltság-
nak ezt a bonyolult szervezetét vizsgáljuk,
akkor mégis kissé egyoldalúnak és erősen
mechanikusnak fogjuk találni a mai világ-
gazdasági válságnak azt a magyarázatát,
amely kizárólag a pénzforgalom tüné-
nyeire utal. *Nemcsak a piac áruoldalán
fekvő, hanem a piacon kívül fekvő, de a
piacra azért nem kevésbé hatással levő té-
nyezők teljes elhanyagolása fekszik e ma-
gyarázatban, mely a pénzmennyiség ténye-
zőjét végső, a folyamatot magában kiváltó
oknak tünteti fel*, holott nem nehéz kimu-
tatni, hogy vannak még az aranymennyi-
ség alakulásában is oly tünetnyek,
amelyek nem önmagukból álltak elő, tehát
nem végső okok, hanem távolabbi okokra
vezetnek vissza. Nem joggal mutatott
rá *Dalberg*¹⁾ arra, hogy a mai aranyelosz-
tás maga is okozat, amelyet a világgazda-
ságnak politikai tényezők folytán előidézt
alakulása hozott létre. Nem lesz nehéz meg-
győződnünk arról, hogy az egészségtelen
aranyelosztás e tekintetben nem áll egyedül
és hogy a nemzetek egymáshoz való viszony-
ában és a világgazdaságban még sok más
változás is történt, mely nem az aranyel-
osztásnak, hanem a politikai helyzet alakulá-
sának következménye.

Nem szorul ugyanis bizonyításra, hogy
a világháború az aranyelosztástól függetle-
nül is nem egy nemzetgazdaságot kihozott
egyensúlyából. A háború hosszú időre meg-
mérgezte Európa politikai légkörét és az
úgynevezett győztes hatalmak közvetlenül a
háború után szándékosan arra dolgoztak,
hogy egyes nemzetek gazdasági alapjait alá-
ássák. Eleinte szinte kárörömmel szemlélték
a zavarokat, melyek a megrendített nemzet-
gazdaságokban nagyméretű inflációhoz ve-
zettek. Csakhamar azonban a győztes álla-
moknak saját testükön kellett tapasztalniok
ez oktalan felfogás gyümölcseit. Megjelent a
látóhatáron a valutaromlás okozta német
dumping és Anglia, valamint Franciaország
termelése erősen kezdte érezni ennek hatá-
sát. De itt nem volt megállás. Minél jobban
lezüllöttek egyes közgazdaságok, annál in-
kább kihatott ez a magukat győzteseknek
tartó nemzetek gazdaságára is. Az Egyesült
Államok nagy területükre, gazdaságuk sok-
oldalúságára és bőséges anyagforrásaikra tá-
maszkodva sokáig ellenállottak a válságnak,
sőt gazdasági fellendülést is értek el. De e

fellendülés nem nyugodott egészséges alap-
kon. Óriási kiviteli feleslegekhez vezetett, me-
lyek elhelyezése a világ elszegényedése foly-
tán mielőbb nehézségekbe kellett, hogy üt-
közzék. A fogyasztási hitel túlzott kifejlesz-
tésével az Egyesült Államok fejlődő ipara a
belföldi piac felvevőképességét igyekezett nö-
velni. De a baj elkerülhetetlen volt. A new-
yorki tőzsde összeomlása, amely a válságot
közvetlenül kipattantotta, csak egyik tünete
volt az egészségtelen helyzetnek. A baj igazi
okai nem a spekuláció túlfeszítésében van-
nak, mely múltó jelenség volt és maga is
kísérő tünete a rendellenes helyzetnek, ha-
nem elsősorban a világgazdaság leromlásá-
ban, mely elszegényedett állapotban nem ké-
pes azokat az árumennyiségeket felvenni,
amelyeket a nagyobb jólét alapján kifejle-
dött és erre méretezett termelési apparátus
előállít.

Amily természetesnek látszik ez, épp
annyira paradox színezetű az az állítás,
hogy ma árubőség van. Hát lehetséges-e az,
hogy amikor annyian szenvednek hiányt,
amikor már a háborúban kezdődött nélkü-
lözésekkel annyian összeszorultak életszín-
vonalukban, akkor ma árubőségről szólnak?
És mégis így van és ennek magyarázata
az, ami fenti megfontolásainkból kitűnik,
hogy az áruhiány és az árubőség viszony-
lagos fogalmak. Amíg közgazdaságunk a
piacra van alapítva, amelynek lényege az,
hogy annak birtokába, amit az egyik gazda-
ság előállít, a másik csak megfelelő ellen-
érték nyújtásával juthat, addig *hiány és bő-
ség két oldalról meghatározott mennyisé-
gek*, t. i. a termelés és a fogyasztás oldalá-
ról egyaránt feltételezett és kölcsönös füg-
gésben álló nagyságok. Áruhiány akkor van,
amikor a piac felvevőképessége növekszik
és a termelés nem tud vele lépést tartani.
Árubőség akkor van, amikor a termelés
elébesített a fogyasztóképességnek és az
árak egy része elhelyezetlen marad. Nevez-
zük túltermelésnek, avagy nevezzük fo-
gyasztáshiánynak az utóbbi állapotot, az
mindenképpen az összhang megbomlása,
melynek oka lehet a termelés oldalán elő-
állott változás, de lehet a fogyasztás külön-
leges alakulása is.

Körülbelül száz évvel ezelőtt, midőn a
napoleoni háborúk lezajlása után Európa
közgazdasága a maihoz hasonló súlyos vál-
ságon ment keresztül, élénk vita folyt akö-
rül, lehetséges-e az általános túltermelés,
vagyis az általános árubőség. Míg *Malthus*
és *Sismondi* ebből igyekeztek az ismétlődő

¹⁾ V. ö.: *Dalberg*: Weltkrise, Goldproblem und
Kriegsschulden. Bank-Archiv. XXIX. évf. (1930.) 1.
421—428.

gazdasági rázkódtatásokat magyarázni, *Say* azt állította, hogy lehetnek aránytalanságok a termelésben, de a termelés és fogyasztás viszonyából kifolyólag a piac a maga egészében nem jöhet ki egyensúlyából. De hát mi biztosítja, hogy a fogyasztás a termelt mennyiségeket tényleg felvenni is képes? Ha erre, miként látni fogjuk, a biztosíték a mai közgazdaságban hiányzik és a fogyasztókésztség épp oly kevésbé biztosítja a termelés megfelelő voltát, mint a termelés mennyisége annak a fogyasztóknál való elhelyezhetőségét, akkor mégis csak igaza van *Malthusnak*, hogy az általános túltermelés éppenséggel nem lehetetlen. Sőt nem nehéz bebizonyítani, hogy termelési rendszerünknek erre mindig meg is van a hajlama.

Ha a mai helyzetünket e szempontból vizsgáljuk, akkor könnyen fogunk oly jelenségekre bukkanni, amelyek a termelés túlméretezéséhez vezetnek. Már a háború a gabonaár emelésével a termelés erős megnövelésére vezetett.

Harald Wright egy kis könyvében, melyet a népesedési kérdéstről írt, *Henry Rew* adatai nyomán említi, hogy Indiában mindjárt a világháború utáni évben 4 mill. acres-el növelték a búzával bevetett területet, az Egyesült Államokban pedig 1915. tavaszán 12 mill. acres-el több volt búzával bevetve, mint az előző évben. Ausztrália is 3 mill. acres-el növelte akkor búzaterületét.¹⁾ A tengerentúli államok mezőgazdasági felszerelésének tökéletesedése azután nagyon erősen növelte e területek terméshozamát. Az ipar terén viszont az infláció által okozott ideiglenes és látszólagos konjunktúra vezetett egyes termelési ágak túlméretezéséhez. A berendezések és felszerelések megvannak és termelésre kényszerítik tulajdonosaikat.

Ha így számos okát ismerhetjük fel a termelés erős megnövekedésének, mely fogyasztók után kiált, úgy a másik oldalon, a fogyasztás oldalán még jellemzőbb tünetekhez jutunk. A háború nagy jószágpusztítás volt, minek következménye magában az áruhiány volna. Hogy mégsem ez, hanem árubőség állott elő, ennek az oka az, hogy a világháború vagyonok és megélhetési lehetőségek pusztítása is volt egyuttal, még pedig sokkal nagyobb méretben, mint első pillanatra látszanék. Gondoljunk csak

elsősorban azokra a *jövedelmi eltolódásokra*, amelyek a háborúval veszik kezdetüket és az inflációval folytatódnak. Egész néprétegek, kivált a háború előtti jómódú középosztály széles rétegeinek megsemmisülése volt a következményük. Magában Oroszországban milliókra megy a forradalom áldozatainak száma és Középeurópában a háború és az infláció által tönkretett rétegek szintén igen nagyra tehetőek. Mind e rétegek a piacon ma csak erősen megcsappant fogyasztóképességgel és nem kis részben teljes igénytelenségre leszorítva jelennek meg.

És az, ami az egyes nemzetgazdaságokon belül végbement, óriási mértékben ismétlődik a világgazdaságban. Az ú. n. győztes, vagyis magukat nyerteseknek tartó országok szándékkal teremtettek szegény, majdnem rabszolgaságra ítélt nemzeteket. Szétarabolták, megcsontították területüket, nem törődve avval, mily nyersanyagforrásoktól fosztják meg és mily természetes egymásra utaltságokat vágnak szét. Azután elviselhetetlen terheket róttak rájuk, megfélemlkezve minden nagy bölcsességükben arról, hogy amit régen, amikor még igazi világgazdaság nem volt, büntetlenül, sőt nyereséggel is lehetett csinálni, t. i. gazdasági rabszolgaságra vetni egész nemzeteket, azt a mai világgazdasági egybefonódottság mellett büntetlenül nem lehet megcsinálni. Amidőn ugyanis a békefeltételeket diktáló nemzetek is benneállanak a világgazdaságban és az ú. n. legyőzött nemzetekre, mint kereskedelmi ügyfelekre, termelési gépezetükénél fogva, rá vannak szorulva, akkor, ha saját termékeik fogyasztóit tönkreteszik, önmagukat is sujtják. Egy nemzettől előbb mindenét elszedni és azután azt kívánni, hogy fizetőképés vevője legyen az illető országnak, oly ellenmondás, mely következményeit önmagában hordja.

Ha ezeket átgondoljuk, akkor a mai világgazdasági válságnak egészen más képe bontakozik ki szemeink előtt, mint amilyent az a magyarázat fest e válságról, amely azt akarja velünk elhíttetni, hogy az aranyhiány és az aranyelosztás okozza a bajokat. A fenti összefüggések rávilágítanak arra, hogy a bajok forrása sokkal mélyebben van és nemcsak egy tényezőben, hanem a világgazdaság egész szövevényében, annak a háború és következményei által való összekúszálásában van. Ha átgondoljuk azokat a roncsolásokat, amelyeket a világgazdaság testében véghezvittek és gondolunk ezzel a

¹⁾ V. ö.: *Harald Wright*: Bevölkerung. Deutsch herausg. von M. Pályi, Berlin, 1924. I. 53. old.

fogyasztóképesség megcsökkenésére vonatkozólag beállt következményekre, akkor be kell hogy lássuk, hogy *bármennyire kívánná a háború okozta elszegényedés az árukat és azok növelését, a piac szerkezetéből kifolyólag ennek akadályai vannak egyelőre, akadályai, melyek a fogyasztóképesség lecsökkenésében rejlenek.*

A fogyasztás, a közgazdaságtannak eddigi mostohagyermeké, valóban több figyelmet érdemel, mint amilyenben eddig része volt. Alakulásának is megvannak a maga törvényei, melyek a takarékosagra és fényűzésre való utalással nincsenek kimerítve. Miként a termelés, úgy a fogyasztás is a közgazdaságba való bekapcsolódás. Alakulása a jövedelem és a fizetőképesség alakulásának kérdésével függ össze. Nemcsak a termelőképesség megcsappanása áthatja alá, hanem a vagyonnak hadikölcsönökbe, háborus vállalkozásokba, helytelenül választott termelési lehetőségekbe való befektetése is. És alááthatja nemzetgazdaságok életképtelenné tétele, vagy legalább is csak tengődésre ítétele, esztelen méretű nemzetközi tartozások létesítése és a világgazdaság szálainak összekúszálása is, mellyel milliók fosztattak meg régi termelési és így megélhetési lehetőségeiktől.

Ha egyszer a maga egész súlyában átértettük annak a jelentőségét, hogy a közgazdaság és a világgazdaság egyaránt kölcsönös függésekből állanak, amelyek lényege a termelés és fogyasztás egymásbailleszkedése és egyensúlybahelyezkedése, akkor gyorsan világos lesz előttünk, hogy az *áresés oly tünet, amely aranyhiány nélkül is bekövetkezett volna*, mert a piac törvényei követelik. A termelés és a fogyasztás egyensúlybahelyezkedésének ugyanis döntő tényezője maga az ár. Hogy mennyi helyezhető el egy áruból a rá irányuló szükségleten kívül, az ártól függ, mert nem elég, hogy sokan szeretnék az árut bírni, hanem ahhoz, hogy igazán meg is vásárolhassák, a fizetendő árat is győzniök kell, ez pedig fizetőképessüktől függ. És hiába van a piacon áru, melynek ára a fogyasztók fizetőképességét felülmulja. Az áresökkenés a megcsappant fogyasztóképesség természetszerű következménye és a piaci törvények automatikus hatásának eredménye. Az ársúlyedés egyúttal a piac automatikus védekezése az árubőséggel, vagy ennek másik oldalával, a fogyasztáshiánnyal szemben. Amidőn a piaci törvények az ársúlyedést kényszerítik ki, akkor azzal számolnak, hogy vannak eladatlan

árak és felhalmozódott készletek, amelyek a piac adottságai mellett és a fogyasztók hiányos fizetőképességénél fogva csak alacsonyabb árakon találhatnak vevőket.

Ahogy az ársúlyedés előidézéséhez nincsen szükség az aranyhiányra, hanem csak a fogyasztóképesség valamilyen okból való megcsappanására, éppen úgy a tőkehiány, amelyről ma oly nagy mértékben panaszkodnak, be kellett volna, hogy álljon akkor is, ha nem volna a világban ma az aranyelosztás olyan egészségtelen, mint amilyen. A tőke ugyanis nem egyértelmű egyszerűen arany mennyiséggel, vagy arra épített hitellel, hanem pontenciális gazdasági erő, az egyes gazdaságoknál felhalmozódó igazi gazdasági felesleg, melyet a bankok csak közgazdaságilag hasznosítanak, miközben persze liquiditására való tekintettel az aranytartaléknak is van szerepe. A tőkeképződés azonban nem az aranytermelésből, hanem széles rétegek gazdasági feleslegeiből táplálkozik és ezekből halmozódik fel a nemzetgazdaság és a világgazdaság rendelkezésére álló tőke mennyiség. Az elszegényedés, amely a világháborúnak a következménye, gyökerében támadta meg a tőkeképződést is. Megtámadta pedig nemcsak millió és millió gazdaság létalapjának aláásásával, hanem ezenkívül még azzal a nagy bizonytalansággal is, amelyet a háború és következményei felidéztek, mert a tőkegyűjtésnek nemcsak feleslegek a forrásai, hanem az állapotok konzolidált volta is, mert még ha erre meg is volna a lehetőség, akkor sem haladhat előre a tőkeképződés, míg bizonytalan a helyzet és az emberek a jövőben nem bíznak. Inkább szétforgácsoltan elköltik feleslegeiket, mintsem nagyobb mértékben tőkeképződésre fordítanák. Nem is szólva arról, hogy a bizonytalan időkben gyűjtött tőke jelentékeny része is elvész, mert sokszor helytelen csatornába kerül és tévesen lesz befektetve.

De még egyről megfeledkezik az a magyarázat, amely mindig csak a pénz- és a tőkehiányra utal. Még ha tőkebőség volna is, még akkor sem tudna a hitelélet rendbe jönni, mert a hitelezésnek is két feltétele van. Az egyik a hitelezhető tőkemennyiség rendelkezésreállása, a másik ennek biztonságos elhelyezési lehetősége. A hitel nem abban áll, hogy bárkinek és bármire odaadom a tőkém, hanem abban, hogy olyan elhelyezést keressek, amely kellő gyümölcsötetés mellett biztosságot, tehát visszafizetési lehetőséget is helyez kilátásba. Ami-

lyen mértékben hiányzik e biztosság, olyan mértékben nem teljes segítség még a tőkebőség sem, mert a kihelyezési alkalmak nem nyújtják a kellő biztosságot. Ennek igazolására csak arra kell hivatkoznunk, hogy a világháború utáni időkben miért foglaltak teret oly aránytalan mértékben a rövidlejáratú tőkekihelyezések. Ennek az oka igen egyszerű. A tőkések nem bízván a jövőben, csak rövidebb időre voltak hajlandók tőkájukat átengedni, mert csak rövid időközökben volt áttekintésük a jövő alakulását illetően. Ezzel tehát magyarázatot nyer az is, hogy miért uralkodnak ma olyan nagy mértékben a rövid lejáratú tőkekihelyezések és miért olyan nehéz hosszúlejáratú befektetésekre tőkét találni. A hitelélet terén mutatkozó rendellenességek tehát még ama tőkehiány feltételezése nélkül is könnyen megmagyarázhatók, mely tőkehiányt egyébként távolról sem akarunk kétségbevonni és amely, amint láttuk a háború és a háború következményei által felidézett helyzetből símán megmagyarázható.

Az aranyhiány és főleg az egészségtelen aranyelosztás kétségtelenül nehezíti a hitel-ellátás kérdését, mert a kibocsátható bankjegymennyiség valutáris okokból összefügg a rendelkezésre álló arany mennyiséggel. Az igazi ok azonban itt is a nemzetgazdaságok egymáshoz való viszonyának eltolódása, mely külforgalmukat és fizetési mérlegüket kihozta egyensúlyukból. Ezért amíg a háborús adósságok kérdése helyes rendezést nem talál, és állandóbban tartható alapon egyensúly nem jön létre a nemzetgazdaságok között, mindig újból elő kell, hogy álljon az egészségtelen aranyelosztás, mert a nemzetközi követelésekkel bíró nemzetek nem tudják árukban befogadni a nekik járó összegeket.

Ha egyszer tisztában vagyunk azzal, hogy úgy az ársülyedés, mint pedig az a tőkehiány, amelyben ma a termelés szenved, elsősorban egyes nemzetgazdaságok és a világgazdaság egyensúlyának megbomlásából származnak, akkor aligha hihetjük többé azt, hogy egyszerűen nemzetközi hitelügyletekkel és a nagyobb aranykészletekkel rendelkező államok által nyújtott kölcsönökkel egyedül meg lehet szüntetni a mai világválságot. Az a felfogás, amely azt hiszi, hogy tőke rendelkezésre bocsátásával a világgazdaság bajai megszüntethetők, elfelejti először is azt, mire előbb rámutattunk, hogy hitelek nyújtásának nem tisztán szabad elhatározások a feltételei, hanem megfelelő

viszonyok is, amelyek a tőke biztosságára nézve garanciákat nyújtanak.

De e nézet hívei tévednek abban is, ha azt gondolják, hogy megfelelő tőke rendelkezésre állása magábanvéve képes lesz megszüntetni a legnagyobb bajt, a fogyasztóképesség hiányát. Okoskodásuk igen tetszetős és abból indul ki, hogy megfelelő tőke rendelkezésre állása meg tudja indítani a termelést, ezzel új kereseti lehetőségeket teremt, megszünteti a munkanélküliséget és így a közgazdaság egészséges körforgását ismét megindítja. E magyarázat nagyon hasonlít a körülbelül száz év előtt felállított *théorie des débouchés*-hoz, vagyis ahhoz az elmélethez, amely azt mondja, hogy minden kínálat egyúttal keresletet is teremt. E nézetnek, — melyhez önkéntelenül, nem gondolva arra, hogy már rég megcáfolt elveket tesznek magukévá, csatlakoznak a tőke rendelkezésre bocsátástól gyógyulást váró felfogás hívei, — abból indul ki, hogy minden termelés nyersanyagszükségletet és munkaszükségletet jelent és ezért fogyasztóképességet is teremt. Ez nem is kétséges. Csak egy marad ki a számításból, t. i. az, hogy *azt az aránytalanságot, amely termelés és fogyasztás között a folyamat kiindulási pontjában fennáll, a tőke rendelkezésre bocsátása nem szünteti meg.* A tőke ismét termelésre fordítatik és így rendelkezésre bocsátása tovább növeli a termelést, anélkül, hogy biztosítéka volna annak, hogy a termelés felkarolása által teremtett kereslet valóban képes is lesz a most már még nagyobb mértékben termelt árukat fel is venni. Hiszen a befektetett tőkéből nemcsak munkabér és a fogyasztásra szánt jövedelem lesz, hanem nagyrésztben a termelés további bővülését szolgáló termelési berendezés és vállalkozói nyereség is, mely ismét egyik részében a termelés újabb kiszélesítését szolgálja.

A jelzett okoskodás kissé hasonlít a közgazdasági bűvészkedéshez. A termelés számára tőke rendelkezésre bocsátásával akarja kiemelni a közgazdaságot leromlott helyzetéből akkor, amidőn a termelési apparátus túlméretezéséből kifolyólag állott elő a piaci összhang megbomlása. Ennek az összhangnak létesítésére, bármint próbálunk is mesterkedni, nincsen más eszköz, mint az *ársülyedés*, amely a kiinduló pontban egyensúlyozza ki a piacot és vezet ismét egy olyan egyensúlyhelyzethez, amely önmagából képes kitermelni oly feleslegeket, amelyek az egyéni gazdaságok széles köré-

nek helyzetében bírják alapukat és indokukat. *Fogyasztókat mesterségesen teremteni, miként az infláció mutatta, csak időlegesen lehet.* És e folyamat csak annak árán mehet végbe, hogy utána még jobban kiütközik a fogyasztóképesség hiánya, amely abból ered, hogy széles rétegek elveszítették a természetes kapcsolatot a közgazdasággal, amelyet csak természetes úton találhatnak meg ismét.

Éppen ezért az ársúlyedéssel szemben csak egy védekezés van és ez az, amely a piac törvényeinek megfelel, vagyis a termelés megszorítása és ezáltal a feleslegek csökkentése. Hogy bölcs dolog-e ez a mai helyzetben és nem célravezetőbb-e a termelési költségeknek csökkentésére oly módon való törekvés, mely alacsonyabb áron teszi hozzáférhetőbbé a piacnak az árukat, az nagyon is megfontolandó. A termelés megszorítása ugyanis közvetlenül nem segít a fogyasztóképesség helyreállításának, sőt azt összeszorítja és ezért meghosszabbítja azt az utat, amely a kibontakozáshoz vezet. Az ársúlyedés is még további áldozatokat kíván, mert ha szabad folyást engedünk neki, a kevésbé versenyképes üzemek létét fenyegeti és egyelőre szintén a termelés összeszorulásához vezet. Előnye azonban az, hogy legalább gyökerénél ragadja meg a bajt és azáltal siettetni a kibontakozást, hogy a piac felvevőképességéhez alkalmazkodik és a termelés és a fogyasztás egészséges viszonyát előmozdítja.

Ezek után végeredményben keveset várhatunk mindazoktól a mesterséges eszközöktől, amelyekkel ma az ársúlyedést feltartani igyekeznek. A túlcsigázott védővámok és egyéb eszközök alkalmazása teljesen érthető a folyton romló gazdasági helyzet okozta idegességben, de ezek az eszközök csak tüneti kezelést jelentenek, amely a bajt nem szünteti meg és végeredményben a helyzetet nem is javítja és a természetes egyensúly helyreállítását csak hátráltatja.

Mindezekből kitűnik az is, hogy a helyzet kulcsa nem a világháború veszteseinek a kezében van. A világhelyzet javulásához ezek alig tehetnek valamit. *A helyzetet gyökeresen csak azok javíthatják meg, akik a régi világgazdasági szálak szétkúsulásával és nemzetek szétdarabolásával a mai állapotot felidéztek.* Mintha lassankint ezt már maguk, ezek a békét diktáló államok is kezdenék érezni, amidőn tanácsokat kezdenek adni a nagyszámú vámterületekre szétdarabolt nemzeteknek arra, hogy gazda-

ságilag ismét tömörüljenek nagyobb egységekbe és ezáltal járuljanak hozzá a saját maguk és a világgazdaság helyzetének megjavításához. Eközben ismét csak azt felejtik el, hogy maguk teremtették azokat az akadályokat, amelyek útját állják ily tömörüléseknek. Előbb gondosan éket verni a nemzetek közé és közöttük kiegyenlíthetetlen politikai ellentéteket támasztani és azután azt kívánni, hogy békésen működjenek össze gazdasági téren, épp oly ellentmondás, mint az, amidőn először gazdaságilag tönkretettek viruló nemzetgazdaságokat és azután azt várják tőlük, hogy ismét legyenek jó vevői az ő termékeiknek.

Ha azonban a világválság megoldásának kulcsa nincs is nekünk szegény, megnyomort nemzeteknek a kezében, ez természetesen nem ment fel az alól, hogy saját közgazdaságunk mederbeterelésére ne tegyünk meg minden lehetőt. E tekintetben mindenekelőtt *a hazai piac ápolása* és szervezésének tökéletesítése kell, hogy képezze gondunkat. Bizonyos, hogy számos termékben rá vagyunk szorulva a külföldi értékesítésre. E tekintetben mindent meg kell tennünk, hogy jó kereskedelmi szerződéseket érjünk el, de egyúttal a külföldnek oly minőségben és oly áron kínáljuk áruinkat, hogy azok ott elhelyezést találjanak. A termelés és az értékesítés gondos megszervezése még igen sokat javíthat helyzetünkön, mert igazán elsőrendű minőségű és méltányos áron kínált áru még a ma fennforgó nehézségek mellett is értékesíthető a világpiacra. De nem szabad elhanyagolnunk elsősorban a hazai piacot és elfelejteni azt, hogy a közgazdaság mindig nagyobb mértékben az ország határain belül való egymásrámászkodás, mint külföldi kapcsolat. Ezért le kell szoknunk mindannak lebecsüléséről, ami hazai eredetű és mindenben a külföldinek előnyben részesítéséről. Viszont azonban a termelőknek is be kell látniok azt, hogy a magyar vevőközöniséget csak akkor igényelhetik a maguk számára, ha igazán megfelelő minőségben és a fogyasztóképességhez mért áron kínálják áruikat. Saját érdekükben is cselekszenek akkor, ha nyereségüket az átmeneti időben kisebbre szabják, mert ezzel is a piac felvevőképességét és a fogyasztás természetes megindulását szolgálják.

És végül nem szabad megfedkezünk a külföldi kölcsönökről sem. Fenti fejtegetéseinkből téves volna azt a következtetést vonni, hogy idegen tőke bevonása nem

nyújthatna segítséget a magyar közgazdaságnak is. Amennyire nem lehet csakis ezzel segítséget hozni leromlott közgazdaságunknak, annyira szüksége van erre annak, de csak bizonyos irányokban és csak bizonyos határozott feltételek mellett. Igazán segítséget és nem a nemzetgazdaságnak felesleges, sőt veszedelmes megterhelését csak akkor jelentik a külföldi kölcsönök, ha nem az eladatlan áruk készleteit növelik és ha nem duzzasztják meg az egyes irányokban túlméretezett termelési felszerelésünket. Igazán segítséget nyújtanak ott, ahol arra szükségesek, hogy termelésünk a mai helyzetnek megfelelően átállítsassék, átalakítsassék a minőségi termelésre és az igazán versenyképes üzemek fellendítésére. És segítséget pótol a külföldi tőke ott, ahol oly nemzeti beruházásokat jelent, amelyek egyelőre közvetlenül nem növelik az árú-bőséget, hanem, mint az utak építése és egyéb nemzeti beruházások, munkát adnak, anélkül, hogy közvetlenül árú-bőséget idéznének elő. Természetesen ez utóbbi kölcsönökkel különösen óvatossá kell lennünk és azokat csak olyan mértékben vehetjük igénybe, amely arányban áll a külföldnek nemcsak átengedhető, de az irán-

tuk a külföldön a szabható ár mellett tényleg fennálló keresletnek megfelelő feleslegeinkkel. A külföldi kölcsön ugyanis végeredményben jövendő árukivitel jelent és csak úgy nem fog zavarokat felidézni közgazdaságunkban, ha biztosak is vagyunk az iránt, hogy a szükségszerű árukivitelnek nem lesznek nehézségei.

A kép, mely a mai világválságról fenti vizsgálataink alapján elénk tárul, sötét, de talán nem egészen reménytelen. Kétségtelen belőle az, hogy ha a magunk helyzetén saját erőnkől enyhíthetünk is, igazi megoldás, általános enyhülés, csak akkor jöhet, ha a világ sorsát ma intéző hatalmak nem felelőtlen bűnbakot keresnek az aranyban és a tőkében, hanem, ha körükben a jobb belátás fog felülkerekedni, mely a válság igazi okainak felismerésére képesíti őket. De mintha e tekintetben is hajnalodni kezdene! Ennek legnagyobb biztosítéka az, hogy a világ sorsát intéző nagy hatalmakat saját érdekük és bajaik kényszerítik a jobb belátásra. És ebben a tudománynak, a komoly közgazdasági tudásnak is nagy része lesz, ha óvakodik a gyors általánosításoktól és a helyzet alapos felderítésével feltárja a baj igazi forrását. *Heller Farkas dr.*

A IV. finn-ugor kultúrkongresszus.

Le IV^e congrès culturel finno-ougrien.

Résumé. Au IV^e congrès culturel finno-ougrien, tenu les 16, 17 et 18 juin dernier à Helsinki, toutes les nations finno-ougriennes se firent représenter par de nombreux délégués. Conscients de la nécessité de faire connaître, outre les questions intellectuelles, la situation matérielle des pays intéressés et les possibilités de leur coopération économique, les organisateurs du congrès ont fait une large place aux questions économiques. Aussi, peut-on espérer que ces congrès contribueront à resserrer non seulement les rapports intellectuels, mais aussi les relations économiques entre les pays finno-ougriens.

★

Csak néhány esztendeje annak, hogy a finn-észt-magyar nemzetek közti testvéri kapcsolatok ápolását és kimélyítését szolgáló első finn-ugor kongresszust Helsinkiben megrendezték, a folyó esztendőben a három nemzet képviselőit máris negyedik ízben hozta össze — ismét a finnek szép fővárosában — a rokoni összetartás egyre

izmosodó érzetének eleven ereje. A június 16—18-án megtartott kongresszusi ünnepélyekre kb. 350 magyar és közel 1.000 észt vendég érkezett Helsinkibe, akiket a finn rokonok bensőséges, meleg fogadtatásban részesítettek. A barátságának és a szeretetnek őszinte megnyilvánulása végigkísérte a vendégeket egész finnországi tartózkodásuk alatt, akik az eltöltött szép napok s a nagyszerű kongresszusi ünnepélyek felejthetetlen emlékeit vitték magukkal.

A finn-ugor kultúrkongresszusok — amint az elnevezés is mutatja — elsősorban a finn-ugor népek szellemi életének, szociális, kulturális intézményeinek és be rendezkedéseinek kölcsönös megismerését s a szellemi téren való szorosabb együttműködést vannak hivatva előmozdítani. Ezeknek a kongresszusoknak növekvő sikerű munkássága mindhárom országban egyre szélesebb körű érdeklődést vált ki, ami egyrészt a kongresszusokon és az ezekkel kapcsolatos tanulmányutakon

résztevők számának állandó emelkedésében jutott kifejezésre, másrészt a kongresszusok munkaprogramjának fokozatos kibővítését eredményezte. A lezajlott kongresszus munkaprogramja már teljes mértékben számolt azokkal a kívánalmakkal, amelyek ezeknek a három évenként az egyes országok által felváltva rendezett ünnepélyes összejöveteleknek célkitűzései tekintetében újabban mind erősebben jelentkeztek, hogy t. i. a rokon nemzetek szellemi kapcsolatainak kimélyítése mellett ezek a kongresszusok az anyagi életviszonyok kölcsönös megismerését és a gazdasági együttműködés gyakorlati lehetőségeinek feltárását is igyekezzenek előmozdítani. Ennek folytán a legutolsó kongresszus munkaköre az előzőekéhez képest igen erős fejlődést mutat s a kongresszuson a szorosán vett kulturális kérdések mellett már a szociális-gazdasági kérdések is igen fontos szerephez jutottak.

A kongresszus 17 szakosztály keretében végezte munkáját. A szakosztályok munkájuk megkezdése előtt ismerkedési összejöveteleket tartottak, amelyeken az egyes nemzetek azonos munkakörben dolgozó szakemberei személyesen is megismerték egymást. Bizonyos, hogy a kölcsönös személyes ismeretségeknek ez az egyre szélesedő köre az elkövetkezendő kongresszusok eredményességének egyik értékes záloga lesz.

A szakosztályi tagok a különböző szakelőadásokon kívül a szakosztály jellegének megfelelő tanulmányi kirándulásokon (gyárak, iskolák, múzeumok, klinikák stb. látogatása) is részt vettek. A szakosztályi előadásokon kívül 9 általános jellegű előadás szerepelt a kongresszus munkaprogramján.

A kongresszuson a M. kir. Központi Statisztikai Hivatalból *Hajdrik Sándor* dr. és *Janik Gyula* dr. min. s. fogalmazók vettek részt, előbbi a kereskedelmi és ipari szakosztályban „Magyarország gazdasági és pénzügyi viszonyai” címen, *Janik Gyula* dr. pedig a gazdasági és szociális szakosztályban „Magyarország demográfiai, kulturális és szociális viszonyai” címen tartott előadást.

Az előadásokon kívül a hivatal tisztviselői intenzíven bekapcsolódtak a gazdasági és szociális szakosztály egész munkájába. A szakosztályok által rendezett tanulmányi kirándulások során a szakosztály

tagjai Helsinki közelében fekvő, Észak-Európa egyik legnagyobb porcellángyárat, valamint a szintén európai hírű tejszeperator-gyárat tekintették meg.

Külön tanulmány tárgya volt a szociális minisztérium statisztikai osztályának vezetője, *Harmaja L. dr.* professzor által megszervezett állandó jellegű szociális kiállítás anyagának megtekintése, ahol a munkásjóléti és szociálhigiénikus vonatkozású gyűjtemények és rendkívül értékes statisztikai anyag (diagrammok, kartogrammok) nyújtottak tanulságos képet a finn munkaügyi viszonyokról.

A kongresszus tartama alatt a hivatali kiküldöttek állandó érintkezésben voltak a finn vezető-statisztikusokkal, akik lekötöző szívességgel és vendégszeretettel álltak mindenkor rendelkezésükre. A finn statisztikai hivatalban *Kovero Martti* dr. főigazgató kalauzolta a hivatal tisztviselőit s adta meg a hivatal szervezetéről és az ott folyó munkálatokról a szükséges felvilágításokat. Helyénvalónak véljük itt ez alkalommal a finn statisztikai hivatal szervezetéről és működéséről nagy vonásokban röviden beszámolni.

A finn statisztikai hivatal tisztviselői három kategóriába tartoznak: főiskolai képesítésű, nem főiskolai végzettségű és ideiglenes alkalmazottak kategóriájába. A főiskolai végzettségű tisztviselők száma jelenleg 16, akik a következőképp oszlanak meg: 1 főigazgató, 2 osztályvezető, 3 referens, 6 csoportvezető, 3 tudományos segédmunkás s 1 géposztályvezető (szerződéses alkalmazott). A nem főiskolai végzettségű tisztviselők száma jelenleg 55. Ideiglenes kisegítő munkások alkalmaztatnak ezenkívül nagyobb időszaki munkálatoknál (adóstatistikai felvétel, népszámlálás, stb.).

A hivatalnak két főosztálya van: 1. gazdasági, 2. demográfiai és általános osztály. Az utóbbi szerkeszti az Évkönyvet és egyéb közleményeket, míg a havi folyóirat szerkesztését a gazdasági osztály végzi. Az alkalmazottak $\frac{2}{3}$ része a gazdasági osztályhoz tartozik. A nagyobb terjedelmű munkálatok elvégzésére a hivatal Hollerith gépeket használ. Ezekkel dolgozzák fel az adóstatistikai felvételeket, az idegenforgalomra vonatkozó statisztikát és a népszámlálás anyagát.

A hivatal évenként megjelenő rendszeres kiadványai az Évkönyv, havi folyóirat, továbbá az adó-, ipari, takarékpénztári,

pénzügyi és népmozgalmi statisztikai közlemények.

A statisztikai szolgálat tulajdonképpen nincsen teljes mértékben centralizálva, miután több minisztériumban külön statisztikai osztályok működnek, melyek közül legfejlettebb a szociális minisztériumban működő statisztikai szekció (igazgatója Harmaja Leó dr.), mely az egész munkaügyre, balesetekre és szociális intézményekre nézve országos jellegű adatgyűjtéseket végez s munkájának eredményeit havi folyóiratban rendszeresen közzéteszi.

Mint említettük, az egyes szakosztályok a keretükbe tartozó kongresszusi résztvevők számára az előadásokon kívül a különböző intézmények és intézetek megtekintését is lehetővé tették, úgy, hogy minden kongresszusi vendég a szak- és érdeklődési körének megfelelő irányban végezhet vizsgáldásait a finnországi viszonyokról.

A kongresszusi előadások és ünnepélyek befejezése után a vendégek az ország különböző részeibe tettek tanulmányi kirándulásokat, melyek során nemcsak a finn erdő- és mezőgazdaság magas színvonaláról, hanem a gyáripar erőteljes fejlődéséről is alkalmuk volt meggyőződést szerezni.

Kétségtelen, hogy ezek a kultúrkongresszusok, melyek a finn-ugor nemzetek közti személyes érintkezés intenzívebbé válása mellett a közérdekű viszonyok kölcsönös és beható megismerését is előmozdítják, nagymértékben járulnak hozzá a rokonnemzetek közti baráti kapcsolatok megerősítéséhez s a legutóbb lezajlott kongresszus kiváló eredményű munkássága azt a reményt is jogossá teszi, hogy a három nemzetnek ezek az ünnepélyes összejövetelei a jövőben nemcsak kulturális, hanem a gazdasági kapcsolatok kiépítésének is fontos tényezőivé lesznek.

Hajdrik Sándor dr.

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission hongroise pour la fixation des valeurs de statistique commerciale.

Szakosztályülések. — Séances de sections.

A hatodik szakosztály május hó 1-én tartott ülést *Vida Jenő* gazd. főtanácsos elnöklétével. Jelen voltak: *Krámer Tivadar dr.*, *Lippmann Frigyes dr.*, *Mattyasovszky-Zsolnay Tibor*, *Müller Pál dr.*, *Seenger Béla*, *Szécsi Illés*, *Székely Kornél*, *Weisinger György* és *Zárai Samu* kereskedelmi tanácsosok, továbbá *Kármán Dezső* és *Spiegel Béla* szakértők. A bizottság az ásványok, továbbá a cement- és kőipar termékeinek értékelésével foglalkozott.

A tizenhatodik szakosztály ülése május hó 5-én volt. A megjelenésben akadályozott *Fischer Ödön* kereskedelmi főtanácsost az elnöklésben *Hajdu Dezső* helyettesítette. Jelen voltak: *Fischer Géza* és *Hajdu Dezső* kereskedelmi tanácsosok, továbbá *Fried Béla*, *Hevesi Béla*, *Kovács Viktor*, *Leszlényi Leó* és *Perl László* szakértők.

A szakma helyzetéről szóló jelentést *Hajdu Dezső* terjesztette elő.

A gazdasági depresszió fokozódása és továbbterjedése, a nyersanyagok árának további esése az elmúlt évben megakasztotta a selyemiparnak az előző években oly biztatón megindult fejlődését. Elsősorban a vásárlóképesség csökkenése éreztette kellemetlen hatását, amelyet csak részben tudott ellensúlyozni az a tény, hogy a selyemszövetek viselete a mindenkor divattól függetlenül mindinkább általánossá vált. A fejlődésnek ezt az irányát a beállott olcsóbbodás elősegítette.

A hitelválság is megkövetelte áldozatát, bár meg kell állapítanunk, hogy a fizetéképtelenségi hullám más iparágakkal egybevetve kevésbé sújtotta a selyemipart, ami elsősorban az érdekelt ipar és kereskedelem szoliditását, életrevalóságát és alkalmazkodási képességét bizonyítja. A belföldi elhelyezés túlnyomóan csak hosszú hitelezés útján lehetséges.

A szövöszékek száma 1930-ban 1.300 körül volt, termelési kapacitását 1930-ban is körülbelül száz százalékban használta ki az iparág, csak épp a változott gazdasági viszonyoknak megfelelően a műselyemszövetek termelése szaporodott az állati selyemből szőtt szövetek mennyiségének rovására. Az úgynevezett félselyemszövetek, melyek vagy tiszta műselyemből, vagy műselyemből és pamutból készülnek, termelése és exportja további fejlődést mutat, az import pedig továbbra is túlnyomóan a divatnak alávetett nyomott, mustrázott és dessinirozott selyemszövetekből adódik, mert ezeket elsősorban az egész világ piacával rendelkező francia és svájci gyárak tudják hasznosítani. Síma áruban nincs olyan cikk, melyben a belföldi ipar nem vehetné fel teljes sikerrel a versenyt a külföldi iparral, de az előbb említett mustrás áruban is igen örvendetes és határozott fejlődésről lehet jelentést tenni.

Nagyon megnehezíti a belföldi ipar helyzetét és versenyképességét a kiviteli kikészítési előjegyzési eljárás állandóan fokozódó korlátozása. Most már az a helyzet, hogy csak a tisztán állati selyemből készült szövetek mentesek a nemesítési részvám alól, pedig, sajnos, meg kell állapítanunk, hogy a belföldi kikészítési ipar — bár határozott haladást itt is látunk — még nem éri el a külföldi hasonló üzemek kikészítését.

A selyemszövetek exportja tovább is csak igen lassu javulást mutat, a keleti államok vámpolitikája, de még jobban a hitelezési viszonyok teljes romlottsága megakasztja a fejlődést. Ami kísérlet a szomszédos Balkánon történt, sokszor igen szomorú tapasztalattal járt. Meg kell állapítanunk azonban, hogy a tiszta műselyemből és a műselyemből pamuttal szőtt mintás szövetek exportja továbbra is jelentékeny, az ízléses dessinü műselyem ma külföldön már közismert. Export olcsó tőke és megfelelő hitelgarancia nélkül alig képzelhető és meg kell újból állapítanunk, hogy a kivitel csakis exportprémiummal vagy a külföldi nyersanyagok vámmentes behozatalával segíthető elő.

A termelés értékét kb. 22 millió aranykoronára becsülhetjük. Ebben az összegben nem foglaltatik bent a selyemszalag, hímző- és varróselelyemfonál, valamint cérnák értéke. Munkanélküliség csak az év végén kezd mutatkozni, de ez az arányszám lényegesen alatta áll a többi rokoniparágak hasonló arányszámának.

A belföldi gubótermelés az 1929. évi 550.000 kg-mal szemben 1930. évben 772.000 kg-ot és az országban előállított selyemfonal (grege) az 1929. évi 31.324 kg-mal szemben az 1930. évben 37.791 kg-mot tett ki.

A bizottság ezekután a selyemgubó és selyemhulladék, selyem és selyemfonalak, selyemszövetek, kötszövött- és kötöttárúk, hímzések, csipkék, tüllök, keskenyárúk egységértékeinek megállapításával foglalkozott.

A tizenharmadik szakosztály ülése május hó 6-án volt *Szurday* Róbert kereskedelmi főtanácsos elnöklete alatt. Az ülésen jelen voltak: *Eppinger* Károly, *Goldberger* Lajos, *Dániel* Ervin, *Mössmer* József, *Popper* Károly és *Quittner* Lóránt kereskedelmi tanácsosok, továbbá óbudai *Freudiger* Dávid, *Greiner* M. Miksa és *Heinrich* Ignác szakértők. A szakma helyzetéről először az elnök számolt be:

Elimeréssel emlékezett meg a Statisztikai Hivatal munkásságáról, ami a bizottságnak már tavasszal való összeülését lehetővé tette. Az 1930. év a pamutértékekben 60%-os esést hozott, a vásárlókedv mélypontja és a fizetéseképtelenségek kulminálása találkozott. Minthogy a pamutszakma helyzete a földműves osztályok vásárló kedvének alakulásával szoros összefüggésben van, az alacsony búzaárak igen károsan befolyásolták az el-

adási lehetőségeket. A textilipar általában minden olyan lépést, amely a mezőgazdasági termények árára serkentően hat, csak örömmel üdvözölhet. A magyar ipar és kereskedelem a mostoha viszonyok ellenére is versenyképes; racionalizálás és egyöntetűbb szervezés esetén még további haladásról számolhatnánk be. Természetesen ahhoz, hogy megfelelő virágzást érjen el, úgy a társadalom, mint az állam részéről támogatásra van szükség, megfelelő kedvezmények nyújtása formájában. A textilipar a hazai iparágak közül a legjobban van foglalkoztatva; az üzemek kapacitásuknak legalább 75 százalékát használják ki. Az ország fogyasztóképesége 20.000 szövőszék munkájával áll arányban, míg a belföldön ma még csak 12.000 dolgozik. Ebből is látszik, hogy a további fejlődésnek tág lehetőségei vannak.

Ezután *Ausch* Gyula jelentését olvasták fel.

Az általános gyenge konjunktúra, az ipari túlprodukciónak következtében és az agrárállamok csökkenő felvevőképesége miatt az egész világon az 1930-as évben az előző évhez képest fokozódott. Ez a körülmény természetesen a hazai textilgyárak termelésében is erősen kifejezésre jut. Különös tekintettel a nyersanyagárak erős zuhanására, a hazai textilgyárak nagyrésze óvakodott a spekulációs üzletektől és megszűnt a kellő felvevőképeség hiányában raktárra dolgozni, így az 1929. évhez viszonyítva a termelés a hazai textiliparban bizonyos fokú visszaesést mutat.

A nyersanyagok árának az 1930-as év folyamán való állandó esése és a fogyasztók felvevőképeségének csökkenése következtében a forgalom kisebbszerű visszaesést mutat. A külföldi gyárak dumpingje és könnyelmű hitelezési politikája okolható elsősorban a hazai gyárak forgalmának csökkenéséért. Ezen körülményen kívül a következőkben is kereshető a forgalom csökkenése: a vásárlóközönség elszegényedése, különösen az őstermelők anyagi viszonyaiban beállott kedvezőtlen változások következtében a kereskedelem künnlévőségeit nehezen tudja behajtani, miáltal az inzulvenciás összecszerű arányszám az 1930. évben emelkedést mutat. A kereskedők bonításának leromlásával a hazai gyárpar kénytelen sokkal óvatosabban hitelezni, mely óvatos hitelezési politika indokolja üzletek kihagyását és ennek következtében a forgalom visszaesését.

Az 1930-as év folyamán a nyerspamut ára állandó esést mutat, mely esést a félgyártmányok és készgyártmányok áresése híven visszatükrözi.

Az 1930-as évben az átlagos amerikai pamutárak az 1929. évi pamutárakhoz képest kb. 40%-os visszaesést mutatnak. Ezzel szemben a pamutfonalak kb. 25—28%-kal, a nyers pamutszövetek kb. 20%-kal, a kész pamutszövetek árai kb. 15%-kal estek vissza.

Megjegyzendő, hogy a nyersanyagok, a fonalak és a készgyártmányok közötti árviassaesési százalékos különbség igen nagy eltérést mutat, figyelembeveendő azonban az a tény, hogy a munkabérek és rezsik, melyek az árkialakulásnál a nyersanyagok árai mellett figyelembeveendő tényezők, az 1930-as évben az 1929. évhez viszonyítva állandóak maradtak.

A bizottság ezután a nyerspamut, pamutvatta, pamutfonalak és pamutszövetek értékelésével foglalkozott.

A tizennegyedik szakosztály május hó 7-én tartott ülést *Tranger* József kereskedelmi főtanácsos elnöklete alatt. Jelen voltak: *Durand* Félix, *Herz* Henrik dr., és *Zsoldos* Ottó kereskedelmi tanácsosok, továbbá *Bauer* Lajos, *Járitz* Nándor és *Moiret* Gusztáv dr. szakértők. A bizottság először a papíros- és sokszorosítóipar termékeinek, a papírohulladéknak és a műtárgyak értékelésével foglalkozott, azután meghallgatta *Zsoldos* Ottó előadását, melyben a szakma helyzetét ismertette. A magyar papírfogyasztás igen alacsony fokon áll, hiszen a fejkvóta 9.6 kg s ennek 20 százaléka újságpapír. A német fejkvóta ezzel szemben 22.6 kg. A papíripar stagnálása hazánkban annál kevésbé örvendetes, mert hiszen a termelőképeség a fogyasztási kereteknek legfeljebb 50—60 százalékát éri el.

Az ötödik szakosztály ülését május hó 8-án tartották meg *Chorin* Ferenc dr. keresk. főtanácsos elnöklete alatt. Jelen voltak: *Benedek* Sándor, *Engel* Ármin, *Engel* Gyula, *Klinger* Dezső, *Németh* Ferenc, *Pálinkás* György, *Pollák* Gyula, *Reimann* Ernő dr., *Rényi* Oszkár, *Schultz* Manó, *Telcs* Árpád és *Weisz* Ármin kereskedelmi tanácsosok, továbbá *Adler* Manó, *Schanzer* Pál, *Fenyő* Emil, *Sternischa* Károly, *Tábori* Gábor és *Vámos* Fülöp szakértők.

A szénpiac helyzetéről *Reimann* Ernő dr. terjesztett elő jelentést.

Az 1930. évi barnaszéntermelés 58,386.288 q-t tett ki, az 1929. évi 67,677.147 q-val szemben, a visszaesés 9,290.859 q, tehát 13.8%. A kereskedelmi forgalomnak átadatott 1930. évben 54,353.238 q, míg 1929. évben 63,320.979 q barnaszén került forgalomba. A csökkenés itten 8,967.741 q-t tesz ki, vagyis 14.1%.

A termelés, illetve a szállítás csökkenése egyrészt az enyhe időjárásnak, másrészt az év folyamán mutatkozó ipari dekonjunktúrának tudható be. Az egyes fogyasztócsoporthoz közül, egyrészt a MÁV és egyéb közlekedési vállalatok, másrészt az ipar, különösen a vasipar, a malom-, textil-, cement-, mész- és téglaiipar szerzett be lényegesen kevesebb barnaszént 1930-ban, mint 1929-ben. Ezenkívül csökkent a háztartások és közintézmények szénbeszerzése is, ami annak tulajdonítható, hogy míg az 1929. év első három hónapjában ab-

normis hideg tél volt, addig 1930 azonos időszakában igen enyhe időjárás uralkodott, úgy, hogy a háztartások és közintézmények barnaszénfogyasztása lényegesen visszaesett.

Az Ausztria felé irányuló barnaszénexport az 1929. évi szinten mozgott. A cseh kivitel, amely kizárólag barnaszénexport, jóval felülmulta az 1929. évi exportot, amennyiben a havi 1.000 vagonra szóló kontingenst a hazai barnaszénbányák teljes mértékben kiszállították. Visszaesett a Jugoszlávia felé irányuló barnaszénexport, ami abban leli magyarázatát, hogy — bár a hazai bányák exportszeneiket lényegesen az önköltségi áron alul adják — a magas jugoszláv tiltóvámok meggátolják a magyar szén exportjának nagyobb mérvű kifejlődését. Románia felé az export ugyancsak a magas szénvámok következtében teljesen szünetel. A barnaszénbányászatnál az 1930. évben munkásmozgalmak nem voltak. 1930. évben a barnaszénárak stabilizálódtak és lényeges árváltozás nem volt észlelhető.

A fakeskedelemről *Schanzer* Pál dr. számolt be.

A hosszú esztendő óta először aktív 1930. évi külkereskedelmi mérlegünkben a fa vezetőtétel maradt, mert mennyisége az összbehozatalnak 40%-át tette, hasonlóan az előző esztendőhöz, bár értéke az 1929. esztendő 12.41%-ával szemben 11.2%-ra csökkent. Az összbehozatalnak majd ¼ milliárdos, 26.3%-ot kitevő csökkenéséből ezt meghaladóan a fabehozatal az előző esztendővel szemben 77.327 vagonnal (29%), értéke 38,628.000 P-vel 93.2 millió pengőre (29½%) csökkent. Ez a csökkenés csak a közgazdasági viszonyokban leli magyarázatát, mert a fabehozatal csökkenésére irányuló kormányintézkedések sorozatából a fuvardíjkedvezmények léptek 1930. novemberében életbe, míg a többi intézkedések — melyek közül felemlítendő elsősorban a most életbeléptetni szándékolt vámok — hatása az elmúlt esztendő folyamán még nem jutottak kifejezésre.

Fontos, hogy a hazai fatermelés fokozásával a behozatal csak a feltétlenül legszükségesebb itthon nem termelhető és nem pótolható mennyiségre korlátozódjék. Ezért a szakkörök a tüzifára már életbeléptetett és a most életbeléptetni szándékolt műfavámokat nemzetgazdasági szempontból helyesnek ismerik el, míg a fogyasztást feleslegesen drágító tisztán pénzügyi vámokat nem helyeselhetik.

A behozatalnak legnagyobb tétele — dacára a majdnem 50.000 vagonos csökkenésnek — az elmúlt esztendőben a 121.000 vagonos tüzifabehozatal az előző évi 169.665 vagonnal szemben, a csökkenés itt 28.7%. Az életbeléptetett kormányintézkedések, amelyek a belföldi fa fokozott feldolgozását kívánják előmozdítani, előreláthatólag meg

fogják tenni hatásukat, úgy, hogy ezen tétel a legközelebbi időben remélhetőleg jelentékenyen alá fog süllyedni. Értékben a csökkenés 31·4%-ot jelent. Jelentékeny csökkenést mutat behozatalunk a fűrészelt és bárdolt fenyőfánál is.

33—38%-ig mutatózó jelentékeny behozatali csökkenést látni a többi cikkekénél is, — azonban a legnagyobb 52·5%-os a kádárfának a csökkenése, amelyben a behozatal összesen 188 vagonra csökkent az előző évi 400 vagonnyi behozatallal szemben, mely körülmény élesen megvilágítja a bortermelés és a hazai kádáripár súlyos krízisét.

Emelkedés csupán egy tételnél, a „bognárfá”-nál van, amely 39%-os emelkedésével 117 vagonra tett ki, pedig ez a tétel teljes egészében belföldön is termelhető volna.

Fában kivitelünk nem jelentékeny, azonban az 1929. esztendőnek 3.885 vagonnyi, 4·7 milliónyi kivitele a jelentésünk évében 1.069 vagonnal 4.954 vagonra (27½%) emelkedett, míg az érték 4·4 millióra csökkent. A súlyos gazdasági viszonyokat jellemzi, hogy a 27½%-os mennyiségi emelkedéssel szemben értékben egy 6½%-os csökkenés mutatkozik. Gömbölyű lombfakivitelünk 711 vagonnal egy 38%-os emelkedést mutat, — míg kemény fűrészáruban a kivitelünk 328 vagonnal 24%-kal csökkent. Kivitelünk hegyezett karokban majdnem megháromszorozódott.

A behozatal országonkint nem arányosan csökkent. Ausztria és Románia behozatalának csökkenése százalékban megközelítőleg az egész behozatal csökkenésével arányban áll, azonban feltűnő, hogy Cseh-Szlovákia mintegy 15.000 vagonnyi részesedése csupán 418 vagonnal, vagyis nem egészen 3%-kal csökkent az előző esztendővel szemben.

Lengyelország és Jugoszlávia csökkenése pedig megközelítőleg az előző esztendő mennyiségének felét teszi.

A bútóripár és kereskedelemre vonatkozó jelentést *Fenyő* Lipót terjesztette elő.

Hazai bútóripárunk és kereskedelmünk a lefolyt 1930. évben súlyos válságon ment keresztül, melynek kezdetei még korábbra nyúlnak vissza

és mely hatásában még ma is tart. Bútótermelésünk az értékesítési lehetőségeket messze túlszárnyalta és így a csökkent árak és minden igyekezet ellenére is nagy készletek maradtak eladatlanok. Vonatkozik ez az áruk minden kategóriájára, de talán elsősorban a kommersz, kiviteli célból előállított bútorokra.

Az árcsökkenésnek a kereslet-kínálati okokon túl is voltak szerves termelési okai is, amennyiben úgy a nyersanyagárak, valamint a munkabérek is csökkentek, ami azután a bútorárakban is kb. 10—20%-os esést eredményezett.

Belkereskedelmünk kis keretek közt mozgott, aminek oka vásárlóközönségünk széles rétegeinek elszegényedése. Az üzlet főleg fiatal háztartások bútorszükségletének fedezésére irányult.

Exportunk az év folyamán, sajnos, egyre inkább csökkenő irányzatot mutatott. Az első hónapokban még sok áru ment ki Németországba, de ez a kivitel azután az ottani árlemorzsolódás folytán megcsappant, majd teljesen megszűnt, mivel az átvevő cégek a vám- és fuvar költségek betudásával a helyszínen olcsóbban szerezhették be szükségletüket. Cseh-Szlovákiába egészen december közepéig elég élénken lehetett szállítani, de szerződéses viszonyunk megszűntével minden oda irányuló kivitel szünetel. Ausztriában viszont novel-láris úton felemelték a középminőségű bútorok vámtételét 36, illetve 50 aranykoronáról 100, illetve 120 aranykoronára mázsánként, úgy, hogy ide is csaknem lehetlenné tették a kivittelt. Jelenleg kizárólag Jugoszláviába és Olaszországba szállítunk valamit, de Jugoszlávia bútorneműekre most léptetett életbe 5½% külön behozatali illetéket, úgyhogy ezen viszonylatban is rosszabbodásra van kilátásunk.

Mindezekből kitűnik, hogy a bútóripár és kereskedelemnek sürgős szüksége van elfogadható vámtarifaszerveződésekre, mert különben jól felszerelt és minden igényt kielégítő bútóripárunk teljesen tönkremegy és legjobb munkásaink munkanélküliekké válnak tartósan, ami annyit jelent, hogy más elhelyezkedési lehetőség híján kénytelenek kivándorolni. Ezeket azután később beállható szükség esetén pótolni nem lesz alkalmunk.

Kisebb közlemények.

Petites communications.

Személyi hírek. — *Nouvelles personnelles.*

Dans sa séance générale du 12 mai 1931, l'Académie Hongroise des Sciences décernait les intérêts de 1930 de la fondation François Chorin à M. Frédéric Fellner, membre correspondant, professeur d'Université, pour son travail de grande valeur: „Le revenu national de la Hongrie mutilée“. Publié par l'Académie, l'ouvrage est considéré à l'étranger même comme une oeuvre-type au point de vue méthodologique. Cette distinction récompensait l'activité scientifique déployée depuis plusieurs dizaines d'années par M. Fellner. — Dans sa séance plénière du 22 juin 1931, l'Académie couronnait par le prix Joseph Körösy une importante oeuvre de M. Gustave Thirring, membre ordinaire, ancien directeur du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest. De l'élaboration de l'oeuvre, intitulée „La composition démographique et sociale de Budapest“, terminée naguère et condensant l'expérience de toute une vie, l'auteur avait été chargé par la séance générale de 1924.

M. Yasuthosi de Yanagisawa, l'illustre statisticien japonais, membre honoraire de la Société Hongroise de Statistique, a été, en reconnaissance de ses mérites scientifiques hautement appréciés dans la vie statistique internationale, élu membre étranger, dans la séance générale du 12 mai 1931, par l'Académie Hongroise des Sciences.

Le gouvernement helvétique vient de nommer M. Charles Brüscheiler directeur du Bureau Fédéral de Statistique de la Suisse, en remplacement de M. Marcel Ney, décédé il y a deux ans. M. Brüscheiler est l'un des plus illustres statisticiens municipaux suisses. Nommé en 1908 adjoint au Bureau Statistique de la Ville de Zurich, il en dirigeait les travaux en qualité de directeur depuis 1923. La Faculté de droit et des sciences politiques de l'Université de Zurich, rendant hommage à l'éminente activité scientifique déployée par M. Brüscheiler dans la statistique municipale, l'a promu docteur honoris causa peu après sa nomination de directeur de la Statistique fédérale. En remplacement de M. Brüscheiler, M. Alfred Senti, adjoint au Bureau Statistique de la Ville de Zurich, a été nommé directeur de ce Bureau.

Hermann von Schullern zu Schrattenhofen † (1861—1931). La mort, survenue le 14 avril 1931, du chevalier Schullern zu Schrattenhofen, a privé les milieux économiques et statis-

A Magyar Tudományos Akadémia 1931 május 12-i nagygyűlése a Chorin Ferenc-alapítvány 1930. évi kamatait Fellner Frigyes dr. levelező tag, egyetemi ny. r. tanár „Csonka-Magyarország nemzeti jövedelme“ c., az Akadémia kiadásában megjelent nagyértékű, módszertani tekintetben a külföldön is standardmunkának számító művének ítélte oda. A kitüntetés egyúttal Fellner e téren kifejtett több évtizedre kiterjedő tudományos munkásságának méltó elismerése. — Az Akadémia 1931 június 22-i összes ülése Thirring Gusztáv dr. rendes tag, Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala ny. igazgatójának az 1924. évi nagygyűlésen a Körösy-alapítványból adott jutalomtétel megbízás alapján kidolgozott „Budapest demografiai és társadalmi tagozódása“ című, most befejezett nagy pályaművét, mely mintegy egész életén át szerzett tapasztalatainak gyűjteményes összefoglalása, a Körösy József jutalom kiadásával tüntette ki.

Yanagisawa Yasuthosi, nagynevű japán statisztikus, a Magyar Statisztikai Társaság külföldi tiszteletbeli tagja a Magyar Tudományos Akadémia 1931 május 12-i nagygyűlésén a nemzetközi statisztikai életben is nagyra értékelt tudományos érde-meinek elismeréséül *külső taggá* választatott meg.

A svájci Szövetségi Statisztikai Hivatal Ney Marcel két évvel ezelőtt bekövetkezett elhúnytával megüresedett igazgatói székét a svájci kormány Brüscheiler Károllyal töltötte be. Brüscheiler Svájc városi statisztikusainak egyik legjelesebbje, aki 1908 óta mint adjunktus és 1923 óta mint igazgató mozdította elő, illetve vezette Zürich város statisztikai hivatalának munkálatait. Brüscheiler eddigi érdemeire vet fényt, hogy a zürichi egyetem jog- és államtudományi kara rövidesen kinevezése után a városi statisztika terén kifejtett kiemelkedő tudományos munkásságáért közgazdaságtudományi tiszteletbeli doktori méltósággal tüntette őt ki. Brüscheiler utóda Zürich város statisztikai hivatalának igazgatói állásában Senti Alfréd, e hivatal eddigi adjunktusa lett.

v. Schullern zu Schrattenhofen Hermann lovag † (1861—1931). A szomszédos Ausztria közgazdasági és statisztikai körei egyik legkiválóbb képviselőjüket, a Magyar Statisztikai Társaság 1930. évi

tiques autrichiens d'un de leurs les plus illustres représentants et la Société Hongroise de Statistique d'un de ses membres honoraires, élu dans l'Assemblée générale de 1930. D'une vieille famille tyrolienne, M. Schullern naquit à Innsbruck, y fit ses études scolaires et passa les premières années de sa vie publique, ainsi que ses dernières quinze années, dans la capitale du Tyrol. Après avoir terminé à l'Université de cette ville ses études de droit, d'histoire et de généalogie et travaillé quelques années dans une étude d'avocat, il fut promu en 1889 professeur agrégé à l'Université d'Innsbruck, et devint dès l'année suivante statisticien professionnel à la Statistische Zentralkommission. Quelques années après, il y a été chargé de la direction de la section de l'agriculture et fut nommé en 1901 rapporteur au ministère autrichien de l'Agriculture. M. Schullern a été nommé conseiller aulique en 1904 et ses grands mérites furent récompensés plus tard aussi par de nombreuses distinctions honorifiques. Il poursuivit son activité de professeur parallèlement à ses fonctions officielles. Ayant été promu en 1892 professeur agrégé à l'Université de Vienne et chargé peu après d'enseigner à l'Académie de Commerce de Vienne, à l'Académie Consulaire et aux Cours d'Intendance militaire, il a été nommé en 1899 professeur à l'Université des sciences techniques de Brünn. Deux ans après, il devint professeur d'économie politique et de statistique à la Hochschule für Bodenkultur et depuis 1915 jusqu'à sa mort, il enseigna l'économie politique et la statistique à l'Université d'Innsbruck. Son activité littéraire fut très étendue; ses ouvrages traitant les recherches économiques théoriques italiennes, l'essence de la rente foncière et les bases de l'économie politique, ainsi que ses travaux statistiques écrits autrefois sur des sujets agricoles et ses récentes études portant sur des questions secondaires démographiques, sont tous très précieux. Il représenta avec un vif succès son pays dans des congrès tenus à l'étranger et aussi aux sessions de l'Institut International de Statistique, dont il était membre depuis 1903. Après la guerre, sur presque tous les terrains de la vie publique, il s'exposait virilement lorsqu'il s'agissait du sort du Tyrol, son pays natal. Il est donc compréhensible que l'Université d'Innsbruck rendit hommage dans une solennité imposante à sa mémoire.

Guillaume Edmond Milliet † (1857—1931.)

De ses membres les plus anciens et hélas! de moins en moins nombreux, l'Institut International de Statistique a de nouveau perdu une personnalité marquante et sympathique, le professeur Guillaume Edmond Milliet, Nestor des statisticiens suisses, mort le 16 avril 1931. Né le 1er novembre 1857, M. Milliet ne fut, à proprement parler, statisticien

közgyűlésén megválasztott külföldi tiszteletbeli tagját vesztette el Schullern zu Schrattenhofen lovag 1931 április 14-én bekövetkezett elhúnytával. Schullern régi tiroli család sarja volt, aki Innsbruckban született és tanult, sőt hivatásának első éveiben, majd utolsó másfél évtizedében is a tiroli fővárosban élt és működött. Életpályája első éveiben — jogtudományi, történeti és genealógiai tanulmánya befejezése után — néhány évig ügyvédi irodában dolgozott, majd tanári pályára lépett. 1889-ben az innsbrucki egyetem magántanára lett, de egy évvel később már mint hivatalos statisztikust, a Statistische Zentralkommission tisztviselőjét látjuk munkában. Itt néhány évvel utóbb a mezőgazdasági osztály vezetését vette át s mintegy e hivatali működése folytatásaképpen lett 1901-ben az osztrák földművelésügyi minisztérium referense. 1904-ben udvari tanácsossá lépett elő; nagy munkássága később is számos kitüntetésben részesült. De ugyanakkor tanári tevékenysége is párhuzamosan tovább folyt. 1892-ben a bécsi egyetem magántanárává képesítetett át s rövidesen reá a bécsi kereskedelmi akadémián, a konzuli akadémián és a katonai intendánsi tanfolyamokon adott elő, míg 1899-ben a brünni műegyetem tanára, két évvel ezután pedig a bécsi „Hochschule für Bodenkultur“ közgazdasági és statisztikai professzora lett. Ugyancsak a közgazdasági és statisztikai tanszéket töltötte be 1915 óta haláláig az innsbrucki egyetemen. Irodalmi munkássága igen kiterjedt; nemcsak az olasz elméleti közgazdaságtani kutatással, a földjáraadék lényegével, a közgazdaságtan alapjaival foglalkozó nagyobb művei, de statisztikai tanulmányai — úgy régebbi mezőgazdasági tárgyú, mint a népesedés mellékkérdéseit tárgyzó legújabb dolgozatai — egyaránt nagyon becsesek. Hazáját külföldi kongresszusokon szép sikerrel képviselte, köztük a Nemzetközi Statisztikai Intézet ülészekain is, mely intézménynek 1903 óta volt tagja. S emellett teljes emberként állt helyet a közélet csaknem minden terepében, amidőn szűkebb hazájának, Tirolnak háború után elnehezedett sorsáról esett szó. Érthető tehát, hogy az innsbrucki egyetem magas színvonalú emlékűnnepélyt szentelt nagyrabecsült személyének.

Milliet Vilmos Ödön † (1857—1931). A Nemzetközi Statisztikai Intézetnek az évtizedek során kisszámúra összezsugorodott legrégebbi gárdájából dőlt ki ismét 1931 április 16-án egy markáns, megnyerő egyéniség: a svájci statisztikusok nesztora, Milliet Vilmos Ödön professzor. Milliet, aki 1857 november 1-én született, tulajdonképpen csak fiatal-sága éveiben — és pedig csupán rövidebb időszakon

professionnel que dans sa jeunesse et seulement pendant peu de temps. Adjoint au directeur du Bureau Fédéral de Statistique en 1883, à vingt-six ans, il y fut nommé déjà trois ans après, en 1886, directeur, mais n'y resta que trois ans, au bout desquels il fut placé à la tête de la direction fédérale de l'alcool. Il occupa cet important poste jusqu'à sa retraite. Tout en remplissant avec éclat ces fonctions, il rendit des services, mémorables au point de vue scientifique, comme professeur d'économie politique à l'Université de Berne. Bien qu'il eût passé la plupart de sa vie loin de la Statistique, il occupa de tels postes où ses connaissances statistiques lui furent très utiles. Jusqu'à sa mort, il garda son attachement pour la statistique. Une preuve éclatante en est que c'est justement sur sa proposition que la Société Suisse de Statistique, qui groupe les statisticiens et économistes helvétiques, se refusa, il y a quelques années, à ajouter à son nom, ainsi qu'on le proposait dans un projet de modification de statuts, le mot économique et restait fidèle à son nom traditionnel. Dans la Société Suisse de Statistique M. Milliet déploya une vive activité statistique. Membre de cette Société dès 1883, il en fut membre de présidence de 1886 jusqu'à sa mort, prenant part à chaque importante action de la compagnie, et de 1913 à 1919 il y remplit avec un grand succès les fonctions de président. En reconnaissance de ses grands mérites, il y a été élu président honoraire en 1924, et en 1927 on y a célébré chaleureusement son soixante-dixième anniversaire. Les mérites de M. Milliet furent également reconnus à l'étranger: mentionnons entre autres qu'il fut membre honoraire de la Société Statistique de Paris et (depuis 1923) de la Société Hongroise de Statistique et que, élu membre titulaire de l'Institut International de Statistique dès 1886, un an après la fondation de celui-ci, il en devint membre honoraire en 1929. Il assista à sept sessions de l'Institut, entre autres à la première et à celle de Budapest, et prit part aux travaux de plusieurs commissions, ainsi qu'à la discussion des questions les plus diverses. L'Institut n'a de lui qu'un rapport de longue haleine, ayant pour objet le sujet familier de M. Milliet, la statistique internationale de l'alcool. Il fit des conférences à la Société Suisse de Statistique, où par ses manières simples et cordiales il ranimait l'atmosphère des séances. La statistique doit à M. Milliet plusieurs aperçus offrant de nouvelles idées. Rien qu'en feuilletant ses études publiées dans Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft, dont il était directeur de 1886 à 1889, on est frappé de la variété des sujets y traités par lui: problèmes généraux de statistique sociale et écono-

át — volt valóban hivatásos statisztikus: 1883-ban, 26 éves korban lett a Szövetségi Statisztikai Hivatal akkori igazgatójának adjunktusa s már három évvel reá, 1886-ban ennek az országos hatáskörű intézménynek igazgatójává neveztetett ki, mely állásából azonban újabb három év leforgása után megvált, hogy Svájc szövetségi alkoholigazgatásának vezetői állását foglalja el. Ezt a fontos munkakört azután nyugalombavonulásáig töltötte be, egyben azonban az adminisztráció terén szerzett érdemeihez mint a berni egyetem közgazdaságtani professzora tudományos szempontból is néhány el nem hervadó babérlevelet fűzött. Hivatali életének nagyobb részét tehát távol töltötte a statisztikától, de olyan állásokban, melyekben statisztikai ismereteinek mindvégig hasznát látta. Hogy pedig mennyire szívvel-lélekkel statisztikus maradt halála napjáig, ezt ékesen bizonyítja az a tény is, hogy amidőn a Svájc statisztikusait és közgazdáit egybetömörítő Svájci Statisztikai Társaság a néhány év előtt javasolt új alapszabályok szerint nevébe a „közgazdasági“ jelzőt is beiktatni kívánta, a tagok egyeteme éppen Milliet javaslatára maradt hű a tradicionális régi névhez. Ez a Társaság volt egyébként a statisztikus Millietnek tudományos műhelye. Hiszen már 1883 óta volt tagja a svájci statisztikusok tudományos egyesületének s 1886-tól haláláig elnökségi tagként a Társaság életének minden fontosabb megnyilvánulásában résztvett, 1913-tól 1919-ig pedig az elnöki munkakört is szép sikerrel ellátta. Nagy érdemei 1924-ben tiszteletbeli elnökké választással, 1927-ben pedig a hetven éves tudós meleg ünneplésével nyertek elismerést. Külföldi kitüntetései közül a Párizsi Statisztikai Társaság és a Magyar Statisztikai Társaság tiszteletbeli tagsága emelendő ki — az utóbbi 1923-ból származik —, legfőképen pedig az a tény, hogy Milliet már a Nemzetközi Statisztikai Intézet megalapítását követő évben, 1886-ban lett e világszervezet rendes tagja, majd 1929-ben az Intézet tiszteletbeli tagjául választatott meg. Az Intézet hét ülésén volt jelen, köztük az elsön és a budapestin is; számos bizottság munkájában és a legkülönbébb tárgykörökből származó témák megvitatásában vett részt. Egyetlen hosszabb lélekzetű intézeti referátuma kedvenc munkaköréből fakadt, az alkohol-fogyasztás nemzetközi statisztikáját tárgyalta. A Svájci Statisztikai Társaság ülésein nemcsak előadásokkal szerepelt, de közvetlen egyéniségével színt, melegséget vitt be a társasülések szárazabb atmoszférájába. Munkás élete azonban nem merült ki sem adminisztratív, sem tanári, sem pedig egyesületi működésében: a statisztikai irodalom is sok új szempontot napfényre hozó adalékot köszönhet neki. Csupán az 1886-tól 1889-ig általa szerkesztett „Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft“-ban publikált tanulmányait futva át, szembeszökik azok sokoldalúsága: foglalkozott a szo-

mique, statistiques de la production du vin, des caisses d'épargne, des impôts, des dommages par incendies, etc. Il faut mentionner à part son étude saisissante parue naguère sur les régions suisses attirant les touristes étrangers, ainsi qu'une série d'articles fondamentaux où il jetait les bases des statistiques suisses et internationales de la consommation de l'alcool, série d'articles qui est à elle seule un monument durable de la vie laborieuse de M. Milliet.

Camille Jacquart † (1867–1931). La mort, survenue le 7 mai 1931, de l'éminent statisticien belge Camille Jacquart, mit en deuil les statistiques officielles de deux pays: la Belgique et la Turquie. Elle fut vivement ressentie dans les milieux statistiques hongrois, car M. Jacquart n'était pas seulement, depuis 1924, membre honoraire de la Société Hongroise de Statistique, mais il contribua aussi aux travaux de celle-ci, analysant, dans sa précieuse étude: „La Haye ou Genève. Problèmes actuels de l'Institut International de Statistique“, parue justement dans le „Journal de la Société Hongroise de Statistique“, les problèmes, changés depuis la guerre, de la compétence de l'Institut. La plupart de l'activité scientifique et officielle de M. Jacquart revient aux trois décades qu'il passa dans l'Administration belge. Né le 14 avril 1867, il n'entra qu'en 1898 au service de l'Etat, ayant été, après avoir obtenu le diplôme de docteur en droit, employé privé et journaliste pendant près de dix ans. Cependant, gravissant rapidement les grades du service statistique officiel belge, il fut appelé en 1901 à remplir les fonctions de chef de service et dès la fin de la guerre, il devint directeur général. En 1926, s'étant chargé, sur la demande du gouvernement turc, d'organiser le service statistique officiel de Turquie, M. Jacquart quitta pour 3 ans et demi la Statistique belge. Il remplit sa mission avec un complet succès, exécutant (en 1927) le premier recensement général de la population de Turquie, jetant les bases du nouvel Office Central de Statistique et entreprenant la publication des statistiques officielles turques. Appelé en 1929 par son gouvernement à rentrer en Belgique, il fut nommé sous-secrétaire d'Etat au ministère de l'Intérieur et de la Santé publique et remplit cette fonction jusqu'à sa mort. A son activité zélée, on rendit plusieurs fois hommage. Elu en 1923 membre de l'Institut International de Statistique, il eut une part considérable dans l'organisation de la Session de Bruxelles et contribua depuis, comme rapporteur et en prenant la parole dans les débats, aux travaux de deux autres sessions. M. Jacquart fut pendant 25 ans professeur à l'Ecole supérieure de Commerce de Mons et prit en outre une part active aux travaux de la Commission de statistique

ciális és gazdasági statisztika általános problémáival, a bortermelési, takarékpénztári, adó-, tűzkár-, stb. statisztika kérdéseivel. De mindezen dolgozatai közül is kiemelkedik egyik újabb keletű tanulmánya, mely Svájc tájairól, mint az idegenforgalom alapjairól rajzolt megkapó képet s az az alapvető értékű cikksorozata, melyben a svájci és a nemzetközi alkoholfogyasztási statisztika töretlen talaján az első kapavágásokat megtette. Munkás életének emlékét egymagában ez a cikksorozat is méltóképen örökíti meg.

Jacquart Kamill † (1867–1931). Jacquart Kamill jeles belga statisztikusnak 1931 május 7-én bekövetkezett elhúnyta két állam: Belgium és Törökország hivatalos statisztikájának gyásza. De gyásza a magyar statisztikai világnak is; mert Jacquart nemcsak 1924-ben megválasztott külföldi tiszteletbeli tagja volt a Magyar Statisztikai Társaságnak, hanem a hazai statisztikusok egyetemének működésébe intenzívebben is bekapcsolódott „La Haye ou Genève. Problèmes actuels de l'Institut International de Statistique“ c. értékes tanulmányával, mely éppen a „Journal de la Société Hongroise de Statistique“ hasábjain vette bonakés alá a nemzetközi statisztikai intézmények háború után megváltozott hatásköri problémáit. Jacquart tudományos és hivatali működésének zöme arra a három évtizedre esett, melyet a belga állami adminisztrációban töltött el. 1867 április 14-én született; de csak 1898-ban lépett állami szolgálatba, miután előzőleg a jogi doktorátust megszerezve közel tíz éven át mint magántisztviselő és újságíró foglalatzkodott. A hivatalos ranglétrán azonban gyorsan haladt előre: Belgium hivatalos statisztikai szervében 1901-ben osztályvezetői hatáskört töltött be s a háború végével már mint főigazgató állott a statisztikai szolgálat élén. 1926-ban azután 3½ évre átmenetileg megszakadt ez a működése, amennyiben a török kormány meghívására Törökország hivatalos statisztikai szolgálatának megszervezését vállalta el. Megbízásának teljes sikerrel tett eleget: végrehajtotta az első (1927. évi) általános népszámlálást, lerakta az új Központi Statisztikai Hivatal alapjait s megindította a török statisztikai publikációkat. Majd 1929-ben a belga kormány hívására hazájába tért vissza, ahol a bel- és közegészségügyi minisztérium államtitkári székét foglalta el; ebből az állásából ragadta el a halál. Tevékeny munkásságát sok elismerés koronázta. 1923-ban lett a Nemzetközi Statisztikai Intézet tagja, melynek brüsszeli ülése megszervezésében buzgón tevékenykedett; később is előadmánnyal és hozzászólásokkal gazdagította két ülészak tárgyalásait. Jacquart 25 éven át volt tanára a monsi kereskedelmi főiskolának és a belga statisztikai bizottságban is tevékeny részt vett. Irodalmi munkássága nagyszámú önálló mű-

de Belgique. On a de lui de nombreux ouvrages et beaucoup de moindres études. Son livre „Statistique et science sociale“, ses études ayant trait à la démographie, ses monographies statistiques traitant la question des divorces, des suicides et de la criminalité, ainsi que ses travaux de statistique économique et son oeuvre consacrée à la renaissance économique de la Belgique, sont d'extrêmement précieuses sources de statistique théorique et pratique.

vet és sok kisebb tanulmányt ölel fel. „Statistique et science sociale“ c. könyve, demografiai tárgyú dolgozatai, az elválások, öngyilkosságok és a kriminalitás kérdéseit tárgyaló statisztikai monografiái, de gazdaságstatisztikai dolgozatai s Belgium gazdasági újjászületéséről írott nagyobb könyve is rendkívül értékes forrásművei az elméleti és gyakorlati statisztikai irodalomnak.

Német statisztikai hírek.

Nouvelles statistiques d'Allemagne.

A „Deutsches Statistisches Zentralblatt“ egy újabb híradása szerint a felsősziléziai iparvidéken fekvő *Gleiwitz* (1925-ben 95.572 lakos), *Beuthen* (86.881 lakos) és *Hindenburg városok* (122.671 lakos) külön „Központi Statisztikai Hivatalt“ (városi érdekközösséget) létesítettek statisztikai felvételek céljaira; a hivatal székhelye Beuthen. Hogy ez a különleges jellegű szerv, mely új típust kreált a statisztikai hivatalok hierarchiájában, mennyiben támaszkodik vagy pótolja a Beuthen városában 1928 óta és Hindenburg városában 1930 óta fennálló városi statisztikai hivatalok munkásságát, hírforrásunkból nem tűnik ki, valamint az sem, hogy az új statisztikai állomás létrehívása nem vont-e maga után az utóbb említett hivatalok feloszlását.

A különböző német egyesületi stb. szervek statisztikai munkásságának kibővülése nyert legutóbb kifejezést abban, hogy a „*Deutschnationale Handlungsgehilfenverband*“, mely a közelmúltban nagy felvételt hajtott végre a kereskedelmi alkalmazottak fizetési helyzetéről, külön *statisztikai előadóságot* szervezett, melynek vezetője *Deiters dr.*, az említett felvétel irányítója lett. — A Berlinben székelő „*Akademie für die Wissenschaft des Judentums*“ *statisztikai és közgazdasági szakosztályt* szervezett, melynek élére Berlin város statisztikai hivatalának volt igazgatója, *Silbergleit* professzor került. Ez az új szerv máris közreadott egy terjedelmes és jelentős művet *Silbergleit* neve alatt „*Die Bevölkerungs- und Berufsverhältnisse der Juden im Deutschen Reich*“ (1. Band) címen.

Néhány állam lélekszáma a legújabb népszámlálás szerint.

La population de quelques pays d'après les derniers recensements.

Sajtótudósítás szerint *Anglia és Wales lélekszáma* 1931 április 26-án 39,947.931 fő volt, 1921-hez viszonyítva (37,886.699) tehát abszolút számban 2,061.232-vel, viszonylag pedig 5.4%-kal nőtt meg. Az új népszámlálás szerint ezer férfire 1087 nő esik (1911-ben 1068).

A 1931 április 26-án foganatosított *skót népszámlálás* néhány előzetes adata legújabbban került nyilvánosságra és kedvezőtlen színben mutatja be az angol sziget északi felének népesedését. Skócia népességének száma ugyanis, miután 1871-től 1911-ig 3,360.018-ról 4,760.904-re emelkedett, tehát 41.7%-kal nőtt meg s a háborús évtizedben is 2.6%-kal gyarapodva 4,882.497 főre növekedett tovább, az 1921 óta lepergett tízéves szakaszban — mint ezt a *Notiziario demografico* angol hivatalos közlés nyomán megállapítja — 4,842.554-re szállott alá, tehát 39.943 fővel, azaz 0.82%-kal *apadt*. Az előzetes közlés szerint mindkét nem létszáma megfogyatkozott: a férfiaké 2,347.642-ről 2,325.867-re, a nőké 2,534.855-ről 2,516.687-re, a nőtöbblet tehát,

mely ezer férfire 1921-ben 1.079-et tett, változatlanul magas (1.082) maradt.

Az eddigi adatok szerint a lélekszámapadás Skóciaországban egyedül csak a vidéket sújtotta, míg a városi népesség létszáma — habár enyhe mértékben — ezúttal is megnövekedett. Ugyancsak enyhe mértékben, 3.5%-kal nőtt meg a legnépesebb skót városnak, *Glasgow*nak lélekszáma, amely az előzetes eredmények szerint 1,088.417 főre — 1921-ben 1,034.174-re — rúgott.

Hír szerint az 1930 december 1-i időpontban végrehajtott *svájci népszámlálás végleges eredményei* is már rendelkezésre állanak. E szerint a rendes lakónépesség száma 4,066.400 (az előzetes eredmények szerint 4,067.394¹⁾ volt) és a jelenlévő népességé 4,077.099. Minthogy 1920-ban a rendes lakónépesség száma 3,880.320 főt tett, a jelenlévő népességé pedig 3,886.090-et, a tíz év alatti lélekszámgyarapodás arányszáma a rendes lakónépesség-nél 4.8, a jelenlévő népességnél 4.9%-ot tesz.

¹⁾ V. ö. M. Stat. Szemle 1931. (IX.) évf. 201. l.

Jugoszlávia lakosainak száma előzetes közlés szerint az 1931 március 31-i népszámlálás időpontjában 13,929.988 fő volt, 1.921-gyel szemben (11,984.911) tehát rendkívül erőteljesen, 16·2%-kal megnövekedett. A férfiak száma 1931-ben 6,894.091, a nőké 7,035.897; ezer férfira e szerint 1021 nő jut. Az egy négyzetkilométerre számított népsűrűség tíz év alatt 48·2-ről 56·0-re emelkedett.

Csile 1930 november 27-én lezajlott népszámlálása szerint az ország *népességének száma* 4,287.445, 1920-ban a lélekszám 3,731.573 főt tett, a decennális szaporodás tehát jelentékeny: 555.872 fő, vagyis 14·9%.

Kína lakosságának számáról számos rendkívül eltérő adat forog közkézen. Most a kínai iparügyi minisztérium a nagykiterjedésű birodalom lélekszámát 474,418.000 főre becsülte fel.

Újságközlemények szerint az 1931 április 26-án megtartott brit népszámlálás alapján *Nagy-London népességének száma* az 1921-es állapothoz viszonyítva 9·7%-kal emelkedett s 8,202.818 főt ért el.

Míg *Nagy-Párizs lélekszámát* a francia népszámlálás előzetes híradása 1931 március 8-i időpontban 4,887.464 lakosban állapította meg — a tulajdonképeni Párizsét 2,871.039 főben — s ez a szám 6·8%-os szaporulatot mutat az 1926. évi, tehát öt év előtti népszámlálással szemben.

★

A Magyar Statisztikai Szemle hasábjain rendre közreadja a külföldi államok előzetes népszámlálási adatközléseinek fontosabb végeredményeit. Mint-hogy az előzetes adatok ezidőszerint már elég sok államról rendelkezésre állanak, úgyhogy a háború utáni tíz év népesedési viszonyairól tájékoztatásra meglehetősen alkalmas képet nyújtanak, *érdemes egy táblába* sűríteni őket. Adatainkat a „Notizario demografico” nyomán az évi átlagos szaporodási százalékokkal, valamint Olaszország és Szovjet-Oroszország adataival egészítettük ki, utóbbiakról megjegyezve, hogy nem állapítható meg kétségtelenül, vajjon valóban 1931. évi népszámláláson, avagy becslésen, ill. számításon alapulnak-e:

	Időpont	Lélekszám	Időpont	Lélekszám	Szaporodás %	Évi átlagos szap. %
Amerikai Egyesült Államok	1920. I. 1.	105,710.620	1930. IV. 1.	122,775.046	16·1	1·58
Anglia és Wales	1921. VI. 20.	37,886.699	1931. IV. 26.	39,947.931	5·4	0·55
Cseh-Szlovákia	1921. II. 15.	13,612.424	1930. XII. 1.	14,726.158	8·2	0·84
Csile	1920. XII. 31.	3,731.573	1930. XI. 27.	4,287.445	14·9	1·50
Holland-Kelet-India	1920. XI.	49,350.834	1930. X. 7.	60,731.025	23·1	2·31
Jáva és Madúra	1920. XI.	34,984.171	1930. X. 7.	41,719.524	19·3	1·93
Japán	1920. X. 1.	76,988.000	1930. X. 1.	90,395.000	17·4	1·74
Tulajdonképeni Japán	1920. X. 1.	55,963.000	1930. X. 1.	64,448.000	15·2	1·52
Jugoszlávia	1921. I. 31.	11,984.911	1931. III. 31.	13,929.988	16·2	1·60
Lettország	1920. VI. 14.	1,596.131	1930. II. 11.	1,900.045	19·0	1·97
Magyarország	1920. XII. 31.	7,989.069	1930. XII. 31.	8,683.740	8·7	0·87
Mexikó	1921. XI. 30.	14,334.780	1930.	16,404.030	14·4	1·60
Norvégia	1920. XII. 1.	2,649.775	1930. XII. 1.	2,809.564	6·0	0·60
Olaszország	1921. XII. 1.	38,769.798	1931. IV. 21.	41,145.041	6·1	0·66
Portugália	1920. XII. 1.	6,032.991	1930. XII. 1.	6,660.852	10·4	1·04
Skótország	1921. VI. 20.	4,882.497	1931. IV. 26.	4,842.554	— 0·8 —	0·08
Svájc	1920. XII. 1.	3,886.090	1930. XII. 1.	4,077.099	4·9	0·49
Szovjet-Oroszország	1926. XII. 17.	146,989.460	1931. I. 1.	161,006.200	9·5	2·38

Lettországot illetőleg megjegyzendő, hogy ebben a háború alatt és után sokat szenvedett új államalakulatban az évi átlagos lélekszámgyarapodás 1920-tól 1925-ig abnormálisan magasra, 3·34%-ra emelkedett, míg 1925-től 1930-ig már csak 0·60%-ot ért el. Japánban (az egész birodalomban) viszont az évtizedet két részre vágó 1925. évi népszámlálás előtt és után a népnövekedés szinte hajszálnyira egy szinten mozgott.

Az államoknak az évi szaporodási százalék szerinti felsorakoztatása a tengerentúli területek gyors benépesüléséről ad számot. Európában csak Lettország, Jugoszlávia és Portugália évi lélekszám-többlete haladja meg az 1%-ot; csupán az európai államokhoz mérten — igaz, hogy az alig tíz állam

adatára támaszkodó, tehát nagyon töredékes összeállítás szerint — hazánk helyzete elég jó:

	Évi átlagos szap. v. fogyás (—) %
Szovjet-Oroszország	2·38
Holland-Kelet-India	2·31
Lettország	1·97
Japán	1·74
Jugoszlávia	1·60
Mexikó	1·60
Amerikai Egyesült Államok	1·58
Csile	1·50
Portugália	1·04
Magyarország	0·87
Cseh-Szlovákia	0·84
Olaszország	0·66
Norvégia	0·60
Anglia és Wales	0·55
Svájc	0·49
Skótország	—0·08

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel.

Gazdasági jelzőtábla.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Formation des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Mouvement de la population. En juin 1931, on a contracté 4.400 mariages, soit 1.265 de moins qu'au même mois de l'année précédente, et la proportion des mariages a été de 6·2 pour 1.000 habitants.

On a enregistré 15.996 nés-vivants, soit 982 de moins qu'en juin 1930. La proportion des naissances n'a été que de 22·5 pour 1.000 habitants.

Il y a eu au total 11.323 décès: 650 de plus qu'au même mois de l'année précédente. La proportion des décès a été de 15·9 pour 1.000 habitants. Le nombre des décès de nourrissons a été 2.662. Bien que ce nombre-là soit inférieur de 213 au chiffre correspondant de juin 1930, la proportion pour 100 nés-vivants des décès de nourrissons ne s'améliora que très légèrement, — elle est descendue à 16·6 —, car le nombre des naissances fut bien au-dessous de celui du même mois de l'année précédente.

L'accroissement naturel a été de 4.673 âmes, soit 1.632 de moins qu'en juin 1930.

Marché du travail. En juin 1931, le nombre des chômeurs a décliné par rapport au mois précédent, mais celui des offres de travail accusait aussi une diminution. Le nombre total des sans-travail inscrits aux Syndicats ouvriers a été de 24.411, dont 86% d'hommes et 14% de femmes; il a été inférieur de 9·5% à celui de mai 1931. Selon le relevé des Syndicats ouvriers, la proportion du chômage a augmenté en province en juin 1931, les sans-travail y ayant représenté 44·9% du nombre global des sans-travail inscrits, contre 41·9% au mois précédent. L'amélioration du marché du travail était due surtout à l'augmentation de la production des industries saisonnières. Cela ressort aussi de ce fait que, par rapport à mai, le nombre des demandes de travail a diminué de 26·9% dans le bâtiment; de 10·0% dans l'alimentation (très probablement, à cause de l'accroissement de la production de l'industrie des conserves et de 48·0% dans l'industrie hôtelière. Par contre, comparativement à mai 1931, il a augmenté de 33·6% dans l'industrie de l'habillement et de 3·1% pour les chômeurs intellectuels.

Les Offices de placement ont enregistré en juin 1931 16·3% de moins de demandes de travail qu'en

mai. Mais le nombre des offres de travail a essentiellement diminué, la proportion des demandes pour 100 offres ayant été de 322 en juin contre 278 en mai. Le fait qu'on n'a pu placer que 24% des chômeurs contre 28·2% en mai, indique également la diminution des offres de travail. Contrairement à mai, où l'on a placé à Budapest plus de sans-travail qu'en province, la proportion des chômeurs placés en province (25·5%) dépassait celle de Budapest (23·5%).

Production. En juin 1931, la production du charbon a augmenté par rapport au mois précédent, mais cette augmentation n'était due qu'aux causes saisonnières habituelles. Comparativement au même mois de l'année précédente, la production de la houille a fléchi de 9·7%, et celle de la lignite de 4·8%. En raison d'accroissements saisonniers, la production du minerai de fer et de la scorie de fer a, par rapport à mai, augmenté de 14% et celle de la fonte à raffiner, de 7·9%. Cependant, la tendance de la production était toujours décroissante, car, par rapport à juin 1930, la production du minerai de fer a fléchi de 47·8% et celle de la fonte à raffiner de 43·4%.

La production des Usines électriques de la Ville de Budapest, qui présentait une diminution saisonnière par rapport au mois précédent, a dépassé de 15·2% le chiffre correspondant de juin 1930. La production de l'énergie électrique distribuée pour moteurs a légèrement diminué comparativement à mai 1931 et augmenté de 10·2% par rapport à juin 1930. Le nombre des consommateurs a été supérieur de 1.000 à celui de mai dernier.

Commerce et transports. En juin 1931, les importations ont représenté 50·0 millions de pengős et les exportations 42·5 millions, de sorte que la balance du commerce extérieur s'est soldée par un excédent d'importations de 7·5 millions de p. Comparativement au même mois de l'année précédente, les importations ont fléchi de 13·5 millions de p. et les exportations de 33·4 millions.

A l'importation, tous les articles ont accusé une diminution, sauf le maïs où on voit une augmentation de 2 millions de pengős. Ce sont les achats de tissus de coton qui ont le plus diminué (de 2·2 mil-

lions de p.); pour chacun des autres textiles, la diminution a été inférieure à 1 million de pengős. Les importations de machines et appareils ont baissé de 1·3 million de p. par rapport au même mois de l'année précédente et celles de tabac brut, de plus de 1 million.

Les exportations ont présenté une régression encore plus considérable. Comparativement à juin 1930, les ventes d'animaux de boucherie et de trait ont fléchi de 10·2 millions de pengős (celles de bêtes à cornes de 5·5 millions; celles de porcs, de 4 millions). Les exportations de farine ont diminué de 5·2 millions de pengős; celles de volailles de 3·6 millions. Les ventes de sucre ont accusé une régression des deux tiers par rapport à juin 1930. Aux pelleteries apprêtées, on voit une augmentation de 0·8 million de pengős.

Les chiffres relatifs au trafic des Chemins de fer de l'Etat présentent, par rapport au mois précédent, une diminution supérieure à celle due aux facteurs saisonniers. Celle-ci a été très considérable comparativement à juin 1930: 14·6% pour les marchandises transportées, 9·1% pour les wagons chargés, 13·8% pour le nombre des voyageurs.

Le trafic postal a été également inférieur à celui de juin 1930. Le nombre des véhicules à moteur en circulation ne présentait pas de changement essentiel. Par rapport au mois précédent, c'est le nombre des motocyclettes qui a le plus augmenté.

Formation des prix. En juin 1931, l'indice des prix de gros a baissé à 91, accusant une diminution de 2 points par rapport au mois précédent. Celle-ci a été due surtout à l'émiettement du prix des produits agricoles, par suite de quoi l'indice de la catégorie „agriculture et élevage“ a baissé de 3 points. L'indice de la minoterie a diminué de 1 point, tandis que celui des „autres industries“ s'élevait de 1 point. Ainsi les „ciseaux agricoles“ ont présenté un nouvel écart, car, en considérant l'indice des „autres industries“ comme égal à 100, l'indice de l'agriculture et de l'élevage n'a été que de 73·9.

Comparativement au mois précédent, l'indice du coût de la vie, en y comprenant le logement, a baissé à 100, fléchissant de 0·3 point, de sorte qu'il a atteint le niveau d'avant-guerre. Cette légère diminution de 0·3 point a eu pour cause la baisse des articles d'habillement.

Monnaie et crédit. En juin 1931, les dépôts d'épargne placés dans les 12 principaux établissements de crédit de Budapest et à la Caisse d'épargne postale se sont élevés à 682·7 millions de pengős, accusant une augmentation de 1 million de pengős. Les dépôts en compte courant ayant, par rapport au mois précédent, diminué de 23 millions de pengős, les dépôts totaux sont tombés à 1.414·3 millions, accusant une diminution de 22 millions.

Les cours se sont fort améliorés à la Bourse de Budapest. A l'exception des banques, des caisses d'épargne, des brasseries et distilleries, toutes les catégories d'actions ont présenté une augmentation considérable. On a enregistré des hausses particulièrement importantes pour les compagnies d'assurance, les mines, les briqueteries, les établissements d'industrie sidérurgique, les ateliers de construction mécanique, les entreprises d'industrie du bois. En raison de la hausse, l'indice des actions, calculé sur la base de 1926 = 100, s'est élevé de 87·6 en mai à 92·9 en juin. Le mouvement de la Bourse a augmenté conformément à l'amélioration des cours. Le nombre des actions vendues a été de 406 mille, dépassant de 79 mille (24·2%) celui de mai 1931. Le montant du mouvement de la Bourse a augmenté dans la même proportion, ainsi que celui des livraisons et acceptations.

Les données concernant la sécurité de crédit ne montrent pas de changement notable par rapport à mai 1931; on y voit une stagnation conforme à la situation économique générale. Bien que le nombre des insolvabilités ait diminué de 22, le montant des passifs s'est élevé de 9·7 millions de pengős à 12 millions, ce qui indique que les insolvabilités déclarées étaient d'une envergure supérieure à celles du mois précédent. Par rapport à celui-ci, le nombre des lettres de change protestées a quelque peu diminué, mais leur montant total accusait un accroissement. A la Caisse d'épargne postale, le total des prêts sur gages est tombé de 25.051 mille à 24.806 mille pengős. Le nombre des reconnaissances mises aux enchères a été de 12.789, présentant une augmentation sur mai 1931.

★

Népmozgalom. Magyarországon az 1931. év június hónapjában 4.400 házasságot kötöttek, a házassági arányszám — 1.000 lélekre számítva — 6·2. A múlt év ugyanazon hónapjával való összehasonlításban tehát, 1.265-tel kevesebb volt a házasságkötések száma.

Az elveszületések száma 15.996 volt, 982-vel kevesebb a múlt évi júniusnál. Az 1.000 lélekre számított arányszám 22·5.

Elhaltak 11.323-an, 650-el többen, mint 1930 megfelelő hónapjában. A halálozási arányszám (1.000 lélekre) 15·9. Az elhalálozottak számában a csecsemőhalottak is bennfoglaltatnak 2.662-öt kitevő számmal. Ez a szám ugyan 213-mal kevesebb, mint az elmúlt év júniusában, de tekintettel arra, hogy a születések száma lényegesen kevesebb a múlt évinél, a 100 élveszületésre számított csecsemőhalandósági arányszám csak egy árnyalattal javult, jelenleg: 16·6.

A természetes szaporodás 1.632-vel kevesebb, mint az elmúlt év megfelelő hónapjában.

Munkapiac. Június végén a munkanélküliségi

adatok, májushoz képest javulást mutatnak, a javulás azonban csak a munkanélküliek számának esőkkedésében jut kifejezésre, mert mint alább látni fogjuk a munkaalkalmak száma esőkkedett. A szakszervezetek által kimutatott összes munkanélküliek száma 9·5%-kal volt kevesebb a múlt hónapinál, azaz 24.411-et tett. A munkanélkülieknek kerekén 86%-a férfi, 14%-a nő volt. A vidéki munkanélküliek aránya a szakszervezetek kimutatása szerint, májushoz képest növekedett, mert amíg májusban a vidék munkanélkülisége az összes kimutatott munkanélkülieknek csak 41·9%-a, addig júniusban ez 44·9%-ra emelkedik. A munkapiac helyzetének javulását az okozta, hogy főleg az idényiparok nagyobb számú munkást tudtak foglalkoztatni. Ez abból is kitűnik, hogy az előző hónappal szemben az építőiparban 26·9%-kal, az élelmezési iparban — minden valószínűség szerint a gyümölcskonzerv-iparok nagyobb foglalkoztatottsága következtében — 10·0%-kal, a szállodai iparban 48·0%-kal kevesebb munkakereső jelentkezett. Ezzel szemben a ruházati iparban 33·6%-kal jelentkeztek többen az előző hónapinál s a szellemi munkát keresők száma is 3·1%-kal haladta meg a májusit.

A hatósági munkaközvetítőknél is 16·3%-kal kevesebb munkakereső jelentkezett. De míg májusban csak 278 munkakereső esett 100 munkahelyre, addig júniusban 322, tehát a betöltésre váró munkahelyek száma lényegesen lecsőkkedett. A munkaalkalmak esőkkedése abból is kitűnik, hogy míg májusban a munkakeresőknek 28·2%-át tudták elhelyezni, addig júniusban már csak 24% tudott munkához jutni. A munkához jutottak aránya a fővárosban 23·5%-ot, a vidéken 25·5%-ot tett, az előző hónappal szemben tehát, a vidék javára tolódott el az arányszám.

Termelés. A széntermelés az előző hónappal szemben emelkedést mutat, ez az emelkedés azonban csak a rendes idényszerű behatások következménye. A múlt év megfelelő hónapjával való összehasonlításban, a kőszéntermelésnél 9·7%-kal, a barnaszéntermelésnél 4·8%-kal volt kevesebb a termelés. A vasérc és vassalak, valamint a finomításra való nyersvastermelésében, a szintén idényszerű júniusit emelkedés következtében, a májusi adatokkal szemben az előbbinél 14%, az utóbbinál 7·9% az emelkedés. A termelés irányzata azonban továbbra is hanyatló, mert a múlt év azonos hónapjához képest a vasérc-termelés 47·8%-kal, a finomításra való nyersvastermelés pedig 43·4%-kal kevesebb.

Budapest székesfőváros elektromos műveinek áramtermelése, idényszerű okok következtében esett májushoz képest; az előző év júniusit termelését azonban 15·2%-kal meghaladta, mely emelkedés javarésze a magánvilágítási fogyasztásra esik.

A motorikus célra elosztott áram májussal szemben némi esőkkedést mutat, a múlt évi júniusához viszonyítva kisebb emelkedést. A fogyasztók száma májusról júniusra 1000-rel emelkedett.

Kereskedelem és közlekedés. Magyarország behozatalának értéke 1931 június havában 50·0 millió pengő volt, míg a kivitelé 42·5 millió. A külkereskedelmi mérleg tehát ebben a hónapban 7·5 millió pengő behozatali többlettel zárult. Az előző év ugyanezen hónapjához képest a behozatal 13·5, a kivitel 33·4 millió pengővel esett vissza.

A behozatal áruit a tengerit kivéve, ahol 2·4 millió pengős emelkedést látunk, esőkkedést mutatnak. Legerősebben esett vissza a pamutszövet behozatala, 2·2 millióval, míg a többi textiliák visszaesése tételenként nem éri el az 1 milliót. 1·3 millióval kevesebb értékben importáltunk gépeket és készülékeket, mint az előző év ugyanezen havában, 1 milliónál nagyobb a nyersdohány-behozatal esőkkedése.

A kiviteli áruknál a visszaesés még erősebb. A vágó- és igásállatok exportja 10·2 millió pengővel kevesebbet jövedelmezett, mint az előző évben. Ebből 5·5 millió esik a szarvasmarhaexportra és 4 millió a sertésexportra. A liszt visszaesése 5·2, a búzáé 3·6 millió pengőt tesz. A cukorkivitel értéke az előző évi júniusához képest egyharmadra esőkkent. 0·8 milliót emelkedést mutat a kikészített prémbörkivitel.

A Máv. forgalmi adatai az idényszerű kereteket is meghaladva estek az előző hónaphoz képest. A múlt év júniusához viszonyítva a forgalom esése igen nagyarányú: a szállított árunál 14·6%, a megpakott teherkocsiknál 9·1%, a szállított utasok számánál 13·8% visszaesés tapasztalható.

A postaforgalom adatai is alacsonyabban mozgottak a múlt évhez képest. A gépjárműállományban lényegesebb változás nem tapasztalható. Az előző hónaphoz viszonyított növekedés javarésze, a motorkerékpárokra esik.

Áralakulás. A nagykereskedelmi árindex június végén, májushoz képest 2 ponttal alacsonyabban, vagyis 91-en állott. A hanyatlást csaknem kizárólag a mezőgazdasági cikkek árlemorzsolódása idézte elő, aminek következtében a mezőgazdaság és állattenyésztés csoportindexe 3 pontos visszaesést mutat. A malomipar indexe 1 ponttal esett, viszont az egyéb ipar indexe 1 ponttal emelkedett. Az agrárrolló fentiek következtében ismét szőtnyílt, azaz ha az egyéb ipar indexét 100-nak vesszük, a mezőgazdaság és állattenyésztés indexe csak 73·9-et mutat.

A lakbérrel együtt számított létfenntartási költségek indexszáma az előző hónappal szemben egy árnyalattal — 0·3 ponttal — 100-ra esett s így pontosan a békebeli nívót érte el. A csekély ha-

Gazdasági jelzőtábla.

Megnevezés	Egység	1929	1930									
		átlag <i>Moyenne</i>		január <i>Janvier</i>	február <i>Février</i>	márc. <i>Mars</i>	április <i>Avril</i>	május <i>Mai</i>	június <i>Juin</i>	július <i>Juillet</i>	aug. <i>Août</i>	
Népmozgalom.												
1	Házasságkötés	szám	6.414	6.412	5.834	8.837	5.681	4.566	7.707	5.665	3.027	4.744
2	Házasságkötés 1000 lélekre	"	9·0	8·9	7·9	13·2	7·7	6·4	10·5	8·0	4·1	6·4
3	Élveszülött	"	17.410	17.901	16.048	16.160	19.629	19.095	18.880	16.978	18.408	18.992
4	Élveszülött 1000 lélekre	"	24·4	24·9	21·8	24·2	26·7	26·9	25·6	23·9	25·0	25·8
5	Halálozás	"	12.588	11.093	11.272	10.067	11.849	11.777	11.617	10.673	11.221	11.229
6	Halálozás 1000 lélekre	"	17·6	15·4	15·3	15·1	16·1	16·6	15·8	15·0	15·2	15·3
7	Egy éven aluli elhalt	"	3.168	2.754	2.369	2.097	2.632	2.811	2.724	2.875	3.317	3.306
8	Egy éven aluli elhalt 100 élveszülöttre	"	18·2	15·4	14·8	13·0	13·4	14·7	14·4	16·9	18·0	17·4
9	Gümőkórban elhalt	"	1.521	1.381	1.402	1.412	1.846	1.917	1.819	1.475	1.272	1.151
10	Gümőkórban elhalt 1000 lélekre	"	2·13	1·92	1·94	2·12	2·51	2·70	2·47	2·08	1·72	1·56
11	Természetes szaporodás	"	4.822	6.808	4.776	6.093	7.780	7.318	7.263	6.305	7.187	7.763
12	Természetes szaporodás 1000 lélekre	"	6·8	9·5	6·5	9·1	10·6	10·3	9·8	8·9	9·8	10·5
13	Kivándorolt	"	753	512	540	515	1.170	537	678	560	368	433
14	Visszavándorolt	"	52	83	37	50	63	70	66	74	92	97
Munkapiac.												
Társadalmi biztosítás:												
15	Kötelezőleg bizt. tagok átl. létszáma	1.000	1.044·1	983·7	956·5	957·1	968·6	987·3	1.011·5	1.010·7	985·5	984·2
Munkanélküli:												
16	Szociáldem. szakszervezeti összesen	szám	15.322	21.339	21.533	21.309	21.016	20.139	19.875	18.960	19.081	21.013
17	Szociáldem. szakszervezeti Budapesten	"	8.039	11.133	10.250	10.678	10.469	10.440	10.237	9.818	9.833	11.329
18	Ker. szoc. szakszervezeti Budapesten	"	852	951	1.161	1.120	983	906	857	829	920	847
19	Szakszervezeti munkanélküli együtt	"	16.174	22.290	22.694	22.429	21.999	21.045	20.732	19.789	20.001	21.860
Hatósági munkaközvetítés:												
20	Munkahely	szám	7.080	6.095	11.432	9.613	10.713	13.406	14.307	13.454	14.324	11.493
21	Munkakereső	"	15.173	16.696	47.850	47.323	43.333	43.342	38.342	40.359	39.578	37.581
22	100 munkahelyre esett munkakereső	"	223	274	419	492	404	323	268	300	276	326
23	Munkaközvetítés	"	4.772	4.608	10.032	8.194	8.912	10.454	11.287	10.436	11.767	9.442
24	100 munkahelyre esett közvetítés	"	68·0	75·6	87·8	85·2	83·2	78·0	78·9	77·3	82·1	82·1
Felajánlott órabér:												
25	Bádogos	Pengő	0·81	0·72	0·77	0·66	0·55	0·68	0·68	0·84	0·70	0·79
26	Asztalos	"	0·66	0·61	0·67	0·62	0·75	0·66	0·61	0·66	0·71	0·59
27	Szabó	"	0·55	0·54	0·51	0·58	0·54	0·59	0·55	0·52	0·53	0·53
28	Kőműves	"	0·85	0·80	—	0·86	—	0·78	0·83	0·76	0·83	0·92
29	Napszámos	"	0·50	0·45	0·46	0·43	0·44	0·49	0·49	0·46	0·44	0·46
30	Gyári munkásnő	"	0·32	0·25	0·25	0·26	0·27	0·26	0·26	0·26	0·24	0·24
31	Napszámosnő	"	0·43	0·38	0·40	0·36	0·39	0·40	0·38	0·42	0·35	0·34
Termelés.												
32	Kőszén	1.000 q	687·9	676·3	695·9	764·9	690·9	671·6	690·4	668·5	663·5	548·5
33	Barnaszén	"	5.869·9	5.145·1	6.723·7	5.444·8	4.687·9	4.516·2	4.355·2	4.140·3	4.365·0	4.455·3
34	Vasérc és vassalak	"	215·3	131·0	179·4	126·5	120·9	148·9	128·8	134·0	134·4	119·6
35	Finomításra való nyersvas	"	306·6	214·4	272·2	188·0	193·2	231·5	195·6	227·1	224·5	205·7
36	Szesz	1.000 hl.	36·6	34·1	59·7	43·2	38·1	29·7	14·3	3·9	3·1	4·1
37	Cukor	1.000 q	212·5	196·6	17·9	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	3·4
Budapest szfv. Elektromos Művei:												
38	Villamosáram	1.000 kw. óra	17.904	18.733	22.746	19.032	18.632	16.865	16.714	15.011	15.746	16.207
39	Motorikus célra elosztott áram	"	7.011	7.396	6.766	7.203	7.402	6.796	6.940	7.461	7.389	7.943
40	Magánvilágítási célra elosztott áram	"	6.661	6.836	10.073	9.456	8.640	6.828	6.122	5.266	4.384	3.898
41	Elektromosáramfogyasztók	1.000	—	—	212·4	213·3	214·0	214·6	214·5	215·9	216·5	217·6
Kereskedelem és közlekedés.												
Külkereskedelem:												
42	Behozatal összesen	1.000.000 P	88·6	69·4	67·5	61·3	69·2	74·0	73·4	63·5	70·7	70·5
E b b ő l:												
43	Szén	1.000 q	1.550·2	1.031·1	1.042·0	639·4	671·6	567·6	579·7	774·3	1.118·7	1.404·4
44	Nyers és megmunkált fa	1.000 P	5.972	4.031	4.062	2.582	2.701	2.266	2.313	3.057	4.365	5.475
45	Gépek és készülékek	1.000 q	2.270·0	1.625·6	1.334·8	1.115·3	1.308·4	1.354·8	1.516·7	1.370·6	1.836·7	2.376·3
46	Pamutzövet	1.000 P	10.999	7.772	5.479	5.938	8.203	8.732	9.206	7.630	8.571	9.831
47	Nyerspamut	1.000 P	12.636	9.969	8.291	7.654	9.772	8.311	9.362	9.873	14.546	10.735
48	Papíros és papírosárak	1.000 P	3.584	2.803	2.518	2.147	2.699	2.695	3.484	2.836	4.258	2.780
49	Ásványolaj	1.000 q	5.749	5.026	4.231	4.715	4.894	4.722	5.090	4.946	5.285	5.459
50	Papírosárak	1.000 P	4.759	3.880	3.294	3.537	4.051	3.650	3.741	3.497	3.716	4.019
51	Papírosárak	1.000 P	10.969	12.182	17.896	9.124	11.290	13.562	10.236	10.580	12.096	7.780
52	Papírosárak	1.000 P	2.732	2.431	4.502	1.647	2.357	2.939	2.162	2.149	2.207	1.424
53	Papírosárak	1.000 P	66.537	64.139	65.555	45.762	58.010	67.856	59.697	60.860	61.263	58.989
54	Papírosárak	1.000 P	3.665	3.210	3.369	2.484	3.232	3.598	3.145	2.824	3.190	3.320
55	Papírosárak	1.000 q	173·6	207·2	243·3	96·1	212·6	171·9	274·9	179·3	221·3	160·4
56	Papírosárak	1.000 P	2.516	2.758	3.220	1.388	2.982	2.513	3.630	2.062	2.659	2.483

Tableau économique.

1 9 3 0				1 9 3 1						Unité	Désignation
szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	fébruár Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin		
Mouvement de la population.											
5.401 7·6	7.993 10·8	12.220 17·1	5.277 7·1	6.939 9·4	8.070 12·1	3.738 5·1	5.562 7·8	8.880 12·0	4.400 6·2	nombre	Mariages 1
19.688 27·7	18.282 24·7	16.501 23·1	16.150 21·8	18.249 24·6	16.962 25·4	18.375 24·9	16.917 23·8	18.000 24·4	15.996 22·5	"	Mariages pour 1.000 habitants 2
10.394 14·6	10.919 14·7	10.653 14·9	11.452 15·5	12.983 17·5	13.113 19·6	14.016 19·0	13.391 18·8	12.832 17·4	11.323 15·9	"	Nés vivants 3
2.907 14·8	2.877 15·7	2.413 14·6	2.719 16·8	3.122 17·1	3.061 18·0	2.959 16·1	2.883 17·0	2.971 16·5	2.662 16·6	"	Nés vivants pour 1.000 habitants 4
968 1·36	999 1·36	1.118 1·57	1.199 1·62	1.423 1·92	1.517 2·27	1.903 2·58	2.010 2·82	1.905 2·58	1.615 2·27	"	Décès 5
9.294 13·1	7.363 10·0	5.848 8·2	4.698 6·3	5.266 7·1	3.849 5·8	4.359 5·9	3.526 5·0	5.168 7·0	4.673 6·6	"	Décès pour 1.000 habitants 6
442 89	385 109	319 136	199 117	237 100	117 56	172 141	162 82	153 66	98 114	"	Décédés au-dessous d'un an 7
										"	Décédés au-dessous d'un an pour 100 nés viv. 8
										"	Décès par tuberculose 9
										"	Décès par tuberculose pour 1.000 habitants 10
										"	Accroissement naturel 11
										"	Accroissement naturel pour 1.000 habitants 12
										"	Émigrés 13
										"	Émigrés revenus dans le pays 14
Marché du travail.											
Assurances sociales :											
995·2	995·1	989·3	963·5	925·0	934·0					1.000	Membres assurés obligatoirement, eff. moyen 15
Chômeurs :											
22.252	22.914	23.333	24.648	26.191	27.089	27.092	27.129	26.131	23.660	nombre	Syndicats social-démocrates de Hongrie . 16
12.025	12.289	12.735	13.493	14.497	15.292	15.420	15.689	14.835	12.704	"	Syndicats social-démocrates de Budapest . 17
874	999	975	935	953	965	996	1.042	843	751	"	Syndicats chrétiens soc. de Budapest . . 18
23.126	23.913	24.308	25.583	27.144	28.054	28.088	28.171	26.974	24.411	"	Chômeurs syndiqués au total 19
Offices de placement :											
12.034	12.143	10.027	13.708	10.198	10.856	13.351	12.362	19.372	13.999	nombre	Offres d'emploi 20
40.588	44.757	47.069	52.978	48.156	52.905	55.248	53.525	53.983	45.205	"	Demandes d'emploi 21
337	369	469	386	472	487	413	433	278	322	"	Demandes pour 100 offres d'emploi . . . 22
9.708	10.145	8.286	12.430	8.831	9.486	11.395	10.323	15.207	10.856	"	Placements 23
80·7	83·5	82·6	90·7	86·6	87·2	86·1	83·5	78·4	77·5	"	Placem. pour 100 offres d'emploi 24
Salaires horaires offerts :											
0·68	0·67	0·74	—	0·67	0·68	0·66	0·66	0·67	0·68	pengős	Ferblantiers 25
0·55	0·59	0·60	0·55	0·59	0·63	0·60	0·53	0·68	0·54	"	Menuisiers 26
0·54	0·52	0·50	0·49	0·49	0·50	0·49	0·47	0·49	0·44	"	Tailleurs 27
0·77	0·76	0·81	0·60	0·87	0·79	0·78	0·73	0·72	0·80	"	Maçons 28
0·46	0·46	0·43	0·42	0·45	0·46	0·43	0·44	0·47	0·44	"	Journaliers 29
0·29	0·23	0·24	0·24	0·28	0·24	0·22	0·21	0·34	0·26	"	Ouvrières de fabrique 30
0·44	0·36	0·37	0·37	0·46	0·44	0·32	0·45	0·45	0·34	"	Journalières 31
Production.											
664·4	693·7	672·8	690·4	664·1	581·4	675·1	642·0	605·7	603·5	1.000 q	Houille 32
5.278·8	6.193·5	5.803·0	5.777·4	5.603·1	4.878·5	4.750·0	4.222·8	3.895·1	3.940·4	"	Lignite 33
120·2	148·6	102·8	107·3	85·8	89·2	75·1	61·3	61·3	69·9	"	Minerai de fer et scorie de fer 34
218·1	243·6	175·9	196·8	162·4	164·7	145·0	118·8	119·1	128·6	"	Fonte à raffiner 35
29·3	53·7	75·6	55·2	41·6	32·0	23·6	14·2	8·2		1.000 hl	Alcool 36
114·0	903·3	909·9	410·7	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	1.000 q	Sucre 37
Usines d'électricité de la ville de Budapest :											
18.514	20.937	21.189	23.205	23.005	20.412	21.123	19.017	18.159	17.293	1.000 kw.-h.	Energie électrique 38
7.810	7.814	7.664	7.561	7.166	6.878	6.739	7.347	7.688	7.593	"	Energie él. distribuée comme force motrice 39
4.870	5.719	7.616	9.158	10.778	9.978	9.275	7.925	7.030	5.860	"	Energie él. distribuée pour éclairage privé 40
218·6	219·6	222·1	223·5	224·0	224·1	224·3	224·2	223·5	224·5	1.000	Consommateurs d'énergie électrique . . . 41
Commerce et transports.											
Commerce extérieur :											
77·7	72·7	65·1	67·3	44·3	42·9	55·7	57·1	57·1	50·0	1,000.000 p	Importations totales 42
D o n t :											
1.636·5	1.563·8	1.266·1	1.110·4	749·2	651·3	771·5	711·8	587·4	621·3	1.000 q	} Charbon 43
6.622	6.091	4.852	4.327	2.916	2.568	3.036	2.660	1.920	2.295	1.000 p	
2.612·3	2.001·4	1.613·6	1.069·3	542·7	651·5	1.039·3	1.017·6	1.240·9	1.135·5	1.000 q	} Bois bruts et ouvrés 45
10.774	8.135	6.253	4.502	2.615	4.177	7.149	6.135	8.671	6.840	1.000 p	
8.593	6.724	8.639	16.998	4.907	5.032	8.639	6.166	7.782	5.432	q	} Machines et appareils 47
2.462	2.225	2.680	2.821	1.840	1.945	2.080	1.953	2.631	1.497	1.000 p	
5.944	5.715	3.948	5.553	1.666	2.313	2.947	1.791	1.718	1.628	q	} Tissus de coton 49
4.479	3.863	2.660	3.784	1.170	1.542	2.116	1.329	1.336	1.291	1.000 p	
10.548	11.699	18.268	13.100	10.623	10.383	11.016	9.618	13.874	13.086	q	} Coton brut 51
2.045	2.079	3.339	2.327	1.717	1.743	1.808	1.530	2.107	1.920	1.000 p	
60.794	80.860	66.706	83.313	64.120	31.429	60.410	56.274	57.686	60.878	q	} Papier et articles de papier 53
3.121	3.350	3.171	3.711	2.685	1.670	2.731	2.414	2.322	2.637	1.000 p	
314·1	198·2	206·1	207·4	190·2	100·7	52·6	151·7	86·3	228·2	1.000 q	} Huile minérale 55
4.027	2.931	2.539	2.645	2.198	1.176	535	1.373	884	2.066	1.000 p	

Megnevezés	Egység	1929	1930	1930								
		átlag <i>Moyenne</i>		január <i>Janvier</i>	február <i>Février</i>	márc. <i>Mars</i>	április <i>Avril</i>	május <i>Mai</i>	június <i>Juin</i>	július <i>Juillet</i>	aug. <i>Août</i>	
57 Vasárak	q	10.599	6.546	10.115	7.752	7.182	7.639	5.828	7.163	6.990	8.095	
58	1.000 P	1.518	1.117	1.222	1.209	1.170	1.427	1.085	1.176	1.127	1.216	
59 Nyers fémek	q	17.339	14.612	14.463	10.552	13.752	10.210	16.935	15.988	15.950	16.624	
60	1.000 P	2.423	1.687	2.048	1.371	1.685	1.354	2.077	1.877	1.746	1.954	
61 Gyapjúszövet	q	1.617	1.336	1.044	1.380	1.392	1.022	804	813	1.139	2.416	
62	1.000 P	2.746	2.446	2.180	3.266	3.130	2.189	1.621	1.516	1.849	4.173	
63 Kivitel összesen	1,000.000 P	86·5	75·9	79·5	60·4	78·5	72·4	85·0	75·9	60·5	76·1	
E b b ő l:												
64 Búza	1.000 q	405·0	289·2	254·5	157·5	375·6	301·9	435·3	255·8	106·2	378·8	
65	1.000 P	10.530	6.140	6.617	3.938	9.013	7.094	10.448	6.139	2.556	7.956	
66 Liszt	1.000 q	223·5	197·4	216·3	93·0	194·3	138·9	203·7	232·1	58·4	199·8	
67	1.000 P	8.861	6.909	8.200	3.647	7.700	5.609	8.031	9.310	2.030	7.049	
68 Szarvasmarha	drb	7.432	13.940	8.311	7.800	11.812	15.652	20.313	18.511	16.572	15.911	
69	1.000 P	5.113	9.490	5.897	5.353	8.191	10.789	14.377	12.837	11.567	10.713	
70 Sertés	drb	22.761	20.708	31.328	19.950	19.418	16.677	18.483	18.173	16.758	23.193	
71	1.000 P	6.230	4.777	7.443	5.160	4.946	4.138	4.147	4.032	3.664	4.983	
72 Cukor	1.000 q	101·2	89.041	177·3	54·6	35·1	30·5	73·7	51·8	24·9	17·2	
73	1.000 P	3.413	2.497	6.030	1.856	1.158	975	2.359	1.657	796	549	
74 Baromfi	q	12.296	18.509	17.689	14.539	11.345	10.387	6.471	8.750	8.815	11.528	
75	1.000 P	3.408	4.023	4.693	3.704	2.814	2.478	1.801	2.038	1.973	2.479	
76 Vasfélgártmányok	1.000 q	100·8	71.246	59·9	79·1	80·5	92·8	77·4	58·5	39·3	47·7	
77	1.000 P	1.981	1.452	1.249	1.199	1.834	1.947	1.691	1.246	951	1.102	
78 Nyersdohány	q	11.382	8.773	889	354	5.944	13.529	13.515	4.731	642	1.001	
79	1.000 P	1.503	1.230	142	57	1.022	2.300	2.298	804	104	160	
80 Disznósír	q	2.877	6.983	5.867	7.247	4.504	4.592	4.902	3.803	5.068	5.635	
81	1.000 P	593	1.208	1.117	1.329	838	886	894	632	775	986	
82 Toll	q	2.470	1.862	2.125	1.616	1.985	2.093	1.485	807	1.236	1.375	
83	1.000 P	1.887	1.216	1.418	1.050	1.225	1.328	1.100	642	856	853	
84 Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet	1,0.000 P	—2·1	+6·5	+12·0	—0·9	+9·3	—1·6	+11·6	+12·4	—10·2	+5·6	
Máv. és kezelésében lévő Hév.:												
85 Szállított áru	1.000 t.	1.982	1.684	1.350	1.231	1.458	1.481	1.748	1.519	1.563	1.845	
86 Árutonna-kilométer	1,000.000 km	233	195	171	152	177	177	204	185	181	215	
87 Megrakott teherkocsi	1.000	123·1	111·4	88·4	82·6	100·1	99·6	116·8	104·0	107·6	119·7	
88 Szállított utas	1.000	7.471	6.977	6.583	6.098	6.506	6.410	7.042	7.050	7.045	7.703	
89 Utaskilométer	1,000.000 km	218	201	182	169	180	193	199	212	212	232	
Postaforgalom:												
90 Levélküldemény	1.000 db	37.156	36.880	35.757	35.050	35.799	36.708	38.174	35.628	37.308	36.512	
91 Csomagküldemény	"	1.072·8	1.032·5	975·1	924·3	1.035·8	1.063·1	1.037·2	949·5	1.013·0	981·7	
92 Postautalvány	1.000 db	838·6	901·3	896·3	858·2	877·3	915·8	949·9	976·1	939·5	768·6	
93	1,000.000 P	144·7	150·4	148·2	146·3	131·0	148·3	158·4	130·9	152·3	165·8	
94 Távirat	1.000 db	340·1	309·6	280·1	254·4	296·9	295·4	308·7	329·1	346·5	376·0	
95 Helyközi beszélgetés	1.000	420	391·0	371	341	375	371	403	398	443	438	
96 Távbeszélő főállomás	szám	—	—	77.170	77.644	78.020	78.366	79.069	79.441	79.487	79.963	
97 Rádióvevőberendezés	1.000	—	—	276·8	284·9	289·9	292·4	292·9	293·3	292·3	292·7	
Gépjárműállomány:												
98 Gépjárműállomány Budapesten	szám	—	—	15.239	15.320	15.420	15.468	15.599	15.751	15.778	15.853	
99 Gépjárműállomány Magyarországon	"	—	—	29.363	29.406	29.511	29.684	29.994	30.345	30.544	30.773	
E b b ő l:												
100 Személykocsi	"	—	—	13.243	13.286	13.292	13.367	13.483	13.569	13.623	13.738	
101 Teherkocsi	"	—	—	4.400	4.408	4.392	4.406	4.434	4.489	4.502	4.521	
102 Egyéb gépkocsi	"	—	—	1.357	1.354	1.362	1.374	1.384	1.393	1.394	1.394	
103 Motorkerékpár	"	—	—	10.363	10.358	10.465	10.537	10.693	10.894	11.025	11.120	
Áralakulás.												
Nagykereskedelmi árindex:												
104 Összes áruk átlaga	1913 = 100	121	96	106	104	100	96	96	94	99	93	
105 Mezőgazdaság és állattenyésztés	"	116	85	95	93	88	83	84	82	88	81	
106 Gyarmatárak	"	144	137	138	138	138	138	138	138	138	138	
107 Malomipar és cukoripar	"	106	97	105	101	101	98	98	97	100	96	
108 Egyéb ipar	"	134	125	131	130	129	126	126	124	124	122	
109 Agrárálló	"	86·2	67·8	72·5	71·5	68·2	65·9	66·7	66·1	71·0	66·3	
Megélhetési index:												
110 Összesen lakbérrel	1913 = 100	117·4	106·3	112·4	111·2	111·4	109·6	107·1	104·8	106·0	105·2	
111 Összesen lakbér nélkül	"	127·1	112·6	120·6	119·0	119·3	116·9	113·6	110·6	112·2	111·1	
112 Élelmezés	"	124·1	105·1	114·7	113·1	113·2	110·0	105·8	102·4	104·6	103·3	
113 Ruházat	"	132·0	126·8	130·9	130·9	130·9	130·3	130·3	127·5	127·5	127·5	
114 Fűtés, világítás	"	135·8	130·9	136·0	133·1	134·6	133·1	130·8	129·4	129·4	128·6	
115 Lakás	"	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	
Nagykereskedelmi árak:												
116 Búza, tiszavidéki 78 kg-os	P/q	23·89	19·53	24·60	24·55	23·80	22·60	23·43	20·63	19·68	16·65	
117 Rozs, pestvidéki elsőrendű	"	18·35	10·26	13·05	11·68	11·45	10·65	11·85	10·15	11·60	9·65	
118 0-ás liszt	P/kg	0·40	0·39	0·44	0·41	0·42	0·41	0·41	0·41	0·42	0·38	
119 2-es	"	0·38	0·36	0·42	0·39	0·39	0·38	0·38	0·37	0·39	0·35	
120 6-os	"	0·28	0·23	0·28	0·25	0·26	0·24	0·24	0·23	0·24	0·22	

				1931						Unité	Désignation	
szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin			
5.118	4.637	4.546	3.801	2.989	2.091	3.409	3.557	4.631	3.139	q	Articles en fer	57
1.034	975	978	807	616	758	649	739	790	712	1.000 p		58
13.366	15.104	15.035	17.385	11.848	9.772	14.869	14.933	13.053	17.257	q	Métaux bruts	59
1.206	1.539	1.532	1.859	1.480	1.044	1.468	1.508	1.225	1.495	1.000 p		60
2.225	1.572	1.014	1.246	724	915	1.055	649	584	501	q	Tissus de laine.	61
3.913	2.296	1.407	1.876	1.100	1.682	1.951	1.181	993	817	1.000 p		62
76.4	86.6	86.9	72.2	39.7	40.8	49.9	40.5	44.7	42.5	1,000.000 p	Exportations totales	63
268.3	236.8	434.3	268.8	118.3	108.7	278.8	30.0	77.2	170.4	1.000 q	Dont :	
4.830	4.026	6.901	4.167	1.775	1.740	3.903	451	1.158	2.556	1.000 p	Froment	64
230.7	275.9	274.8	252.5	95.6	77.5	85.2	90.1	133.4	146.9	1.000 q	Farine	66
7.553	8.476	8.405	6.970	2.266	1.931	2.195	2.353	3.769	4.140	1.000 p		67
15.167	17.027	13.206	7.007	6.179	5.960	6.065	9.465	13.672	11.685	tête	Bêtes à cornes	68
9.728	11.255	8.481	4.714	4.383	4.159	3.975	5.945	9.110	7.328	1.000 p		69
24.310	22.401	21.492	16.317	5.572	4.188	3.543	1.529	2.043	294	tête	Porcs	70
5.458	4.866	4.801	3.691	1.298	925	756	346	270	34	1.000 p		71
26.3	182.4	220.2	174.2	42.5	13.8	17.4	9.6	6.6	25.3	1.000 q	Sucre	72
841	4.844	5.149	3.740	839	275	349	190.5	131.6	505	1.000 p		73
19.938	29.190	38.037	45.420	21.293	15.352	12.649	5.549	6.638	8.859	q	Volaille	74
4.423	5.873	7.165	8.833	4.558	3.158	2.655	1.151	1.564	2.080	1.000 p		75
80.2	107.5	104.7	29.3	13.8	21.8	48.3	34.9	61.3	65.3	1.000 q	Demi-produits en fer	76
1.609	1.914	1.620	564	262	288	736	545	901	969	1.000 p		77
2.022	11.053	42.806	8.787	465	127	5.520	19.035	10.158	—	q	Tabac brut	78
324	1.768	4.794	984	52	14	618	2.094	1.117	—	1.000 p		79
9.877	11.666	12.256	8.630	6.129	7.544	7.871	2.379	2.666	4.428	q	Saindoux	80
1.695	1.952	2.008	1.379	937	1.068	1.079	307.2	344	550	1.000 p		81
2.212	2.448	2.806	2.296	1.171	2.735	1.666	1.897	1.918	1.195	q	Plumes	82
1.499	1.758	1.615	1.357	577	1.611	938	802	1.051	706	1.000 p		83
-1.3	+13.9	+21.8	+4.9	-4.6	-2.2	-5.8	-16.6	-12.4	-7.5	1,000.000 p	Excédent d'importat. (-) ou d'exportat. (+)	84
Chemins de fer de l'Etat et lignes d'intérêt local gérées par l'Etat:												
2.044	2.417	2.139	1.418	1.066	1.009	1.245	1.291	1.412	1.300	1.000 t.	Marchandises transportées	85
231	278	249	171	129	117	150	154	164	157	1,000.000 km	Tonnes kilom.	86
129.5	153.0	137.8	96.8	79.3	72.9	89.4	92.1	100.4	94.5	1.000	Wagons à marchand. chargés	87
7.492	6.757	6.938	6.660	5.635	5.618	6.099	6.180	6.619	6.414	1.000	Voyageurs transportés	88
226	197	202	194	164	164	178	187	201	195	1,000.000 km	Kilomètres-voyageurs	89
Trafic postal:												
37.676	39.126	36.892	37.925	32.926	30.933	32.231	31.492	32.876	32.378	1.000 unités	Correspondances	90
1.066.0	1.131.1	1.024.2	1.188.6	894.8	828.2	975.1	895.6	947.9	853.6	"	Colis	91
855.3	980.0	852.2	946.3	899.5	828.3	845.6	846.6	823.0	800.1	1.000 unités	Mandats-poste.	92
150.2	170.3	151.2	151.5	140.4	133.8	120.0	131.6	140.4	130.3	1,000.000 p		93
337.6	329.1	288.9	272.8	242.4	224.9	298.0	250.8	283.5	293.7	1.000 pièces	Télégrammes	94
427	431	357	337	317	298	329	334	342	411	1.000	Conversations interurbaines	95
80.420	80.711	80.827	80.731	80.584	80.337	80.095	79.813	80.122	80.368	nombre	Principaux postes de téléphone	96
293.6	296.5	302.4	307.9	314.7	319.8	322.3	323.3	322.3	320.4	1.000	Postes de T. S. F.	97
Effectif des véhicules à moteur:												
15.833	15.735	15.647	15.316	15.196	15.115	15.174	15.217	15.422	15.426	nombre	Véhicules à moteur à Budapest	98
30.890	30.751	30.634	30.305	29.924	29.869	29.940	30.032	30.359	30.500	"	Véhicules à moteur en Hongrie	99
D o n t :												
13.734	13.625	13.557	13.394	13.161	13.163	13.188	13.228	13.352	13.367	"	Automobiles pour personnes	100
4.552	4.553	4.554	4.493	4.428	4.427	4.416	4.406	4.424	4.416	"	Camions automobiles	101
1.399	1.390	1.382	1.377	1.418	1.386	1.385	1.387	1.374	1.377	"	Autres automob.	102
11.205	11.183	11.141	11.041	10.917	10.893	10.951	11.011	11.209	11.340	"	Motocyclottes	103
Formation des prix.												
Indice des prix de gros:												
92	94	92	90	91	92	94	93	93	91	1913 = 100	Moyenne de l'ensemble des marchandises	104
80	83	80	78	79	80	84	84	85	82	"	Agriculture et élevage	105
138	138	133	133	133	133	133	133	133	133	"	Denrées coloniales	106
92	91	91	91	91	93	97	98	98	97	"	Minoterie et industrie sucrière	107
122	122	120	119	117	118	116	114	110	111	"	Autres industries	108
65.6	68.0	66.7	65.5	67.5	67.8	72.4	73.7	77.3	73.9	"	„Ciseaux agricoles“	109
Indice du coût de la vie:												
105.3	102.7	100.0	99.7	98.8	99.0	100.2	99.7	100.3	100.0	1913 = 100	Au total, y compris le loyer	110
111.3	107.8	104.4	104.0	102.7	103.0	104.6	103.9	104.6	104.4	"	Au total, non compris le loyer	111
103.5	99.6	95.8	95.0	93.5	94.1	96.3	95.7	96.6	96.5	"	Alimentation	112
127.5	122.5	117.8	117.8	116.1	116.1	116.1	116.1	116.1	114.8	"	Vêtement	113
128.6	128.6	128.6	129.4	129.4	129.4	129.4	128.0	128.6	128.6	"	Chauffage et éclairage	114
86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	"	Logement	115
Prix de gros:												
15.38	14.98	14.25	13.83	14.03	14.88	15.90	15.30	14.78	14.83	1 q, en pengós	Froment de la rég. de la Tisza, de 78 kg	116
8.03	7.90	8.25	8.85	10.15	11.00	12.20	13.90	14.35	13.75	"	Seigle de 1er ordre, de la rég. de Pest	117
0.36	0.35	0.35	0.34	0.32	0.32	0.33	0.32	0.31	0.31	1 kg, en pengós	Farine No 0	118
0.33	0.32	0.31	0.30	0.29	0.29	0.30	0.30	0.30	0.30	"	" No 2	119
0.21	0.20	0.20	0.20	0.20	0.22	0.25	0.26	0.27	0.27	"	" No 6	120

Megnevezés	Egység	1929	1930	1 9 3 0							
		átlag Moyenne		január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août
121 Tengeri, dunántúli származású	P/q	23·03	13·54	13·25	12·85	11·93	11·75	11·80	13·55	17·50	15·78
122 Marhahús, elsőrendű, hátulja	P/kg	2·40	2·21	2·28	2·18	2·10	2·10	2·22	2·24	2·30	2·30
123 Borjú	P/kg élő súly	1·52	1·43	1·61	1·54	1·45	1·36	1·43	1·44	1·20	1·36
124 Sertés, fiatal nehéz, 300 kg-on felül	"	1·65	1·35	1·59	1·69	1·62	1·44	1·29	1·12	1·28	1·27
125 Sertésszír	P/kg	2·06	1·72	1·77	1·88	1·87	1·81	1·86	1·50	1·65	1·73
126 Tojás, friss teatojás	P/1.440 db	203·19	153·95	154·80	124·80	118·56	129·00	136·00	131·68	126·00	155·52
127 Borjúbőr	P/kg	2·39	2·20	2·40	2·45	2·35	2·10	2·10	2·10	2·00	2·10
128 Marhabőr	"	1·36	1·23	1·35	1·20	1·25	1·25	1·28	1·25	1·25	1·25
129 Nyersgyapjú	"	2·35	1·62	2·00	2·00	2·00	1·60	1·60	1·55	1·55	1·55
130 Nyerspamut, amerikai	"	2·82	2·10	2·47	2·40	2·47	2·46	2·44	2·11	2·08	1·87
131 Barnaszén, hazai	P/q	3·00	3·22	3·31	3·31	3·30	3·11	3·11	3·11	3·11	3·11
132 Kőszén, porosz	"	6·13	5·88	6·30	6·10	6·10	5·90	5·90	5·90	5·80	5·70
133 Vörösréz	P/kg	2·34	1·66	2·25	2·20	2·25	1·70	1·65	1·55	1·50	1·45
134 Ólom	"	0·71	0·57	0·68	0·67	0·60	0·60	0·58	0·58	0·55	0·52
135 Ón	"	7·96	4·89	6·50	6·20	6·20	6·20	5·50	5·00	4·50	4·00
Pénz és hitel.											
136 Állami bevételek bruttó eredménye	1,000.000 P	—	—	72·5	79·4	61·9	68·5	92·1	106·0	47·6	86·9
137 Állami kiadások bruttó előirányzata	"	—	—	76·8	83·9	72·5	68·0	80·2	70·8	74·3	94·0
138 A pengő zürichi árfolyama	100 P = s. fr.	90·52	90·29	90·54	90·60	90·23	90·20	90·325	90·285	90·25	90·23
139	100 s. fr. = P	110·47	110·75	110·45	110·38	110·83	110·86	110·71	110·76	110·80	110·83
Magyar Nemzeti Bank:											
140 Jegyforgalom	1,000.000 P	—	—	476·2	441·4	431·2	463·7	440·9	449·4	466·2	439·7
141 Leszámitolt váltók és előlegek	"	—	—	293·4	226·8	224·6	248·1	219·6	233·8	202·7	197·8
É r c k é s z l e t:											
142 Arany	1,000.000 P	—	—	162·7	162·6	162·6	162·6	162·6	162·6	162·6	162·6
143 Deviza és valuta	"	—	—	18·3	25·4	7·6	10·2	18·8	32·1	43·1	41·7
144 Összesen	"	—	—	190·9	198·4	180·8	183·1	191·3	205·8	217·9	216·5
145 Ércfedezeti arány	%	41·3	46·8	42·3	45·5	45·8	45·1	49·2	46·7	51·0	50·6
146 Leszámitolási kamatláb	"	7·67	6·03	7	6·5	6	6	5·5	5·5	5·5	5·5
147 Elsőrendű üzleti váltók kamattétele	"	8·95	7·05	8·75	8·12	7·67	7·37	6·93	6·75	6·63	6·37
148 Betéti kamatláb 3 havi lekötésre	"	7·23	5·36	6·5	6	6	5·50	5·5—5	5	5	5
149 Betéti kamatláb lekötés nélkül	"	5·29	4·10	4·75	4·25	4·25	4	4	4	4	4
Betétállomány:											
T a k a r é k b e t é t:											
150 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	56·8	61·1	63·3	63·4	61·8	62·8	65·5	69·9
151 12 legnagyobb bpesti pénzügyintézetnél	"	—	—	557·5	565·1	566·8	568·2	572·0	583·6	589·5	591·6
152 Összesen	"	—	—	614·3	626·2	630·1	631·6	633·8	646·4	655·0	661·5
F o l y ó s z á m l a b e t é t:											
153 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	91·3	80·1	77·1	82·0	88·0	84·5	88·1	90·6
154 12 legnagyobb bpesti pénzügyintézetnél	"	—	—	732·3	736·2	717·6	703·9	703·3	703·4	728·3	761·1
155 Összesen	"	—	—	823·6	816·3	794·7	785·9	791·3	787·9	816·4	851·7
B e t é t e k e g y ü t t:											
156 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	148·1	141·2	140·4	145·4	149·8	147·3	153·6	160·5
157 12 legnagyobb bpesti pénzügyintézetnél	"	—	—	1.289·8	1.301·3	1.284·4	1.272·1	1.275·3	1.287·0	1.317·8	1.352·7
158 Összesen	"	—	—	1.437·9	1.442·5	1.424·8	1.417·5	1.425·1	1.434·3	1.471·4	1.513·2
159 A 35 legn. vidéki pénzügyint. betétállománya	"	—	—	149·7	150·7	151·4	151·9	152·0	155·9	156·6	155·9
Tőzsde:											
160 Részvényindex (Új feld.)	1926 = 100	144·4	119·9	139·3	132·5	130·9	126·8	123·1	119·5	117·9	113·9
161 Eladott részvény	1.000 db	546·0	307·5	360·6	466·4	260·8	390·4	266·2	225·6	323·2	199·2
162 Tőzsdei forgalom összege	1,000.000 P	40·9	19·8	20·3	33·5	17·9	20·0	16·9	12·6	22·7	11·8
163 Szállítások és átvételek összege	"	26·8	13·2	14·3	22·3	11·2	13·6	11·2	8·9	15·3	8·4
Hitelbiztonság:											
164 Új fizetésképtelenség Magyarországon	szám	185·5	206·8	365	224	259	231	185	203	185	121
165 Csőd	"	19·2	18·4	17	24	39	20	19	21	15	12
166 Magán- és kényszeregyesség	"	166·3	188·4	348	200	220	211	166	182	170	109
167 Új fizetésképtelenség Budapesten	"	49·6	58·2	101	56	78	69	40	41	61	38
168 Magán- és kényszeregyesség (aktíva)	1.000 P	6.757	6.621	12.646	6.519	11.149	7.323	5.349	4.986	5.322	3.560
169 Magyarországon (passzíva)	"	10.631	10.740	21.323	10.651	18.383	10.647	8.025	8.372	9.057	5.844
170 Magán- és kényszeregyesség (aktíva)	"	3.294	3.069	7.171	3.147	6.007	2.075	2.733	1.878	2.600	1.854
171 Budapesten (passzíva)	"	5.102	5.177	12.081	5.443	10.428	3.227	4.068	3.286	4.138	2.973
172 Óvatolt váltók Magyarországon	szám	14.041	12.905	14.994	12.466	13.657	13.618	12.975	12.779	12.488	12.020
173 1.000 P	1.000 P	10.186	8.491	10.253	7.972	8.102	8.263	8.624	7.322	8.625	8.266
174 Óvatolt váltók Budapesten	szám	4.823	4.752	5.186	4.620	5.266	5.100	4.867	4.590	4.625	4.502
175 1.000 P	1.000 P	4.287	3.335	3.756	2.915	3.161	3.403	3.934	2.660	3.591	3.521
176 Zálogfelvétel Budapesten	1.000 tétel	172	182	192	176	184	194	197	189	194	174
177 1.000 P	1.000 P	4.422	4.805	5.077	4.779	4.923	5.100	5.409	5.135	5.126	4.687
178 Zálogálladék Budapesten	1.000 tétel	—	—	906	929	946	965	982	1.008	1.021	1.018
179 1.000 P	1.000 P	—	—	25.784	26.375	27.002	27.699	28.409	29.105	29.470	29.518
180 Kényszerárverésre került Budapesten	tétel	6.219	9.130	7.621	7.150	6.818	7.942	8.445	8.694	11.426	10.788

				1931						Unité	Désignation	
szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin			
14.03	14.33	13.50	12.15	13.35	14.30	14.60	15.10	15.50	13.75	1 q, en pengős	Maïs, de Transdanubie	121
2.30	2.30	2.08	2.08	1.98	1.86	1.80	1.63	1.86	1.82	1 kg, en pengős	Viande de boeuf, Ire qual., partie postér.	122
1.42	1.45	1.47	1.43	1.42	1.38	1.16	0.99	1.25	0.91	1 kg de poids s	Veau	123
1.19	1.24	1.23	1.23	1.16	1.16	1.23	1.17	1.13	1.05	vif, en p. \	Porcs, jeunes, lourds, au-dessus de 300 kg	124
1.70	1.65	1.64	1.55	1.40	1.36	1.46	1.40	1.28	1.22	1 kg, en pengős	Saindoux	125
186.22	199.22	200.00	185.60	185.00	150.00	95.00	93.92	91.92	100.00	1440 pièces, en p	Oeufs frais à thé	126
2.30	2.20	2.20	2.10	2.10	2.00	1.90	1.90	1.60	1.60	1 kg, en pengős	Cuir de veau	127
1.20	1.20	1.18	1.15	1.10	1.10	1.15	1.15	0.90	0.85	"	Cuir de boeuf	128
1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	"	Laine brute	129
1.74	1.81	1.76	1.63	1.71	1.84	1.75	1.66	1.48	1.63	"	Coton brut, américain	130
3.31	3.31	3.31	3.31	3.31	3.31	3.31	3.11	3.11	3.11	1 q, en pengős	Lignite, indigène	131
5.70	5.70	5.70	5.80	5.80	5.80	5.80	5.60	5.70	5.70	"	Houille, prussienne	132
1.30	1.25	1.45	1.40	1.25	1.35	1.30	1.25	1.15	1.15	1 kg, en pengős	Cuivre	133
0.52	0.52	0.52	0.52	0.51	0.52	0.47	0.43	0.40	0.40	"	Plomb	134
3.80	3.80	3.80	3.20	3.50	3.75	3.50	3.00	2.80	2.80	"	Étain	135
Monnaie et crédit.												
66.2	63.3	85.1	74.2	58.2	77.6	61.4	73.2	116.3	.	1,000.000 p	Résultat brut des recettes de l'État	136
80.6	75.6	84.5	77.5	74.8	85.2	70.4	63.9	80.0	66.8	"	Dépenses prévues de l'État, brutes	137
90.23	90.20	90.26	90.23	90.275	90.575	90.615	90.525	90.19	90.175	100 p = fr. s.	Cours du pengő à Zurich	138
110.83	110.86	110.79	110.83	110.77	110.41	110.36	110.47	110.88	110.89	100 fr. s. = p.		139
Banque Nationale de Hongrie :												
429.6	499.5	439.4	469.1	446.0	399.6	384.5	406.0	369.6	385.0	1,000.000 p	Circulation des billets	140
188.5	298.8	252.9	297.7	265.1	243.4	257.6	263.3	257.4	279.4	"	Effets escomptés et avances	141
Encaisse métallique :												
162.6	162.6	162.6	162.6	162.7	148.0	125.7	111.8	111.8	111.8	1,000.000 p	Or	142
24.8	14.2	26.9	33.6	13.8	27.0	25.0	46.8	21.4	9.7	"	Devises et monnaies	143
198.3	185.3	199.6	206.4	188.7	187.8	164.5	173.0	148.3	136.4	"	Total	144
51.1	40.9	49.3	43.8	47.1	49.8	45.4	45.9	42.3	36.6	‰	Proportion de la couvert. métallique	145
5.5	5.5	5.5	5.5	5.5	5.5	5.5	5.5	5.5	5.5—7	"	Taux d'escompte	146
6.37	6.38	6.50	6.75	6.75	6.75	6.75	6.25	6.25	5.75—8	"	Taux d'effets de commerce de premier ordre	147
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5—5.75	"	Taux d. dép. ne pouv. être ret. qu'au bout de 3 mois	148
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4—4.75	"	Taux de dépôts ret. à volonté	149
Effectif des dépôts :												
<i>Dépôts d'épargne :</i>												
70.9	70.5	71.8	72.6	74.1	77.9	72.2	72.5	73.7	75.3	1,000.000 p	À la Caisse d'épargne postale	150
587.5	540.0	546.6	559.0	578.1	593.4	601.5	606.9	608.0	607.4	"	Aux 12 princip. établ. de crédit de Bpest	151
658.4	610.5	618.4	631.6	652.2	671.3	673.7	679.4	681.7	682.7	"	Total	152
<i>Dépôts en compte courant :</i>												
84.9	84.8	77.7	88.7	83.4	73.8	58.6	43.7	65.6	67.6	1,000.000 p	À la Caisse d'épargne postale	153
742.7	720.2	737.5	728.2	707.4	737.1	723.2	691.1	689.0	664.0	"	Aux 12 princip. établ. de crédit de Bpest	154
827.6	805.0	815.2	816.9	790.8	810.9	781.8	734.8	754.6	731.6	"	Total	155
Ensemble des dépôts :												
155.8	155.3	149.5	161.3	157.5	151.7	130.8	116.2	139.3	142.9	1,000.000 p	À la Caisse d'épargne postale	156
1.330.2	1.260.2	1.284.1	1.287.2	1.285.5	1.330.5	1.324.7	1.298.0	1.297.0	1.271.4	"	Aux 12 princip. établ. de crédit de Bpest	157
1.486.0	1.415.5	1.433.6	1.448.5	1.443.0	1.482.2	1.455.5	1.414.2	1.436.3	1.414.3	"	Total	158
155.9	150.3	149.3	154.2	148.1	148.9	154.2	151.7	152.7	.	"	Eff. des dép. des 35 princip. établ. de c. de prov.	159
Bourse :												
111.6	109.3	107.1	106.4	107.3	109.9	106.4	102.6	87.6	92.9	1926 = 100	Indice d'actions (nouv. système)	160
243.9	415.8	235.9	301.5	282.3	232.1	170.6	136.2	327.0	406.7	1,000 act.	Actions vendues	161
18.6	33.3	13.4	16.6	20.5	16.2	14.3	8.3	22.2	30.1	1,000.000 p	Montant du mouvement de la Bourse	162
12.3	21.4	8.7	11.2	13.0	10.8	9.6	5.7	14.2	19.2	"	Montant des livraisons et des acceptations	163
Sécurité de crédit :												
120	185	163	241	253	173	216	220	250	222	nombre	Nouvelles insolvabilités en Hongrie	164
15	14	10	15	14	9	13	20	16	15	"	Faillites	165
105	171	153	226	239	164	203	200	234	207	"	Concordats privés et judiciaires	166
33	56	56	70	74	57	51	55	55	62	"	Nouvelles insolvabilités à Budapest	167
3.504	6.787	4.457	7.855	6.841	7.336	4.582	9.516	6.210	7.623	1,000 p	Concord. privés et judiciaires \ actifs	168
5.314	10.268	7.647	13.344	12.281	10.478	7.599	13.460	9.677	11.999	"	en Hongrie \ passifs	169
988	2.282	2.875	3.220	3.063	1.778	1.949	3.087	2.236	2.697	"	Concord. privés et judiciaires \ actifs	170
1.805	4.329	4.892	5.459	6.309	3.265	3.292	5.133	3.523	4.672	"	à Budapest \ passifs	171
13.079	13.577	11.467	11.737	11.399	10.260	11.594	12.119	13.630	14.313	nombre	Lettres de change protestées en Hongrie	172
10.166	8.587	7.358	8.359	8.759	7.654	8.255	7.652	9.553	10.901	1,000 p		173
5.087	5.134	3.928	4.139	3.904	3.544	3.914	4.442	4.739	4.962	nombre	Lettres de change protestées à Budapest	174
4.292	3.205	2.352	3.226	2.736	2.410	2.595	2.562	3.563	4.580	1,000 p		175
176	178	166	161	176	155	166	176	176	173	1,000 reconn.	Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	176
4.585	4.628	4.122	4.087	4.228	3.896	4.021	4.160	4.128	4.066	1,000 p		177
1.010	981	968	942	946	940	936	944	943	946	1,000 reconn.	Effect. des gages aux m.-dep. de Bpest	178
29.401	28.593	27.886	26.875	26.360	25.859	25.493	25.354	25.051	24.806	1,000 p		179
9.455	10.076	10.853	10.295	14.509	13.338	12.091	12.404	12.094	12.789	reconnais.	Enchères aux monts-de-piété de Budapest	180

nyatlás, a ruházati cikkekben beállott olcsóbbodás következménye.

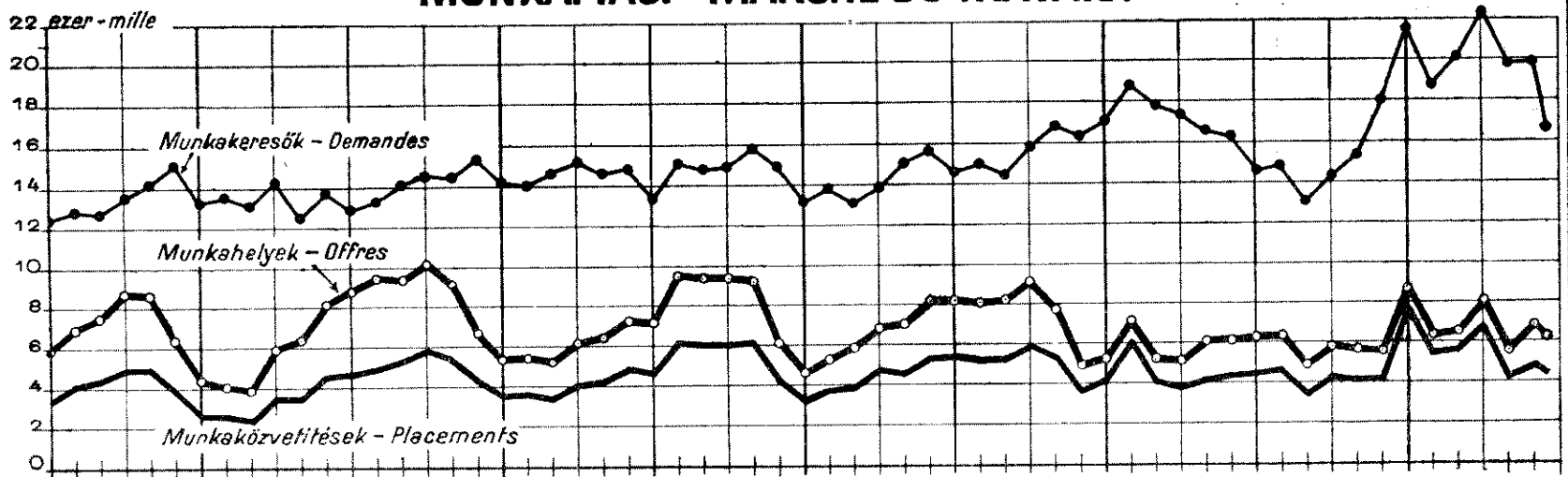
Pénz és hitel. Június hó folyamán a takarékbetétek állománya mind a Postatakarékpénztárnál, mind a budapesti 12 legnagyobb pénzügyintézetnél növekedett. A növekedés pontosan 1 millió pengőt tesz, így a takarékbetétállomány június hó végén 682·7 millió pengő volt. A folyószámlabetétek májusról júniusra 23 millió pengővel estek vissza, aminek következtében az összes betétállomány 22 millió pengővel kevesebb a május havinál, vagyis 1.414·3 millió pengő.

A tőzsdei árfolyamok június hó folyamán erőteljes javulást mutatnak. A bankok és takarékpénztárak, valamint a sörgyárak és szeszipari vállalatok csoportján kívül, minden egyes részvénykategóriánál jelentékeny árfolyamemelkedés mutatkozott. Különösen nagy volt ez a biztosítótársaságok, a bányák és téglagyárak, a vasművek és gépgyárak, valamint a faipari vállalatok kategóriáiban. Az 1926. évi átlag alapulvételével számított részvényindex, az árfolyamok megszilárdulása következtében, az előző havi 87·6-ről 92·9-re emelkedett.

Az árfolyamok javulásának megfelelően a tőzsdei forgalom is megélnékült. Az eladott részvények darabszáma, a május havi forgalmat 79 ezerrel (24·2%) haladta meg, vagyis 406 ezer volt. Ugyanilyen arányban emelkedett a tőzsdei forgalom összege, valamint a szállítások és átvételek összege is.

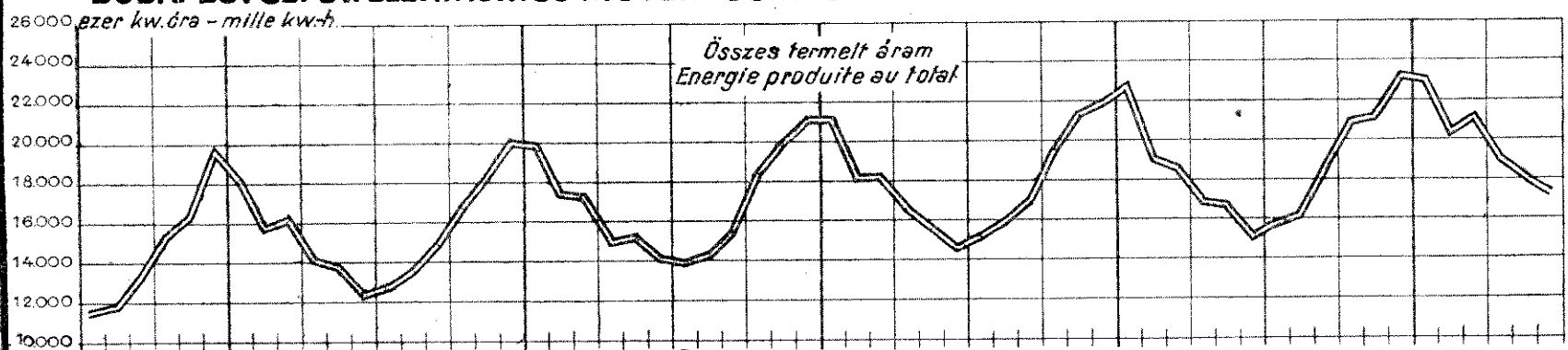
A hitelbiztonság megítélésére szolgáló adatok a májusi adatokkal szemben különösebb változást nem mutatnak. A kép az általános gazdasági helyzetnek megfelelő stagnálás állapotát jellemzi. Az összes fizetésektelenségek száma 28-al csökkent ugyan, azonban a passzívák összege 9·7 millió pengőről kerekén 12 millióra emelkedett, ami arra enged következtetni, hogy a bejelentésre került fizetésektelenségek nagyobb szabásúak voltak az előző havinál. Az óvatolt váltók számában is kisebb visszaesés tapasztalható, azonban az óvatolt váltók összege magasabb a május havinál. A Postatakarékpénztárnál a zálogkölcsonök álladéka 25.051 ezerről 24.806 ezer pengőre esett vissza. A kényszerárverésre került tételek száma emelkedést mutat; június hó folyamán 12.789 tétel került kényszerárverésre.

MUNKAPIAC. - MARCHÉ DU TRAVAIL. *)

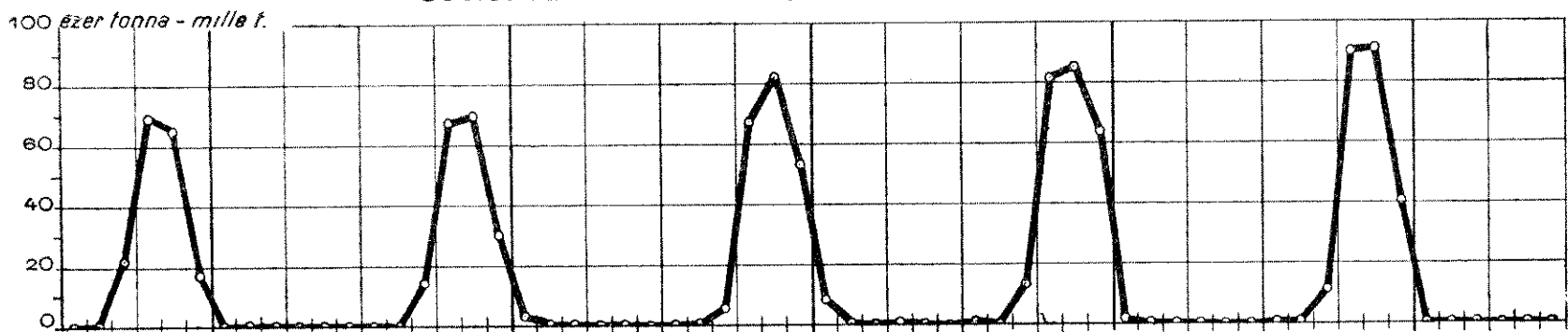


TERMELÉS. - PRODUCTION.

BUDAPEST SZFŐV. ELEKTROMOS MŰVEI. - USINES D'ÉLECTRICITÉ DE LA VILLE DE BUDAPEST.

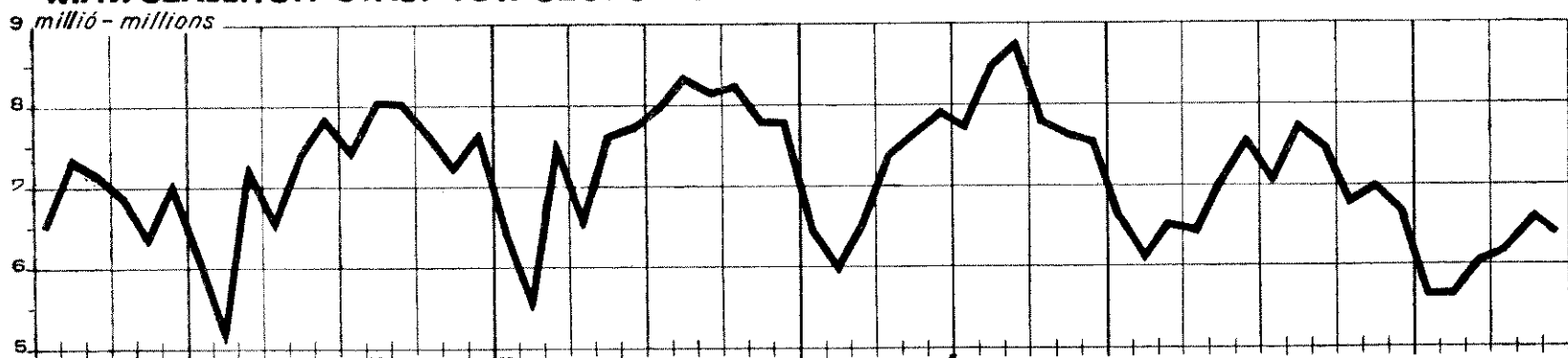


CUKORTERMELÉS. - PRODUCTION DE SUCRE.

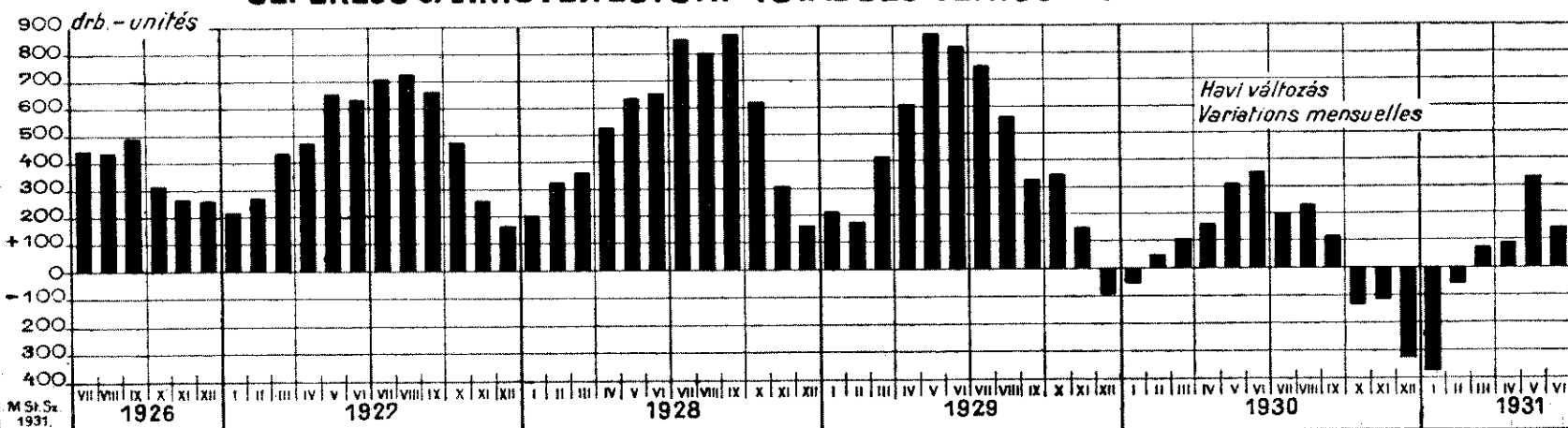


KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS. - COMMERCE ET COMMUNICATIONS.

MÁV. SZÁLLITOTT UTAS. - VOYAGEURS TRANSPORTÉS SUR LES CHEMINS DE FER DE L'ÉTAT.



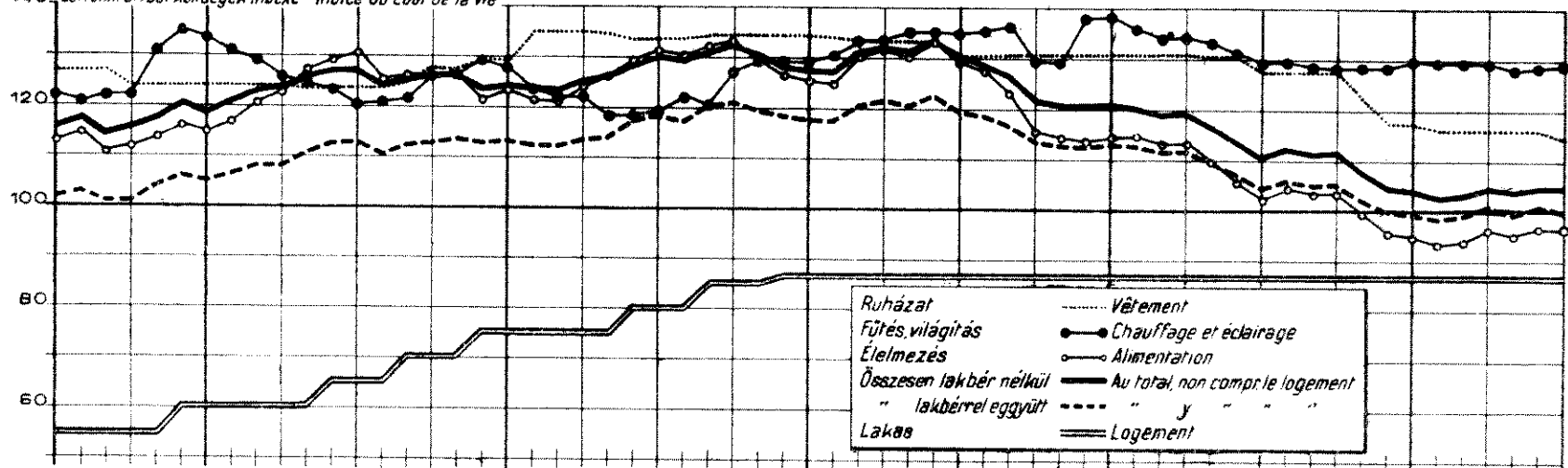
GÉPEREJŰ JÁRMŰVEK EGYÜTT. - TOTAL DES VÉHICULES A MOTEUR.



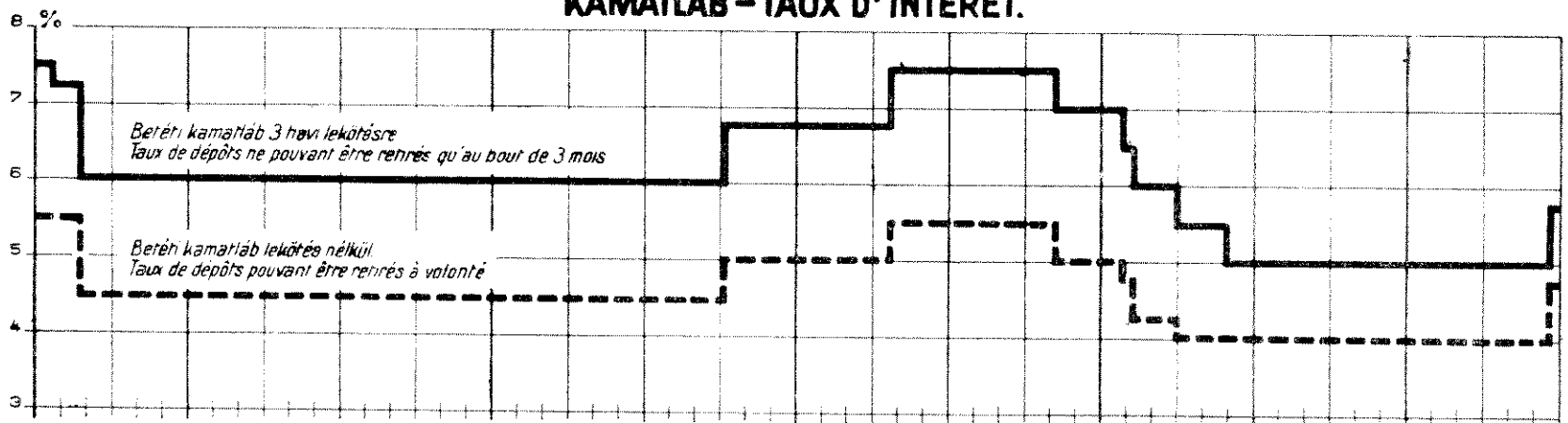
*) Az ingyenes magán munkaközvetítések nélkül. — Non compris les placements privés gratuits.

ÁRALAKULÁS - FORMATION DES PRIX.

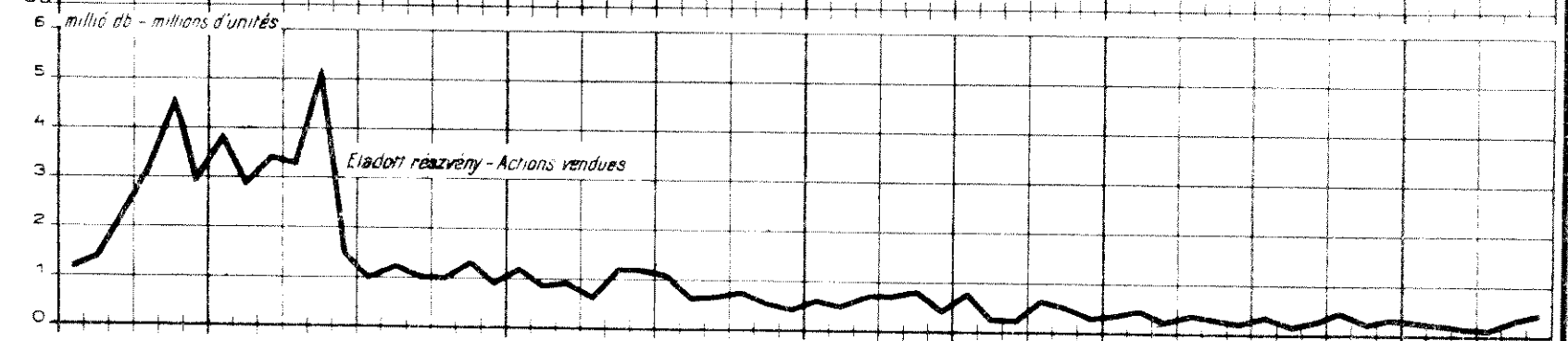
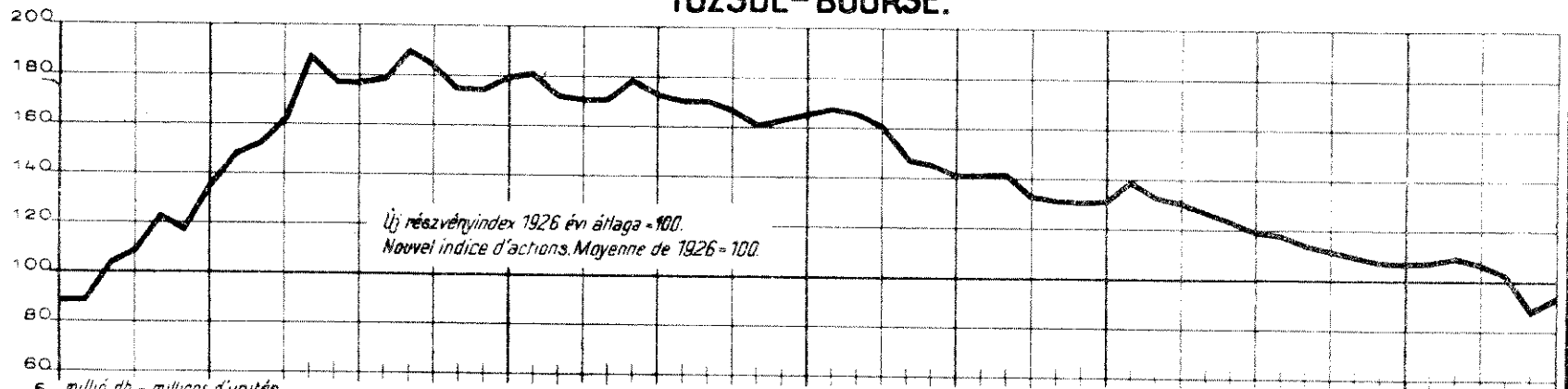
140. *Leifennrtási költségek indexe - Indice du coût de la vie*



PÉNZ ES HITEL - MONNAIE ET CRÉDIT. KAMATLÁB - TAUX D'INTÉRÊT.



TŐZSDE - BOURSE.



HITELBIZTONSÁG - SÉCURITÉ DE CRÉDIT.

